

SV. MAKARIA AEGYPTSKÉHO
PADESÁT
HOMILIÍ DUCHOVNÍCH.

PŘELOŽIL

JAN VLČEK,
KNĚZ CÍRKEVNÍ.

K TISKU UPRAVIL A ÚVODEM JAKOŽ I SUMMARIEMI A UKAZATELEM OPATŘIL

Dr. FRANTIŠEK BAUER,
PROFESSOR THEOLOGIE NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH PRAŽSKÝCH.

ČÍSLO XVI. – ZA ROK 1876.

V PRAZE.

PÍSMEM KNIHTISKÁRNÝ CYRILLO-METHODĚJSKÉ (J. ZEMAN).

1878.

OBSAH.

Stránka

Úvod.

I. Život sv. Makaria Aegyptského	XV.
II. O spisech jeho vůbec	LXIII.
III. O padesáti homiliích duchovních zvláště	LXVIII.
Padesát homilií duchovních	LV.

Hom. I. Jinotajitelný výklad vidění Ezechiele proroka. 1. Vůz cherubů, ježž viděl prorok Ezechiel, 2. vykládá se o duši, kterážto má býti Pánu trůnem slávy a 3. obnášeti jej v mohutnostech svých zde i na věčnosti, ano i v těle oslaveném. K tomu konci 4. zřídil Pán apoštoly a nazval je světlem světa a 5. solí země. Solí byla zajisté působnost Ducha sv. jsouc naznačena již v Starém Zákoně obřady obětními. 6. Obřady ty třeba nápodobiti při obětování duše, jinak utkví v temnostech hříchu, 7. do kterých upadla hříchem Adamovým, ač stvořena jsouc dle podobenství a obrazu Božího. 8. Duše schopna jest i ctnosti i nepravosti; 9. neboť v ní zápolí myšlenky dobré se zlými; sluší tedy prositi Boha, aby Kristus v ní vstoupil a ji spravoval. 10. Pročež zpytuj každý duši svou, zdali se jí dostává potřeb života duchovního; neboť 11. běda duši, stojí-li jen o své vlastní přirozenosti bez pokrmu, bez nápoje, bez oděvu duchovního. 12. Jímí jsa opatřen dojdeš věčného pokoje, jich však postrádaje volej o ně k Pánu dnem i nocí. . . 1

Hom. II. O říši temnosti, t. j. hříchu, a že jediný Bůh s nás může sníti hřích a zbaviti nás služebnosti knížete nejhoršího. 1. Kníže nešlechtnosti uvrhl duši v porobu hříchu a z té 2. nemůže ji vybaviti leč jediný Bůh, jakož nemůže člověk utišiti větru aneb 3. vzletnouti do výše. 4. Stav hříchu a milosti přirovnává se k větru zlému a vánkům líbezným, rouchu pokálenému a 5. rouchu božskou krásou se stkvějícímu. Losu duše účastno bude i tělo po vzkříšení. 8

Hom. III. O lásce bratrské a boji vnitřním. 1. Aby bratři vespolek v lásce žili, 2. pomni každý, že z každého zaměstnání bratrova i jemu prospěch vzchází; dále 3. budiž každý dbalý modlitby a chovejž Ducha sv. v srdci svém. Není na tom dosti, aby se chránil toliko hříchů zjevných, alebrž bojovati třeba i proti zlému myšlení, ač 4. vykořeníti hřích nemůže leč jediný Bůh; avšak to nezavazuje povinnosti boje

*

vnitřního, 5. byť i duše nej-dnou ještě poklesla; konečně předse zvítězí. 6. Jinak byl by Bůh nespravedlivý, odsuzuje duši, ana zvítěziti nemohla. 10

Hom. IV. Jak náleží křesťanu putovati životem vezdejším, aby došel života věčného. 1. Především pečovati náleží o duchovní cko duše rozeznávající, co dobré jest a co zlé. 2. Jako poutníku, kterýž ubírá se cestou neschůdnou a nebezpečnou, zdravého oka a všeliké opatrnosti třeba jest, aby neutrpěl škody a neupadl v záhubu, 3. podobně i duši na pouti života pozemského. 4. Sama-li údy těla svého odvraceti bude od skutků zlých, Pán jí ku pomoci přispěje a ona pouť svou šťastně vykoná. 5. Nebude-li však bdíti a spravovati se okem svým duchovním, nedojde spasení; neboť Bůh pomáhá toliko těm, kdož sami usilovně přičiňují se; 6. 7. což se vysvětluje podoběnstvím pěti panen opatrných a pěti pošetilých. 8. Hříchem prvního člověka vnesena v člověka zloba přirozenosti jeho cizí, kteroužto vyhostiti náleží ujetím milosti Boží; jinak nebudeme účastni království nebeského. 9. Proto zajisté Bůh vtělil se, 10. aby s duší člověka se spojil 11. a jí všelijak se přizpůsobil, 12. dáváje jí čeho potřebuje, najmě chleba a nápoje života. 13. Tak přizpůsoboval se již praotcům k duchovnímu jich užitku, tak činí i zde, aby duši sprostil všech vazeb zlých. 14. Oheň lásky Ducha sv. ji zbavuje vášně zlé a milování tohoto světa, ona pak jediné ženicha svého se přidržuje; 15. a to milování ženicha nebeského mocnější jest lásky manželské. 16. Budme tedy pilní toho milování ženicha k pokleskům a slabostem našim shovívavého; 17. než proto nikterak neodkládejme obrátiti se nevědouce, kdy nám odchod z tohoto světa nastává. 18. Kdož by odolati mohl lásce, ana toliké zasluby učinila, smrtí kříže nám nejpatrněji se osvědčila a v hříších neopouští nás! 19. Nepohrdejmež jí na vlastní záhubu svou, 20. jakož Israelité pohrdli jí a trestem přenáramným postížení jsou. 21. Kdo stále milostí Boží pohrdá, konečně úplně zatvrdí se. 22. Tak stalo se Sodomským, vrstevníkům Noemovým, Aegyptanům, 23. Israelitům. 24. Rychle tedy obraťme se k Pánu, nic nezoufajíce o svém spasení; 25. ač dílo to namáhavé a nesnadné, ten lékař, kterýž léčil neduhy tělesné, tím ochotněji propůjčí se na vyléčení neduhů našich duchovních, 26. když vroucně k němu budeme utíkati se; vždyť sám tak přislíbil; 27. jen my odstupmež od hříchů svých a upřímně přilněmež k němu. 13

Hom. V. Jak daleko rozdílný jest život křesťanův od života jiných lidí. 1. Synové tohoto světa působením ďáblovým ustavičně bývají zmítáni; 2. tak uči kletba Kainova a 3. kletbou tou postížení jsou všichni hříšníci. 4. Křesťané praví liší se od nich nikoli způsoby zevnějšími, ale vnitřní ustáleností a blahým poklidem, 5. pro který přišel Kristus na tento svět. Jestliže již pozemská sláva navazuje člověka, 6. čím více jat bývá křesťan slávou království nebeského. (Té arcit nelze dojiti bez boje a sebe zapírání, jehož mnozí se štítí, chtějíce mísiti lásku k Bohu s láskou k světu. Sebe menší láska světská přičinou býti může věčné záhuby a ďábel i snah zdánlivě dobrých zneužívá. Všecko třeba opustiti, chce-li kdo zachovati duši svou, jakož činí, kdo při požáru, na lodi tonoucí a když nepřítel přichází, život

- svůj uchrániti chce; tak učinil Job i Abraham. Aniž bez boje vejíti lze do nebeského království.) 7. Bojem tím opatřují si křesťané příbytek na věčnosti, jehož účastno bude i tělo při vzkříšení. 8. Jako strom i palouk po zimě novým rouchem se odívá, tak zajisté i tělo křesťana při vzkříšení. 9. Co jest měsíc Xanthikus přírodě, tím bude z mrtvých vstání křesťanům. 10. Sláva ta příští označně objevila se na tváři Mojžíšově, na niž pro lesk její nikdo nemohl patřiti, a na těle jeho, které po čtyřicet dní bylo bez pokrmu. 11. Zárodek oslavení toho jest bohomyslnost, kterouž přirovnati lze perutím. 12. I třeba tedy očistiti se od kalu hříchu, píleti ctnosti a bojovati zmužile, aby, když soudce děliti bude pokolení lidské, postavil nás po pravici své a my kralovali s ním věčně. 25
- Hom. VI. Jak náleží modliti se.** 1. Modli se tiše a bez křiku; 2. tak toho žádá Bůh; 3. modli se pozorně odháněje myšlenky cizí a 4. vzděláš i jiné modlitbou svou, sám pak dojdeš království nebeského. 5. Jak rozuměti máme tomu, co písmo praví o trůnu, 6. o dvanácti stolicích soudních a 7. o korunách? 36
- Hom. VII. O Kristově lásce k lidem a některých věcech souvislých.**
1. Jak nesmírně Bůh člověka miluje. 2. Zdali Bůh i tam přítomen kde satan. 3. Kterak rozeznati lzeouskoky ďáblovy a cesty milosti. 4. Kterak klesají i ti, v nichž milost Boží působí. 5—7. Lze-li duši spatřiti. 8. Zdali mysl od duše se liší. 39
- Hom. VIII. Co působí milost Boží v tom, jenž nábožně se modlí.**
1. Jakých rozkoší dostává se křesťanu při modlitbě; 2—3. avšak rozkoše ty netrvají bez úbytu, 4. což také bývá s prospěchem. 5. Hřích ještě přidržuje se člověka i sebe dokonalejšího. 6. Jakých účinků milosti Boží na sobě zkusil sv. Makarius. 42
- Hom. IX. O tajemných cestách milosti Boží a čeho křesťanům za tou příčinou činiti náleží.** 1. Milost Boží tajemnou cestou zkouší a vede křesťana; 2. tak bylo již s Josefem Aegyptským, 3. Davidem, 4. Mojžíšem, 5. Abrahamem, 6. Noemem. 7. Kdo věrným se osvědčil, nabude synovství Ducha sv. a statků nebeských, 8. pohrdne světem a statky jeho a 9. jedině láskou ke Kristu hořeti bude. 10. Statků těch nedostane se tomu, kdo by vazeb světských se nezhostil, 11. aniž duše unikne temnosti duchů zlých, neoddá-li se všecka v službu Kristovu. 12. Ale duše taková všebo milování hodna jest. 13. Nuže bojujme a trpělivě snášejme zkoušky uložené, abychom jednou s Kristem radovali se věčně. 44
- Hom. X. O neustálé horlivosti duší Boha milujících.** 1. Duše Boha milující nikdy nepřestávají na dokonalosti své; 2. duše však vlažné oddávají se nedbalosti 3. a pozbývají i té milosti, které se jim dříve dostalo; 4. jinak duše Boha milovné, 5. neboť jen velikým bojem a namáháním dojíti lze života věčného. 48
- Hom. XI. Milost Boží všem potřebná přirovnává se k ohni nebeskému v srdcích lidských.** 1. Milost Boží jest jako oheň s nebe v srdcích lidských. 2. Jako oheň přirozený z nádobí Israelitů modlu učinil, tak vytvářuje oheň milosti Boží v člověku obraz nebeský, který

při vzkříšení i na venek se objeví a také tělo oslaví. 3. Třeba však, aby člověk pomocí světla božského poznával sebe; 4. jako vdova v evangeliu pomocí světla našla drachmu ztracenou; 5. neboť pro neposlušnost Adamovu i veškero potomstvo jeho upadlo ve zlé zajetí. 6. Než tu přichází Kristus Ježíš vykoupit nás; 7. jen my odřekneme se statků pozemských a dbejme pokladů nebeských. 8. Tomu učil Bůh již v Starém Zákoně, když přikázal hada měděného přibiti na dřevo vysoké a patřiti naň. 9. Hadem tím naznačen byl i příští vítěz nad smrtí, 10. Syn Boží, nad nímž ani smrt ani ďábel moci neměli; on panoval jim a vstoupil až i do pekel. 11. Tak vstupuje i do srdce lidského a obživuje duši v hříších zemřelou. 12. On jediný může vniknouti v místa obojí, 13. jako i slunce všecko proniká a také dešť hluboko do země se táhne a nový život budí. 14. Statečně tu arcíř třeba zápasiti s duchem zlým, 15. ale nikdo nezoufej. 50

Hom. XII. Stav Adamův před hříchem a po hříchu. 1. Následky hříchu Adamova ač převeliké 2. nezničily přirozenost jeho. 3. I člověk v poznání a ctnosti prospívající má býti chud duchem za příkladem praotcův, 4. apoštolův i Páně, 5. jenž všickni cestou utrpení kráčeli do slávy nebeské. 6. 7. Duch sv. byl s Adamem v ráji před hříchem skrze Slovo a 8. působil v něm podobně jak v prorocích, svobodu vůle jeho nikterak neruše. 9. Věděl Adam, že hřeší, 10. sám na sobě poznal i dobré i zlé. 11. Nezkoumejmež my Boha více než sluší věděti nám, neznajíce dokonale ani vlastní duše své; 12. Boha samého však najdeme všude. 13. Dbejme jen, abychom pečeť jeho zachovali na sobě k soudu a podle ní poznání byli; pak vejdemo ve slávu věčnou, 14. ba i těla naše budou oslavena a žítí budou krmí nebeskou. 15. Zde na zemi jest církev matkou naší a 16. budeme-li seděti u nohou Páně jako Maria aneb sloužiti jemu jako Martha, on odmění se nám, 17. 18. udělí nám milosti své a naučí nás pravdě. 57

Hom. XIII. Jakého požitku Bůh žádá na křesťanech. 63

Hom. XIV. O naději života křesťanského. 1. Nic nepodniká člověk bez naděje a 2. nepřestává na práci své, až došel, čeho se nadál. 3. Bůh dává se v odplatu tomu, kdo dříve jemu zcela se oddal; 4. ač všichni lidé jsou tvorové jeho, předse jen dětem svým dává pokrm nebeský. 5. Přičini se tedy, abychom z Boha zrodili se. 6. Každý tvor prospívá jedině na tom místě a v tom živlu, který se shoduje s jeho přirozeností; 7. a tak i duše neprospívá leč obcujíc v zemi zástupův andělských a duchů svatých. 64

Hom. XV. Jak náleží duši zachovati se k nebeskému jejimu ženichu. 1. 2. Z veliké nízkosti pozvedl Pán duši za nevěstu svou královskou; i má si duše důstojnosti té vážiti. 3. Nárek veliký jest v nebi nad duši ztracenou, ježto jako Israel nevěrný k ženichu svému nevěrně se zachovala. 4. Právě proti duši omilostněné povstává satan a třeba jí bojovati a stříci se opatrně. 5. Bdělosti takové i vůbec třeba při službě Boží, ač bez milosti nelze duši zalíbiti se jemu. 6. Vzávejme Boha i za dary moudrosti a soudnosti; 7. neboť člověk nedochází dokonalosti najednou; 8. zvláště však třeba varovati se podezírání a

všetečného souzení, 9. chceme-li zachovati sobě Ducha Božího. 10. Při vzkříšení celý člověk vstane z mrtvých, 11. 12. ale oslaven, svatý a světlý na všech údech svých; než zde třeba ještě bojovati a trpěti, protože pravda vždycky trpí protivenství. 13. Hřích ustavičně se pokouší o člověka, proto máme bdíti a nedávati mu sluchu. 14. 15. Ač Kristem Pánem přemožen má ďábel ještě přístup i ke křesťanu a patrně jeví se to při modlitbě, již křesťané konají s nestejným úspěchem. 16. I člověk v milosti postavený může klesnouti, 17. avšak Bůh i hříšníka znovu k pokání povzbuzuje. 18. I lidem dokonalým snášeti je utrpení, satan rozličným způsobem je stihá, ale Bůh je neopouští; 19. avšak třeba cvičiti se v boji, pomíjeti věci marných, míti na paměti soud Boží a 20. nikdy neustávati. Duch Boží působí v křesťanech, učí je a panuje v srdcích jejich, 21. jako temnota v srdci hříšníků. Kdo by se domníval, že je bez hříchu, klame se. 22. Bůh udělil člověku zvláštní dary, jež ho povznášejí nad všechna stvoření viditedlná; 23. zvláště pak vyniká vůlí svobodnou, 24. ježto stvoření nerozumná nutností vázána jsou; 25. odtud ten rozdíl mezi lidmi. Hříchem člověk zadal svobodu svou satanu, 26. ale křesťané znovu dobývají jí světem pohrdající, se strachem a bázni o spasení své usilující a 27. pokorou poklad milosti Boží sobě zachovávajíce. 28. Než předse hřích neustává lákati je a třeba mu stále odporovati. 29. Bůh dopouští na křesťany i protivenství i rozkoše, aby se osvědčili v obojích. 30. On vybojoval, on vyléčil, on postavil nás v hodnost nebeskou, 31. jaké by si člověk nemohl zasloužiti na věky. 32. Zevně všichni lidé sobě jsou podobní, ale uvnitř je rozdíl veliký. 33. Kristus hodlá přebývati v srdci člověka, třeba ho tedy vyčistiti, slušně upravit a 34. podřídit správě svědomí. 35. Od hříchu Adamova vládne haď v duši, ale Kristem nabývá duše svobody a přirozenosti božské. 36. Ostatně i hříšník může povstati i dokonalý klesnouti. 37. Znamení pravého křesťana je pokora a nenasytná touha po Pánu. 38. Jako Kristovo tělo při proměnění, tak budou i těla křesťanů při vzkříšení oslavena. 39. Nyní arcíť umírají křesťané jako jiní lidé, aby 40. nikdo nevolil ctnost pro nesmrtedlnost těla, ale z vůle svobodné. 41. Jen znenáhla dospívá člověk k dokonalosti duchovní, 42. podobně jako po mnoha stupních kráčí k učenosti; člověk pak dokonalý pohrdá světem tímto; 43. neboť důstojnost křesťana jest nepřirovnaně větší. 44. Ne anděl, ale Syn Boží umřel za člověka na kříži a žádá obcovati s ním; 45. avšak jen lidé srdcem čistí a ctnostní dojdou toho obcování. 46. Bůh sám bojuje za křesťana a 47. léčí jej; ale mějž se na pozoru, aby nebyl hříchem uchvácen a nepropadl moci satanově, 48. jenž zbavuje všeho rozmyslu a 49. pravého poznání původu hříchu, 50. kdežto svět pln jest nebezpečností. 51. Ne každý odolá jim, ne každý strádá sobě pokladů nebeských. 52. Bůh všechny lidi zahrnouti chce do sítě milosti své, ale málo jich osvědčuje se; 53. především třeba odstraniti všeliké překážky milosti. 66

Hom. XVI. Hřích a milost v duši křesťanské. 1. Zlé pošlo od vůle svobodné, není bez počátku, není z Boha, aniž 2. s člověkem nerozlučně smíšeno jest. 3. Kdož milosti Boží dosáhl, nejsou ještě prázdni pokušením, než proto nesluší zoufati; 4. majíť pomocníka a zoufáním hříchu

přibývá, kdežto nadějí a důvěrou vysychá. 5. Nelze také namítati, že kde je zlé tam není Bůh; Bůh neobsáhlý vše obsahuje i zlé, aniž však pokálí se jím. 6. Jen my obcujeme před tváří Boží a utvrzujeme se v bázni jeho. 7. Milost neviditedlně působí v duši a zdobí ji; 8. i radují se z toho andělé a svatí a připravují jí příbytek v nebesích. 9. I dobré může se zvrhnouti ve zlé a proto třeba počínati si ve všem střízlivě a s rozvahou. 10. Lidé rozličně soudí o hříchu, 11. my však hledme pokáním a bázní Boží milosti získati a zachovati; časem nabude důvěra vrchu nad bázní. 12. Dále vedme si pokorně a byť i znovu hřích o duši se pokoušel, 13. Kristus Pán s vojskem svým nebeským přispěje nám ku pomoci, abychom k čemu povolání jsme, toho i dosáhli. . . 86

Hom. XVII. Milostí bývá křesťan na důstojnost nebeskou pomazán. 1. Milostí Boží dostává se křesťanům duchovního pomazání a 2. důstojnosti nebeské již zde na zemi; 3. pročez ji také na nebesích ujmou beze zvláštního udivení. 4. Mysl dokonale zbožná již zde ustavičně obcuje s Pánem, ale při větší části i milost působí i nepravost, 5. což arcit neděje se jedním a týmž způsobem, jednou a touž měrou. 6. Nikdo nedomnívej se, že by pro dosaženou milost hříšnosti již úplně byl prost; 7. nebyli jí prázdni ani apoštolé, ale milost chránila je. 8. Rozliční jsou stupňové dokonalosti a 9. 10. nejednou člověk klame sama sebe spoléhaje na to, že umí přiměřeně mluvit o věcech duchovních. 11. Mluvit o nich důkladně malokterým dáno jest, 12. protože se jim nedostává vlastní zkušenosti. 13. Kdo pak okusil sladkosti křesťanství, nebude nikdy pokládati sebe za svatého, protože touha neukojitedlná jímá jej. 14. Pravda jeví se odporem, dokonalost utrpením a 15. ubíjením hříšnosti naukou a křížem Kristovým. 91

Hom. XVIII. Kristus poklad, Duch sv. potěcha křesťanův. 1. Kdo má Krista, má poklad veliký a může jím opatřiti si všelikou ctnost 2. snadně a dokonale, 3. již by jinak ani úsilím konati nemohl. 4. Z pokladu toho může uděliti také jiným bez obavy, že by mu ubylo, 5. může je ku příkladu potěšiti řečí duchovní. 6. Prosme tedy Boha za ten poklad, abychom i sami došli spásy, i bližnímu mohli býti prospěšní. 7—9. Duch sv. milostí svou působí v člověku způsobem rozmanitým, aby ho jednou dokonalého postavil před Otce. 10. Na stupni dokonalosti duše všecka milostí jata jest. 11. Toť budiž touhou naší. 97

Hom. XIX. Ctnost trpí násilí. 1. Kdo žádá dojiti života věčného, povinen nutiti se ke všem ctnostem 2. za příkladem Páně; a Pán vida snahu jeho upřímnou zbaví ho hříchu a naplní Duchem sv. 3. Bez násilí nedospěje člověk ke ctnosti dokonalé, 4. 5. avšak nestačí nutiti se toliko ke ctnosti jediné. 6. Pílením všech ctností nabývá člověk jakoby přirozené povahy ctnostné, 7. milost se rozhojňuje a 8. Duch sv. sám učí člověka všem ctnostem, 9. očišťuje, zdokonaluje a k životu věčnému přivádí ho. 101

Hom. XX. Jediný Kristus může duši vyléčiti a přiodíti ji oděvem milosti své. 1. Jako lidé odvracejí se od člověka nahého, tak i Bůh odvrací se od duše, která není oděna rouchem milosti. 2. Prosme tedy za to roucho, 3. nic nespolečajíce na vlastní spravedlnost svou. 4. 5.

- Člověk hříchem Adamovým těžce byl raněn a nikdo nemůže vyléčiti jej leč jediný Kristus; 6. ani Zákon Starý nemohl tak učiniti. 7. Než vůle svobodná člověku předse zůstala; 8. tou tedy přibližujeme se k Pánu a on, kterýž vyléčil ženu krvotokou a slepce z nemoci tělesných, vyléčí i duši naši. 105
- Hom. XXI. O dvojím boji křesťana.** 1. Křesťanu bojovati jest proti nepřátelům viditedlným i neviditedlným; 2. neboť od hříchu prvních rodičů ďábel zevnitř i vnitř sevřel člověka. 3. Kdo světa se nezříká, o boji tom vnitřním nemá ani tušení. 4. Pomocí Páně a 5. zbraní duchovní křesťan i zde vítězí. 108
- Hom. XXII. O dvojím losu umírajících.** 109
- Hom. XXIII. Čeho třeba k dosažení koruny slávy.** 1. Předně třeba znovu zroditi se z Ducha sv. a pak 2. stále bojovati zbraní duchovní. 110
- Hom. XXIV. O duchovním kupčení, kvasu a soli.** 1. Od hříchu Adamova mysl lidská po světě rozptýlena jest; pro život věčný třeba sebrati ji. 2. To však nelze bez zapření sebe a bez pomoci Boží, 3. kteráž se přirovnává ke kvasu a 4. soli. 5. Sám o své moci člověk tu ničeho nepořídí; 6. přítomnost pak milosti jeví se ctnostným životem. . 111
- Hom. XXV. Kterak lze vybavit se z otroctví tělesných žádostí.** 1. Nikoli sice o své moci, 2. ale zajisté pomocí Boží překonati lze všeliká pokušení; tak tomu zřejmě učí písmo; 3. avšak nedojde pomoci té leč ten, kdo se odřiká tělesných žádostí, jichž otroky jsme byli učiněni neposlušností Adamovou, a 4. 5. v nichž vězíme až posavad. 6. Stav ten hoden oplakání. 7. Nuže s pláčem vzývejme Boha za pomoc 8. po příkladu Marie sestry Lazarovy a 9. 10. žádejme ohně milosti Boží, kterýž by spálil v nás žádosti zlé. 114
- Hom. XXVI. O pokušeních.** 1. Veliká jest důstojnost člověka před Bohem; 2. z hříchu Adamova mocí Ducha sv. může býti vyléčen, ba i nad Adama povýšen. 3. Bůh nedopouští na člověka pokušení leč přiměřená, 4. jež by mohl překonati. 5. Milostí Boží neruší se přirozenost, 6. aniž vůli svobodné činí se násilí. 7. A byť zkoušen byl člověk v milosti postavený jako Job, 8. nic sobě nezoufá, alebrž vytrvalostí zahanbuje satana, 9. kterýž má sice znalost člověka velikou, ale nikoli dokonalou. 10. Avšak bez milosti Boží, 11. bez pokory a naděje v Boha, 12. bez nenávidění sebe a 13. zachovalosti netoliko zevnější, alebrž i vnitřní marné bude usilování lidské. 14. Satan neustává v boji proti člověku, ale nic neuškodí tomu, kdo Boha má přítele, 15. jakož neuškodil Kristu, anobř člověka i cvičí v bojování. 16. Znamením dokonalosti křesťanské nejsou charismy, nýbrž láska dokonalá, 17. kteráž pokorná jsouc nikdy nepřestává na stupni, jehož již dostoupila. 18. Kam člověk za živa směřoval, tam se i po smrti dostane; 19. když zde se přičiní seč jest, Bůh přidá mu milosti své a 20. útěchy. 21. Rozdíl jest mezi skutky přirozenými a nadpřirozenými; 22. přirozená hříšnost překonána býti může milostí Boží. 23. Nebývá tak arci bez utrpení, ale zde na světě trpění jest údělem všech spravedlivých, pokoj nastane teprv na věčnosti; 24. zde ještě zápasiti nám jest a tak očišťovati svědomí své 25. i po dosažení milosti; 26. v utrpení předcházeli nám Pán nepřekonaným příkladem svým. 118

Hom. XXVII. O důstojnosti křesťana, milosti Boží a vůli svo-

bodné. 1. Veliká jest důstojnost křesťana a bude-li spolu s Kristem trpěti, bude i spolu s ním oslaven, 2. čehož se mu však nedostane bez boje, jelikož hříši se duše přidržuje. 3. Bůh léčí duši zraněnou a uvádí ji v radost věčnou; 4. neboť preveliká jest cena duše křesťanské u Boha; ona však sama u sebe se poníží a 5. pokorou svou připravuje cestu milosti, ježto 6. vysokomyslnost předchází pád. 7. Křesťanství jest předjetí radosti nebeské, jíž se však člověku zde na světě nedostává úplně, 8. aby nezpyšněl, alebrž pokoru zachoval. 9. Milost neruší vůle svobodné a ona k zlému opět může nakloniti se; 10. svědčí o tom i skutky i slova samých apoštolů. 11. Křesťana přirovnati lze oděnci, jenž zbraně své proti nepříteli užiti může, ale nechce-li, nemusí. 12. Křesťanství není holé mluvení o pokladech milosti, ale statečné ujímání a užívání jich, ač i milost nejednou rozšafně ustraňuje se. 13. I ten, kdo ve světle milosti postaven jest, může ještě padnouti. 14—16. Ani všeliké milodary neuchrání člověka od pádu, jedině láska dokonalá s to jest; čemuž učí zjevná zkušenost. 17. 18. Ačkoli křesťanům hluboká tajemství byla zjevena a přehojných milostí dostalo se, nebývají předse bez bázně a třesení. 19. Nestačí toliko tělem světa odříci se, i duše povinna spojití se s Bohem a býti mu příbytkem, 20. což nebývá bez dlouhého boje a zápasu, 21. poněvadž vůle lidská svobodná jsouc i k dobrému i ke zlému nakloniti se může a 22. moc protivnická všelijak na ni doráží. 23. Příkázání Páně jsou nám jakoby milní sloupové na cestě k věčnosti. 127

Hom. XXVIII. Hříchem zapustlou roli duše kterak Kristus ob-

dělává. 1. Duše hříchem zapustla; 2. běda zapustlé! 3. Kristus slitovav se nad ní jal se vzdělávati ji. 4. Duchovní oko její hříchem bylo zatemněno, 5. ale Duchem svatým byvši osvěcena poznává ženicha svého Krista a láskou k němu zaněcuje se. 6. Proroci jej předpovídali, Jan Křtitel naň prstem ukazoval a apoštolé 7. pomáhají mu konati dílo vykupitelské; avšak království Boží není pouhé kázání, ale moc a působení Ducha sv. 136

Hom. XXIX. Bůh rozličně rozdává milosti své z příčin důvod-

ných. 1. Bůh rozličně rozdává milosti své; jedněm hned z počátku, 2. jiným pak po dlouhém teprv boji a zápasu; obě, aby zkoumal člověka a 3. roznítil v něm tím větší horlivost; 4. pročez i člověk svědomitě zkoumati má, ve které ctnosti by ještě pozadu byl; 5. tím více pak roztoužiti se po Bohu, jenž 6. co slíbil splní a každého souditi bude podle míry milostí udělených, a 7. prohlédati jedině k odplatě věčné. 139

Hom. XXX. O znovuzrození z Boha.

1. Duševní obrod člověka počíná poslušáním slova Božího, 2. kteréž jest semenem nového života zjednaného smrtí Kristovou. 3. Kristus chce, aby všickni obrodili se, t. j. aby Duch obživoval duše jejich. 4. V člověku duševně se obrozujícím Kristus takoruka maluje obraz svůj; 5. bez znaku toho nelze duši vejíti do života věčného. Duše nemajíc v sobě Ducha sv. jest jakoby mrtva; 6. proto třeba vzývati Krista, aby nám dal Ducha sv., kterýž nás bezpečně dochová ke dni soudnému. 7. Pád Adamův označen

i člověkem, jenž cestuje z Jerusáléma do Jericha upadl mezi lotry, i 8. Lazarem; pád ten i nám zasadil ránu, již nemůže zhojiti leč jediný Kristus. 9. Lékař ten sám tluč na dvěře srdcí našich; nuže otevřemež mu, aby nás vyléčil a uvedl do města věčného. 142

Hom. XXXI. O pravé zbožnosti. 1. Věřící povinen promčniti srdce a 2. sebrati mysl svou 3. rozhodně a opravdově, má-li k němu Pán přijíti a spojit se s ním; 4. ten pak mu bude všecko ve všem, kdežto bez něho nelze dojiti spravedlnosti. 5. Nuže přinesmež Bohu v zápal všecko smýšlení své a on si vzbuduje v nás stánek svůj. 6. Zkoušej sebe každý, zdali se mu dostává zbožnosti pravé či toliko zdánlivé. . 146

Hom. XXXII. Příroda a milost i utrpení, všecko slouží křesťanu k zdokonalení. 1. Ač veliká je v přírodě rozmanitost, křesťané předse ještě jiným věcem vznešenějším učí se z ní, ku příkl., 2. že zárodek slávy věčné již zde na světě opatřiti náleží, 3. že rozliční jsou stupňové slávy té i pod. 4. 5. Rovněž i Zákon Starý obrazem byl nové úmluvy. 6. Toliko spojením s přirozeností Boží stává se člověk dokonalým; 7. nehody a protivenství odlučují ho od světa a 8. vedou k Bohu. 9. Nuže, oddejmež se Pánu, trpmež s ním a 10. bojem cvičmež a zdokonalujmež se za jeho pomoci. 11. I mezi křesťany málo těch, kteří by se mu líbili dokonale. 149

Hom. XXXIII. Vlastnosti a účinky pravé modlitby. 1. Modliti se máme myslí pozornou, 2. abychom nabyli pravého osvětlení a učitel modlitby Bůh sám zavítal k nám. 3. Běda domu od pána svého zanedbanému, běda duši od Boha opuštěné. 4. Modliti se máme bez ustání, a bude duše vyléčena z neduhů svých. 153

Hom. XXXIV. O nevystihlém bohatství a slávě křesťanův. 1. Sláva nebeská toliko duši věřící povědoma jest; 2. Pán sám přišel, aby ji zjednal člověku; duši jí dává z části již zde na zemi, po vzkříšení dostane se jí také tělu duše oslavené. Oslavenci budou jí požívati bez závidi, 3. ač rozliční budou druhové a stupňové její, ano rozličnost ta i radost jejich rozmnoží. Nuže snažme se získati si slávy té nevystihlé. 154

Hom. XXXV. Sobota starozákonní oznakem míru duchovního. 1. Odpočívání tělesné o sobotě starozákonní oznakem bylo poklidu, 2. jež uděluje Pán, když duši zbavuje břemen hříchův a hříšných náklonností. 3. K poklidu tomu i nás pozývá; blahoslavený, komu se ho dostalo. 156

Hom. XXXVI. O dvojím z mrtvých vstání a nerovné slávě vzkříšených. 1. Dvojí rozeznávati sluší vzkříšení: duše i těla; slávou nebeskou nebudou si všichni rovni, k čemuž ukazuje obloha hvězdnatá, písmo, zrno pšeničné, klasy, 2. obyvatelstvo téhož města, svícny, rodina. 157

Hom. XXXVII. O ráji a zákonu duchovním. 1. Zachováváním přikázání Božích upravuje si člověk ráj v duši, 2. kteráž pak rozkoší světskou pohrdá a mysl zachovává klidnou a ke všem laskavou. 3. Láska jest zákonem našim duchovním, 4. kterýž i nepřátely milovati

5. učí a odměňuje odplatou neslýchanou 6. podle zjevení Ducha sv.
7. Modlemež se, abychom Duchem tím hojných nabylí milostí. 8. O pěti hlavních ctnostech, z nichž celý člověk se vzdělává, a 9. jak těsně vespolek souvisí. Spása naše jediné z Boha pochází, 10. my pak máme jí přihotoviti vůli ochotnou a 11. pokládati se toliko za nástroj milosti Boží. 158
- Hom. XXXVIII. Rozdíl je i mezi křesťany a proměnu srdce jejich.** 1. Veliký je rozdíl mezi křesťany a 2. málo jest dokonalých; 3. my pak všemožně snažme se přijíti ke Kristu, 4. nedůvěřující zdánlivému poklidu srdce, kteráž pokušitel z nenadání může vzbouřiti, a 5. konejme skutky spravedlnosti. 162
- Hom. XXXIX. K čemu nám dal Bůh písmo svaté.** 164
- Hom. XL. Ač všechny ctnosti vespolek souvisí, nedojdou stejné odměny; je při nich zápas ustavičný.** 1. I ctnosti i nepravosti vespolek souvisí, 2. modlitbou pak všech ctností lze dojíti. 3. I v nebesích i v pekle jsou rozličné stupně odplaty, poněvadž Bůh vševědoucí 4. nemůže neviděti rozličné stupně ctností a nepravosti. 5. Duši ustavičně zápasiti jest s duchy zlými. 6. Modlitba, pravé to odpočinutí duše, nikterak nepřekáží skutkům milosrdenství. 7. 8. Kterak v tétož duši býti mohou milost a hřích. 164
- Hom. XLI. Hřích překonává se milostí a milost zachovává se pokorou.** 1. Ač hřích v duši vnikl přehluboko, 2. milostí může vypuzen býti z ní, bude-li duše s ní souhlasiti a 3. zachová-li si ji upřímnou pokorou. 167
- Hom. XLII. Kterak třeba ohraditi duši proti nepřítelům.** 1. Duše sebe nadanější bez Ducha Božího pusta jest a 2. naopak duše neuka v milosti postavená místo hrazené. Život křesťanů není bez protivenství, než 3. jediný opravdový nepřítel náš je duch zlý. 168
- Hom. XLIII. Zárodek života křesťanského kterak třeba pěstovati.** 1. Křesťané mají v sobě nebeské světlo, pomazání jsouce olejem Ducha sv.; 2. jedni snášejí útisky zevnější přechovávající uvnitř poklad milosti, jiní nenepodobní jsou hrobům obilným. 3. Daemonové stíhají křesťana od maličkosti, bude-li však míti ustavičně Boha na mysli a jeho-li jediného se přidrží, překoná je; 4. než přede ve stálém bude strachu jako kupec mořem se plavící, dokud do přístavu se nedostal. 5. Jako plod v životě matky po dlouhou dobu bývá utajen, až pak k obecné radosti se narodí: tak jest i se semenem božství v srdci křesťana; 6. ale totéž srdce, bude-li nedbalé, podobně spustošeno býti může jako sad pěkně upravený, teče-li podle něho potok prudký. 7. Srdce je nádoba plná věcí nejhorších a nejlepších; hřích jako mlha aneb dým leží na něm, 8. a toliko bojem lze zbaviti se ho a 9. přes všechny nástrahy daemonů dojíti království věčného. 169
- Hom. XLIV. O převeliké proměně, kterou působí Kristus Pán v duši křesťanské.** 1. Kristus přišel, aby duši naši proměnil a 2. v čem ji nepřítel porušil, v tom ji napravil. 3. On pastýř náš dobrý a lékař opravdový, 4. on náš velekněz, 5. on Duchem svým sv. vynáší duši z hlubin nepravosti k výšinám nebeským. 6. Co koráb plavícímu

se přes moře, to Duch sv. duši křesťanské na pouti života; na lodi té uniká všech nebezpečností; 7. neboť Kristus sám ji spravuje. 8. Sv. Pavel a 9. lotr na kříži patrnými jsou příklady proměny té. Nuže důvěrou, láskou, modlitbou a ctností všelikou snažme se dosáhnouti jí již zde na zemi, abychom hodni se stali nebeského království. 173

Hom. XLV. Jediný Kristus může duši náležitě oblažiti. 1. Všecko třeba pro Krista opustiti, poněvadž není spasení leč v něm; nenacházejí ho králové v moci své veliké, 2. ani mudrci a umělci ve vědě a umění svém, 3. ani boháči ve svém bohatství; 4. zkrátka mimo Krista není utěšení. 5. Duše hříchem utýraná vrací se k Bohu; on člověku jsa příbuzen, nemá zalíbení leč jedině v něm. 6. Kristus ač na nebi sedí po pravici Otcově, pečlivě dbá o duši zde na zemi; a 7. duše jemu zasnoubená ničím se neutěší, dokud s ním se nespojíla. 177

Hom. XLVI. I duše hříchem porušená touží po Bohu a Bůh se jí ujímá láskou mateřskou. 1. Slovo Boží myslí světské bývá odporné, 2. avšak předse může po něm zatoužiti. 3. Duše hříchem prvotným nestala se skutků dobrých naprosto neschopná; Bůh chová se k její slabosti jako matka k nemluvnátku svému, 4. ano v nejtěsnější s ní velhází spojení; 5. vždyť ji stvořil dle obrazu svého a dary vzácnými štědře ji obdařil, 6. žádaje spojení se s ní. 180

Hom. XLVII. Dějiny Israele dějiny duše křesťanské. 1. Jasnost v tváři Mojžíšově, obřízka, očišťování, 2. stánek, oběť dvou holubic, 3. desky kamenné, podruztví egyptské, 4. beránek velikonoční, kvas, chleby přesné, byliny trpké, spěch večere, 5. stříbrné a zlaté nádoby, smrt prvorozených, to všecko bylo náznakem věcí budoucích. 6. Hříchem upadla duše v služebnost ukrutného Faraona, knížete temnosti; 7. bude-li však vzývat Boha, pošle jí duchovního Mojžíše, ale kvas starého člověka musí býti odstraněn. 8. Beránkem naším velikonočním je Kristus, ale toliko duše náležitě připravená může jísti ho, ač ani to nebude bez trpkostí. 9. Doba večere na rozhraní dne a noci značí vybavení z temnosti k světlu; 10. náčiní pak zlaté a stříbrné, jež Israelští vzali s sebou z Egypta, myšlenky dobré v zajetí hříchů potracené. 11. Jako Farao i po smrti prvorozených lid Boží pronásledoval, 12. tak i kníže temnosti pronásleduje duši, která mu unikla, a stíhá ji protivenstvím velikým, 13. až by ji v zoufalost uvedl; než Pán duši takto zkoušenou a osvědčenou konečně vysvobodí a 14. plesání duše bude pak veliké. 15. Jako v St. Z. zvířata, tak třeba v N. Z. hříchy v oběť zabíjeti; jako tam voda trpká proměněna v sladkou a pitečnou, tak zde duše hříšnice stává se služebnicí Boží. 16. Jako hůl Mojžíšova jedním byla k záhubě, jiným pak k podpoře: tak i dřevo kříže; zkrátka všecko mělo význam označný vzhledem k duši křesťanské, 17. jižto Bůh za nevěstu si vyvolil a vyšlechtit a ježto s ním kralovati bude na věky. . . 182

Hom. XLVIII. O víře v Boha dokonalé. 1. O věrnosti v mále a ve mnoze; 2. třeba zkoumati se, zdali v mále či ve mnoze věrni jsme. 3. Pečlivost o věci dočasné byla by znamením víry nedokonalé, 4. podobně i v nemoci hledání pomoci lékařské. 5. Lékařství nebylo před hříchem, ježto tenkrát nebylo ani nemocí, 6. a proto lidé u víře dokonalí i v nemocích tělesných jedině v Boha se důvěřují. 183

Hom. XLIX. Není na tom dosti světa se odříkati, ale třeba i tou- žiti po statech nebeských.	
1. Nejbídnější všech zajisté jest, kdo světa se odřeknuv utěšení Božího nenabyl; 2. proto třeba u víře myslí obcovati v nebesích a 3. všemi myšlénkami svými utíkati se k Pánu, 4. jenž z neskončeného milosrdenství svého žádá přebývati v duši člověka, ač veliký je rozdíl mezi nimi. 5. Nuže vzývejme ho, aby nás vysvobodil ze žaláře temnosti a obraz a dílo své oslavil.	191
Hom. L. Působil-li Duch sv. již v Zákoně Starém, čím více působí v Novém.	
1. Ani Eliáš ani Mojžíš nekonal zázraků vlastní mocí svou; 2. podobně i David toliko mocí Boží usmrtil Goliáše, Josue rozboural zdi Jericha a zastavil slunce a Mojžíš vítězil nad Amalekity; 3. po- dobně byla moc Boží i s proroky. 4. Čím více vyleje Bůh Ducha svého v Zákoně Novém, ač nikoli beze zkoušky a protivenství člověku ulo- žených; pročez nikdo ani v milosti nepychej, ani v protivenství ne- zoufej.	193
Ukazatel.	196

Ú v o d.

I. Život sv. Makaria Aegyptského.

1. I dějiny jednotlivých národů ponejvíce krvavým písmem psané, i vlastní smutná zkušenost za věků všech tajemně ukazovaly k tomu, co sv. Jan zřejmě vypověděl slovy (I. 5, 19.): „Svět všecken jest ve zlém postaven“. Nad to i u všech národů starožitných, ač temná a všelijak přetvořená, zachovala se tradice o původním stavu člověka dokonalém a svrchovaně blaženém, o jeho pádu a trestu, a také o kletbě Boží nade vsí přírodou vyřčené. Což divu tedy, když už v pohanstvu setkáváme se s naukou, že utíkání světa a jeho požitků, sebezapírání, život tuhý a od světa odloučený, zpytování srdce svého a rozjímání o pravdách nadmyslných hlavním jsou prostředkem mravního zdokonalení. Tak už v indických básních rekovních Itihasa zvaných čteme: „Přináší-li král koňské oběti aneb vydá-li se na poušť, aby tam nadlidsky se kál a nadlidská rozjímání činil, tu třese se Indra a bohové nebeští, obávající se, že by s trůnu svrhl je.“ Ano původce buddhismu Sakja Muni úplné zničení osobného bytování vystavil za poslední úkol člověka, což vedle Vedantistů ¹⁾ děje se způsobem následujícím: Předně třeba, aby duše vybavila se z těla, kteréž zdánlivou existencí svou ji obtěžuje, a pak s Brahmou úplně se spojila vědomím, že s ním jedno jest. Cíle toho dojtí lze toliko cestou asketicky mystickou. Koná-li člověk skutky tuhé kajicnosti, přináší-li oběti, odlučuje-li se od světa a ponořuje-li se pak myslí sebranou ve vlastní útrobu svou: tu nastává v něm tajemný poklid, úplná passivita a odevzdanost v působení a řízení Brahmy, kteréž se jeví tichostí, sebezapíráním, trpělivostí, myslí na jeden předmět upřenou, ano i zvláštním způsobem sedění a stání, zadržováním dechu a pod. Nyní teprvé nazírá duše podstatu Brahmy, pozbývá vědomí osobného a nabývá vědomí, že s ním jedno jest, a jsouc si totož-

¹⁾ Vedanta čili Brahmamimansa theoretická část indické filosofie Mimansa — Darśanam.

nosti té vědoma, svrchované blaženosti požívá. Kdo životu tomu se oddal, na samotu do lesův a pouští se ubírali, scházejíce se v jisté doby, aby výsledky rozjímání svého sobě vespolek sdělili a naučení mistra svého vyslechli. Shromaždiště taková slula vihára a stala se původem stálých sídel klášterních mužských i ženských, jejichžto obyvatelé mimo obecná cvičení asketicky mystická se ještě zavazovali slibem čistoty a chudoby¹⁾. — S podobným zjevem ethicko-náboženským setkáváme se v 6. století před Kristem i na západě. V Krotoně v jižní Itálii založil Pythagoras zvláštní spolek, jenž snahou a ústrojím svým jakémusi filosoficko-náboženskému řádu se podobal. Svrchovaným cílem života bylo mu následování božstva, jemuž se člověk má státi podobným, a plynoucí z toho blaženost. Prostředkem k tomu byla mu ctnost čili úplná shoda části duše nižší, nerozumné, a vyšší, rozumné, kteréž docílit lze poznáním pravdy a cvičením asketickým. Proto ukládal žákům svým víceleté mlčení, zachovávání domácího řádu, náboženská přemítání, čistotu života, pravidelné zpytování sama sebe, zdržování se jistých pokrmův a věci pod.²⁾. — Spolek ten arcí zahynul, než nábožensko-mravné náhledy a snahy jeho potrvaly a sloučivše se v 2. století před Kristem v Alexandrii se živlem židovským daly vznik přísnému řádu essenskému čili řádu Therapeutů, kterýžto hlavně v Aegyptě a později také v Palaestíně po západní straně mrtvého moře se rozšířil. Žijíce každý ve zvláštním domku svém, jež *σενετριον* aneb *μοναστήριον* nazývali, zabývali se Therapeuté hlavně rozjímáním a jinotajným výkladem písma sv., modlitbou a chvalozpěvy a vedli život nad míru přísný a tuhý. Statků svých buď ve prospěch příbuzných aneb řádu dobrovolně se zříkali, v manželství nevstupovali, pokrmů před slunce západem, a to jen chleba se solí a vodou, nepožívali a všecko zůstavujíce osudu z vnitřního poklidu těšili se; ano měli prý i dar prorocký a zvláštní moc žehnání³⁾.

2. Jakkoli zjeově zde uvedení nikterak nemohou ztotožňování býti s řeholním životem křesťanským, — nikdo zajisté nepřemáhá svět, leč kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží (I. Jan. 5, 5.) — předsa v nich shledati lze jakýsi přirozený podklad a přípravu k němu.

¹⁾ Stöckl, Handbuch d. Gesch. d. Philosophie, str. 17. n. — Čl. Buddhismus v encyklopædii Wetzera a Welte.

²⁾ Čl. Pythagoras v Naučném Slovníku.

³⁾ Lutterbeck, D. neutestamentlichen Lehrbegriffe, díl I. str. 270 n. — Döllinger (Heidenthum u. Judenthum str. 800.) i nasiracy pokládá za staro-zákonní askéty či muichy.

Ano Eusebius (Hist. eccl. II. 17.), Epiphanius (Haer. XXIX. 4. 5.) a sám sv. Jeroným (de vir. ill. c. 9.) Esseny palaestinské a Therapeuty aegyptské podivným způsobem zrovna za křesťany pokládají, ony no majíce za učně apoštolův a tyto za učně sv. Marka! Než toho tuším popíratí nelze, že mravná zachovalost, snaha po dokonalosti a společenské pořádky jejich přirozeně je vedly ke křesťanství, jakmile i jim vzešlo světlo Kristovo. Bohoslužba jejich hlavní důraz kladouc na stránku vnitřní blížila se duchovní bohoslužbě křesťanské, život panický a zdržlivý přísným řádem spravovaný jakož i společný majetek nalézaly v nauce a životě křesťanském nejmocnější opory¹⁾. Byliť zajisté křesťané za prvních tří století v jistém smyslu mnichy více méně všickni. Od světa jsouce opovrženi žili ve světě jako na poušti, i mravy i věrou lišíce se od něho. Vtělení Syna Božího a smrt jeho na kříži jakož i slova Pavlova (Řím. 6, 3. 4.): „Kteříkoli pokřtěni jsme v Krista Ježíše, v smrt jeho pokřtěni jsme; nebo pokřtěni jsme spolu s ním skrze křest v smrt“ veškerou mocí svou jímala je: spojení se s Kristem a odemřítí světu bylo jim za jedno, zde ve světě pokládali se za cizince a příchozí (I. Petr. 2, 11.) a obcování jejich bylo v nebesích (Fil. 3, 20.).

Mezi křesťany nejedni zase vynikali snahami ještě vznešenějšími a činností ještě usilovnější chtějíce zachovávatí netoliko těch věcí, které Pán byl přikázal, ale i těch, kteréž byl za prostředek k vyššímu stupni dokonalosti poradil. A proto, ač neodlučující se místem od souvěrců svých, všeliké statky své obraceli na skutky dobročinné, nevstupovali v manželství, živili se řemeslným dílem vlastních rukou svých a přebytkem propůjčovali se potřebám ubohých. Říkali jim *ἀσκηταί*, continentes, virgines Deo sacrae a měli je ve veliké úctě a vážnosti²⁾. Za pronásledování císaře Decia (249—251.) mnozí z nich utekli se na pouště a místa osamělá a oblíbivše si je zůstali v nich, i když bylo pronásledování pominulo; dán jim název *ἀναχωρηταί* a *ἐρημίται*. Pavel Thébský (v Agyptě) byl nejznamenitější z nich. Sv. Antonín pak užší spojení mezi nimi zavedl a oni nazývající jej otcem podřizovali se jeho vrchnímu dozoru; ještě těsněji je spojil sv. Pachomius, jenž anachoretům po různu sice, ale nedaleko od sebe v lavrách³⁾ žijícím

¹⁾ Allioli, Alterthümer d. Hebraer, odděl. II. str. 92. n.

²⁾ Möhler, Gesammelte Schriften u. Aufsätze, díl II. str. 165. n. — Bílý, Dějepis sv. kat. církve, str. 173. n. 326. n.

³⁾ Λαύρα ulice, osada.

na nilském ostrově Tabenně společné obydlí (κοινόβιον, claustrum) založil a jakž toho pospolitý život a společný majetek vymáhaly, zvláštní řeholi předepsal¹⁾. Ruční práce, najmě pletení košův a rohožek, střídala se s modlitbou a jinými pobožnostmi; prvního a posledního dne v témdni obcovali společným službám Božím; z výtěžku práce pořizovány společné skrovné potřeby a podporování chudí. Mnichové zůstávali v cellách po dvou i po třech a jen k modlitbě a jídlu scházeli se. Při jídle jakož i jinak přísně zachovávali mlčení, ano by se ani vespolek neviděli, hlavu velikou kápí čili kuklicí (cucullus) z hrubého plátna si zahalovali. Na těle nosili kytli luňnou s krátkými rukávy, okolo beder pás, okolo krku a přes ramena jakýsi pláštíček mafortes zvaný a nad to ještě měl každý kožešinu ovčí nebo kozí vydělanou a bílou, bez níž prý ani nejedli ani nespali. Střevíců pak toliko tehdáž obouvali, když je k tomu nutila nemoc tělesná, nebo ranní studenost, nebo horko polední. Po způsobu kláštera tabenského založil sv. Pachomius i sedm jiných pro mužské, z nichž klášter pabský nedaleko Théb hlavou se stal všech ostatních, a po pravém břehu Nilu i klášter pro ženské. Počet mnichů vzrůstal pak tou měrou, že při smrti jeho (r. 348.) již prý 7000 mnichů počítáno²⁾, a Rufin když po r. 373. do Aegyptu se odebral, aby tam život mnichů seznal, v Tabenně shledal sv. Ammona, kterýž byl představeným 3000 mnichů tuhý život vedoucích, a výše v Oxyrynchu 2000 mnišek a 10000 mnichů podle výpovědi tamějšího biskupa. Nebylo tam bez mála domu, v němž by mnichové nepřebývali, ano i staré chrámy pohanské, věže a brány města plny byly mnichův a žalmů tolik prý bylo zpíváno, že celé město chrámu se podobalo a žádného v tom rozdílu nebylo, zdali biskup na ulici se modlil aneb v kostele. Přišel-li chudý aneb cizinec do města, každý mu nabízel pohostinství své, a tak stalo se, že Rufinovi a průvodcům jeho až i pláště potrhali³⁾. Ještě výše u Hermopole setkal se s Apolloniem, jenž 500 mnichů spravoval, nížeji pak v Arsinoi podle starého jezera Moeriského se Serapionem, představeným mnoha klášterů, jež asi 10000 mnichů čítaly. Nejslavnější však klášter aegyptský byl nedaleko

¹⁾ Alzog, Universalgeschichte d. christl. Kirche § 142. — Bílý d. d. str. 328. n. — Což všechno nejnověji Weingarten (D. Ursprung des Mönchthums im nachkonstantinischen Zeitalter Gotha, 1877) ač marně popírá.

²⁾ Vitæ Patrum opera et studio Heriberti Rosweydi, Antverpiæ 1628. l. I. cap. 22., l. IV. cap. 15. — Historia Lausiaca cap. 38.

³⁾ Rufini historia monachorum c. 5.

Nitrie podle jezer sodových asi čtyřicet mil od Alexandrie ¹⁾. Tam na hoře žilo 5000 mnichů po dvou a po třech pospolu a 600 o samotě. Deset mil pak odtud na západ ležela osada od velikého počtu cel, v nichž asi 2000 mnichů přebývalo, Cellia zvaná ²⁾, a na jih asi den a noc cesty k Memfidu veliká a hrozná poušť skétská, kamž ani cesta ani jaké znamení cesty nevedlo a cestovatelé jedině hvězdami se spravovali. Ani vody zde nebylo lze nalézt a jestliže kdy jaká se objevila, pronikavě čpěla a smolou chutnala ³⁾. A na té poušti žil sv. Makarius, jehožto život zde vyličití hodláme ⁴⁾.

3. Co do pramenů, z nichž vážit lze život sv. Makaria Aegyptského, na prvním místě jmenovati náleží spisovatele, kteří buď ještě za jeho věku nebo málo později žili a Makaria buď osobně znali aneb od svědků souvěkých spolehlivých vědomostí o něm nabyli. Jsouť zejména Evagrius, Rufin, Palladius a Kassian. Zprávami nejbohatší a spolu víry nejhodnější jest

¹⁾ Rufini o. c. c. 21. — Hist. Laus. c. 69.

²⁾ Rufini o. c. c. 22. — Hist. Laus. c. 69.

³⁾ Rufini o. c. c. 29. — Hist. Laus. c. 19. 20. — Görres, D. christl. Mystik, díl I. str. 189. n.

⁴⁾ Tischendorf, jenž r. 1845. vědeckou cestu na východ podniknul a v Egyptě také krajinu vůkol jezer sodových navštívil, píše o ní (Reise in d. Orient, díl I. str. 110. n.) takto: „V rozsáhlých pouštích Libye nedaleko jezer Nitrie na sodu bohatých až podnes ještě čtyři jsou kláštery. Jeden z nich, k němuž od příbytku jistého Vlacha, kterýž jezera ta najal, v Nitrii na soumaru za osm hodin dorazíš, až po naši dobu slove klásterem sv. Makaria. Ostatní tři, jenž každý zvláštní jméno mají, nazývají se společně kláštery abu Makar a celá krajina makarijská. Tam mnichové jen o několika dnech v roce masa požívají, žijíce o chlebě a šošovici, cibulí a olejem upravené, a přebývají v cellách tím toliko světlem, jež úzkými dveřmi vniká, osvětlených, trvajíce na ustavičných modlitbách. Záhy ráno vstávají a spěchají do chrámu, kdež přítomni jsou stojíce opření o hole, jimž až podnes makariovy říkají. Tam starce jednoho spatřiti lze, jenž již 120 let má věku svého a stářím, bděním, jakož i škodlivou palčivostí písku pode žhoucím sluncem zraku pozbyl, an duchem k nebesům pohlíží a sotva jednu hodinu denně spí. Pokud toho palčivost písku připouští, chodí bratři bosí, do chrámu pak nejinak než bosýma nohama vcházejí.“ — K těmto slovům dokládá Floss (Macarii Aegyptii epistolae, homiliarum loci, preces. Coloniae 1850, str. 1. n.): „A kdyby nám Tischendorf život bratří těch byl popsal ještě zevrubněji, bez mála domníval bys se, že mluví o těch, jež Evagrius a Kassian popisují. Kláštery ty i nyní mají podobu čtverce aneb obdélníku a spolu se zahradou zdí jsou otočeny. I představ si, že tam vidíš starce slepého, an třikráte oltář obchází a mladistvým hlasem alleluja prozpěvuje, aneb onoho starce o 120 letech, an z cely vychází a tobě při odchodu žehná, a budeš zajisté touž úctou naplněn jako Tischendorf.“

z nich Palladius, jenž za druhého konsulátu Theodosia Velikého (r. 338.) v Alexandrii přistál, 36 měsíců pak v klášteřích okolo Alexandrie a 9 let v Cellii ztrávil a tedy život otcův aegyptských z vlastního seznal názoru a převědu. Makarius však Aegyptský zemřel jen o rok dříve nežli Palladius z Alexandrie do Cellie se odebral. Roku 401. stal se Palladius biskupem Helenopolským v Bithynii a r. 421. sepsal pod názvem ἡ πρὸς Λαύσιον ἱστορία περιέχουσα βίους ὁσίων πατέρων. (historia Lausiaca, continens vitas sanctorum Patrum) všecko, co byl o poustevnících v Aegyptě, Libyi, Thebaidě, Cyréně, Mesopotamii buď od jiných zvěděl aneb sám byl viděl a zkusil. Nazývá se spis ten historia Lausiaca, poněvadž jej Lausovi, komorníku císařského dvoru, věnoval ¹⁾. Než ačkoli trojí překlad latinský spisu toho se zachoval a původní text v trojí recensí vyšel, žádný z těch překladů se žádnou z těch recensí se úplně nesrovnává; avšak nedávno nalezl Floss v císařské knihovně vídeňské dva rukopisy ²⁾, v nichž původní text shledává. Ostatně zdá se, že Palladiovy životy otcův aegyptských se zakládají na starším spise průvodce jeho Heraklida témuž Lausovi věnovaném a παράδεισος nazvaném, jejž Palladius opravil a doplnil a z něhož i Rufin výtah i řecký i latinský pořídil ³⁾. — Po Palladiovi řadíme Rufina z Aquileje (Ogleje), jenž již dříve po r. 373. do Egypta se byl odebral a 6 let ztrávil u mnichů tamějších; později odešel do Palaestiny a stal se představeným mnichů na hoře olivetské. Požádán byv od nich, aby jim sepsal knihu o otcích aegyptských, učinil z „ráje“ Heraklidova výtah výše dotčený. Výtah ten zachován pod názvem „historia monachorum seu liber de vitis Patrum“, kdež v 33 kapitolách život tolikéž světců z pouště nitrijské vypravuje ⁴⁾; o sv. Makariu Aegyptském jedná kap. 28. Dále ještě nachází se o něm zpráva ve 4. kap. druhé knihy Rufinových dějin církevních ⁵⁾. — Následuje Evagrius z Pontu, podobně starší Palladia, jenž okolo r. 399. v Aegyptě jako mnich zemřel. Ve spise „Capita practica ad Anatolium“ třikráte se

¹⁾ Čl. Palladius v N. Sl.

²⁾ Jeden na pergaméně Cod. ms. hist. gr. č. 84., dříve 29. a druhý na papíře Cod. ms. hist. gr. č. 9., dříve 42.

³⁾ Srovn. Floss d. d. str. 12. n.

⁴⁾ Český přeložil Řehoř Hrubý v „Životech a řečích otcův aegyptských“, ač se tam sv. Jeronýmu kardinálu připisují (Rps. Strahovský z r. 1510. fol. 1—25.).

⁵⁾ Srovn. Floss d. d. str. 16. n. a Migne, Patrologiae cursus completus, series I., tom. XXI.

vzmiňuje o Makariovi a sice, jak důvodně souditi lze, o Makariovi Aegyptském¹⁾. — Kassian teprv ke konci 4. století po smrti Makariově z kláštera betlémského přišel do Egyptu a ve spisech „De institutis coenobiorum libri XII“ a „Collationes Patrum in scythia eremo“ o Makariovi toliko to podává, co o něm zvěděl z úst Serapionových a Nestorotových; nicméně kollace ty vele-poučné jsou co do života mnišského za věku onoho²⁾.

Po spisovatelích jmenovaných zasluhují povšimnutí i neznámí spisovatelé otcův aegyptských, jenž sv. Makaria sice neviděli a také od jeho vrstevníků vědomostí svých nenabyli, ale ze starších spisů čerpajíce nejedné zprávy zachovali, jež u spisovatelů svrchu jmenovaných se nenachází. Spisy jejich posledně r. 1615. vydal učený jesuita holandský Rosweyd ve velikém díle „Vitae Patrum sive Historiae eremiticae libri X“³⁾. — Dále sbírka památných výrokův čili apoftegmat týchž otců za rozličných příležitostí učiněných, již vydal Cotelier v 1. díle svých „Monumenta ecclesiae graecae“ r. 1677. — Jinou sbírku vydali Possinus r. 1683. v díle „Thesaurus asceticus sive Syntagma opusculorum octodecim a graecis olim patribus de re ascetica scriptorum“ a Pritius r. 1699. v díle „Sancti Patris Macarii opuscula nonnulla et apophthegmata“. — Několik výpovědí Makariových podávají příležitostně i Bollandisté a již častěji jmenovaný Floss našel v cís. knihovně vídeňské v jednom z rukopisů svrchu dotčených apoftegmata, jež po prvé na světlo vynesl a z nichž tři sv. Makariovi Aegyptskému výslovně se připisují⁴⁾. — Konečně i z dějepisců Sokrata a Sozomena některé zprávy vážiti lze.

Poukázavše tímto co nejstručněji k životopisným pramenům, již pokusíme se o vypsání života a působení sv. Makaria, užívající při tom ponejvíce slov samých pramenů, jakkoli události častěji po způsobu legend vystrojují.

4. Mezi poustevníky a mnichy aegyptskými svatostí života a zvláštními dary milostí Boží vyniklo více Makariův, obzvláště však Makarius Aegyptský a Makarius Alexandrijský, tak že Palladius obává se, aby víry nenalezl, životy jejich počíná

¹⁾ Srovn. Floss d. d. str. 32.

²⁾ Srovn. Floss d. d. str. 33. n. — Částečně přeloženy knihy ty v „Životech“ svrchu dotčených (fol. 263—273).

³⁾ Kn. 5. 6. a 7. takéž přeloženy v dotčených „Životech“ (fol. 191—247., 247—260., 286—296).

⁴⁾ Srovn. Floss d. d. str. 165. n.

slovy ¹⁾: „Otců svatých a nesmrtelných, Makaria Aegyptského a Makaria Alexandrijského, zápasníků výborných a nepřemožených, vypravovati a popisovati boje života zbožného, boje hojné a veliké, obávám se, aby pro nesmírnou tuhost cvičení síly přirozené daleko přesahující těm, kdož podobných věcí méně jsou bedliví, nezdálo se, že lhu“. A Rufinovi vypravovali mnichové aegyptští ²⁾, že dva tito Makariové v těch místech stkvěli se jako dvě světla nebeská. Než nám jednati jest toliko o Makariovi Aegyptském.

Podle vypravování Palladiova narodil se sv. Makarius Aegyptský r. 300. a sice, jak Sokrates dokládá ³⁾, v horním Aegyptě. Z mládí jeho ničeho nevíme, leč co sám jednou zjevil žákovi svému Pafnutiovi ⁴⁾: „Jsa pacholíkem pásal jsem jalovice s jinými chlapci, kteřížto šli krást fíky. Když pak utíkali, jeden fík jim vypadl a já ho zdvihl a snědl. Kdykoli na věc tu vzpomenu, sedím a pláči“. Pocházel tedy Makarius ze stavu nízkého a snad z třídy pastýřův u Aegyptanův opovržených. Než Bůh i jeho povolal k životu vznešenějšímu.

Nevídané ctnosti, jimiž slynni učedníci Antoniovi a Pachomiovi, a milost Boží vzbudily v Makariovi úmysl, oddati se Bohu způsobem dokonalejším v životě poustevnickém. Maje tedy věku svého 30 let odebral se na poušť, kdežto pletením košů se živil a v tuhém cvičení a neustálém sebezapírání život zbožný trávil. Již po desíti letech takové požíval u mnichů vážnosti, že mu *παῖδες* mladý kmet přezděl, poněvadž rychleji ctnostmi prospěl nežli věkem a v dokonalosti mnichu zšedivělému nic neoddal. Nad to dostalo se mu již tenkrát zvláštních milodarů: vymítání zlých duchů, křísení mrtvých, uzdravování nemocných, ano pravilo se o něm, že ustavičně jest u vytržení a více Bohem se zabývá než záležitostmi pozemskými. Byl také, což u mnichů tehdejších velmi řídkým případem jest, na kněze posvěcen ⁵⁾. Zvláštní však příběh ⁶⁾, jejž později uvedeme, zavedl mu příčinu, že na hroznou poušť skétskou se odebral a tam setrval až do smrti své.

Na rozdíl od mladšího jmenovce svého Makaria Alexandrijského nazván jest Makariem Aegyptským, Velikým, Starším.

¹⁾ Hist. Laus. c. 19. 20.

²⁾ Hist. monachorum c. 28.

³⁾ Hist. eccles. IV. 23. ed. Vales.

⁴⁾ Cotelerii Monum. eccl. gr. t. I. p. 546.

⁵⁾ Hist. Laus.

⁶⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 99. V. 15, 21. — Cotelerii o. c. t. I. p. 524.

5. Jakož obzvláště na mnicha sluší, byl sv. Makarius především velikým milovníkem chudoby, života tuhého a modlitby. — „Kdysi ¹⁾ za nepřítomnosti Makariovy vešel zloděj do celly jeho; když pak Makarius se vrátil, spatřil zloděje, an nábyteček jeho na velblouda nakládá. Vejda tedy i sám bral z nábytku svého a kladl na velblouda. Když pak byli zavazadla naň vložili, počal zloděj bít velblouda, aby vstal, než ten nevstával. Což jakmile otec zpozoroval, vešel do celly a našel motýčku. Ložil ji na velblouda řka: Bratře! tuto hledal velbloud. A nohou jej uhodiv řekl: Vstaň! A hned vstal a kousek cesty ušel k rozkazu jeho. Ale opět se položil a nevstal, až když s něho složili všechn nábytek“. — Jindy zase „přišel ²⁾ otec Theodor z Fermy k otci Makariovi řka: Mám tři vzácné knihy a čítaje v nich nabývám požitku; i bratři jich užívají a podobně prospívají. Pověz mi tedy, co bych měl činiti, měl-li bych je k užitku svému a k užitku bratří podržeti aneb prodati a dáti chudým? Stařec odpověděl: Dobře jsi jednal, ale nade všecko je chudoba. Po té odešel, knihy prodal a peníze dal chudým“.

O postech a bděních Makariových vypravuje Evagrius ³⁾: „O palčivém poledni přišel jsem k sv. otci Makariovi a žízní náramně jsa trápen žádal jsem píti vody. On však dí: Stínem budiž spokojen. Mnozí zajisté, kteří nyní na cestách jsou aneb na moři, i útěchy stínu postrádají. Když pak jsem s ním rozprávěl a o zdržlivosti rozmlouval: Věř mi, vece, synu milý, po celých dvacet let ani chleba ani vody ani spánku do sytosti jsem neužil, neboť chleba podle jisté váhy jsem požíval, vody podle jisté míry jsem pil a spánku jen drobátko jsem si popřál úkradkem o zeď opíraje se“. — Neznámý pak spisovatel životův otcův egyptských píše ⁴⁾: „Otec Makarius kdykoli bratry navštívil a s nimi stoloval, tak sobě v srdci svém umínil, že kolik pohárů vína vypije, tolik dní ani vody neokusí. Když mu tedy bratři vína podávali, s radostí je brával, aby později žízní se mučil. Což když učedník jeho zpozoroval a předsevzetí starcovo vyzpytoval, zapřisáhl bratří, aby mu více vína nepodávali, zjevuje jim, kterak mu poháry spíše

¹⁾ Cotelerii o. c. t. I. p. 548. a stručněji 536. — Vitae Patrum Rosw. III. 73. V. 16, 6. VII. 3, 1.

²⁾ Cotelerii o. c. t. I. p. 451. Cf. Floss. o. c. p. 163.

³⁾ Capita pract. ad Anatolium, bibl. Galland. t. VII. c. 94. Také Sokrates hist. eccl. IV. 23. a Vitae Patrum Rosw. VI. 4, 17. 18.

⁴⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 53. V. 4, 26. — Cotelerii o. c. t. I. p. 533.

mučidlem jsou.“ — A na jiném místě ¹⁾ týž spisovatel svědčí, že byl Makarius těla hubeného.

Věrnou družkou chudoby a tuhému života byla sv. Makariovi modlitba, o nížto v homiliích se zvláštním zalíbením pojednává. On modlitbu pokládal za nejdůležitější dílo své ²⁾, jímž všech milostí ³⁾ a ctností ⁴⁾ a pravého odpočinutí duše dojítí ⁵⁾, ano i dæmony překonati lze ⁶⁾. Obzvláště pak dlouho a na kolenou modlíval se, když užiti hodlal mimořádných darů sobě propůjčených, aby buď uzdravil člověka zlým duchem posedlého aneb i vzkřísil mrtvého ⁷⁾. A proto i moc jeho modlitby takovou vzbudila důvěru, že lidé utíkající se k němu ve svých potřebách říkali ⁸⁾: „Abychom modlitbou spravedlivého došli smilování“.

6. Kdo byl modlitelem tak horlivým, ten zajisté také popředně se stkvěl ctností, již sám nazval znamením pravého křesťana ⁹⁾, totiž pokorou. Pokoru Makariovu nejlépe poznati lze z události, kterouž sám o sobě vypravoval ¹⁰⁾: „Když mladým mužem jsa v celle jsem seděl, jali mne a přes všecko zdráhání mé na kněze mne v osadě posvětili. Já pak nechtěje tam zůstatí do jiné osady jsem utekl a jistý přítel ve světě žijící prodejem díla mého mi posluhoval; přihodilo se pak, že jedna panna smilně počala. Tázána byvši od rodičů svých, kdo jí násilí učinil, odpověděla: Ten váš poustevník toho zločinu na mně se dopustil. Tu tedy rodiče té panny mne jali, hlíněné nádoby na krk mi navěšeli a vodili mne ulicemi tepající mne s pokřikem: Tenhle mnich dceři naší učinil násilí. A když mne byli klacky bez mála utloukli, kdosi ze starších řekl k nim: Jak dlouho budete ubíjeti mnicha tohoto cizího? Avšak i příteli mému, jenž za mnou jda studem se rděl, činili příkoří pokřikující: Hle, čeho ten se dopustil, jehož ty svědectvím svým si doporučel! Rodiče pak dívky pravili: Nikterak ho nepropustíme, dokud nám na výživu dívky nedá ručitele. Já tedy příteli svému pokynul, aby tak učinil a on zaručiv se

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 3, 8. — Cotelarii o. c. t. I. p. 534.

²⁾ Hom. III. 3.

³⁾ Hom. XXXVII. 7.

⁴⁾ Hom. XL. 2.

⁵⁾ Hom. XL. 6.

⁶⁾ Hom. XLIII. 3.

⁷⁾ Hist. Laus. — Apoftegmata vídeňská.

⁸⁾ Hist. Laus.

⁹⁾ Hom. XV. 37. XXVI. 11.

¹⁰⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 99. — Cotelarii o. c. t. I. p. 524.

věrou svou zastal se mne. Vrátil se pak do celly co jsem košíků nasbíral, snesl jsem mu, aby je prodal a mně i manželce mé pokrmův opatřil. Říkal jsem totiž: Hle, Makarie, dostal jsi manželku! třeba tedy více pracovati, aby ji mohl uživiti. A dnem i nocí jsem pracoval, abych jí denně výživy opatřil. Ale když ubohé přišla doba porodu, po mnoho dní byla v bolestech a poroditi nemohla. Tázána byvši, čeho by se byla dopustila, odpověděla: Na onoho mnicha nevinného zločin jsem sčítala; neboť mládenec z našeho sousedství násilí to mně učinil. Což když přítel můj uslyšel, sama radost přikvapil a hlasem pozdviženým vypravoval: Ubohá ta dívka, prvé nežli vyznala křivdu na tebe nevinně sčítanou, nikterak poroditi nemohla, anobrž i všecko sousedstvo přichází a žádá tě za odpuštění. Já pak jakmile jsem to uslyšel, aby mne lidé neobtěžovali, hnedle na toto místo jsem se odebral a ta jest příčina mého sem příchodu.“ — Ano pokorou svou Makarius i nad ďáblem vítězil. „Když Makarius nesa listí palmové na úsvitě do celly se vracel“, tak vypravují neznámí životopiscové ¹⁾, „namanul se proti němu ďábel se srpem přeostrým a chtěje poraniti ho nemohl. I zvolal řka: Makarie, veliké mi činíš násilí, poněvadž žádaje tobě uškoditi nemohu, a předse cokoli ty činíš, já činím dokonaleji. Ty ku příkladu někdy se postíš, já nikdy pokrmu nepožívám; ty častěji bdíš, mne však spánek nikdy nepřekonal; ale v jedné příčině, sám se k tomu přiznávám, nade mnou vítězíš. Když tedy Makarius příčiny té na něm vyzvídal, odpověděl: Jedině pokora tvá nade mnou vítězí. To když byl nepřítel ten pověděl a sv. Makarius ruce své roztáhl k modlitbě, duch nečistý zmizel ve vzduchu“.

Pokorně o sobě smýšleje dbal Makarius také ustavičně vlastního pokroku a jakkoli tuhý a přísný byl život jeho, předse vyhledával a používal příležitostí, aby ještě více se poučil a prospěl v životě dokonalém. Tak vypravuje sám o sobě ²⁾: „Kdysi za věku mladšího když v celle žádné práce nebylo, vyšel jsem na poušť a rozjímaje sám u sebe dím: S kým se setkáš, otaž se ho ke svému prospěchu. I natrefil jsem pacholíka, an pásł dobytek. Táži se ho tedy: Synáčku, co mám činiti, poněvadž hladovím? Ten mi vece: Pojez tedy. Já na to: Pojedl jsem, ale

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 124. V. 15, 26. VII. 13, 6. — Cotelerii o. c. t. I. p. 534. — Také v passionálu česk. z r. 1495. fol. B. 9.

²⁾ Cod. ms. bibl. caes. Vindob. hist. gr. Nr. 9, olim 42 fol. 161, 1. — Cf. Floss o. c. p. 166 et 273.

znovu hladovím. A dí mi opět: Pojez tedy znovu. A podobně zase já: Již často, řku, pojedl jsem a zase znovu hladovím. Načež on odpovéděl: Otče, tys bez mála oslem, ježto ustavičně jísti žádáš. A tak nabyv požitku jsem odešel“. — Jednou navštívil bratry na hoře nitrijské v klášteře Pambově a od starších místa toho jsa vybídnut: Promluv ke vzdělání bratří, jal se mluvit takto ¹⁾: „Já ještě nejsem mnichem, ale viděl jsem mnichy. Kdysi totiž seděl jsem ve Skétě v celle své a pudily mne myšlenky mé řkouce: Vstaň a jdi až na poušť a pozoruj, co tam uvidíš. A vzpěchovala se proti tomu mysl má po pět let, říkajíc: Aby snad vnukání to nebylo od daemonů! Když tedy úmysl ten při mně zůstal, odešel jsem na poušť a našel tam močál a uprostřed něho výspu. Přicházela také rozličná zvířata pouště a pila z něho. Mezi nimi spatřil jsem i dva lidi nahé a vzechvělo se tělo mé, neboť měl jsem za to, že jsou duchové. Když pak viděli, že se chvěji, pravili ke mně řkouce: Nechvějiž se, neboť i my lidé jsme. Díím tedy k nim: Odkud jste a kterak jste přišli na tuto poušť? Odpověděli: Byli jsme v klášteře, i sjednali jsme se a vyšli jsme sem; hle, je tomu čtyřicet let! Byl pak jeden z nich Aegyptan a druhý Libyjan. Tázali se mne však i oni: Jakž je ve světě? zdali pak voda ještě vystupuje časem svým? a má-li pak ještě svět hojnost svou? Odpověděl jsem jim: Arciť že má. Otázal jsem se pak i jich: Kterak bude ze mne mnich? Řkou mi: Kdo se nezřekne všech věcí, které jsou ve světě, z toho nebude mnich. Já jim na to: Sláb jsem a nemohu jako vy. Odpověděli mi: Nemůžeš-li jako my, sed' v celle a oplakávej hříchy své. Otázal jsem se jich tedy řka: V zimě nezebe vás? a v letě nezaněcuje se tělo vaše úpalem? Oni pak odpověděli: Bůh nám toho uštedřil, že ani v zimě zimy, ani v letě úpalu necítíme. Proto pravil jsem, že já mnichem ještě nejsem ²⁾. Odpusťtež mi bratří“. — Podobně tázal se Makarius i jiných, kdo by pravým mnichem byl ³⁾, ano i Bůh sám mu vnukal příležitosti, kterak by vyššího stupně dokonalosti poznati mohl. „Když totiž jednou trval na modlitbách ⁴⁾, ozval se mu hlas řka: Makarie, ještě jsi nedospěl k míře dvou žen, které v nejbližším městě spolu bydlí. Což když stařec uslyšel, vstal, vzal svou hůl a podal se do označeného města. Když pak tloukl

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. VI. 3, 4. — Cotelerii o. c. t. I. p. 526.

²⁾ Má tu Makarius na mysli anachorety, o nichž jsme svrchu pověděli.

³⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 1, 6. — Cotelerii o. c. t. I. p. 443.

⁴⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 97. VI. 3, 17. Cf. Floss o. c. p. 136. seq.

na dvěře domu hledaného a nalezeného, vyšla jedna z nich a s velikou radostí přijala ho. Svolav je obě, tak je stařec oslovil: Pro vás tolikého trmácení se podjímám, přicházejte z pouště daleké, abych poznal skutky vaše, kteréž mi povězte a vypravte. I řekly mu: Věříš nám, otče svatý, ani této noci nebyly jsme mimo lože manželů svých. Jakých tedy skutků našich vyzvídáš? Než stařec stál na žádosti své, aby mu běh života svého zjevily. Jsouce tedy přinuceny pravily: My nijakým příbuzenstvím rodičů svých nejsme spřízněny, přihodilo se však, že jsme se vdaly za dva bratry a za těch patnácte let, co pospolu v jednom domě bydlíme, ani zlého slova jedna druhé neřekla, aniž jsme měly hádky vespolek, alebrž v pokoji jsme žily až posavad a stejnou myslí o to jsme pracovaly, abychom společně opustivše manželů svých ve spolek pobožných panen vstoupily, ale přese mnohé prosby nemohly jsme toho dosíci na manželích svých. I učinily jsme vespolek a s Bohem takovou úmluvu, že až do smrti slova světského nikterak nepromluvíme. Což když uslyšel Makarius, řekl: Věru není panny, ani ženy, ani mnicha, ani člověka světského, alebrž Bůh jedině hledá úmyslu a ducha života uštědruje všem“.

7. Takové byly ctnosti Makariovy vzhledem k sobě samému; neméně vynikal svou vlídností a mírností vzhledem k bližnímu, zvláště pak k bratrům svým. Otec Petr vypravuje o sv. Makariovi ¹⁾, že jednou naleznuv anachoretu, an byl ochuravěl, tázal se ho, jakého pokrmu by si přál. A když žádal hnětenek a v celle ničeho nebylo, tu muži statečnému nepřičilo se jíti do Alexandrie, aby nemocnému jich přinesl. A o věci té nadivné nikdo nezvěděl. — Otec Pafnutius, Makariův žák, vypravuje ²⁾: „Prosil jsem otce svého, aby mi dal naučení. I řekl: Nikoho neurážej a nikoho neztracuj. To čin a spasen budeš“. — Ano Makarius i pohanského kněze obrátil svou vlídností. „Kdysi“ totiž „jda na horu nitrijskou ³⁾ poručil učedníkovi svému, aby šel něco napřed. Jda tedy před ním měl v ústřety kněze modlářského, kterýž nesa veliké dřevo rychlým krokem přicházel. I pokřikl na něj: Kam běžíš, daemone? Ale ten rozhněvav se, tolik jej ubil, že bez mála mrtvého jej zůstavil. Opustiv ho znovu utíkal. Popojda něco, setkal se se sv. Makariem, kterýž ho pozdravil: Zdráv buď, pracovníče, buď zdráv! Tu on s podivením odvětil: Co jsi na mně spatřil dobrého, že mě po-

¹⁾ Cotelarii o. c. t. I. p. 533.

²⁾ Ib. p. 540.

³⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 127. — Cotelarii o. c. t. I. p. 547.

zdravuješ? I dí jemu stařec: Vidím, že pracuješ a že běžíš nescsmyslně. Načež řekl kněz: A já pozdravením tvým pohnut jsa poznal jsem, že veliký služebník Boží jsi; neboť jiný bídný jakýsi mnich přicházejí mi v ústřety, příkoří mi učinil, avšak i já za slova jeho ran mu nasázel. Pak objímaje nohy sv. Makaria volal řka: Leč mne mnichem učiníš, neustanu. A když spolu dále se ubírali, přišli k místu, kde ležel bratr zraněný. I vyzdvihli jej oba a poněvadž jíti nemohl, na rukou do chrámu jej donesli. Bratří však vidouce onoho kněze, an šel za sv. Makariem, s ustrnutím a podivením jej mnichem učinili a mnozí z pohanů pro něho stali se křesťany. A proto říkal otec Makarius, že řeč hrdá a zlá i dobré zvrací k zlému, řeč pak pokorná a dobrá i zlé obrací k lepšímu“.

Až podivu hodna byla mírnost sv. Makaria v posuzování hříšníků, tak že říkali o něm ¹⁾: „Jako Bůh zastírá celý svět a snáší hříchy lidské, tak byl i on jako nějaký pozemský bůh mezi bratřími zastíraje hříchy jejich a co viděl a slyšel jakoby nevidá a neslyše“. — Jakéhos odsuzovatele hříšníků pokáral takto ²⁾: „Co odsuzuješ vrahy, cizoložníky a okradače mrtvol a podobné rušitele zákona? Majíš soudce svého. Nezpytuj toliko hříchů cizích, ale i přechiny své častěji předuvážené, a přechoasto seznáš, že horší jsi jich. Neboť i ty nejednou vilným očima vůkol jsi pohlížel, což, jak sám víš, již skutečným je cizoložením. Často jsi také bratru svému zlořečil a dobře víš, co v té příčině Pán zjevil, že kdo dí bratru svému „blázne“, hoden je pekelného ohně (Mat. 5, 22.) A nad čím by měl nejvíce žasnouti, snad i ke svatým a nepoškrvněným tajemstvím nehodně přistupuješ a stáváš se vinným tělem a krví Páně! Ten tedy, jehož ty soudíš, jen vrahem člověka shledán jest ty však shledán býváš vrahem samého Krista a vinným smrtí jeho, kdykoli nehodně přijímáš nepoškrvněné tělo a krev. Čítáš zajisté (I. Kor. 11, 27. n.): „Kdo nehodně jí a pije, vinen jest tělem a krví Kristovou a odsouzení sobě jí a pije“; to jest: Jako Židé usmrtili ho, podobně činí i ti, kdož nehodně tělo a krev jeho přijímají. Neboť velmi podobno jest, že i ten, kdo by zlatohlav králův roztrhal aneb jej potřísnil, touž smrt utrpí. Pročež i ti, kteří jednou tělo jeho zbodali, i ti, kteří nyní jej poškrvňují, nečistou myslí přijímajíce jej, témuž soudu spolu s ukřižovatelem Kristovými propadnou“.

¹⁾ Sententiae Patrum ap. Rosw. p. 1006. — Cotelarii o. c. t. I. p. 541.

²⁾ Cod. ms. in bibl. caes. Vindob. hist. gr. Nr. 9. olim. 42. fol. 148. Cf. Floss. o. c. p. 165.

Podobně bylo i jeho chování k bratřím pokorné, vlídné, mírné a naskrze prosté, až i tázali se ho ¹⁾, „proč se tak chová? On však odpověděl: „Dvanácte let sloužil jsem Pánu, aby mi této milosti uštědřil, a vy všickni radíte mi, abych se jí vzdal?“ — Proto ujímal se i bratři křivě odsouzených. Proneslo se totiž ²⁾ jednou, že dva bratři ve Skété se provinili. Když pak otec Makarius příjímím měšťák ³⁾ je vyobcoval, přišli někteří k otci Makariovi Aegyptskému, Velikému, aby ho o tom zpravili. I vece jim: Nikóli! bratři nejsou vyobcováni, ale Makarius. Otec Makarius uslyšev, že od kmeta vyobcován jest, utekl k jezeru. Než kmet ho našel, a byl celý komáry rozpíchán. I dí jemu: Tys vyobcoval bratři a hle, ti mohli odejít do osady; já však jsem tebe vyobcoval, a ty jako sličná panna do vnitřního pokojíku sem jsi utékl. Ale já povolav bratři seznal jsem, že ničeho takového se nedopustili. Zkoumej tedy i ty, aby tě snad daemonové nebyli zklamali, neboť ničeho jsi neviděl; avšak čiň pokání za poklesky svůj. Ten odpověděl: Ráčíš-li, ulož mi pokání. Vida tedy stařec jeho pokoru: Jdi, vece, a postiž se po tři neděle, každého týhodne jednou pokrmu požívaje. Toť bývalo ustavičné jeho cvičení, po týhodnech postiti se.“ — Podobně dbal i o dobrou pověst bratři napomínaje ⁴⁾: „Nespi v celle bratra, o němž nedobrá pověst se roznesla“.

8. Vynikaje takto Makarius životem přísným a ctnostmi vzácnými, veliké se těšil vážnosti. U něho hledávali porady, útěchy a vzdělání i ti, kteří po životě mnišském zatoužili, i bratři poustevníci; on pak na vzájem mnichy, hlavně nitrijské, navštěvoval ⁵⁾, ano i k sv. Antoniovi zavítal ⁶⁾; proto snad jej Rufin žákem Antoniovým, ač jen ve smyslu širším, nazývá ⁷⁾. Zajímavé bývaly ty jejich rozpravy o ctnostech života mnišského a svědčily jednak o zbožné mysli tazatelů, jednak o důvtipu, rozšafnosti a řečnickém daru Makariově. Všudypřítomnost Boží, modlitba, zdrželivost, mlčelivost, trpělivost, pokora a přestávání na mále hlavními byly předměty besed Makariových.

¹⁾ Cotelarii o. c. t. I. p. 533. Cf. Floss o. c. p. 160.

²⁾ Cotelarii o. c. t. I. p. 537.

³⁾ Πολιτικός; tak slul Makarius Alexandrijský.

⁴⁾ Cotelarii o. c. t. I. p. 540.

⁵⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 195. VI. 3, 2. — V. 3, 9. Cotelarii o. c. t. I. p. 541.

⁶⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 7, 9. — Cotelarii o. c. t. I. p. 530, 539.

⁷⁾ Hist. eccl. X. 4.

Co do všudypřítomnosti Boží často napomínal a poučoval bratří takto ¹⁾: „Budtež vždy pamětlivi, že jste před obličejem Pána všemohoucího, kterýž spatřuje myšlenky všech lidí a zpytuje srdce jednohokaždého. Což i písmo sv. ztvrzuje i apoštol učí řka (Žid. 4, 12.): ‚Živát jest zajisté řeč Boží a mocná a pronikavější nad všeliký meč na obě strany ostrý a dosahuje až do rozdělení duše a ducha, kloubů také a míchy, a rozeznává myšlení i mínění srdce; a není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všecky věci jsou nahé a odkryté očím jeho.‘ Pročež, bratří, když pokouší nás pochoť tělesná a žádost smilná, bez meškání zapuďmež a vyvrzmež ze srdce svého myšlenku tu nečistou a zlou, vzývajíce usilovně pomoc Pána našeho Ježíše Krista na modlitbách a postech, aby mocí svou nás vytrhl a zaštil a potřel satana pod nohama našima. Třeba tedy, abychom pokáním a zdržováním se hříchů sami sebe kárali a říkali k duši své: Rozkoš tělesná, ve kteréž ty nedobře si oblibuješ, na krátko potrvá; nebo muka a trýzně duševní i tělesné v ohni věčném zůstávají na trest ustavičný. I tak mluvmе napomínajíce duši svou: Stydíš-li se před lidmi hříšníky sobě podobnými, aby tě neviděli, an hřešíš, proč by neměl ještě více stydět i báti se velebnosti Boha všemohoucího, jenž tajemství srdcí všech lidí spatřuje, jakož i apoštol dí: ‚Všecky věci jsou nahé a odkryté očím jeho.‘ Když tedy takovými úvahami sami sebe kárat budeme, přijde ihned bázeň Boží do srdce našeho a duše naše utvrdí se v milování čistoty a také povzbuzení budeme zachovávat i všecka přikázání Páně za pomocí milosti Pána našeho Ježíše Krista, jenž přislíbil, že těm, kteříž mu slouží v svatosti a čistotě, uštedří darů nebeských a věčných ve slavném životě věku budoucího a že spolu se sv. anděly radovati se budou v lesku světla ustavičného“.

Jednou ²⁾ tázali se ho bratří, kterak by náleželo modliti se. I odpověděl jim: Není nám třeba slov zbytečných, alebrž máme toliko roztahovati ruce a říkati: Bože! jak ráčíš a jak Tobě se líbí, tak staniž se! A když by se přihrnulo pokušení a dorývalo, modliti se máme: Bože! přispěj nám ku pomoci! Víť on zajisté, co nám je k užitku.

Jindy zase ³⁾ tázán byv od kohosi, čím to je, že na poušti již o hodině třetí hladoví, ježto v klášteře po celé týdny hladu

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. p. 991.

²⁾ Vitae Patrum Rosw. III 207. V. 12, 10. — Cotelerii o. c. t. I. p. 536.

³⁾ Cassiani Coll. V. 12.

nepocítoval, ač častěji jídlem pohrdal, dobře mu odpověděl Makarius: „Protože tu nemáš svědka svého postění, který by tě chválami krmil a nasycoval, ale tam tě krmil prst lidský a požívání chvály marné.“ — Kdysi žádal bratr jeden sv. Makaria ¹⁾, „aby jej poučil kterak by mohl dojítí spasení. I řekl mu: Třeba utíkati lidí, seděti v celle, želeti hříchův a což je nade všelikou ctnost, míti na uzdě i jazyk i břicho své“. — Jednou pak na poušti skétské, „když sbor se rozcházel ²⁾, řekl bratřím: Bratří, utikejte! I praví jeden z nich: Otče, kam máme utéci z poušti té? I položil prst v ústa svá řka: To jest, čeho utíkati pravím; a tak vešel do celly své, uzavřel vchod a seděl o samotě“. — „Jestliže jsi koho pokáral ve hněvu“, poučoval při jiné příležitosti ³⁾, „své vlastní náruživosti jsi pohověl. Nesmíš zajisté sama sebe zkaziti, by spasil jiného. Vytrhni bližního z hříchu, seč jsi, ale bez pohanění, poněvadž Bůh nezavrhne těch, kteří se k němu obracejí. Avšak řeč zlostná proti němu nepřebývej v srdci tvém, by mohl říci: ‚Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům‘. Bůh rád odpouští a ztvrzuje prosbu naši“.

9. Spolu i co do způsobu vyučování Makariova a daru řečnického zajímavé je dvojce následující vypravování, ač snad první z nich později na základě homilií Makariových poněkud bylo rozvedeno. „Kdysi přišel k sv. Makariovi mladík ⁴⁾, žádaje po způsobu mnichů sloužiti Kristu, a prosil kmeta světce, aby mu návod dal a jej poučil, a ze zdroje spasitelné nauky, ana milostí Ducha sv. byla v něm přehojně, jej utvrdil a kterak by s pomocí Boží úkladův a nástrah ducha zlého zniknouti mohl, jej vystříhal. I odpověděl mu sv. Makarius řka: Žádáš-li, synu můj, opravdově a z celého srdce zříci se světa tohoto a přidržeti se Pána a Spasitele, jakož dí prorok v žalmu (62, 9.): ‚Přilnula duše má k tobě, mne pak ujala pravice tvá,‘ — neboť hotova jest pravice Páně přijímati ty, kdož k němu se utíkají — tuť třeba zříci se tohoto světa a vrci od sebe všecky skutky jeho, jakož dí apoštol v listu ke Kološanům (3, 3.): ‚Umřeli jste světu tomuto a život váš skryt jest s ním v slávě‘. To když mladík uslyšel, řekl: Věřiz mi, otče svatý, že i mysl svou jsem od světa toho odvrátil a ode všeho,

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. III. 189.

²⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 4, 27. — Cotelerii o. c. t. I. p. 536.

³⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 22, 17. III. 87. V. 4, 28. — Cotelerii o. c. t. I. p. 536.

⁴⁾ Vitae Patrum Rosw. p. 990. Cf. Floss o. c. p. 63.

co v něm jest, bych již jako umrlec žil v životě věku tohoto. Neboť poznal jsem, že dočasné a pomijitelné a porušitelné je všecko, co ve světě tom dobrým býti se zdá. Na to vece k němu stařec: Poslechni mne, synu, a jdi k hrobům umrlých a co nejvíce jim křivdi a na ně se utrhu, zlořeč jim, házej po nich kamením a proklínej je, aby podráždění byvše popudili se proti tobě. To když mladík uslyšel, ihned na hroby umrlých se odebral a když jim podle nařízení sv. starce veliké příkoří byl učinil, jak alespoň sám se domníval, vrátiv se k sv. Makariovi vypravoval mu, co učinil. I tázal se ho stařec, zdali mu mrtví ničeho neodvětili? Odpověděl řka: Praničeho, pane, nepravili. Tu znova mu nařídil pravě: Jdi zýtra a mnohým velebením je vychvaluj a oslavuj. Odešel tedy opět na hroby umrlých a jal se chváliti je a uctivými řečmi je oslavovati řka: Vy jste velikáni a světci a podobní mužům apoštolským a veliká je při vás spravedlnost. A když jiných ještě chval přemnohých jim byl pověděl, vrátiv se k celle řekl starci: Hle, otče, podle rozkazu tvého chválil a oslavoval jsem ty umrlé a praničeho mi neřekli. Tu vece jemu sv. Makarius: Uvažuj, synu, že jakos ty příkořím a haněním na mrtvé se utrhoval a ničeho tobě neodpověděli, tak tedy i ty, žádáš-li spasenu býti a svatým slibem zalíbiti se Spasiteli našemu, následovati máš samého Pána a Spasitele našeho, jakož dí sv. Jan apoštol a evangelista (I. 2, 6.): ‚Kdo praví, že v Kristu zůstává, máť, jakž on chodil, i sám choditi‘. Pročež i v evangeliu čteme, že i pronevěrní sokové víry naší, Židé, navedeni jsouce nepřitelem lidského pokolení, ďablem, Pánu našemu Ježíši Kristu Spasiteli veliká příkoří činili pravíce, že je Samaritánem, že má zlého ducha a že v knížeti zlých duchů Beelzebubu duchy vymítá, ano i svědce jej nazvati odrzli se; a on, dobrý Pán náš Ježíš Kristus, stvořitel nebe, země i moře i všech věcí v nich, to všechno trpělivě snášel, aby nám dal příklad své trpělivosti, mírnosti a pokory. Nebo kdyby byl chtěl ukázati moc velebnosti své a křivdy mstíti, celý svět byl by okamžením ve směr obrátil a ani pokolení lidského ani snad světa samého by více nebylo, nýbrž všecko by okamžením pominulo. Ale nevolila tak učiniti nevýslovná dobrota a láska Krista Pána, který nepřišel, aby svět ztroskotal, nýbrž aby jej spasil. Proto zajisté všecko trpělivě snášel, aby nám ukázal vzory trpělivosti a pokory. Tudyž také řekl k učedníkům, kteříž jej následovali (Mat. 11, 29.): ‚Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutí dušem svým‘. Avšak i světci všichni od věků, jak proroci tak apoštolé, potupou, křivdou a rozličnými mukami stíhání

jsouce ctnost trpělivosti a pokory nezvratně zachovávali a lidskou chválou nikterak klamati se nedali. Neboť pohrdajíce prázdnými řečmi marné chvály života přítomného jedině slávy nebeské a věčné žádají (kdož Kristu zalíbiti se touží), kteráž z Boha pochází a zůstává na věky; lesku a slávy té nelze vyložiti žádnému jazyku lidskému. Ty tedy vzory trpělivosti a pokory uvažuj, synu milý, kdykoli by se ti stalo příkoří a zachovávej udatně ctnost trpělivosti a pokory následuje proroka, kterýž řekl (Žalm 37, 14. n.): „Já pak jako hluchý neslyšel jsem a jsem jako němý, kterýž neotvírá úst svých; a učiněn jsem jako člověk, který neslyší a který nemá v ústech svých odmlouvání“. Což zajisté pro napomenutí myslí naší denně se zpívá při sv. oběti. Měj se také na pozore, aby v marné slávě a chvále lidské si neliboval a nepozbyl všeho, čeho si pracně nabyl skutky dobrými, a požitků postu a zdrželivosti své a odplaty bdění a modliteb v životě věčném nedošel u Pána, poněvadž sám pověděl v evangeliu o těch, kteří hledají chvály lidské (Mat. 6, 2.): „Amen pravím vám, vzali odplatu svou“. A mnoho jiných ještě je výroků v písmě sv., jimiž neustává napomínati nás, bychom marné chvály vystříhali se. Varuj se tedy, synu milý, a ani pro křivdy tobě učiněné nevzněcuj se hněvem mysl tvá, a kdyby drážděno bylo srdce tvé, ty předse v bázni Boží co nejprísněji zdržuj hněvu mysl svou, aby mohl zachovávat ctnost pokory a trpělivosti; a tak opravdově ukážeš, co jsi přislíbil řka, že jako umrlý žiješ ve světě tom, když ničeho rozbrojného neodpovíš těm, kteří tobě křivdí, jakož ani ti umrlci, kteréž jsi velikým příkořím a pohaněním potupil, ničeho tobě z hrobů neodpověděli. Třeba tedy udatně ostříhati ctnost pokory a trpělivosti, abychom mohli dojíti odplaty věčné a slávy života věčného, jakož ve Zjevení Páně (3, 11.): „Drž co máš, aby jiný nevzal koruny tvé.“ — Kassian pak mnichům svým po větší působnosti toužícím a většího prospěchu ve vlasti své se nadějícím vypravuje ¹⁾, co slyšel o Makariovi, kterak učil mnichy, aby na mále přestávali. „Byl v jednom městě holič velmi zkušený, jenž hole každého za tři denáry, ač nepatrnou a malou odplatu za práci svou bral, každého dne po zapravení denních potřeb svých sto denárů do váčku svého uložil. Ale maje ustavičně výdělky takové uslyšel, že v jistém městě velmi vzdáleném lidé po tvrdém penízi holiči platí. Což když uslyšel vece: Pokud já budu přestávati na té žebrotě, abych mzdu tří denárů pracně sbíral, moha tam velikého nastrádati bohatství? Sebrav tedy náčiní

¹⁾ Coll. XXIV. 13.

umění svého a vynaloživ vše, co zde byl za dlouhou dobu nastrádal a zachoval, s velikým namáháním dostal se do toho města na výdělky tak bohatého. Když pak ještě toho dne, kterého přišel, podle toho, jak mu řečeno bylo, od každého po tvrdém penízi dostával, k večeru vida to množství tvrdáků s radostí namířil kroky do krámův, aby nakoupil pokrmů pro posilu svou potřebných. Ale nakoupiv jich za veliké peníze, na skrovnou večeři vynaložil všechny tvrdáky, jichž za den nasbíral, a ani jediného denáru úspory neuložil. A když tak den ode dne pozoroval, že všecek výdělek jeho ztráven bývá a že netoliko ničeho neukládá, ale že i sotva na denní potřeby mu stačí, sám u sebe uvažoval řka: Vrátím se do města svého a znova bráti budu mzdu nepatrnou, z nížto mi po zapravení potřeb tělesných denní přebytek tolik vynášel, co by na podporu stáří mého dostatečně vzrostlo. Jakkoli zdálo se, že toho málo a po skrovnu, předse stálým přirůstáním nenepatrnou částku vynášelo. Věru výnosnější mi byl ten výdělek denárový nežli tenhle zdánlivý výdělek tvrdáků, z něhož netoliko nic nezbývá, co bych uložil, ale i sotva na denní výživu potřebnou vystačuji“. A proto lépe jest nám držeti se bez přestání skrovného požitku této poušti, jehož žádné starosti, žádné roztržitosti světské, žádná schlouba aniž marná vypínavost neohlodává, a žádné starosti o denní potřeby neumalují. — Nejednou také sv. Makarius z věci neb události právě nahodilé vzal příčinu řeči důmyslné: „Jda jednou s bratřími ¹⁾ zaleschl pacholíka, an takto mluvil k materi své: Máti, jakýsi bohatc miluje mne a nenávidím ho; člověk pak chudý nenávidí mne a miluji ho. Slyše řeč takovou obdivoval se jí Makarius. I řekli bratří: Čemu se, otče, obdivuješ při řeči té? Stařec odpověděl: Věru Pán náš bohat jest a miluje nás, my pak nechceme poslouchati ho; ale nepřítel náš ďábel chud jest a nenávidí nás, a my milujeme nečistotu jeho“. — Tentýž způsob vyučování jeví se v homiliích sv. Makaria, jakž později více o něm podotkneme.

10. Služebníka tak věrného oslavil Bůh již za živa mimořádnými dary prorocství, uzdravování nemocných, křísení mrtvých a vymítání duchů zlých, a sice měrou tak velikou, že Sokrates o něm dí ²⁾: „Aegyptský (Makarius) tolik uzdravil nemocných, tolik od ďábla vysvobodil posedlých, že by zvláštního spisu požadovalo, co milostí Boží vykonal“. — „Na poušti skétské ³⁾ bydleli s Makariem i dva učedníci jeho, z nichž jeden byl

¹⁾ Cotelerii o. c. t. I. p. 539.

²⁾ Hist. eccl. IV. 23.

³⁾ Hist. Laus.

ustavičně okolo mistra svého k vůli těm, kteříž přicházeli, aby byli uzdraveni, druhý pak seděl stranou ve své celle. Časem však muž svatý předvídaje věci budoucí řekl k tomu, kterýž mu přísluhoval jmenem Jan, a kterýž později na jeho místo knězem se stal: Poslyš, bratře, napomenutí mého, nebo tě pokouší duch lakoty. Tak já zajisté viděl jsem, ale také vím, že klidnou-li myslí uposlechněš napomenutí mého, v díle Božím až k dokonalosti a slávě prospěješ a metla Páně nepřiblíží se ke stánku tvému. Avšak jestliže mne neuposlechněš, dojdeš konců Gieziových, na jehož i neduh stůněš (IV. Král. 5, 20. n.). To bylo povědíno pět let před smrtí světce. A patnáct let po smrti Makariově, když byl Jan statky chudých odcizil, tak poražen byl slonovinou, že nebylo na těle jeho místa zdravého, kam bys mohl prst položit. Tak na něm, an neuposlechl, naplnilo se proroctví světce. — Podobně předpověděl Makarius i zpuštění Skéty ¹⁾, jež vícekrát byla zpustošena.

O zázračném uzdravení nemocných životopiscové Makariovi dva příběhy vypravují. „Přivedli kdys ²⁾ k Makariovi dívku, jižto život ze všech stran hnil, že až vnitřní části těla byly odkryty a veliké množství červů z nich vycházelo, tak že nikdo k ní se nepřiblížil boje se smradu hrozného. I přivedli ji rodiče její a položili přede dvěře Makariovy a on maje s dívkou útrpnost pro bolesti její dí k ní: Budiž dobré mysli, dcero má, to na tebe připustil Bůh ke spáse tvé a nikoli k zahynutí. Pročež i více bys měla pečovati, aby tě zdraví neuvedlo v nebezpečenství. A když byl na modlitbách po sedm dní setrval a posvěceným olejem ve jmenu Páně tělo její pomazal, tou měrou ji uzdravil, že přirozenost její byla jako obnovena a podoba ženská opět při ní se objevila a neduh předešlý v obcování s lidmi nic ji nepřekážel“. — Měl kdos v Egyptě syna malomocného ³⁾; i přivedl ho k celle sv. Makaria a zanechav ho u dveří daleko odešel. Ohlédnuv se kmet vidí tu pacholík, an pláče, i dí jemu: Kdo tě sem přivedl? Odpověděl: Otec můj pohodil mě zde a odešel. I dí mu stařec: Vstaň a dohoň jej. A hned byl zdrav, vstal a doháněl otce svého, a tak domů se vrátili“.

Makarius křísil i mrtvé. Trojí vzkříšení zaznamenali životopiscové. První z nich arcíť legendárně je vystrojeno, ale právě v úpravě té zajímavé zprávy obsahuje o Hierakitech a vyznání

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 18, 11.

²⁾ Vitae Patrum Rosw. p. 989. — Rufini liber monach. 28.

³⁾ Vitae Patrum Rosw. VI. 2, 7. III. 122. — Cotelerii o. c. t. I. p. 518.

víry za časů Makariových. — „V zemi arsinojské žil mnich ¹⁾, kterýž po mnohá leta svatě žil. Když pak po slávě zatoužil, posedl jej pro pýchu jeho a nepovážlivost duch python, kterýž ho nejdříve od pravé víry odvrátil a k víře těch, již Hierakity ²⁾ slovou, převedl. Ti popírají, že by Spasitel byl lidské tělo na se vzal a že naše tělo, jímž oděni jsme, bude vzkříšeno. Titíž také učí, že tři jsou základní počátkové, z nichž každý se skládá: Bůh, hmota a zlo, a že Bůh Slovo nestal se člověkem, aniž na se vzal dokonalého člověka, aniž jest působnou příčinou všehomíru. A tak zvrhlec ten 500 duší svedl. Způsobil to mnohými řečmi, jež činil před mnohými, a způsobem rozličným, já řku zkázu, smyšlenky a pohrdání smrtí. Ano vymítal prý i duchy podle slov v evangeliích (Mat. 24, 24.): „Činiti budou divy a zázraky, tak že by v blud uvedeni byli, by možné bylo, i vyvolení“. Mnoho zajisté mohou knížata daemonů v té příčině, na odstranění totiž samých daemonů, neboť rádi se shodují na zkázu duší. I přišel tedy biskup toho místa i s duchovenstvem svým k muži Božímu, k otci Makariovi, a pozdraviv ho co nejuctivěji pravil: Pojdiž s námi a budiž nám nápomocen; neboť jestliže, dokud ještě na živě jsi, sousedství svého nevyčistíme, všickni jeho se přidrží a snadno státi se může, že ještě více než posud bludu se podrobí a svedeno bude. Ten pak odvětil: Hle, já člověk sprostý, což proti němu si počnu! Než biskup stoje na svém pln úcty odvětil: Já tak důvěřuji se, že přijdeš-li ty, Bůh v církvi mé pokoj způsobí; již často zajisté jsem si umínil vydati se k tobě, ale duchovenstvo mi bránilo, abych prý lidem světským nebyl k posměchu. Již však nemoha déle snášeti porušení lidu a boje se také pŕihonu Božího, jenž dí (Ezech. 3, 18.): „Krvé jeho z ruky tvé vyhledávati budu“, přišel jsem k tobě poslán jsa od Boha. Tu on povstal a následoval za ním k svůdci. Když pak toho uzřel, pravil k biskupovi: Ten má ducha kníže a to vymesti, věziž, není dílem mým; neboť s těmi duchy ještě jsem se nepotýkal. Jsouť dvě roty daemonů, jak praví světci, jedna těch, jenž v tělo pochotě vlévají, druhá těch, jenž přivádějí bludy duchovní. A tento druh poslední nelze snadno překonati. Ty posílá satan na kouzelníky a svůdce a kacíře a traviče a lidi podobné. Na to biskup: Co tedy učiníme? Odpověděl kmet: Třeba modliti

¹⁾ Cod. ms. bibl. caes. Vindob. hist. gr. Nr. 9. olim 42. Cf. Floss o. c. p. 273. seq.

²⁾ Původce jejich Hierakas, mnich aegyptský, ke konci 3 stol. Obšírněji o Hierakitech jedná sv. Epifanius haer. LXVII.

se, nebo slova nic neprospějí. I kázali tedy svůdci předstoupiti a on vyšel k nim. Biskup pak hned na něho se obořil řka: Proč po tak drahnou dobu s námi neobcuješ? Načež on vece: Poněvadž neprávě smýšlíte. Tu dí sv. Makarius: Ty tedy právě smýšlíš? On na to: Arciť že smýšlím právě. Makarius: Jak tedy vlastně smýšlíš? On: Což právě věříte, že tělo a kosti vzkříšeny budou? Světec dí: Mluvíme-li ze sebe, dobře máš; chce-li tomu však pravda, co odpovíš? Než bychom slov nemařili, povím ti, kterak smýšlíme; budeš-li s tím souhlasiti, dobře učiníš; jinak Bohu se protivíš, jehož naukou pohrdáš. Ale on dí: Já nejprvé víru svou vyložím. Na to Makarius: Nepravá víra nebudiž ani jmenována, vyznejme obecnou víru církve. A hned pokynul biskupovi, aby ji vyznal. Před velikým tedy zástupem lidu vůkol stojícího jal se víru vyznávat takto: Věřím v jediného Boha, Otce všemohoucího, a ve spolupodstatné Slovo jeho, skrze které učinil věky, které v plnosti časů na zrušení hříchu přišlo v těle přijatém ze svatě panny Marie, které bylo ukřižováno, umřelo, pohřbeno jest, třetího dne povstalo, sedí na pravici Otcově a znovu přijde v čase budoucím soudit živé i mrtvé; a v Ducha sv., s Otcem a Slovem jeho spolupodstatného; věřím pak i ve z mrtvých vstání duše i těla, jakož dí apoštol (I. Kor. 15, 44.): „Rozsívá se tělo duševné, vstane tělo duchovní“, a opět (v. 53.): „Musí zajisté toto porušitedlné obléci neporušitedlnost“. [Na to dí Makarius k bludaři:] ¹⁾ Vidíš, co praví? Ten však odpověděl: Mněť ze slov víry nepřinášejš; ale jdeme k hrobům a jednoho z těch, co tam odpočívají, mně vzbud'; i poznám, že právě smýšlíte, poněvadž já sám přivedu duši bez těla. Sv. Makarius obrátiv se k biskupovi dí: Bezpráví veliké, že pokoušíme Boha! ale já se ani nedůvěřuji, že by Bůh pro jednoho člověka posedlého takové znamení učiniti ráčil. Biskup dí: Nikoli, otče, ale pro celé sousedstvo. Odešli tedy k hrobům. I jal se Hierakita vzývati daemona, ale nikterak nemohl holou duši vyvolati bez těla. Když tedy ničeho nesvedl, neboť odporoval mu v skutku Duch sv., dí jim: Pro nevěru vaši nemohu duši vyvesti. I rozhorliv se Makarius poklekl, ničeho neslibuje, a když byl hodinu se všemi na modlení setrval, povstal a udeřiv palmou na hrob (neboť hole mnichů tamních jsou větve palmové), vzkřísil člověka, nikoli v zemi pochovaného, nedávno zemřelého, nýbrž jednoho ze starých umrlců. Po té přivolav Hierakitu dí mu: Otaž se ho, zdali tělo bude vzkříšeno. Ten však vzdychaje nad znamením takovým, jak-

¹⁾ Co tu v závorkách položeno, jsou glossy v rukopise se nacházející.

mile daemon jej byl opustil, se vším lidem padl k nohám světovým. Když pak jej chtěli ubiti, zabránil jim toho Makarius, ano odvedl jej na poušť. Člověk pak vzkříšený otázan byv, zdali zná Krista, odpověděl prý, že o něm ani neslyšel [v životě svém]; neboť za krále Faraóna prý zemřel [a tedy žil před příchodem Kristovým]. Pokřtiv jej pak Makarius měl ho při sobě tři léta a po třech letech zemřel smrtí opravdovou, tak že hodí se naň slova Páně (Jan 9, 3.): „Ani tento nezhřešil, ani jeho rodičové, ale aby zjevena byla sláva Boží“. Otázal se tedy biskup sv. Makaria, zdali nevstupovala sláva v srdce jeho, když takový zástup před ním na kolena padal pro znamení toliké. I odpověděl mu: Či srdce se neodprázdňuje hleděti po slávě lidské, ten Boha ještě ani nepoznal a co činí, pro lidi činí. Ale kdo byl za hodna uznán nadšení Božího, ten ve mnohém boji se nalézá, jakoby stál na břitvě boje se, aby nespádl. Člověk takový mívá žádost jedinou, vyjítí totiž z těla; neboť co do slávy, ta mu ani na mysl nepřipadá. Dal mu pak naučení toto: Kdyby ku příkl. někdo kráčel po moři a očí svých upíral k nebi na slunce, jehož paprsky by jej držely, a řekl by mu někdo: Pohledneš-li na místo, po kterém kráčíš, v moře se ponoříš, nuže co se mu stane, jestliže neuposlechne? Tak i ten, kdo očí svých na slávu Boží upírá, slávu, kteráž od lidí pochází, nohama šlape. Hledí-li pak po této, vypadne z onéno. A jakmile z ní vypadne, mnoha jinými vášněmi zmítán bude ¹⁾. — „Jindy zase byla na blízce spáchána vražda ²⁾ a zločin ten sčítán na kohosi nevinného. Tu prý se člověk ten křivě obviňovaný utekl k celle Makariově, ale přišli i stíhatelé jeho dokládající se a tvrdíce, že by samy sebe uvedli v nebezpečnoství, kdyby vraha nejali a neodevzdali zákonu. Avšak ten, jehož ze zločinu vinili, přísahou tvrdil, že je nevinný krví jeho. I dlouho se hašteřili ze strany obojí, až pak sv. Makarius se otázal, kde by zavražděný pohřben byl. Naznačili mu tedy místo a on se všemi stíhateli vraha k hrobu se odebral, tam pak padnuv na kolena a vzýváje jméno Kristovo dí k okolostojícím: Nyní ukažiz Pán, zdali v skutku vinen jest, jehož vy stíháte. A pozvednuv hlasu svého jmenem volal zemřelého. Když mu pak z hrobu odpověděl volaný, dí k němu: Věřou Kristovou zapřísáhám tě, abys

¹⁾ Mnohem jednodušší je vypravování tétož události u Rufina (hist. monach. 28.) a Kassiana (Coll. XV. 3.), jenž o pokřtění a tříletém životě umrlce vzkříšeného ničeho nevědí. Podle Rufina byl člověk ten zemřel nedávno. — Podobně vypravují Bollandisté (m. Majus t. II.) o sv. Patrikovi, apoštolu Irska, že na důkaz těla z mrtvých vstání vzkřísil umrlce.

²⁾ Rufini hist. monach. 28. — Vitae Patrum Rosw. III. 41.

řekl, zdali jsi od toho člověka, jehož z vraždy obviňují, byl zavražděn? Tu on z hrobu jasným hlasem odpověděl, že nebyl od něho zavražděn. A když pak všichni hrůzou jati na zem padli a k nohám jeho se přivíjeli, jali se prositi, aby otázal se ho, kdo jej zavraždil. Na to vece: Té věci se neotáži; dosti mi na tom, že nevinný byl osvobozen; neníť úkolem mým, aby vinník zjeven byl“. — Dále „otec Sisois vypravuje o Makariovi ¹⁾: Když jsem byl ve Skétě s otcem Makariem, šli jsme s ním žít a bylo nás sedm. A hle, vdova jedna sbírala klasy za námi a neustále plakala. I zavolal stařec majitele rolí té a dí jemu: Co je vdově té, že neustále pláče? I řekl jemu: U muže jejího někdo si poklad uschoval, muž pak zemřel, aniž dříve pověděl, kde poklad uložil, a nyní vlastník chce ji v otroctví jíti i s dítkami. I řekl stařec: Pověz jí, aby přišla k nám, když za úpalu odpočíváme. A když přišla, dí jí stařec: Co pak ustavičně pláčeš? I řekla: Manžel můj zemřel maje svěřen čísi poklad a umíraje neřekl, kde jej uložil. Řekl jí stařec: Pojď a ukaž nám hrob manžela svého. Vzal pak bratří s sebou a odešel s ní. A když přišli na místo, kde pohřben byl, pravil k ní stařec: Odejdi do domu svého. Modlili se pak a stařec zavolal na umrlce řka: Kdes uložil poklad sobě svěřený? A on odpověděl řka: V domě mém uschován jest pod nohou postele. Řekl mu stařec: Spi opět až do dne vzkříšení. Vidouce to bratří padli mu k nohám, on pak řekl jim: Nestalo se tak pro mne, neboť nic nejsem, ale pro tu vdovu a sirotky její Bůh věc tu učinil. To zajisté jest věcí velikou, že Bůh chce míti duši bez hříchu a že ona béře, kdykoli za něco žádá. Zvěstoval pak vdově, kde je poklad svěřený. A ona vzavši vrátila jej vlastníku a vysvobodila dítky své. Kdož to slyšeli, velebili Boha“ ²⁾.

Podivením a spolu hrůzou naplňuje nás, co čteme o překonávání a vymítání duchů zlých Božím zmocněncem Makariem. „Jakýs chlipník“, vypravuje Palladius ³⁾, „rodem Aegyptan, zahořel láskou k jisté ženě cudné, kteráž byla za muže šla. Když však odpírala jeho žádostem, zašel k čaroději řka: Způsob uměním svým, buď aby mne milovala aneb aby ji muž její zapudil. Čaroděj seč byl se pokusil, nemoha však čistou mysl její zvrátiti, způsobil, že zdála se býti kobyloou všem, kdož ji spatřili. Když tedy muž její vyšel ven a ji v podobě kobyly spatřil, zalkal a zplakal nad tím, co se přihodilo. I povolal starších osady, ale rady nevěděli. Když tedy po tři dni ničeho

¹⁾ Vitae Patrum Rosw. VI. 2, 8. — Cotelarii o. c. t. I. p. 532.

²⁾ Srovn. také rozmluvu s lebkou Vitae Patrum Rosw. III. 172. VI. 3. 16. — Cotelarii o. c. t. I. p. 546. — Passionál český na m. d.

³⁾ Hist. Laus.

nebyla požila, tu konečně Bůh, chtěje oslaviti svätce svého, vnuknul muži myšlénku zajíti s ní na poušť k muži svätému; i dal jí ohlavec a vedl ji jako kobyly tam, kde muž Boží přebýval. A když na místo došel, pravili k němu bratři: Což pak jsi sem přivedl kobyly? I odpověděl: Aby modlitbou spravedlivého došla smilování. Tu oni: Což pak zlého se jí přihodilo? I odpovídá: Tato kobyla, již vidíte, je má žena milá a co se jí přihodilo, nevím. Svätci však zjeveno bylo všecko, co žena trpěla a modlil se k Bohu za ni. To když slyšeli, donesli Kristovu sluhovi Makariovi řkouce: Kobylu někdo sem přivedl. Ale on: Vy jste, vece, koni, kteříž máte oči koňské; ta pak žena je jakož byla stvořena a toliko ti, kdož oklamáni jsou, vidí ji proměněnu. Pak ji pokropil od hlavy po celém těle a když byl nad hlavou její se pomodlil, ihned všem, kteříž ji viděli, ukázala se býti ženou. Muž Boží pak kázal jí dáti pokrmu a pokáral ji řka: Nikdy se nevzdaluj chrámu a účastenství v tajemstvích Kristových; nebo to se ti přihodilo, poněvadž již po pět neděl jsi nepřistoupila k nepoškvrněným tajemstvím Kristovým. A tak ji propustil na těle i duši pozdravenou¹⁾. — Jindy zase²⁾ „přivedla k němu matka mládence, jež trápil duch zlý, ode dvou mláďenců s obojí strany spoutaného. A takovou moc dæmon nad ním prováděl, že z tří měr chleba snědl a celičkou amforu vody vypil. Pokrm ten pak zvrhuje v dým obracel, jakoby oheň jej ztravoval. Jest totiž druh dæmonů, jenž slove ohnivým; ale dæmonové ti neliší se podstatou, nýbrž jakož i u lidí jest, myslí. Ten tedy mláďenec, nedala-li mu matka jídla s dostatek, nejednou požil svůj vlastní výmětek a pil svůj vlastní moč. Když tedy matka plačíc a naříkajíc svätce usilovně prosila, přijal ji a modlil se za mláďence na kolenou. A po dvou dnech opustil dæmon ubožáka

¹⁾ Při tomto vypravování netřeba než poukázati k tomu, že Aegypt již za časů Mojžíšových byl sídlem kouzelníkův a že žena dotčená nebyla skutečně v kobyly proměněna, alebrž oči všech přítomných kouzlem tak byly omámeny, že místo ženy spatřovali kobyly. O podobném klamu vypravují Minucius Felix (Octav. 26.), Tertullian (Apol. 22. 23.), Lactantius (Div. instit. II. 15.). — Co do vody pak svěcené, již Makarius ženu pokropil, ta nazývá se v Životech otcův aegyptských (Rosw. IX. 21.) „lékem spasitelným, jímž i nemocí se zapuzují i dæmonové zamítají“. Pozoru hodno, že otcové aegyptští neuzívají exorcismu proti dæmonům. Dále i toho třeba si povšimnouti, že čaroděj nabyt moci nad ženou, poněvadž se vzdalovala tajemství Kristových; patrno, že se tu rozumí nejsv. svätost oltářní, kteráž zapuzuje moc duchů zlých.

²⁾ Hist. Laus. — Podobné uzdravení připisuje se i sv. Antonínovi (Vita ejus ap. Athan. 64.) a sv. Macedoniovovi (Vitae Patrum Rosw. IX. 13.) — Jiný příběh podobný vypravuje o sv. Makariovi Kassian (Coll. VII. 27.).

ztrýzněného. Po té vece k mateři jeho: Kolik chceš, by jídal? a když řekla: Liber deset, pokáral ji, že mnoho řekla. Znovu se pak modlil za mládence a postil se po sedm dní; i vypudil z něho ducha hltavosti a ustanovil mu tři libry pokrmu, když by pracoval. A tak i toho pomocí milosti Boží vrátil uzdraveného mateři jeho“ ¹⁾).

11. Třetí příběh toho druhu souvisí s vyhnanstvím, jehož strádati bylo sv. Makariovi, za císaře Valenta, jímž však Bůh sebe i služebníka svého znovu oslavil. Vypravují o něm Rufin ²⁾, Sokrates ³⁾, Sozomenus ⁴⁾ i Theodoret ⁵⁾, a sběhlo se následovně. Sotva že po smrti sv. Athanasia († 373) arianský biskup Lucius pomocí praefekta městského na stolec sv. Marka byl zasedl, všemožně o to usiloval, aby křesťany ægyptské tu hrozbami, žalářem a mučidly, tu sliby svůdnými od víry nicejské odvrátil, nezvratně pak vyznavače dílem do Heliopole fenické odvléci dal, dílem do bání odsoudil. Podmaniv si takto Alexandrii vyslal vojska na kláštery a sám se výpravy té zúčastnil dobře věda, že nepokoří-li sobě mnichův, ani lidu víře Ariově nenakloní. Byliť pak na poušti okolo Nitrie oba Makariové, Isidor, Heraklides a Pambus, kteřížto spravovali 3000 mnichů, vojsko vyzbrojené, ne sice zbraní smrtící, ale věrou nezlomnou, vojsko smrtí svou vítězíci a za Kristem jdoucí do nebe. A když tak v stáncích svých trvajíce na modlitbách očekávali vrahů svých, přinesli k nim člověka na všech údech, zvláště pak na nohou ochrnutého. I pomazali ho olejem řkouce: Ve jmenu Ježíše Krista, jehož Lucius pronásleduje, vstaň a postav se na nohy své a vrať se do domu svého. I vstal a poskakuje blahoslavl Boha, dosvědčuje, že v skutku Bůh s nimi jest. Avšak Lucius ani z toho a podobných zázraků se neustydnul a prázden jsa všeliké úcty k mužům ctnostným a bohabojným kázal otce odloučiti od stáde jejich, ano tajně jati je a odvléci na výspu ve vodách Nilu, o nížto byl zvěděl, že na ní není křesťanův, aby tam bez útěchy a obvyklého zaměstnání se utrápili. Byli tedy s dvěma toliko průvodci za noci vezení k ostrovu, na němž bylo chrámiště s velikou uctivostí od obyvatelů navštěvované. Avšak jakmile loď se starci k břehu přirazila, tu dcera kněze toho chrámu duchem zlým byvši

¹⁾ Sem patří také vypravování o noclehu Makariově na mrtvolách Vitae Patrum Rosw. V. 7, 10. — Cotelerii o. c. t. I. p. 535. — Passionál český na m. d.

²⁾ Hist. eccl. XII. 3. 4.

³⁾ Hist. eccl. IV. 23.

⁴⁾ Hist. eccl. VI. 20.

⁵⁾ Hist. eccl. IV. 18. 19.

schválena s velikým křikem mezi lidem počala běhati, do kola se točiti, sem a tam frčeti a zabylýma rtoma drkotati. A když pak lidé k divadlu tomu podivnému se shlukli, zvláště že to byla dcera kněze veleváženého, a za ní, ana vzduchem byla nesena, následovali, přišli až k loďce se starci. Tu ona vrhla se jim k nohám a na zemi ležíc počala křičeti: Co jste sem přišli sluhové svrchovaného Boha vypudit nás z těch příbytků našich starožitných a starodávných? Zde odevšad jsouce vystrčeni ukrývali jsme se. Kterak se stalo, že před vámi nemohli jsme se utajiti? Ustupujeme ze starých sídel svých, ujměte lid svůj a zemi svou. Tak když mluvil, obořili se na ducha bludu a vymetli jej, dívka pak i s rodiči svými vrhla se k nohám apoštolů věku svého. Po takovém počátku ihned přivedli lid k víře Kristově a horlivosti takové, že vlastníma rukama prastarý a velectěný chrám svůj rozbourali a neprodleně chrám křesťanský vystavěli. Nepotřebovali zajisté času na rozváženou, jimžto víru nepojišťovala slova, ale skutek moci Boží. Když však zpráva o události té do Alexandrie se dostala, tu obávaje se Lucius, aby snad i stoupenců svých hněv spravedlivý proti sobě nepopudil, ježto válku již nezdvihá toliko proti lidem, ale i proti Bohu, rozkázal tajně, aby zpět byli povoláni a posláni na poušť svou.

12. I Makarius tedy Aegyptský vrátil se na oblíbenou skétskou poušť svou, kdež, jak Palladius vypravuje ¹⁾, podzemní chodbu půl stadia dlouhou se skrýší si vykopal a kdykoli mu četné návštěvy byly s obtíží, z cely své do skrýše té se uchýlil, modle se chodbou 24 modliteb a tolikéž na cestě zpáteční. — Nedlouho pak před smrtí jeho „poslali ²⁾ starcové hory nitrijské k otci Makariovi ve Skétě, aby přišel k nim, jinak prý, kdyby sám nepřišel, všecko množství přijde k němu, poněvadž žádali spatřiti jej, dříve nežli by odešel k Pánu. Když tedy přišel na horu, sešlo se všecko množství bratří k němu. I prosili ho starcové, aby promluvil k bratřím. On však pláče vece: Plačmež bratří a slzy vydejtež oči naše, dříve nežli odejdeme tam, kde slzy těla naše spálí. I plakali všichni a vrhali se na tváře své řkouce: Otče, oroduj za nás!“ — Byla to poslední návštěva na hoře nitrijské, neboť za nedlouho r. 390. dokonil život svůj důstojně jmena svého.

Jak z životopisu toho patrno, nevystupoval sice sv. Makarius Aegyptský na kolbiště bojův a hádek, jimiž ve 4. století najmě církev východní zmítána byla, jako arcibiskup a patriarcha jeho

¹⁾ Hist. Laus.

²⁾ Vitae Patrum Rosw. V. 3, 1. — Cotelerii o. c. t. I. p. 545.

Athanasius, ale za to tím bohatší byl život jeho vnitřní, tím blahodárnější působení jeho na poušti u prostřed bratří všelikou důvěrou a úctou k němu jako k otci a rádci se utíkajících.

13. Církev západní slaví památku jeho ode dávna dne 15. ledna, jak patrně z martyrologií Bedova, Usuardova, Adonova, Notkerova, martyrologia římského a j., církev pak východní dne 19. téhož měsíce ledna podle menologií svých.

II. Spisové sv. Makaria.

1. Jakkoli Makarius Aegyptský znám byl na východě i na západě a jakkoli pověst o životě a zázracích jeho daleko široko se roznesla, předse ani nejobšírnější životopiscové Makariovi o spisovatelské činnosti jeho se nevzmiňují a dějepiscové o ní buď praničeho nevědí aneb jen velmi skrovné zprávy podávají. Sv. Jeroným, jenž knihu svou „de viris illustribus“ sepsal po smrti Makariově, nemá jej mezi spisovateli církevními. Gennadius Marsilijský, kterýž jmenované dílo Jeronýmovo dále vedl až na dobu svou (r. 495.), uvádí sice Makaria Aegyptského mezi spisovateli církevními, avšak ví toliko o jediné jeho epištole k mladším bratřím stavu jeho¹⁾. Ale i tu upíral Oudin²⁾ Makariovi našemu poněvadž slova Gennadiova o pelagiánském obsahu epištoly rozuměl a Makarius Pelagia starší byl. Semler pak³⁾ z omylu viní samého Gennadia, poněvadž sv. Jeroným o té epištole žádné zmínky nečiní. Než tu nedávno objevil Floss⁴⁾ v rukopise druhdy trevírském v knihovně sv. Maximina, nyní Bollandistů v Belgii, z 15. stol. epištolu nadepsanou: „Incipit epistola sancti Macharii ad filios“ a končící slovy: „Explicit epistola sancti Macharii ad filios“, kteráž obsahem svým se zprávou Gennadiovou úplně se srovnává a všeho pelagianismu prosta jest⁵⁾. Nad to nejedny knihy byly

¹⁾ De viris illustribus c. 10. in Biblioth. eccles. Fabricii: „Macarius, monachus ille Aegyptius, signis et virtutibus clarus, unam tantum scripsit ad juniores professionis suae epistolam, in qua docet, illum posse perfecte servire Deo, qui conditionem creationis suae cognoscens ad omnes semetipsum inclinaverit labores et luctando atque Dei auxilium adversum omne, quod in hac vita suave est, explorando, ad naturalem quoque perveniens puritatem, continentiam velut naturae debitum munus obtinuerit.“

²⁾ Commentarius de scriptoribus Ecclesiae antiquis illorumque scriptis, t. I. p. 474 seq.

³⁾ Specimen examinis critici Operum, quae ita feruntur Macarii. Halae 1745.

⁴⁾ O. c. p. III.

⁵⁾ Otištěna u Flossa str. 191. n. a Migne, Patrologiae cursus completus.

sepsány, jichž Gennadius ani nepoznal. Suidas, lexikograf řecký z 11. stol. o spisech Makariových, ničeho neklade, ač o spisech Makariova žáka Evagria podrobně se rozepisuje ¹⁾).

Pro toto nebytí svědků starožitných o spisovatelské činnosti Makaria Aegyptského od konce 17. stol. i pro ty spisy, které v rukopisech jmenem Makaria Velkého aneb Aegyptského zřejmě poznačeny jsou, jiných spisovatelů hledáno. Possinus z tovaryšstva Ježíšova byl první, jenž povstal proti posavadní tradici na rukopisech založené a rozuměje Makariem Velkým Makaria souduha Amathy a žáka i nástupce Antonína Velkého ²⁾ tomu je připisoval ³⁾. Ale o tom Makariovi ani Gennadius neví, že by jaké spisy po sobě byl zůstavil, aniž kde sluje Velkým, Makaria však Aegyptského i Palladius i neznámý životopisec ⁴⁾ výslovně Větším nazývá. Oudin ⁵⁾ pak žáka Makaria Mladšího ⁶⁾ Marka, příjímím Askétu, za původu spisů těch pokládal, hlavně z té příčiny, že Marek žil za dob Pelagiových, že sám bludy Pelagiovy rozšiřoval, že bludy ty ve spisech Makariovi přivlastňovaných shledával a že sloh Markův se slohem jejich úplně se srovnává. Avšak bludy Pelagiovy již před hlavním zástupcem svým klíčily a ve spisech Makariových na nejvýš toliko neurčitost a obojetnost některých výrazů pelagiánský výklad připouští.

Za takového stavu tím větší platnosti nabývají rukopisové, jenž výslovně Makaria Aegyptského aneb Většího za původu textu svého vyhláší, a povaha obsahu, kterýž dalek jest ouzkostranného vypočítávání skutků pokajných za hříchy spáchané aneb k dosažení jistého stupně dokonalosti požadovaných, s jakýmž se již v 6. stol. ku příkl. u Jana Klimaka ⁷⁾ setkááme. Ano i ta místa, která pro neurčitost svou po pelagiánsku vyložena býti mohou,

Series graeca t. XXXIV, str. 405. n. Starší rukopis z 13. stol. nalézá se ve Vatikáně v knihovně švédské královny Kristiny č. 588. a třetí z 15. stol. v gymnasijské knihovně koblenecské č. 23.

¹⁾ V čl. Μακάριος.

²⁾ Hist. Lausiaca c. 25. — Hieron. Chronic. ad a. 395. et Vita Pauli eremitæ.

³⁾ Thesaurus asceticus sive syntagma opusculorum octodecim a græcis olim Patribus de re ascetica scriptorum. Parisiis 1684. Proleg. n. IV.—IX.

⁴⁾ Hist. Lausiaca. — Vitae Patrum Rosw. V. 4, 27. 7, 9.

⁵⁾ L. c.

⁶⁾ Hist. Lausiaca c. 17. — Sozom. hist. eccles. VI. 29. — Cassiod. hist. tripart. VIII. 1. — Niceph. Callisti hist. eccles. XI. 35.

⁷⁾ Scala paradisi.

za 5. stol. byla snad nemožna, ano učení katolické výslovně bylo již stanoveno a obě strany určitějších výrazův užívaly¹⁾. Na základě těchto důvodů připisují se Makariovi Aegyptskému: 50 homilií duchovních, paměti hodné výpovědi a zprávy o životě asketickém, dvě epištoly k mnichům a kratičká modlitba.

2. Homilie sv. Makaria Aegyptského po prvé tiskem vyšly v Paříži r. 1559. v 8° péči Jana Pika, předsedy odborů vyšetřovacích při senátě pařížském, a sice podle dvou rukopisů knihovny královské (č. 339. a 1682.). Téhož roku vyšly homilie Makariovy zvláště i latíně překladem Pikovým, kterýžto latinský překlad r. 1562. po druhé a pak ještě častěji v Paříži, Kolíně, Lugduně znovu tištěn byl. Řecké vydání Pikovo znovu vyšlo r. 1622. v Paříži beze všeliké opravy spolu se spisy sv. Řehoře Divotvorce a sv. Basilia. Druhé vydání pořídil Zach. Palthenius ve Frankobrodu r. 1594. spolu s novým překladem latinským a summariemi řeckými i latinskými, avšak rukopisů Palthenius nenahlédl. Použitím skrovných výpisků, jež byl Cotelier ve svých Památkách církve řecké z dotčených rukopisů pařížských uveřejnil²⁾, vydání toto i s překladem opravil a homilie Makariovy po třetí vydal Jan Jiří Pritius v Lipsku r. 1714.; rukopisů však samých ani on ani následující vydavatelé nesrovnávali. Ve vydání tom text v odstavce rozložen, jak v předmluvě se dí, podle překladu německého, ačkoli Pritius přiznává, že rozložení to veskrze správné není³⁾. K homiliím přidán z Possina i nový otisk sedmi spisů, jež neprávě sv. Makariovi se připisují a o nichž později se zmíníme. Po čtvrté vydány homilie Makariovy v Gallandiově bibliothéce „veterum Patrum antiquorumque scriptorum ecclesiasticorum“ v Benátkách r. 1765. a násl. a po páté v Migneově díle „Patrologiae cursus completus. Series graeca. Tom. XXXIV.“ v Paříži r. 1860. s použitím těch přídavek k homilii 5. a 50., jež Floss v královské knihovně berlínské objevil⁴⁾. — Všecka tato vydání spočívají jedině na dvou rukopisech pařížských, a ani ty nebyly ještě

¹⁾ Sämtliche Schriften d. hl. Makarius d. Grossen übersetzt v. Magnus Jocham; sv. I. str. 12.

²⁾ Monumenta Ecclesiae graecae t. II. et III. — Srovn. Floss o. c. p. 233. n.

³⁾ Nejstarší překlad německý pořídil tuším Godfried Arnold a vydal v Lipsku r. 1696.

⁴⁾ Vydání toho i my jsme se přidrželi až na nadpisy homilií, kdež některých změn jsme si dovolili a na summarie, o kteréž jsme se samostatně pokusili.

bedlivěji prozkoumány. Nacházejí se však jiní ještě rukopisové a sice dva v královské knihovně berlínské č. 16. a 18., z nichž první z 12. nebo 13. stol. pochází a homiliím žádných nadpisů nedává, nýbrž je toliko počítá; jeden v Gottinkách ze 16. stol.; čtyři v Římě, jeden v archivu sv. Petra a tři v knihovně Alex. Petavia č. 579. 114. 1302.; jeden v Oxfordě v knihovně bodlejánské mezi rukopisy Barocciovými; a snad i mezi rukopisy z klášterů makariánských nedávno do Londýna dopravenými leccos se shledá na vystříbení textu i úsudku o spisech Makariových. Z rukopisů jmenovaných srovnal Floss jediný rukopis berlínský č. 16., jež za nejlepší pokládá, s vydáním Pritiovým a již na základě tom vydal úsudek: „Homilias editas ita depravatas esse intellexi, ut nova editione, ad illius vel aliorum codicum fidem parata, carere non possimus“ ¹⁾).

R. 1677. začal Jan Cotelier z bibliothéky královské a kolbertinské v Paříži vydávati svá „Monumenta Ecclesiae graecae“ a v 1. díle vydal i „Apophthegmata Patrum“ čili paměti hodné výpovědi a zprávy otcův, jež k jednotlivým otcům abecedním pořádkem seřazeným připojují, co o nich se vypravovalo. O sbírce té první zmínka se děje ve 12. stol. ²⁾ a nacházejí se v ní 41 apoftegma pod záhlavím Makaria Aegyptského, 3 pod záhlavím Makaria bez příjmení a 3 pod záhlavím Makaria Alexandrijského. — Floss nalezl v císařské knihovně vídeňské dva rukopisy ³⁾, jenž celkem s rukopisem Cotelierovým se shodují, avšak jsou obšírnější; najmě jeden z nich obsahuje ještě jinou sbírku apoftegmat, která posud vydána nebyla, a v té nalezl Floss 3 apoftegmata Makaria Aegyptského ⁴⁾. — R. 1683. vydal Petr Possinus v Tolose (Toulouse) „Thesaurus asceticus sive syntagma opusculorum octodecim a graecis olim patribus de re ascetica scriptorum,“ v kterémžto díle se jiných 10 apoftegmat Makariových nachází; než Floss ⁵⁾ právem se domnívá, že z homilií Makariových jsou vyňaty. Znovu je otiskli Pritius, Gallandius a Migne v dílech svrchu dotčených.

Dále přivlastňují se sv. Makariovi právem i dvě epištoly k mnichům, z nichž jedna toliko latině, druhá v textu původním

¹⁾ O. c. p. 233.

²⁾ Cotelieri o. c. t. I. p. 166. cum nota p. 747.

³⁾ Cod. ms. hist. græc. Nr. 44. olim 41. a Nr. 9. olim 92.

⁴⁾ Flos o. c. p. 35. 49. 165.

⁵⁾ O. c. p. 159.

se zachovala. Obě objevil a vydal Floss (po něm Migne) ¹⁾. První kratší známa byla již Gennadiovi a svrchu, čeho třeba, o ní bylo povědino; druhá delší nalezena ve jmenovaném již rukopise berlínském č. 16. z 12. nebo 13. stol. — Vydal sice i Petitdidier epištolu sv. Makaria z rukopisu opatství sv. Vitona v Paříži r. 1692. ²⁾, avšak právem Makariovi Aegyptskému se upírá, poněvadž větší část vzata z listu Makaria Alexandrijského ³⁾.

Konečně Makariovi Aegyptskému připisuje Floss ještě modlitbu sv. Makaria, kterouž v knihovně vídeňské cod. ms. theol. graec. Nr. 231., dříve 76. našel ⁴⁾, a to jedině z toho důvodu, že předchází písně o sv. Antonínovi a sv. Onufriovi; pročez i Fessler ⁵⁾ o platnosti důvodu toho pochybuje.

3. Nověji ze spisů Makaria Aegyptského vylučuje se sedm spisův asketických, jež mezi 18 takovými spisy na místě 2—8. z římského rukopisu Turrianova vydal Possinus a zvláště Pritius, pak Gallandius a Migne ⁶⁾, totiž: de custodia cordis, de perfectione in spiritu, de oratione, de patientia et discretionem, de elevatione mentis, de caritate, de libertate mentis. Poněvadž spisové ti i co do obsahu i co do stránky jazykové s 50 homiliemi úplně se srovnávají, připisoval je Possinus témuž Makariovi souduhu Amathovu, jemuž i homilie, a podobně Pritius svému Marku Askétovi, jiní pak Makariovi Aegyptskému je přivlastňují. Avšak Floss naleznuv v knihovně vídeňské rukopis cod. ms. theol. graec. č. 104., dříve 240., kdež tato opuscula ascetica mají nápis: *Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Μακαρίου μεταρρασθέντα παρὰ σιμέων τοῦ λογοθέντου ρν'*, důvodně se domnívá, že Simeon Logotheta (12. stol.) z homilií Makariových je sestavil. S Flossem souhlasí Reusch ⁷⁾, Alzog ⁸⁾,

¹⁾ O. c. p. 191. seq.

²⁾ Remarques sur la bibliotheque des auteurs ecclesiastiques de Mr. Du Pin t. II. p. 220. — Jiný rukopis ze 14. stol. nachází se ve víd. knih. č. 4800., dříve cod. theol. 361. (otištěn u Flossa str. 196. n.); jiný z 15. stol. v Bruselách v bibl. burgundské č. 1501.

³⁾ „Epištola Swateho Macharyaše k mnichom,“ která se nalézá v „Životech otcův ægyptských“ ke konci jak v rukopise knih. universitní tak i strahovské po krátké shodě s textem Flossovým a Petitdidierovým liší se úplně od obou.

⁴⁾ O. c. p. 231.

⁵⁾ Institutiones Patrologiæ t. I. p. 655. nota.

⁶⁾ V dílech svrchu jmenovaných.

⁷⁾ V encyklopædii Wetzera a Welte čl. Makarius.

⁸⁾ Handbuch d. Patrologie, 3. vyd. str. 298.

nikoli však Fessler. — Ještě důvodněji za podvrženou se pokládá epištola od Petitdidiera vydaná.

4. Fabricius ve své bibliothéce řecké ¹⁾ uvádí ještě dlouhou řadu rukopisů, kteréž buď o Makariovi jednají, buď spisy Makariovy v celku aneb ve zlomcích obsahují; avšak rukopisové ti dílem ještě nebyli prozkoumáni, dílem nesnadno říci, o kterém Makariovi jednají.

III. Hlavní obsah 50 homilií duchovních.

1. Homilie ty nejsou vlastně duchovní promluvy k lidu, nýbrž napomenutí a promluvy k mnichům o životě dokonalém, jeho stupních, překážkách a pokušeních. Promluva nejednou také přechází v rozmluvu a vybočuje z hlavního chodu myšlének na stezky vedlejší, kamž ji nahodilá otázka zvědavého aneb i nemotorného tazatele svedla; pročež i delší homilie myšlenky veskrze jednotné obyčejně postrádají. Zvláště pak homilie 6. 7. 8. 12. 26. 27. 37. a 40. otázkami jsou přerušeny, které se nenamanovaly homiletovi samému, alebrž od posluchačů pocházejí. Z toho také právem souditi lze, že snad alespoň z části nebyly sepsány rukou sv. Makaria, nýbrž některého z jeho posluchačů mezi samou přednáškou.

Nicméně však všichni, kdo promluvami těmi pilněji se obírali, nemohou vynachváliti se jejich obsahu. Tak vyznává Picus ²⁾, že homilie ty nejen mnichům, ale i každému křesťanu mohou býti ku prospěchu, dílem proto, že mysl sklíčenou a truchlivou náramně potěšují a od ničemných třetů světa tohoto k nebesům povznášejí, dílem že učí způsobu života blaženého, jenž evangeliu zcela přiměřen jest. A Palthenius ³⁾ dí: „Tolikou bohomyslností oplývají homilie ty a řeči, že by i člověka na sotnách k životu mohly přivesti a útěchou zbožnou naplniti“. Pritius pak ⁴⁾ táže se, kdo důkladněji psal o převýborné výtečnosti duše, o přebídném úpadku člověka, o svrchované nešlechetnosti lidí v hříších pohřížených, o nástrahách nepřátelů pekelných a jejich nebezpečném usilování proti mysli lidské, o lahodném vedení Ducha sv., o milosti Boží a kterak se liší od přirozenosti, a o všech stránkách spasení našeho nad veterána mezi služebníky Krista Spasitele, nad Makaria? Ano

¹⁾ Biblioth. gr. t. VII. p. 492., edit. Harles. t. VIII. p. 363. — Migne p. 394. ss.

²⁾ V úvodu k překladu svému.

³⁾ V úvodu k vydání svému.

⁴⁾ V úvodu k vydání svému.

Görres ¹⁾ až toho výroku se odvážil: „V homiliích sv. Makaria na počátku 4. stol. shledávají se všechny způsoby mystiky až po stupně nejjemnější“. I záhodno tedy zajisté seznati obsah homilií Makariových soustavně; než podávající ke konci ukazatele o všelikých věcech v homiliích a spíše tomto vůbec položených, přestáváme na hlavním předmětu těchto promluv duchovních a vzhledem všech ostatních odkazujeme k těm kterým článkům věrouky a mravouky tam úplně sestaveným.

2. Hlavním předmětem homilií jest naše posvěcení a zdokonalení; a o tom učí Makarius následovně ²⁾:

a) Duše před pádem a po pádu svém: Duše dle přirozenosti své jest tělo tené a přijala za nástroj působnosti své tělo hrubé (IV. 9.); dle původu svého jest rozumný tvor (XLIX. 4.), podobenství a obraz Boží (I. 7. XV. 43. XLIX. 4.). Obraz ten záležel v poznání (XII. 7.), najmě poznání dobrého a zlého, čistotě (t. 10.), víře (IV. 25.) a vůli svobodné nakloniti se i k dobrému i ke zlému, ačkoli zlé nechtěla-li, konati nemusila (XXVI. 5.); dále ve slávě zevnější (XII. 6.). Stvořena jsouc není duše ani přirozenosti božské ani ďábelské (I. 7. 10.), avšak schopna i ctnosti i nepravosti (t. 8. n.) a má zaslíbení nebeského dědictví (XII. 1.). Zneužitím svobodné vůle vnikl hřích předně v duši (XV. 35.) jako mocnost nějaká duchovní (t. 49.), přešel pak i v tělo a poškrnil celou duši a celé tělo (II. 1. n.). Duši svázal hřích dvojím poutem i libosti ve věcech pozemských i pokušení duchů zlých, tak že již zde na zemi obnáší znamení Kainovo nenalézajíc pokoje, týrána jsouc žádostmi a zmítána dæmony (II. 2.); na tělo uvedl nemoci (XLVIII. 5.) a smrt (XV. 39.). Hříchem tím i s následky jeho zachváčeno i všeliké potomstvo Adamovo (XI. 5. XXX. 8.).

b) Ze stavu toho může duše vybaviti se, avšak nikoliv o své vůli a moci, nýbrž pomocí milosti Boží: Stav, ve který duše hříchem byla svržena, jest všeobecné porušení celého člověka. Třeba tedy, aby proměněna a převedena byla z nynějšího stavu ve stav jiný a přirozenost božskou, a ze staré stala se nová (XLIV. 5. 8.). Proměny té však nemůže uskutečniti sama o sobě, nýbrž toliko s milostí a pomocí Boží (XLV. 3.); hřích totiž ač porušil, předse nezrušil přirozenosti lidské na dobro

¹⁾ H. Suso's Leben u. Schriften v. M. Diepenbrock, v úvodu str. LXXX.

²⁾ Srovn. Symbolæ ad historiam theologiæ mysticæ De Macario. Ed. Guil. Bruno Lindner. Lipsiæ.

(XII. 2. XLVI. 3.) a zbyly při duši i nyní ještě trosky obrazu Božího (t. 6.), jimiž může milost Boží nakloniti sobě, jako nemluvně nemohouc k matce přijíti pláčem ji k sobě přivábí (XXXI. 4. XLVI. 3.). K těmto troskám náleží síly fysické a síly mravné; neboť zachována celkem přirozenost její duchovní rozumná a pohyblivá (t. 6.) a hřích nestal se přirozeností její (II. 2.), není s ní sloučen nerozlučitedlně (XVI. 2.), nýbrž ona i dobrého i zlého schopna jest (XV. 23. 25. 35. XXVI. 4. 5.) a má toho svobodu, státi se nádobou vyvolení a života (XV. 40.); ano jest při ní i žádost po stavu dokonalejším (II. 3.) a odpor proti nešlechtnosti (XXVII. 2.), a což nejvíce pozoru hodno, dostává se jí ještě sil rovných postavit se hříchu na odpor (III. 6. XV. 23.). Tak zachovala duše ještě z části bývalou důstojnost svou a Bohu jest i nyní nade všecko milá a příjemná (t. 30. 44.). A proto skutečně-li bojuje a sil svých přirozených užívá, Bůh podporuje ji pomocí milosti své, bez nížto nelze jí očistiti se (IV. 8. XXI. 4. XXV. 2.); nebo bez ní nemůže poznati bídy stavu svého (XI. 3.) a zabrána jsouc věcmi pozemskými (IV. 6.) aneb skutky zajisté jen přirozeně dobré konajíc nemůže vykonati dílo úplně čisté a dokonalé (XXVI. 21.). Sama o sobě může sice rozsévati, ale plodů nevydá (XXI. 19. 20.), může hříchu odporovati, ale vykořeniti jej nemůže (III. 4.).

c) Milost která působí: Působení milosti Boží je předně dějinné; neboť rozličným způsobem Bůh konal přípravy v Zákoně Starém (XX. 6. XXXII. 4. 5. XLIV. 3.), až konečně poslal Syna svého (XV. 44.), jenž vtělením (VI. 5. XI. 9. XV. 44. XXXII. 6.) a smírnou smrtí svou nás vykoupil (XX. 5. 6. XXIV. 3. XXX. 3. XLIV. 3.). Dále pak vnitřní, člověku hned od útlého mládí jakoby přirozené a k podstatě jeho náležející (VIII. 2.), působení tajné moci Boží (XII. 16.); avšak milost neruší přirozenosti lidské (XXVI. 5.), aniž přinucuje vůli svobodnou (XXVII. 9. n.). Ona osvěcuje (XVIII. 7. n.), očišťuje (IV. 14. XLV. 3.) a jest jakoby kvas duchovní, jímž duše znenáhla prospívajíc zkysá v jedno s dárce svým (XXIV. 3.) a vrací se ve stav svůj původní (XI. 6.). Děje se tak jistým postupem podle moudrého řízení Božího (IV. 12. 13. VII. 5. 6. XVI. 12. XXIX. 1.), ana milost přirozené nedostatečnosti duše napomáhá (XVI. 12. XXVI. 21.), z milování světa a hříchu, z moci ďábla a smrti je vybavuje a vyvádí (IV. 13. 15. XI. 11. XXXV. 2.), poučuje, řídí a spravuje (XV. 20.), ji obohacuje a dává jí okoušeti statků nebeských (XVII. 10. n.); avšak nedává Bůh milosti své stejnou měrou všem, nýbrž jedněm bez

boje, jiným po dlouhém teprv zápasu, aby je zkoumal a roznítil v nich horlivost (XXVII. 9. XXIX. 1. n.).

d) Co může činiti člověk, aby ho den se stal milosti: Především může pečovati o poznání toho, co dobré jest a co zlé (IV. 1. n.), může nutiti se k modlitbě (IV. 27. XL. 2.) a ctnosti (XIX. 4), může opatrovati srdce své, aby nic zlého do něho nevniklo (IV. 5. XXXVII. 1.), může odemřiti světu a předešlému životu temnosti a nešlechtnosti, aby přenesen byl v jiný život a Boží vedení (I. 8. IV. 5. 27.), může kvílet i volati jako nemluvně po prsu mateřském (XXXI. 4. XLVI. 3.) aneb jako nemocný po lékaři (XLVI. 2.), může srdce své vznášeti k Pánu (IV. 5.) a přestávati na počátku bez hlubokého zkoumání jako dítka nalezši prs mateřský (XII. 12.), může hledati Pána (XXXI. 3.), ale nemá zkoumati ho (XII. 11.), jenž nevyzpytatelný jest (XXXII. 7.); avšak dokonalé nápravy o své moci k místu přivesti nemůže (XXIV. 5. XXVI. 19.).

e) Pomocí milosti Boží dojíti může člověk i vysokého stupně dokonalosti a vejíti s Duchem sv. v tajuplné spojení: Jen znenáhla, podobně jako plod v životě matky (XV. 41.), dospívá člověk k dokonalosti v Kristu (L. 4.), při níž mnoho je stupňů (XV. 42. XVI. 12.). Předně čeho dříve ani s násilím nemohl konati, to nyní činí bez namáhání a ctnostné snažení je mu jako přirozeno (XIX. 6.); ač zlé na něho dorážeti neustává, předse ničeho zlého neutrpí (XXX. 6.), ano nabývá dokonalé svobody ode vši náruživosti (X. 5.); když oddá se modlitbě, nejednou bývá mysl jeho jako v oblaka vytržena, zapomíná na všechny starosti pozemské, jata jsouc předměty božskými, a kochá se s Pánem jako s ženichem svým (VIII. 1.); pro lásku k Pánu všeho se odříká (XXXII. 9.), i svazků pokrevných (IV. 15.), a vším pohrdá (IX. 9.). Tak duše působením Ducha sv. v tajemné a nevýslovné vcházejí obcování s Kristem (XV. 14.), jako nevěsta s ženichem svým (XIX. 9. XLVII. 17.), ježto přirozenou povahu svou hříšnou v ohni lásky Boží změnily (IV. 14.), v kříži si libují a staly se knížaty a knězi tajemství nebeských (XVII. 1.), ano nad Adama větší byly učiněny božské přirozenosti nabyvše (XXVI. 2.). Ovoce spojení toho je svrchovaný mír, útěcha, radost (IV. 11. n.), osvěcenost (II. 2.), patření slávy Kristovy (XVII. 3. 4.). Duše dokonalá nikdy nepřestává na stupni svém, alebrž čím výše prospěla, tím více lační a žízni po dokonalosti (X. 1.) a bytí tisíc skutků dobrých vykonala, tak se chová, jakoby ničeho nebyla vykonala (t. 4), až dojde spojení s nebeským ženichem svým (XLV. 8.).

Znamení pak dokonalosti je dokonalá láska (XXVI. 16.) a vytrvalost (IX. 1.).

f) Dokonalost v životě věčném: Avšak dokonalost nezůstává při člověku na jednom a témž stupni (VIII. 2. n.), ana milost na čas se ustraňuje, poněvadž by člověk jinak ani pro službu bratří ani pro službu slova neměl pochvilí (t. 4.). I lidí dokonalých hřích se ještě přidržuje (t. 5.), pročez i po dlouhém poklidu stává se, že hřích znovu se objeví (XVII. 6. 14.), nikoli proto, že by milost byla zcela potuchla, nýbrž aby svobodná vůle byla zkoušena (XXVII. 9. n.). Proto i dokonalým veliké třeba pokory (XLI. 3.), ježto jiné jest o milosti rozprávěti a jiné míti ji v srdci svém (XXVII. 12.). Ale na věčnosti již nebude té nestálosti a proměny; tam předně milost Boží, která zde působila v člověku, znovu spojí oudy těla a způsobí z mrtvých vstání oudů rozpojených (XI. 1.), a každý bude tou měrou i na duši i na těle svém oslaven, jak zde snažil se dojíti účastenství Ducha sv. (V. 8. XXXIV. 2. n. XXXVI. 2.). Jako při proměnění Páně vnitřní sláva po těle jeho se rozlila, tak rozleje se i po tělech těch, kteří oudy Kristovými jsou (XV. 38.); sláva ta zjevila se již na tváři Mojžíšově (V. 10.).

3. Tentž hlavní předmět homilií Makariových, ježž opět a opět pojednává a nejrozmanitějšími obraty přetrásá, jak toho zajisté působení mezi mnichy ægyptskými vymáhalo; než o dvou věcech ještě při něm třeba vzmíniti se, poněvadž v nich Makarius nejasně a neurčitě si počíná, jednaje totiž o bytování hříchů v duši lidské a o potřebě milosti Boží. Duše lidská podobá prý se studnici, jež vydává sice vodu čistou, ale na dně má kal; zkormoutí-li se, kal s vodou se smíchá, utiší-li se, kal spadne a voda opět se vyčistí (XVI. 2.), ač na jiných místech zřejmě dí, že poškrvna duše hříchem způsobená není toliko zevnější, nýbrž že kníže nešlechtnosti všecku podstatu duše poškrvnil a nezůstavil při ní ničeho bez nadvlády své a ona všecka vášněm zlosti podlehla (II. 1. n.). Místa ta vzájemně se doplňují a sv. Makarius o hříchův dvojí pravdu propověděti chtěl, že všecky mohutnosti duševní hříchův přístupny jsou a že nicméně duše hříchův zbavena býti může. — Co do potřeby milosti Boží jednou přirovnává duši nemluvněti, které ničeho nemůže leč kvíleti (XXXI. 4. XLVI. 3.), a na jiném místě žádá, aby člověk sám nutil se k počátkům rozličných ctností, chtěje dosáhnouti jich měrou dokonalejší (XIX. 3.). Nejznamenitější vzhledem tím je přirovnání duše k zemi, jež rodí trní a hloží (XXVI. 21.), kdež tři stupně vzdělávání duše se

rozeznávají: předně ji vzdělává člověk sám, pak ujímá se jí Duch sv. a konečně Pán i člověk vzdělávají ji. Než i tu povážiti třeba, že sv. Makarius nevyměřuje pojmů dogmatických a sám snad v příčině té ještě na ničem se neustanovil; napomínaje pak libuje si v podobenstvích, jež dle známého pořekadla, byť byla sebe případnější, pokulhávají; mimo to i za rozličnými mluvil pocity a proto maje na mysli nehodnost, nedostatečnost a hříšnost svou všechno připisuje milosti, uvažuje pak trudy a oběti života mnišského i silám lidským některé skutky přičítá.

Také toho nelze pominouti mlčením, že sv. Makarius andělům, daemonům i duši lidské jakési tělo tené přikládá, a důsledně pak i o andělech učí, že Syn Boží i pro ně se vtělil (IV. 9.), a o duši lidské, že bývá od rodičů zplozena (XXX. 1.).

4. Ve stránce řečnické, abychom i toho zde podotkli, vyniká sv. Makarius i velikou znalostí písem sv. i lahodností citův i názorností předmětů jinak tajuplných a proto také velikou živostí slohu. Čerpaje z dlouholetého rozjímání a vlastní zkušenosti své mluví z náplně srdce svého a živou jsa obdařen obrazností jakoby štětcem malířským i nejtajnější stránky života duševního staví na oči. Všecky věci viditedlné byly mu po způsobu všech mystikův obrazy věcí duchovních (XLV. 6.) a stínem věcí, kteréž v duši dítí se mají (XXXIII. 4.). Odtud ta hojnost podobenství, dílem z přírody dílem z života lidského vzatých, jimiž nejrozmanitější stránky, stupně a zjevy života duševního i případně i důvtipně znázorňuje. Zvláštní pak živosti nabývá sloh jeho tam, kde v dialog přechází a rozmluvu tu Boha (XXXII. 8.), tu satana (XI. 15.) s duší lidskou zapřádá.

PADESÁT

HOMILIÍ DUCHOVNÍCH.

Homilie I.

Jinotajitelný výklad vidění Ezechiele proroka.

1. Vůz cherubů, jež viděl prorok Ezechiel, 2. vykládá se o duši, kterážto má býti Pánu trůnem slávy a 3. obnášeti jej v mohutnostech svých zde i na věčnosti, ano i v těle oslaveném. K tomu konci 4. zřídil Pán apoštoly a nazval je světlem světa a 5. solí země. Solí byla zajisté působnost Ducha sv. jsouc naznačena již v Starém Zákoně obřady obětními. 6. Obřady ty třeba nápodobiti při obětování duše, jinak utkví v temnostech hříchu, 7. do kterých upadla hříchem Adamovým, ač stvořena jsouc dle podobenství a obrazu Božího. 8. Duše schopna jest i ctnosti i nepravosti; 9. neboť v ní zápolí myšlenky dobré se zlými; sluší tedy prositi Boha, aby Kristus v ní vstoupil a ji spravoval. 10. Pročež zpytuj každý duši svou, zdali se jí dostává potřeb života duchovního; neboť 11. běda duši, stojí-li jen o své vlastní přirozenosti bez pokrmu, bez nápoje, bez oděvu duchovního. 12. Jimi jsa opatřen dojdeš věčného pokoje, jich však postrádaje volej o ně k Pánu dnem i nocí.

1. Ezechieli proroku božského dostalo se vidění a slavného zjevení, kteréž on, ano bylo plno tajemství nevýslovných, zevrubně také vyložil a popsal (hlava 1. a 10.). Spatřil totiž na poli vůz cherubů, čtyři živoky duchovní¹⁾; a každý měl čtyři tváře: jednu tvář lví a jednu orličí, třetí pak junce a čtvrtou tvář člověčí. A při každé tváři byla křídla, tak že nebylo poznati ani přední stranu ani zadní. A hřbety jejich byly plny očí i prsa podobně naplněna byla očima; aniž bylo kterého místa, jež by očima nebylo oplývalo. A při každé tváři bylo tré kol²⁾, jakoby jedno v druhém; a v kolech byl duch. A viděl jako podobenství člověka, a podnož jeho byla jako dílo z kamene safíru. Vůz ten vezl cheruby³⁾ a živokové jedoucího Hospodina. A kamžkoli chtěli jíti,

¹⁾ T. j. mající význam symbolický, tajuplný, jen důvtipnější a osvěcenější myslí přístupný.

²⁾ Podle písma (1, 15.) jen jedno kolo, ale zvláštního sestrojení, skládající se ze dvou kol stejně velikých, kteráž se pravým uhlem přetínala, jakoby jedno v druhém bylo.

³⁾ Tato část popisu nesouhlasí s písmem, neboť kola nebyla s cheruby spojena na způsob vozu a na voze se vezoucích, nébrž byla podle živokův a pojidlem byl toliko duch živoků, kterýž i pohyby kol působil a řídil.

Makarius Aeg., přel. Vlček.

bylo po tváři ¹⁾). A pod cheruby viděl jakoby ruku člověčí, podnášející a podporující.

2. A to, což viděl prorok u vytržení, opravdivé bylo a jistotné. Naznačovalo se však tím něco jiného a předkem obrazila se věc tajuplná a božská, tajemství v pravdě ukryté od pokolení, ale zjevené za časů posledních, když přišel Kristus. Viděl totiž tajemství duše, kteráž měla přijati Pána svého a státi se jemu trůnem slávy. Neboť duše, kteráž by za hodnou byla uznána státi se účastnou Ducha světla jeho ²⁾, an ji sobě za sídlo a bydlo domácí připravuje, a kteráž by jata byla krásou nevýmluvné slávy jeho: ta všecka bude světlem a všecka tváří a všecka okem; a nebude při ní částky, kteráž by nebyla plna duchovních očí světla ³⁾, to jest nic tu nebude zatměného, nýbrž skrz naskrz učiněna bude světlem a duchem a všecka plna očí, aniž bude míti jaké stránky přední aneb zadní, ale ze všech stran bude po obličeji, ježto v ni sstoupí a ji osedne nevyslovitelná krása a sláva jasnosti Kristovy. A jako slunce ze všad stejné jest, nemajíc částky zadní aneb zatemněné, nýbrž všecko zhola stkví se jasností, a všecko jest světlem, ježto všechny jeho částky stejny jsou; aneb jako oheň, samo to světlo ohně, všecek sobě roven jest, aniž má v sobě co předního neb posledního, většího neb menšího: takť i duše, nevypravitelnou krásou a slávou jasného obličeje Kristova dokonale jsouc jata, Ducha svatého dokonale účastna a za hodnou usouzena státi se příbytkem a trůnem Božím, všecka bude okem, všecka světlem, všecka tváří, všecka slávou a všecka duchem, an ji Kristus takto ustrojuje, spravuje, vodí, nosí, vznáší a takto šlechtí a ozdobuje spanilostí duchovní; neboť vece [prorok]: „Ruka člověčí byla pod cheruby“; protože on sám jest, jenž v ní se veze a ji v cestě řídí.

3. Čtyři pak živokové ⁴⁾ nesoucí vůz ⁵⁾ podobenství jsou čtyř hlavních mocností duševních. Neboť jako orel kraluje ptactvu a lev zvěři divoké, a junec dobytku krotkému, člověk pak všemu stvoření: tak má i duše mohutnosti, jež jiným kralují, totiž vůli, svědomí, mysl a mohutnost milování. Těmi zajisté vůz duše bývá spravován a v nich spočívá Bůh. Jiným pak smyslem se tím i ne-

¹⁾ Živoci neobraceli se, šli na kteroukoli stranu přímo, majíce tváře po čtyřech stranách.

²⁾ Kterýž v člověku působí světlo Páně, rozum osvěcuje a vůli k dobrému naklání a ve ctnosti utvrzuje.

³⁾ Duchovní světlo vnímajících.

⁴⁾ T. j. čtyři tváře čtyř živokův.

⁵⁾ Trůn Boží.

beský sbor světců vyrozumívá. A jakož tam praví [prorok], že živokové byli velmi vznešeni, plní očí, a že nebylo nikomu lze postihnouti počet očí aneb tu vznešenost, protože nebylo dáno poznání těch věcí; a jako hvězdy nebeské spatřovati a obdivovati propůjčeno sice všem lidem, ale věděti jich počet není dáno žádnému: rovněž tak volno všem, kdož bojovati hodlají, vstoupiti do nebeského sboru světcův a zakoušeti jeho rozkoší; ale poznati a pochopiti [jejich] počet samojedinému zůstaveno Bohu. Toho tedy, jenž se veze, veze a nese vůz a trůn živoků veskrz okatých, to jest každá duše, kteráž se mu stala trůnem a sídlem a která jest okem a světlem, když vstoupě v ni, spravuje ji otěží Ducha a vede ji, jak rozumí. Neboť jako živokové duchovní, ne kamž sami chtěli, kráčeli, nýbrž kam se vidělo a chtělo sedícímu na trůně, an je spravoval: takť i zde on sám spravuje jako otěží a řídí a vede [duše] Duchem svým; a tak postupují ne podle své vlastní vůle, kam by chtěly, i v nebesích. A když tělo bylo odloženo, řídí a vede duši v nebesích svým rozumem; a zase, když chce, vstupuje v tělo a mohutnosti duševné, a když tak ráčí i v končiny země, a ukazuje jí ¹⁾ zjevení tajemství svých. Ó ředitele toho převýborného a šlechtěného a jediné pravého! A takovou ctí oslavena budou i těla na vzkršení, ana duše již nyní napřed tak poctěna jest a s Duchem spojena.

4. Že pak nebeským světlem budou duše spravedlivých, sám Pán apoštolům pravil (Mat. 5, 14.): „Vy jste světlo světa“. Neboť on sám, učiniv je světlem, nařídil, aby skrze ně svět byl osvěcován, řka (t. 15, 16.): „Aniž rozsvěcují svíce a staví ji pod kbelec, ale na svícen; i svítí všechněm, kteříž jsou v domě. Tak světlo vaše před lidmi“, jakoby řekl: Neukrývejte daru přijatého ode mne, ale sděľujte se oň se všemi, kdož jeho žádostivi jsou. A zase (Mat. 6, 22. 23. Luk. 11, 34.): „Svíce těla jest oko. Jestliže by oko tvé bylo jasné, všecko tělo tvé bude světlé. Pakliž by oko tvé bylo špatné, všecko tělo tvé tmavé bude. Jestliže tedy světlo, kteréž jest v tobě, jest tma, sama tma jak veliká bude?“ Neboť jako oči světlo těla jsou a když oči zdravý jsou, všecko tělo se osvěcuje; jestliže pak co do nich padne a ony zachmouří se, celé tělo se zatmí: takť i apoštolové za oči a světlo celému světu postaveni byli; pročez i Pán jim prikazuje pravil (Mat. 5, 13.): Jestliže vy, jsouce světlo světa, setrváte aniž se odvrátíte, aj celé tělo světa osvíceno bude; pakli majíce býti světlem, mráкотou obestřeni budete: jak veliká bude tma, to jest svět? Světlem tedy učinění jsouce apoštolé, světlem posluhovali

¹⁾ Duši tuším jiné.

věřícím, osvěcující srdce jejich nebeským světlem Ducha, jímž i sami osvíceni byli.

5. A jsouce oni též sůl upravovali a osolovali každou duši věřící solí Ducha svatého. Neboť řekl jim Pán (Mat. 5, 13.): „Vy jste sůl země“, nazýváje zemí duše lidí šlechetných; neboť přísluhovali dušem lidským nebeskou solí Ducha, činíce je chutny a chráníce je od hniloby a porušení a zlého zápachu. Neboť jako maso, nebude-li nasoleno, oslizne a plno bude zlého zápachu, až všickni od toho smradu odvraceti se budou a do nahnílého masa červi se dají a v něm hnízdití se budou a pásti a zažírati; přijde-li však sůl, červi zapáslí zhladí se a vyhynou a zlý zápach přestane; — neboť ta jest přirozenost soli, že červy umořuje a zlý puch odnímá —: rovně tak každá duše, nejsouc osolena Duchem svatým, a nejsouc účastna soli nebeské, to jest moci Boží, hnije a mnohou smrdutostí šeredných myšlének naplňuje se, až Boží obličej od hrozného zápachu marných a mrzkých myšlének a vášní v takové duši bydlících se odvrací a škodní i hrozní červi, jež jsou duchové zloby a mocnosti tmy, v ní se procházejí, v ní se pasou, hnízdí a rozlézají, ji sžírají a kazí; neboť vece (Žalm 37, 6.): „Zahnojily se a zajitřily rány mé“ [od nemoudrosti mé]. Uteče-li se však k Bohu, uvěří-li a požádá-li za sůl života, za dobrého a lidem příznivého Ducha: tehdy přijde sůl nebeská a umoří hrozné červy a odstraní zlý zápach očistí ji účinností moci své; a tak zase k zdraví a svěžesti jsouc přivedena solí touto pravou, k požitku a službě nebeskému Pánu obnovuje se. Proto Bůh i v zákoně, užívaje podobenství, každou oběť osoliti prikazoval (III. Mojž. 2, 2. 13.).

6. I třeba tedy, aby dobytče nejdříve od kněze zabito bylo a umřelo, aby pak rozčáštěné bylo nasoleno a takto potom na oheň bylo položeno. Nebo leč by prvé kněz dobytče zabil a usmrtil, nesolí se, aniž k zápalu před Hospodina se staví. Podobně třeba, aby i duše naše, chce-li přistoupiti k pravému veleknězi Kristu, od něho byla umrtvena a smýšlení a životu, jakýž vedla, nedobrému, to jest hříchu odumřela, i aby ji jako život opustily vášně zlé. Neboť jako tělo, když duše z něho vyšla, mrtvé jest, aniž více žije životem, jímžto žilo prvé, aniž slyší, aniž chodí: nejinak duše naše odumírá zvrhlému jež vedla životu, aniž více slyší, aniž vidí, aniž obcuje temnotám hříchu, když nebeský velekněz Kristus život náš milostí moci své ubije a světu usmrtí; protože skrze milost vycházejí z ní jakoby duše jeho vášně zlé. I apoštol volá řka (Gal. 6, 14.): „Mně svět ukřižován jest a já světu“. Neboť duše, kteráž posavad živa jest ve světě a ve tmě hříchu, nejsouc od něho

[Krista] umrtvena, nébrž majíc ještě v sobě duši nepravosti, to jest působení mráкотných vášní hřichu a jím se pasouc, ta není z těla Kristova, aniž z těla světla, ale jest tělo temnosti a temnosti ještě se účastní. Jakož naproti, kteří mají duši světla, to jest moc Ducha svatého, světla se účastní.

7. Ale, řekne kdos, kterak ty pravíš, že by duše byla tělem temnosti, ana není stvořením temnosti? Tomu příčině mysl dobře rozuměj. Jako šat, v který se oblékáš a který nosíš, jiný zhotovil, ty pak se jím odíváš; a podobně dům jiný zbudoval a vystavěl, ty pak v něm bydlíš: rovněž tak i Adam přestoupiv přikázání Boží a uposlechnuv nešlechtného hada zaval a zaprodal se ďáblu; a nešlechtník ten oblékl se v duši jeho, v toto stvoření přeušlechtilé, kteréž byl stvořil sám Bůh k obrazu svému, jakož i apoštol dí (Kol. 2, 15.): „Obloupiv knížatstva a mocnosti slavil nad nimi vítězství na kříži“ ¹⁾. Neboť na to stalo se i příští Páně, aby je vymítal a ujímal zase svůj vlastní příbytek a chrám člověka. Proto tedy praví se duše býti tělem temnosti, pokud v ní panuje temnost hřichu, protože tudy živa jest pro nešlechtný svět mráкотy a tudy v poutech vězí, jakož i Pavel o těle hřichu a o těle smrti mluvě praví (Řím. 6, 6.): „Aby vyhlazeno bylo tělo hřichu“, a opět (t. 7, 24.): „Kdož mne vysvobodí z těla smrti této?“ Podobně zase duše v Boha věřící a z hřichu vysvobozená a z mráкот života odúmrtím vyniklá, když se jí dostalo světla Ducha svatého jakožto života pravého a ona tam odtud žila, potom na vždy ve světle tom tráví, poněvadž světlo Boží upoutalo ji. Neboť není duše ani přirození božského, ani přirození nešlechtné temnosti, ale jest jakýsi tvor rozumný, spanilý, vznešený a podivuhodný, ušlechtilé podobenství a obraz Boží; ale pro přestoupení vešla v ni zloba vášní temnosti.

8. Ostatně, čím se duše pomísila, s tím se také v žádostech sjednotila. Buďto tedy chovajíc světlo Boží v sobě a v něm u všech ctnostech žijíc oplývá světlem útěchy, aneb přechovávajíc temnost hřichu propadá prokletí. Na duši tedy, ana žítí chce u Boha v odpočinutí a světle věčném, přísluší, jakož bylo svrchu povědíno, aby přistoučila k pravému veleknězi Kristu, aby jako oběť odumřela světu a předešlému životu temnosti a nešlechtnosti, i aby přenesena byla v jiný život a Boží vedení. Rovněž jako když kdo umře v městě, ani hlasu měšťanů více neslyší, ani řeči ani jakého zvuku,

¹⁾ Sv. Makarius odnáší tedy εν αὐτῷ na m. d. na předcházející σταυρός, jiní správněji na Χριστός, skrze něhož Bůh Otec nad knížatstvy a mocnostmi vítězil.

nýbrž naprosto zemřel a na jiné místo se přenáší, kde není zvukův a křiků města onoho: takť i duše, když jako oběť odumře obci zlostných vášní, ve kteréž baví a žije, neslyší více v sobě hlasu myšlének temnosti. A již není slyšeti více hovor a hluk prázdných tlachův, ani vřavy duchů temnosti, nýbrž přenesena jest v obec plnou dobroty a míru, v obec světla Božího. Tam slyší a žije, tam obcuje a rozpráví a rozumuje, tam též koná skutky duchovní a Boha hodné.

9. Vzávejmež tedy i my Boha, abychom mocí jeho obětování byli a odumřeli světu zloby temnosti, i aby duch hříchu v nás byl vyhlazen a my oblekli a přijali duši Ducha nebeského a přeloženi byli ze zloby temnosti ve světlo Kristovo a odpočinuli v životě po vsecky věky. Neboť jako když vozy v okole o závod jedou a ten kterýž předjíždí druhému překáží, jej zdržuje a jemu závadou jest, aby nepředstihl a výhru nepředchvátil: tak závodí v člověku myšlénky duševní a hříšné. I přihodí-li se, že myšlénka hříšná předběhne, tu překáží, vadí a zabraňuje duši, aby se nepřiblížila k Bohu a vítězství nad hříchem neobdržela. Když však Pán sám vstoupí v duši a ji řídí, vítězí všude, přebroťně řídě a spravuje vůz duše k nebeskému a naskrz božskému smýšlení. Neboť proti zlobě [trudně] nebojuje, nébrž jsa vždy o své vůli a moci sám vítězství zjednává. Nejdou tedy cherubové, kamž by jíti chtěli, ale kam vozotaj a ředitel je vede, a kamž sám volí, tam jdou a on sám je nese; neboť dí: „Ruka člověčí byla pod nimi“. Duše svaté bývají vedeny a spravovány vůdcem Duchem Kristovým, kamkoli ráčí; když tak ráčí, v myšlénkách nebeských, když ráčí, v těle; a kdekoli ráčí, posluhují jemu. Neboť jako nohy ptácat jsou křídla: tak přijímá nebeské světlo Ducha křídla myšlení duši příslušných a vede ji a řídí, jakž se mu samému vidí.

10. Ty tedy, kdož toto slyšíš, měj pozor na sebe, máš-li ty věci v skutku a v pravdě v duši své; neboť nejsou to slova jalová, ale skutečnost pravdivá, jak v duši se děje. A jestliže jsi těch věcí nenabyl a chud jsi na takovéto duchovní zboží: slušně by toho měl míti zármutek a žalost a trud neustálý. Jsa až potud odumřelý království [Božímu] a jsa poraněn volej stále k Pánu a žádej důvěrně, aby i ty sám usouzen byl za hodna života pravého. Neboť jako Bůh, který toto tělo učinil, nenadal je tak, aby ze svého vlastního přirození a z tělesnosti své mělo život, pokrm, nápoj, oděv a obuv; ale učiniv tělo samo o sobě nahé a nespůsobné, aby bez těch věcí, které mimo tělo jsou, to jest bez jídla, nápoje a oděvu živo bylo, všelikou potřebou životní zevně je

opatřil; kdyby však samo sobě bylo zanecháno, ničeho z věcí zevních nepřijímajíc, poruší se a zhyne: nápodobně i duše, nemající světla Božího, učiněna však k obrazu Božímu (takť ji zajisté Bůh dobrolíbezně zřídil, aby měla život věčný) ne ze svého vlastního přirození, ale z božství jeho samého, z vlastního jeho Ducha, z vlastního jeho světla, přijímá i pokrm i nápoj duchovní i oděvy nebeské, kteréžto věci jsou život duše pravdivý.

11. Jakož tedy tělo, podle slov předešlých, nemá života samo ze sebe, nýbrž odjinud, to jest od země, a bez zevních těch věcí živo býti nemůže: takť i duše, neobrodí-li se nyní pro onu zemi živých, a nebude-li odtamtud duchovně živena Pánu prospívajíc a nebude-li z božství přioděna tajemným oděvem nebeské krásy, bez takového živení nemůže sama ze sebe živa býti v radosti a pokoji. Neboť božská přirozenost má také chléb života, toho, jenž řekl (Jan 6, 35.): „Já jsem chléb života“, a vodu živou (t. v. 10.), a víno obveselující srdce člověka (Žalm 104, 15.), a olej veselí (Žalm 45, 8.), a mnohonásobnou potravu nebeského Ducha, a nebeská roucha světla, pocházející od Boha. V těch záleží věčný život duše. Běda tělu, stojí-li jen o své vlastní přirozenosti; neboť zruší se a zemře; a běda duši, stojí-li jen o své vlastní přirozenosti a důvěří-li se jen svým vlastním skutkům, nemajíc účastenství Ducha Božího; nebo nejsouc hodna usouzena života věčného a božského, zahyne. Jako zajisté při nemocných, když již tělo potravy více přijímati nemůže, netroufají jim a oplakávají je všickni věrní přátelé, příbuzní a důvěrní: takť je Bohu a svatým anjelům žel těch duší, ježto nebeského pokrmu Ducha nepožívajíce, v neporušitelnosti nežijí. Totof pak, znovu pravím, nejsou slova jalová, nýbrž skutečnost života duchovního, skutečnost pravdy, jak se děje duši hodné a věrné.

12. Stal-lis se tedy trůnem Božím a vstoupil-li v tě nebeský ten vozotaj; stala-li se všecka duše tvá okem duchovním a všecka světlem; živil-lis se oním pokrmem duchovním a napájel-lis se vodou života; a oblečen-lis v roucho nevýslovného světla; zkusil-li vnitřní člověk tvůj všech věcí těch a pevně-li stojí v přesvědčení svém: aj tedy živ jsi životem právě věčným, a odpočívá duše tvá od té doby s Pánem; aj nabyl a vzal jsi těch věcí ode Pána v pravdě, abys živ byl životem pravým. Nejsi-li však sobě toho ničeho povědom: plačiž žalostí a vzdychej, že věčného a duchovního zboží potud jsi nedosáhl a pravého života potud nedošel. Buď tedy pečliv pro tuto chudobu svou, prose Pána dnem a nocí; neboť vězíš v strašné chudobě hříchu. Ó by člověk pro nuzotu

svou se trdil a nežili jsme jako nasycení v bezstarostí! Neboť kdo trudě se hledá a prosí Pána bez ustání, tomu za krátko dostane se vykoupení a nebeských pokladů, jakož Pán o nespravedlivém soudci a vdově rozprávěje pověděl (Luk. 18, 7.): Čím více pomstí Bůh volajících k němu dnem i nocí; věru pravímť, pomstí jich brzo! Jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie II.

O říši temnosti, t. j. hříchu, a že jediný Bůh s nás může sníti hřích a zbaviti nás služebnosti knížete nejhoršího.

1. Kníže nešlechtnosti uvrhl duši v porobu hříchu a z té 2. nemůže ji vybaviti leč jediný Bůh, jakož nemůže člověk utišiti větru aneb 3. vzletnouti do výše. 4. Stav hříchu a stav milosti přirovnává se k větru zlému a vánkům líbezným, rouchu pokálenému a 5. rouchu božskou krásou se stkvějícímu. Losu duše účastno bude i tělo po vzkříšení.

1. Říše temnosti, kníže nešlechtný, když byl člověka v porobu jal na počátku, tak obložil a oblekl duši jeho mocí temnoty, jako když oblékají člověka [podle slov oněch]: „A učinítež ho králem a odějtež ho v roucha královská a nechť od hlavy až po paty nosí roucho královské“ ¹⁾. Tak kníže tento zlý duši a všecku podstatu její oblekl do hříšnosti a všecku ji poskvrnil i všecku porobil vládě své a nezůstavil při ní jedinou část bez nadvlády své, ani myšlení ani mysl ani tělo, alébrž oděl ji šarlatem temnosti; nebo jako tělo netrpí jen na jedné části neb jednom údu, ale celé naskrz utrpení podrobena jest: tak i duše všecka podlehá vášněm zlosti a hříšnosti. Pravím tedy, že oblékl nešlechtník ten celou duši, ana jest úhlavní článek a část člověka, do zlosti své, totiž hříšnosti, a tak i tělo utrpení a porušení podrobena jest.

2. Neboť když dí apoštol (Kol. 3, 9.): „Svlečte starého člověka“, o celém mluví člověku, an má oči podle cčí, hlavu podle hlavy, uši podle uší, ruce podle rukou, nohy podle nohou; neboť celého člověka, duši i tělo, poskvrnil a strhl nešlechtník ten, a člověka, člověka starého, poskvrněného, nečistého, proti Bohu se vzpírajícího a zákonu Božímu nepodřízeného oděl v sám hřích, aby již více neviděl, jak by viděti chtěl, ale viděl zle a slyšel zle a nohy měl spěšné k zločinění a ruce činící bezpráví a srdce

¹⁾ Neznámo, odkud by slova ta byla vzata.

přemítající věci zlé. Vyzývejmež tedy Boha i my, aby svlekl s nás starého člověka, poněvadž on jediný sníti může hřích s nás; neb ti, kteří nás zjímali a v říši své drží, nás jsou silnější. Pán však přislíbil, že nás z poroby té vysvobodí. Nebo jako když je slunečno a vítr nějaký věje, i slunce sice má své tělo vlastní a vlastní svou přirozenost a podobně i vítr má vlastní svou přirozenost a vlastní tělesnost svou, a nikdo nemůže oddělit vítr od slunce, leč Bůh sám utiší vítr, aby více nevál: tak i hřích je k duši přimísen, ačkoli každé z nich má svou vlastní přirozenost.

3. Tak tedy není možná odloučiti hřích od duše, leč Bůh utiší a uklidí zlý ten vítr, jenž obývá duši i tělo. A zase jako když kdo vida ptáka, an letí, chtěl by sám také letět, ale nemaje křídel nemůže: tak sice jest při člověku vůle býti čistotným, neúhonným a nepokáleným a nemíti do sebe zloby, nébrž vždy býti s Bohem, ale nemá k tomu statečnosti. Vzletnouti sice v ten božský vzduch a tu svobodu Ducha svatého žádá, ale nemůže leč dostane křídel. Vyzývejmež tedy Boha, aby nám dal holubí křídla Ducha svatého (Žalm 54, 7.), bychom na nich vzletli k němu a odpočívali, i aby od duše a těla našeho odloučil a utišil zlý ten vítr, totiž hřích, jenž v údech duše a těla našeho přebývá; nebo on jediný tak může učiniti. „Ejhle“, vece písmo (Jan 1, 29.), „beránek Boží, jenž snímá hřích světa“. On jediný prokazoval lidem takového milosrdenství, lidem věřícím v něho, že je zbavoval hříchu a působil takovouto blaženost nevýslovnou těm, kteří po něm neustále toužili, jej očekávali a bez ustání hledali.

4. Jako když v noci tmavé a černé prudký věje vítr, všelikou sadbou i rostlinou hýbá a klátí a ji prošlehuje: takto bývá i člověk, když upadl v porobu noci, temnosti, ďábla, a když v noci té a temnosti zůstává, strašně vějícím větrem hříchů protřásán a šlehan a semotamo kolácen. A vítr ten si propátrá celou přirozenost člověka, duši, myšlení a mysl, a protřásá všechny údy těla, aniž který úd duše neb těla zůstává prázdnen a bez porušení hříchu, an v nás přebývá. Nápodobně také, když zasvitne den světla a zavěje božský vítr Ducha svatého, ten zase ovívá a občerstvuje duše, které žijí ve dni božského světla, a pronikaje celou podstatu duše i myšlení občerstvuje a upokojuje také všechnu přirozenost a všechny články těla klidem božským a nevypravitedlným. O tom pravil apoštol (I. Sol. 5, 5.): „My pak nejsme synové noci ani temnosti; nebo vy všickni jste synové světla a synové dne“. A jako tam na cestě bludu člověka dokonalého svlékl člověk starý a nosí oděv říše temnosti, oděv rouhání, nevěry, nebázně, marné ctižádosti

hrdosti, lakomosti, bažení po rozkoších a podobně všelikou jinou nečistou a pokálenou veteš říše tmy: tak zase zde, kdož svlékli člověka starého a pozemského, a kolikkoli Ježíš svlékl z oděvu říše temnosti, oblékli člověka nového a nebeského, Ježíše Krista, a sice zase oči podle očí, uši podle uší, hlavu podle hlavy, aby byl všecek čist a obnášel podobenství nebeské.

5. A oblékl je Pán v roucha královská světla nevyslovitedlného, v roucha víry, naděje, lásky, radosti, pokoje, dobroty, vlídnosti a podobně ve všechna ostatní roucha světla, života, roucha božská, živá, roucha útěchy nevypravitedlné, aby, jakož Bůh jest láska, radost, pokoj, vlídnost a dobrota, rovně tak tím vším byl i člověk podle milosti. A tak jako říše tmy a hřích skryt jest v duši až ke dni vzkříšení, kdežto i samo tělo hříšníků zahaleno bude temností, kteráž nyní skryta jest v duši: tak i říše světla a nebeský obraz Ježíš Kristus nyní osvětluje duši tajemně a vládne v duši svatých, ale skryt jsa před očima lidskýma spatřen bývá Kristus v pravdě jedině očima duše až po den vzkříšení, kdežto i samo tělo bude obhaleno a oslaveno světlem Páně, ježto již nyní jest v člověku, ale v duši, aby i také samo tělo spolu vládlo s duší, kteráž již nyní ujavši království Kristovo odpočívá a kterouž již nyní osvěcuje světlo věčné.

Sláva budiž jeho slitování a milosrdí, že se smilovává nad služebníky svými, je osvěcuje a vysvobozuje z říše temnosti a daří je světlem svým a královstvím svým. Jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie III.

O lásce bratrské a boji vnitřním.

1. Aby bratři vespolek v lásce žili, 2. pomni každý, že z každého zaměstnání bratrova i jemu prospěch vzhází; dále 3. budiž každý dbalý modlitby a chovejž Ducha sv. v srdci svém. Není na tom dosti, aby se chránil toliko hříchů zjevných, alebrž bojovati třeba i proti zlému myšlení, ač 4. vykořeniti hřích nemůže leč jediný Bůh; avšak to nezabavuje povinnosti boje vnitřního, 5. byt i duše nejednou ještě poklesla; konečně předse zvítězí. 6. Jinak byl by Bůh nespravedlivý, odsuzuje duši, ana zvítěziti nemohla.

1. Bratři mají spolu obcovati u veliké lásce, buď že se modlí aneb v písmě čtou aneb nějaké jiné dílo konají, aby měli základ lásky společné; a tak mohou všeliké ty práce býti dobrolíbezny

a ti, kteří se modlí a kteří čtou a kteří pracují, mohou všichni v upřímnosti a prostotě spolu bydlíce bratr bratru sloužiti. Neboť k čemu psáno jest (Mat. 6, 10.): „Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi?“ Na ten zajisté úmysl, aby jako andělé v nebesích spolu obcují u veliké žijíce svornosti, pokoji a lásce, bez vypínání aneb závesti, alebrž v lásce a upřímnosti, nejinak také bratři byli vespolek. Příhodí se [ku příkladu], že se jich asi třicet v jedno sejde, i tuť nelze, by za celý den a celou noc vydrželi [při práci jedné], nýbrž jedni z nich dají se na modlení hodin šest a potom chtějí čísti, jiní zase ochotně přisluhují, jiní pak konají nějaké dílo.

2. Mají tedy bratři, ať konají co konají, v lásce a radování spolu býti. Kdo pracuje má o tom, který se modlí, takto praviti: Mám i já podíl v pokladu, kterého můj bratr dobývá, neboť je společný; a kdo se modlí, má praviti o tom, jenž čte: Co tento svým čtením získá, i v můj užitek připadá; ten pak kterýž pracuje, rciž zase u sebe: Služba, kterouž já konám, k obecnému děje se prospěchu. Neboť jako údové těla, jakkoli jich mnoho jest, jedno jsou tělo a společně si pomáhají a každý koná dílo své vlastní: oko hledí za celé tělo, ruka pracuje za všechny údy, noha chodí obnášejíc údy všechny a úd s údem trpí: tak buďtež i bratři vespolek. Kdo se modlí, nesud pracujícího, že se nemodlí; aniž pracující sud modlího se [říkaje]: Ten odpočívá, já pak pracuji; aniž posluhující druha posuzuj, ale každý cokoli činí, ke slávě Boží to čin. Kdo čte, měj v lásce bratra modlího se a buď rád tomu, že se modlí, takto mysle: Modlí se za mne; a kdo se modlí, myslíš o tom, kdo pracuje: Co ten dělá, k společnému dělá prospěchu.

3. Takouto měrou veliká svornost a pokoj a jednomyslnost může je udržeti ve svazku pokoje, a mohou spolu žíti upřímně a prostě a Bohu líbezně. Ale nade vše důležité jest setrvati na modlitbách v dobu příhodnou; kromě toho pak ještě jedné věci třeba, by jedenkaždý choval poklad v srdci svém a život pravý, ježto jest Pán v mysli jeho; buď že pracuje nebo se modlí, nebo čte, měj u sebe zboží nepomíjející, kteréž jest Duch svatý. Jsou však někteří, jižto praví, že Pán od lidí požaduje jedině zjevného ovoce, skryté pak že sám koná. Než není tomu tak; nýbrž jako se člověk co do zevnějška bezpečně chrání, tak náleží zápasiti a válčiti i v myšlení; neboť toho Pán na tobě žádá, bys se rozhorlil sám na sebe a bojoval proti mysli své a nesouhlasil s myšlenkami nepravosti, aniž v nich si zaliboval.

4. Ostatně vykoření hřích a co s ním zlého souvisí, toť

arci vykonati nemožno leč jediné moci Boží. Nebo člověku nelze a nemožno, aby o své moci hřích vyplenil z kořene; odporovati a odpor snášeti, raniti a raněnu býti, to tobě přísluší, ale vykořeniti Bohu. Nebo kdybys ty sám byl s to, nač by bylo třeba příchodu Páně? Jako zajisté nemůže oko viděti beze světla, aniž lze mluvíti bez jazyka, slyšeti bez uší, choditi bez nohou a pracovati bez rukou: tak také nemůžeš bez Ježíše spasen býti, nemůžeš vejíti v království nebeské. Praviš-li však: Já zjevně nesmilním, necizoložím, nejsem lakomec, jsem tedy spravedliv: v tom se klameš domnívaje se, že jsi již všechno vykonal. Neboť nejsou jen tři druhy hříchu, proti nimž bezpečně třeba chrániti se, alebrž je jich na tisíce; neboť nadouvání, nebázeň, nevěrnost, nenávisť, závisť, chytráctví, pokrytství odkud se vzaly? Zdaliž ti nenáleží zápasiti a zápolit s nimi v myšlénkách ve skrytých? Tak jako když by loupežník byl v domě tvém, zajisté utiskovati bude tebe a nenechá tě v bezpečnosti, ty pak naň se oboříš a tepán jsa tepati jej budeš: tak i duše povinna odrážeti, odporovati a odbíjeti.

5. Ostatně již vůle, jakmile na odpor se staví, byť i trudu a svízelu pocítí, již vrchu nabývá; klesá, povstává. Opět hřích uvrhuje ji v deset i dvacet zápasů, poráží duši a nad ní vítězí; a duše po nějakém čase za prvního setkání nad hříchem vítězí. A pakliže duše vytrvá a z části neochabne, tu znenáhla zmohutní, nabude víc a více rozsudku a dosáhne vítězoslávy nade hříchem; ale třebaš i obstál ve zkoušce té, ještě hřích člověka podvrátiti usiluje, až by dospěl „v muže dokonalého, v míru věku“ (Efes. 4, 13.) a úplně nad smrtí zvítězil; neboť psáno jest (I. Kor. 15, 26.): „Nejposlednější pak nepřítelkyně zhlazena bude smrt“. A tak nabudeme vrchu a zvítězíme nad ďáblem. Kdyby však někdo řekl, jak svrchu jsme pověděli: Já nesmilním, necizoložím, nelakomím, na tom mi dosti, takový sice proti trojímu druhu hříchu bojoval, ale proti dvacateru jiných, ježto má hřích na záhubu duše, nebojoval, nébrž překonati se dal. I třeba tedy proti všem bojovati a zápasiti; neb duch, jakož i vícekrátě pověděli jsme, odpůrce jest hříchu a rovnomocný, tak že může na odpor postavit se myšlénkám [zlým].

6. Praviš-li však, že moc protivnická silnější jest a že zloba naskrze vládne člověku, tedy činíš Boha nespravedlivým, jelikož by člověčenstvo odsuzoval, že uposlechlo Satana, když ten tak silný jest a člověka mocí neodolatelnou sobě podmaňuje: mocnějším a silnějším duše učinil jsi jej. Konečně poslyš mne: Kdyby

tak byl mladík a dal se v zápas s pacholátkem a pacholátko bylo od něho přemoženo a mělo býti odsouzeno, protože podlehl: to by zajisté byl úsudek nespravedlivý; proto pravíme, že duch lidský rovný jest zápasník a nepříteli dobře může odolati. Taková zajisté duše, která snažně hledá posily a pomoci, dosahuje jí a bude za hodnou uznána vykoupení; nebo boj a zápas vede se tu, kde síly rovny jsou. Oslavujmež Otce i Syna i Ducha svatého na věky! Amen.

Homilie IV.

Jak náleží křesťanu putovati životem vezdejším, aby došel života věčného.

1. Především pečovati náleží o duchovní oko duše rozeznávající, co dobré jest a co zlé. 2. Jako poutníku, kterýž ubírá se cestou neschůdnou a nebezpečnou, zdravého oka a všeliké opatrnosti třeba jest, aby neutrpěl škody a neupadl v záhubu, 3. podobně i duši na pouti života pozemského. 4. Sama-li údy těla svého odvraceti bude od skutků zlých, Pán jí ku pomoci přispěje a ona pouf svou šťastně vykoná. 5. Nebude-li však bdíti a spravovati se okem svým duchovním, nedojde spasení; neboť Bůh pomáhá toliko těm, kdož sami usilovně přičiňují se; 6. 7. což se vysvětluje podobenstvím pěti panen opatrných a pěti pošetilých. 8. Hříchem prvního člověka vnesena v člověka zloba přirozenosti jeho cizí, kteroužto vyhostiti náleží ujetím milosti Boží; jinak nebudeme účastní království nebeského 9. Proto zajisté Bůh vtělil se, 10. aby s duší člověka se spojil 11. a jí všelijak se přizpůsobil, 12. dávaje jí čeho potřebuje, najmě chleba a nápoje života. 13. Tak přizpůsoboval se již praotcům k duchovnímu jich užítku, tak činí i zde, aby duši sprostil všech vazeb zlých. 14. Oheň lásky Ducha sv. ji zbavuje vášně zlé a milování tohoto světa, ona pak jediné ženicha svého se přidržuje; 15. a to milování ženicha nebeského mocnější jest lásky manželské. 16. Budme tedy pilní toho milování ženicha k pokleskům a slabostem našim shovívavého; 17. než proto nikterak neodkládejme obrátiti se nevědouce, kdy nám odchod z tohoto světa nastává. 18. Kdož by odolati mohl lásce, ana toliké zásliby učinila, smrtí kříže nám nejpatrněji se osvědčila a v hříších neopouští nás! 19. Nepohrdejmež jí na vlastní záhubu svou, 20. jakož Israelité pobrdli jí a trestem přenáramným postížení jsou. 21. Kdo stále milostí Boží pohrdá, konečně úplně zatvrdí se. 22. Tak stalo se Sodomským, vrstevníkům Noemovým, Aegyptanům, 23. Israelitům. 24. Rychle tedy obraťme se k Pánu, nic nezoufajíce o svém spasení; 25. ač dílo to namáhavé a nesnadné, ten lékař, kterýž léčil neduhy tělesné, tím ochotněji propůjčí se na vyléčení neduhů našich duchovních, 26. když vroucně k němu budeme utíkat se; vždyť sám tak přislíbil; 27. jen my odstupmež od hříchů svých a upřímně přilněmež k němu.

1. Kdož v životě křesťanském velikou dokonalostí prospívati hodláme, přede vším všelikou snažností pečovati máme o stránku

duše poznávací a rozsuzující, abychom nabudouce zevrubného rozeznávání toho, co dobré jest a co zlé, a vždycky rozeznávající, co v přirozenost čistou nepřirozeně bylo vneseno, upřímně a bezúhonně obcovali; abychom této mohutnosti rozeznávací jako oka užívající s nabídkami nešlechtnosti se srovnávati a sjednávati ani nemohli a jsouce tím způsobem za hodny uznání daru Božího stali se hodni Krista. Než vezměmež příklad od věcí viditedlných; neboť duše má jakési podobenství s tělem a tělesné s duševním a zřejmé se skrytým.

2. Tělo má za vůdce oko, a oko, vidí-li, celé tělo na pravou cestu vede. Dejme tomu, že někdo jde lesnatinami, any jsou plny trní a močálů, kdež i oheň vyšlehuje a naježeno jest mečův a jsou i srazy a množství vod. Kdož jest bystrý, spěšný a statečný maje oko za vůdce, velmi opatrně místy těmi nebezpečnými kráčí, ze všech stran rukama i nohama pohromadě drže šat svůj, aby se mu o křoví a trní nepotrhal, aneb blátem nepokálel aneb meči neporezal. A oko vede celé tělo jsouc mu světlem, aby na srazích se nepotlouklo, ani ve vodách se neztopilo, aneb jinou nehodou nepřišlo k úrazu a ke škodě. Kdo takto bystrý jest a opatrný a s velikou ostražitostí kráčí drže šat svůj pohromadě a okem bezpečně jsa veden, ten ostřeže sebe úrazu a zachová svůj oděv bez popálení a potrhání. Když však kdo líný, váhavý a lehkomyslný, do chůze těžký a malátný takovou cestou se běře, tomu arci oděv s té i oné strany vůkol vlající o křoví a trní se potrhá aneb od ohně popálí, poněvadž ho statečně pohromadě nedrží aneb od navrážených tu mečů se poreže, aneb od bahna ukálí a zkrátka velmi skoro pěkný a nový oděv svůj zkazí svou neopatrností, váhavostí a leností; ano nemá-li dobrý a pilný pozor okem svým, snadno i sám upadne v roklinu aneb utone ve vodách.

3. Rovně tak jest i s duší, kteráž má pěknou schránku těla za oblek. Obdařena jsouc mohutností rozeznávací, řídí celou duši s tělem a když jíti jí jest křovím a trním tohoto života, kalem, ohněm a srazy, to jest žádostmi a rozkošemi a jinými neschůdnými cestami tohoto věku: tu ona povinna odevšad střízlivě, statečně, snažně a pozorně chovati a chrániti sebe i oblek těla, aby někde v křoví a trní tohoto světa nebyl potrhán, v křoví a trní pozemských starostí, těžkostí a roztržitostí, i aby žárem žádostí nebyl popálen. Tak ona jsouc oděna odvrací oko, by nic zlého nevidělo, odvrací rovněž i ucho, by neslyšelo pomluv, jazyk, by nemluvil věcí marných, ruce pak a nohy od zlého snažení. Neboť duše má toho vůli odvrátiti a zdržeti údy těla od šeredných po-

hledův, od špatných a mrzkých poslechův, od řečí neslušných a ode snah světáckých a převrhlých.

4. Odvrací pak duše i sebe samu od zlého těkání, opatrujíc srdce, aby myšlenky jeho světem netěkaly, a když takto všelikým úsilím se snaží, aby nemalou pozorností údy těla uchránila zlého, i krásný oděv, těla totiž, zachovává bez natržení, bez upálení a bez ukydání. Ona sama také tou vůlí svou poznávací, rozeznávací a rozsuzující bude zachována, ale veskrz mocí Páně, když i sama sebe všemožně na uzdě bude držeti a ode vši světské žádosti se odvracetí, a tak se jí od Pána dostane pomoci, aby opravdu všeho zlého svrchu řečeného uchráněna byla. Nebo když Pán někoho spatří, an od rozkoší tohoto života a od roztržitostí i péčí hmotných a vazeb pozemských i od těkavých myšlének marných statečně se odvrací, tomu svou zvláštní milostí přispívá ku pomoci a chrání takovou duši od úhony, kteráž přítomným věkem tímto převrhlým šťastně prochází. Tím způsobem dostane se duši také pochvaly nebeské od Boha i andělů, že oděv těla svého dobře zachovala, jakož i sebe samu, seč byla, a že všelikou žádost světskou od sebe odvracujíc, s pomocí Páně běh v závodišti světa tohoto dobře dokonala.

5. Jestliže však kdo pro lenost a lehkomyšlnost životem tímto kráčí neopatrně, aniž dobrovolně od všeliké žádosti toho světa se odvrací a jediné Pána vši toužebností hledá, ten o trní a křoví tohoto světa se zbodá a šat těla žárem žádosti si popálí a bahnem rozkoší ukálí a tak bude v den soudu nalezena duše jeho bez důvěry a naděje, protože nemohla oděv svůj zachovati bez poskvrny, ale klamem toho světa jej porušila; pročež i z království bude vyvržena. Neb jakž jinak učiní Bůh s tím, kdo samovolně, světu se vzdávaje, rozkošemi jeho klamán bývá a hmotnými starostmi podváděn? Pomáháť on zajisté tomu, kdo se od hmotných rozkoší a předešlých navyklostí odvrací; kdo i násilně srdce své vždy vznáší k Pánu, kdo sebe sám zapírá a jediné Pána hledá. Toho zachovává, kdo odevšad se chrání osidel a tenat světa hmotného, kdo s bázní a třesením koná spasení své (Fil. 2, 12.) a všelikou opatrností mezi osidly a tenaty a žádostmi tohoto světa kráčí, pomoci Páně se dožaduje a skrze slitování jeho milostí spasení doufá.

6. Nebo hle, pět panen opatrných a střízlivých, any bdějíce očekávaly hostě cizího přirozenosti své, vzavše oleje do nádob srdcí svých, to jest milosti Ducha shůry, mohlo s ženichem vejíti do nebeské síně svatební. Panny pak pošetilé, ježto zůstaly o vlastní

přirozenosti své, nebděly a nedbaly vzíti oleje plesání v nádobách svých, pokavád ještě v těle byly, nýbrž jakoby usnuly pro nedbalost svou a lenivost, lehkomyšlnost a nerozum, ba snad i pro domnění své vlastní spravedlnosti; protož i vyloučeny jsou z královské síně svatební, nemohouce se zalíbiti ženichu nebeskému. Neboť vazbou světa a jakousi láskou zemskou jsouce spoutány nedaly všecku lásku svou a všecko milování ženichu nebeskému, aniž oleje s sebou vzaly. Ty zajisté duše, ježto hledají hostě přirozenosti své cizího, posvěcení Ducha, ty všecku lásku svou putají k Pánu, tam obcují, tam se modlí, tam myšlením svým trvají, všecko jiné od sebe odvracujíce. Proto také za hodny bývají uznány oleje nebeské milosti a takto kráčetí mohou bez úhony nebeskému ženichu dobře se líbíce. Ty pak duše, ježto zůstaly o své přirozenosti, myšlením svým po zemi se plazí, myslí jen věci pozemské a duch jejich jen na zemi má svůj příbytek; ony sice domnívají se, že by náležely ženichovi, a že skutky spravedlnosti tělesné ozdobeny jsou; ale shůry z Ducha nezrodily se, nevzavše oleje plesání.

7. Nebo pět duchovních smyslů duše když přijímá milost s hůry a posvěcení Ducha, stává se opravdově pannami opatrnými, přijímajíc moudrost milosti shůry. Setrvávají-li však o jediné přirozenosti své, tedy shledávají se nemoudrými a jeví se býti dítkami světa; neboť nesvlekly ducha světa, byť i po krásných řečích a zevnitřní tvářnosti nevěstami ženichovými býti se domnívaly. Neboť jako duše, které zcela a zúplna k Pánu lnou, u něho jsou myšlením, u něho modlením, u něho obcováním a tam po lásce Páně touží: tak zase duše, ježto se oddaly milování tohoto světa a na zemi příbytek svůj míti žádají, tu též obcují, tu svým myšlením a myslí svou přebývají. Protož také nelze je obrátiti na dobré smýšlení duchovní, ano cizího cos jest přirozenosti naší, míním nebeskou tu milost, kteréž třeba přistoupiti a připojiti se k naší přirozenosti, abychom vejíti mohli s Pánem v nebeskou svatebnici království a dosáhnouti mohli věčného spasení.

8. Neposlušností prvního člověka přijali jsme totiž v sebe zlobu vášní, kteráž jest přirozenosti naší cizí, ale návykem a hojným vykonáváním povahy přirozenosti nabyta; tu zase třeba jiným hostem přirozenosti naší, nebeským totiž darem Ducha, vyhostiti a přirozenost naši k prvotní čistotě nazpět přivesti. Neboť nepřijmeme-li nyní nebeské té lásky Ducha opět nou žádostí, prosbou, vírou, modlitbou a utíkáním světa, a nepřilne-li duše naše k té lásce, kteráž je sám Pán, a touto-li láskou Ducha neočistí se,

od zloby jsouc poskvrněna; a nesetrváme-li až do konce, bez úhony kráčejíce ve všech jeho přikázáních zevrubně: do nebeského království nebudeme moci vejíti.

. 9. Rád bych tu pověděl slovo důkladné a hluboké podle moci sobě dané; protož poslyšte pozorně. Neskončený, nepřístupný a nestvořený Bůh náš dle neskončené a nepojaté dobrotivosti své vtělil se a takřka umalil se vystoupiv z nepřístupné slávy, aby s viditedlnými tvory svými spojití se mohl, ku příkladu s dušemi svatých a andělů, by života božského mohli býti účastni. Nebo každý z těchto dle přirozenosti své tělo jest, buďto anděl, aneb duše aneb démon; neboť ač tato stvoření tená jsou, při tom předse v podstatě, způsobě a obraze podle přirozené tenosti své mají těla, těla tená jakož toto tělo podstatou svou hrubé jest ¹⁾. A tak i duše tená jsouc, přijala oko, kterým vidí, ucho, kterým slyší; přijavši podobně i jazyk, kterým rozpráví, ruku a zkrátka celé tělo a údy jeho, s ním jest sloučena a skrze ně všeliké práce života koná.

10. Na týž způsob i Bůh neskončený a myslí nepojatý dle dobrotivosti své se umalil a oděl oudy těla tohoto a vykročil z nepřístupné slávy své; a pro lásku a vlídnost proměňuje a vtěluje a směšuje se i přijímá duše svaté, sobě líbezné a věrné, a jest s nimi dle výroku Pavlova (I. Kor. 6, 17.) jeden duch; duše tak řka stává se duší a podstata podstatou, aby žítí mohla duše v novotě a pocítiti mohla života nesmrtného, i aby stala se účastna slávy nezmařitedlné, ta totiž duše, která jeho jest hodna a jemu dobře se líbí. .Nebo když Bůh z toho, co nebylo, takovéto viditedlné učinil stvoření rozličnosti a rozmanitosti nemalé, a když prvé, než se stalo, nic toho nebylo: chtěl také učiniti a z toho, co nebylo, snadno i učinil podstaty tuhé a tvrdé jako zemi, hory, stromy (však vidíš, jaká to tvrdá přirozenost), a dále vody povahy prostřední, z nichž také ptactvu zroditi se přikázal, a opět tvory útlejší, oheň a větry a jiné, ježto pro tenost okem tělesným ani viděti nelze.

11. Jako neskončené a nevypravitedlné umění přerozmanité moudrosti Boží z toho, co nebylo, vytvořilo tělesa hrubší a jemnější i útlejší, kteráž vůlí jeho stojí a trvají: čímž více on sám, an jest, co a jak chce, dle své nevýmluvné milosti a nepojaté dobroty se proměňuje, snižuje a přizpůsobuje, pokudž možná, svým vtělením

¹⁾ Patrný to blud sv. Makaria jakož i jiných Otců církevních, kteří snad život a působnost tvorů duchových bez těla náležitě pochopiti nemohli; z toho pak dále soudil sv. Makarius, že i pro anděly syn Boží se vtělil.

k dušem svatým, hodným a věrným, aby neviditedlný stal se viditedlný a dotknutedlný, jenž dle tené přirozenosti duše jest nedotknutedlný, i aby okoušely jeho sladkosti a vlastní zkušeností požitků dobroty nevýmluvné světlosti požívaly. Když ráčí, stává se ohněm, jenž všelikou vášeň duše zlou a vetřelou spaluje, neboť „Bůh náš jest oheň zžírající“, jak praví písmo (V. Mojž. 4, 24. Žid. 12, 29.); když ráčí, stává se mírem tajemným a nevypravedlným, aby duše v poklidu božském odpočinula; když ráčí, stává se radostí a pokojem, občerstvuje a ochraňuje ji.

12. Když pak se mu zlíbí připodobiti se některému svému stvoření pro radost a obveselení tvorů svých duchovních, buď ku příkladu města světla Jerusalema buď nebeské hory Sionu, všecko dle libosti své učiniti může, jakož psáno jest (Žid. 12, 22. 23.): „Vy pak přistoupili jste k hoře Sionu a k městu Boha živého, k Jerusalemu nebeskému“. Všecko jest mu snadné a lehké, když v cokoli proměnití se chce k požitku duší sebe hodných a věrných; jen ať člověk usiluje spřáteliti se s ním a zalíbiti se jemu; pak vlastní zkušeností dozná a uvidí statků nebeských a rozkoší nevýslovných a nepřehraného věru bohatství v Bohu, což ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, což ani na srdce lidské nevstoupilo (I. Kor. 2, 9.): Ducha Páně, an se stává odpočínutím dušem hodným a plesáním a rozkoší a životem věčným. Neboť Pán vtěluje se v pokrm a nápoj, jakož psáno v evangeliu (Jan 6, 52.): „Kdo jí z chleba tohoto, živ bude na věky“, aby duši nevýslovně občerstvil a potěšením duchovním naplnil; nebo dí (t. v. 51.): „Já jsem chléb života“. Rovně tak i v nápoj nebeského zřídla, jakož dí (t. 4, 13. 14.): „Kdo pítí bude z vody, kterou já dám jemu, bude v něm studnice vody vsakující do života věčného“, a „Všichni“, dí [apoštol] (I. Kor. 10, 4.), „z toho nápoje duchovního pili jsme“.

13. Tak i každému ze svatých otců zjevil se, jak se mu líbilo a jim bylo prospěšno: jinak Abrahamovi, jinak Isákovi, jinak Jakobovi, jinak Noemovi, Danielovi, Davidovi, Šalomounovi, Isaiášovi a každému ze svatých proroků, jinak Eliášovi, jinak Mojžíšovi; a já mám za to, že Mojžíš po všechn ten čas, co byl na hoře, po čtyřicet dní postu k tomuto stolu duchovnímu přístup měl a mnohých rozkoší požíval. Každému tedy ze světců těch tak se zjevil, jak se mu líbilo, k utěšení, ke spasení, i aby je poučil o Bohu. Jemu vše jest snadné, cožkoli ráčí, a když se mu zlíbí, umaluje se a odívá se v tělo a proměňuje se a stává se patrný milujícím jeho v nepřístupné slávě světla, a dle převeliké i nevýmluvné lásky své zjevuje se těm, kdož hodni jsou, podle moci své.

Nebo duše, která u veliké své žádosti a toužebnosti a víře a lásce hodnou byla usouzena, aby přijala onu moc s výše, nebeskou totiž lásku Ducha, a které se dostává nebeského ohně života nesmrtelného, ta sprostěna bývá opravdově všelike lásky světské a zbavena všech vazeb zlých.

14. Neboť jako železo, olovo, zlato nebo stříbro byvši uvrženo do ohně rozpouští se a tuhé jsouc přirozenosti v měkkou přechází, a pokavád jest v ohni, rozpouští se a přirozenou tuhost svou mění mocí ohně hřející: podobně i duše, kteráž světa se odřekla a jedině po Pánu touží velikým hledáním, namáháním a usilováním, která u víře a naději příchodu jeho neustále očekává, jakmile nebeského toho ohně božství a lásky Ducha dosáhla, tehdy opravdově všeho milování toho světa se zbavuje a všelike zloby vášní se zhošťuje a všecko z ní se odstraňuje, ona pak sama přirozenou povahu svou a zatvrdlost v hříších mění, vše jiné za zbytečné pokládá, jedině u nebeského ženicha svého, kteréhož přijala, odpočívajíc v lásce vroucí a nevýslovné.

15. To však ti pravím, že i vlastní ty bratry přemilé, kteréž má na očích, kdyby jí v té lásce překáželi, tak řka od sebe odmítá; nebo to jest její život a odpočinek, tajemné a nevýslovné obcování s králem nebeským. Nebo jestliže láska tělesného sňatku dělí od otce, matky, bratrů, tak že v mysli jejich [manželů] všickni cizími se stávají, a jestliže je ještě miluje, jen zevně je miluje, vši pak náklonností svou jen k choti své lne; — „neboť proto“, dí písmo (Mat. 19, 5. Efes. 5, 31.), „opustí člověk otce i matku a přidrží se ženy a budou dva tělo jedno“; — jestliže tedy láska tělesná tak dělí ode vši lásky jiné, čím více ode vši lásky světské osvobození budou ti, kteříž hodni uznání jsou, aby opravdově účastni se stali Ducha svatého, nebeského a přemilého; čím více bude jim všechno zdáti se zbytečné, poněvadž nebeská toužebnost po něm je překonala, a když přišel, s ním spojení jsou. Tam zajiště touží, tam myslí, tam žijí, tam myšlenky jejich chodí, tam mysl jejich stále baví překonána jsouc láskou božskou a nebeskou a toužebností duchovní.

16. Nuže tedy, bratři milí! když takové statky nám jsou předloženy a takové zámlyvy nám od Pána jsou učiněny, vrzmež od sebe všelike překážky, odvráťmež se ode všeho milování světa a oddejme se tomuto dobru jedinému, je hledající a po něm toužící, abychom účastni býti mohli té lásky Ducha nevýmluvné, jížto píleť sv. Pavel nás napomíná řka (I. Kor. 14, 1.): „Vyhledávejte lásky“; abychom hodni uznání byli z tvrdosti své proměněnu býti

pravici Nejvyššího a ranění jsouce láskou Ducha Božího dojíti mohli milosti a pokoje duchovního. Pán zajisté velikou láskou a milosrdenstvím míti se bude k nám, když zcela a zúplna k němu se obrátíme a ze všeho, co jemu protivné jest, se vyzujeme. Neboť když my z veliké své nevědomosti, dětského nerozumu a z porušení předpojatého od pravého života se uchylujeme a překážky mnohé sobě klademe, nechtějíce opravdově usmysliti sobě, on nicméně chová k nám veliké slitování a shovívaje čeká, kdy obrátíte se přijdeme k němu a osvítili se dáme co do vnitřního člověka, aby v den soudu tváře naše nebyly zahanbeny.

17. Zdá-li se nám to však býti věcí nesnadnou pro obtíž cvičení se v ctnosti aneb spíše pro úklad a zlou radu protivníka: ejhle, on [Pán] s námi jedná milosrdně a shovívá nám, čekaje na naše obrácení, a když hřešíme, snáší nás vyčkávaje, až usmyslíme sobě, a když poklesáme, neostýchá se nás opět přijíti, jakož dí prorok (Jerem. 8, 4.): „Zdaliž, kdo padá, zase nepovstává, a kterýž se odvrátil, nenavráť se?“ Jen strážlivě si počínejme, nabyvše zas dobrého úmyslu a bez meškání a právě se obraťme žádajíce pomoci na něm: onť hotov jest spasiti nás; nebo přijímá rád snahu vůle naší, ana k němu se nese, činíme-li jen, seč jsme, i víru a ochotu z předsevzetí pocházející; úplné pak napravení sám on v nás působí. A proto, moji milí! snažme se jakožto dítky Boží, bychom odvrhnouce od sebe všeliké předkem ujaté bezpečství, vši nedbalost a lenost stateční byli a hotovi následovati jeho; neodkládejmež ode dne ke dni, nepravostí jsouce tajně podváděni; nebo nevíme, kdy nám odchod z tohoto těla nastává. Veliké zajisté a nevýslovné jsou zámluvy dané křesťanům, tak že všelikou slávu a krásu nebes i země i všecken ostatní skvost a rozmanitost, bohatství a spanilost a nádhernost věcí vidomých nelze přirovnati k víře a bohatství duše jedině.

18. Jakž bychom tedy na takovéto nabídky a zámluvy Páně nechtěli přistoupiti zcela zúplna a oddati se jemu, naprosto odříkajíce se podle evangelia všeho, i života svého, a nechtěli milovati jeho samého a nic jiného? A ejhle, všecko to a jaká ještě sláva nám přichystána jest! jaké přípravy učinil Hospodin i hned za věku arciotcův a proroků! jakých zaslíbů zaslíbeno! jakého napomínání! jak velikého milosrdenství Páně hned od počátku nám se dostalo! Posléze pak ukázal nám svým vlastním příštím nevýmluvnou svou dobrotivost skrz ukřižování, aby nás, když bychom obrátili se, přivedl k životu; a my ode svých svévolí, od milování světa, od předsudkův a zlých navyklostí neodstupujeme! Pročež

nedověrci aneb i nevěrci se jevíme; a nad to nade všechno ejhle zachází s námi předobrotivě, nevidomky nás opatruje a chrání, aniž podle hříchů našich vydává nás zcela nepravosti, aniž připouští, bychom přeludem tohoto světa zahynuli, podle své veliké dobroty a shovívavosti čekaje, zdali k němu obrátíme se.

19. Ale já strachuji se, aby, když tak pohrdavou myslí žijeme a předpojatých domnění slepě následujeme, nesplnila se na nás slova apoštola (Řím. 2, 4.): „Čili bohatstvím jeho dobrotivosti a trpělivosti a dlouhočekání pohrdáš, nevěda, že dobrotivost Boží ku pokání tě vede?“ Jestliže však zneužívající jeho shovívavosti, dobroty a trpělivosti mnozí budeme hříchy a svou nedbalostí a pohrdavostí i větší odsouzení na se přivedeme: splní se na nás, co řečeno jest (t. v. 5.): „Ale podle zatvrzelosti své a nekajícího srdce shromáždí se sobě hněv ke dni hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího.“ Neboť užívá Bůh tolik nevýslovné dobroty a shovívavosti nevypravitedlné k lidskému pokolení jen proto, zdali bychom chtěli usmysliti sobě a vynasnažili se, abychom zcela k němu se obrátili a dosíci mohli spasení.

20. Chceš-li však tuto prevelikou dobrotu a shovívavost Boží poznati, z písem Bohem nadšených uč se tomu. Popatř na Israelity, z nichž jsou otcové, jimž dána byla zaslíbení, z kterýchž jest i Kristus podle těla a při nichž byla služba Boží i úmluva zákonná (Řím. 9, 4. 5.), jak ti velice hřešili, jak častokráte odvraceli se; a předse je Bůh zcela neopustil, alébrž v jisté časy, pokudž jim bylo k prospěchu, podával je kázni a chtěje tvrdost srdce jejich obměkčiti protivenstvím, k nim se obracel, je napomínal a proroky posýlal k nim. A jak dlouho, ani hřešili a uráželi ho, shovívavě snášel je! když pak k němu obraceli se, milerád přijímal je, a když pak opět od něho odvraceli se, sám předse neopouštěl je, ale skrze proroky, by se zase k němu navrátili, pozýval je. A tak, ač často od něho se odvrátili, když znovu obrátili se, dobrotivě je snášel a milerád přijímal, až se konečně octli ve hříchu přehrozném, vloživše ruce své na vlastního Pána svého, jehožto podle podání otcův a svatých proroků jako vykupitele a spasitele, jako krále a proroka očekávali. Nebo, když přišel, nepřijali ho, nýbrž naopak přenehodně ho zhyzdivše a ztrýznivše konečně smrtí na kříži ho zmučili. A tímto náramným prohřešením a lotrovstvím ukrutným dovršili a naplnili hříchy své, a tu teprv konečně jsou opuštěni, jelikož Duch svatý od nich odstoupil, když opona chrámová se roztrhla. A tak chrám jejich pohanům odevzdán jest a pobořen a zrušen podle výroku Páně (Mat. 24, 2.): „A ne-

bude tu zůstaven kámen na kameni, kterýž by nebyl zbořen“. A tak na vždy vydání jsou pohanům a rozptýlení po vsí zemi od vladařů, jižto je uvedli v porobu, aniž jim více povoleno navrátiti se v dědinu svou ¹⁾).

21. Podobně shovívá Bůh dobrotivý a milostivý jednomu každému z nás vida, kde kdo z nás poklesá, a milostivě čeká, skoro-li vystřízliví a hřešiti přestane, a když od hříchu se odvrátí, s velikou láskou a radostí přijímá ho. Nebo tak dí (Luk. 15, 10.): „Rádost bude nad jedním hříšníkem pokání činícím“, a opět (Mat. 18, 14.): „Není vůle Otce mého, aby zhynul jeden z maličkých těchto“. Ale když někdo, ana hojně na něm spočívá dobrotivost a shovívavost Boží, který pro jednotlivá provinění jeho buď tajná buď veřejná s pomstou svou nedokračuje, ale mlčky na ně hledí a shovívá a na obrácení čeká, když ten až v tolikou se zaryje urputnost, že hřích přidává k hříchu, nedbalost pojí k nedbalosti, přečinění páše na přečinění: tož naplniv míru hříchů svých upadá konečně v takovou nepravost, z níž více nemůže vybřísti, nýbrž úplně přichází na zmaření, až i konečně nešlechtníku v záhubu propadá.

22. Tak stalo se Sodomským; nebo mnoho hřešice a obrátiti se nic nedbajíce prohřešili se konečně pro nešlechtné své zámysly na anděly, chtějíce s nimi smilniti, měrou tolikou, že více nezbylo jim místa k pokání, ale navždy zavržení jsou. Neboť naplnili míru hříchů svých, a přeplnili ji, pročez soudem Božím na pohorění dáni jsou. Taktéž událo se i za Noema, když lidé mnoho páchali zlého, aniž si usmýšleli; i zabředli v toliké nepravosti, že konečně celá země zahynula. A tak Bůh milostivě zacházel i s Egypťany, ač mnoho hřešili i na lidu Božím těžce se provinili, neposílaje na ně metly tak veliké, že by navždy byli zahynuli; ale na pokárání a obrácení a pokání přivedl na ně malé ty rány metel svých shovívaje a čekaje na jejich obrácení. Ti však proti lidu Božímu neustále se prohřešujíce a ledva se poobrátilvše zase obrácení svého želíce a v staré nevěře nešlechtné převrácenosti se zatvrzujíce a lid Boží těžkými robotami týrajíce, konečně když Bůh mnohými zázraky lid svůj skrze Mojžíše z Egypta vyvedl,

¹⁾ Narážka na zákaz Hadrianův, aby žádný Žid pod ztrátou hrdla ani do podkrají nového města Aclie Kapitolské se neodvážil. A ještě za dob Jeronymových (in Soph. 1.) kupovali sobě Židé od stráží římských dovolení plakati na místě svatém. — Srovn. Just. M. Apol. I. 47. Tertull. Apolog. 21, 2. Euseb. Hist. eccl. IV. 8, 3.

tak velice se prohřešili, že lid Boží pronásledovali. A protož je konečně pomsta Boží postihla a zahubila a ve vodách potopila, neuznávajíc je hodny ani života tohoto.

23. Podobně i lid Israelský, když jak praveno, často byl hřešil a se provinil, zabíjeje Boží proroky a mnoho jiných nepravostí páchaje, an Bůh byl k tomu mlčel a jemu shovíval očekávaje, že se obrátí, konečně klesli tak hrubě, že již více kajicně nevstali; neboť na velebnost Páně vztáhli ruce své. Protož konečně opuštění jsou a zavrženi a vzato jest od nich proroctví, kněžství a služba Boží a dána pohanům, již uvěřili, jakož praví Pán (Mat. 21, 43.): „Odňato bude od vás království a dáno bude lidu přinášejícímu užitky jeho“. Neb až po tu dobu je Bůh snášel shovívavě a slitovati se nad nimi neustával. Ale když dovršili míru hříchů svých a převršili ji vztáhnuvše rukou svých i na velebnost Páně, na věky od Boha opuštění jsou.

24. O tom, rozmilí! obšírněji jsem promluvil příklady písмовými dovodě toho potřebu, abychom rychle obrátili se a spěchali k Pánu, jenž milostivě na nás čeká, a když od všeliké nepravosti a zlých předsudků svých úplně odstoupíme a obrátíme se, milerád nás přijme, aby nevzmábala se den ode dne nevážnost naše a hříchové naši nerozhojnili se na nás a my pro tu příčinu hněv Boží neuvalili sami na sebe. Nuže buďmež toho pilni, abychom obrátivše se upřímným srdcem přistoupili k Pánu, nic nezoufajíce o svém spasení — i to zajisté nešlechtnosti a nepravosti přibází se — pro rozpomenutí se na hříchy předešlé, kteréž člověka v beznadějnost, nedbalost a lenost zavádějí, aby snad obrátiv se k Pánu nepřistoupil a spásy nedošel, ana svrchovaná dobrota Páně všemu pokolení lidskému přichystána jest.

25. Zdá-li se nám však býti věcí nesnadnou, ano nemožnou obrátiti se z množství hříchů, jimiž jsme prvé byli jati — což, jak řečeno, lživou bývá zástěrou nešlechtnosti a překážkou našeho spasení — rozpomeňmež se a považme, kterak Pán, když ještě na zemi obcoval, dobrotivostí svou slepým udílel zrak, ochrnulé uzdravoval, léčil všeliké neduhy, mrtvé již bez mála porušené a zetlelé křísil, hluchým udílel sluch, celý zástup zlých duchů z jednoho člověka vypudil a ke zdraví a rozumu jej přivedl, ač u velikou sběsilost byl upadl. Oč tedy více obrátí duši, která se k němu obrací a jeho milosrdenství hledá a za pomoc jeho prosí; oč tedy více přeutěšeně oprostí ji vášní zlých a obdaří stálostí u všeliké ctnosti, obnovou mysli, zdravím, zrakem duchovním a poklidem myšlení, od slepoty a hluchoty, nevěry a nevědomosti a nebázně

ke zmoudření v ctnosti a čistotě srdce ji přiveda? Neboť ten, jenž stvořil tělo, stvořil i duši; a jakož tehdaž, když přebýval tu na zemi, těm všem, kdož k němu přicházeli a pomoc a uzdravení u něho hledali, dobrotou svou štědře se propůjčoval, jak toho potřebovali, jsa lékař předobry a jediný: ovšem tak i v duchovních věcech učiní.

26. Nebo, když tělům, jež hynou a umírají, prokazoval takové milosrdenství a jednomu každému ochotně a milerád udílel zač žádal: čím více duši nesmrtedlné, nehynoucí a neporušitedlné, když ji svírá neduh nevědomosti, nešlechtnosti, nevěry a nebázně a jiných vášní hříšných, jakmile přiblíží se k Pánu, jeho pomoci bude hledati, na jeho slitování zraků svých upíratí a daru milosti Ducha svatého žádati k vykoupení svému a spasení a odstranění všeliké nepravosti a vášně zlé — čím spíše a ochotněji udělí takové duši vykoupení, to jest zdraví, podle slov (Luk. 18, 7. 8.): „Čím více pomstí Otec nebeský volajících k němu dnem i nocí?“ A hned na to dokládá řka: „Pravím vám, že jich brzo pomstí“; jinde zase napomíná (Mt. 7, 7. 8.): „Proste a bude vám dáno; neboť každý kdo prosí bere, a kdo hledá nalezá, a tomu kdo tluče bude otevřeno“; a vykládaje dále vece (Luk. 11, 13.): „Čím více Otec váš nebeský dá Ducha svatého těm, kteříž ho prosí;“ (t. v. 8.) „Amen pravím vám, nechtěl-li by mu dáti, proto že jest přítel jeho, pro nezbednost jeho vstane a dáť mu kolikozkoli potřebuje“.

27. Tím tedy vším nás již předkem napomínal, bychom bez ostýchání a ustavičně a na mysli nikterak neklesajíce vzývali jej o dar milosti jeho. Neboť přišel pro hříšníky, aby obrátili se k němu a on uzdravil ty, jenž uvěřili v něj. Jedině my odstupmež od zlých předsudků, seč jsme, a nenávidímež skutků zlých a podvodů světa, a odříkejmež se zlých i marných myšlení a vždy, seč síly jsou, lněmež k němu; onť zajisté hotov jest uděliti nám pomoci své. Neb na to jest milosrden, dává život a hojí neduhy jinak nezhojitedlné a vykupuje ty, kdož ho vzývají, k němu se obracejí, od milování světa dobrovolně a s pevným předsevzetím, seč jsou, se uchylují, mysl svou od země odtahují a žádoucně a toužebně k němu poutají. Taková duše hodnou uznána bývá jeho pomoci, která vše jiné má za zbytečné, v žádné věci zemské neodpočívá, nýbrž čeká, až by v požívání božské milosti odpočinutí nalezla a utěšení. Když pak takovouto věrou obdržela nebeského daru a tužbu svou přehojnou milostí ukojila; když i dále věrně a ochotně Duchu svatému slouží a denně v dobrém prospívá; když po cestě spravedlnosti statečně kráčí a až do skonání k nižádné nepravosti

se nedává ani nakloniti ani svěsti, a když milost v ničem nezko-
rmucuje: taková duše hodnou souzena bude spásy věčné, se všemi
svatými, jelikož již zde na zemi obcovala jako družka jejich a spo-
lečnice následujíc jich. Amen.

Homilie V.

Jak daleko rozdílný jest život křesťanův od života jiných lidí.

1. Synové tohoto světa působením ďáblovým ustavičně bývají zmítáni; 2. tak učí kletba Kainova, a 3. kletbou tou postížení jsou všichni hříšníci. 4. Křesťané praví liší se od nich nikoli způsoby zevnějšími, ale vnitřní ustáleností a blahým poklidem, 5. pro který přišel Kristus na tento svět. Jestliže již pozemská sláva navazuje člověka, 6. čím více jat bývá křesťan slávou království nebeského. (Té arcí nelze dojít bez boje a sebe zapírání, jehož mnozí se štítí, chtějíce mísiti lásku k Bohu s láskou k světu. Sebe menší láska světská příčinou býti může věčné záhuby a ďábel i snah zdánlivě dobrých zneužívá. Všecko třeba opustiti, chce-li kdo zachovati duši svou, jakož činí, kdo při požáru, na lodi tonoucí a když nepřítel přichází, život svůj uchrániti chce; tak učinil Job i Abraham. Aniž bez boje vejíti lze do nebeského království.) 7. Bojem tím opatřují si křesťané příbytek na věčnosti, jehož účastno bude i tělo při vzkříšení. 8. Jako strom i palouk po zimě novým rouchem se odívá, tak zajisté i tělo křesťana při vzkříšení. 9. Co jest měsíc Xanthikus přírodě, tím bude z mrtvých vstání křesťanům. 10. Sláva ta příští označně objevila se na tváři Mojžíšově, na niž pro lesk její nikdo nemohl patřiti, a na těle jeho, které po čtyřicet dní bylo bez pokrmu. 11. Zárodek oslavení toho jest bohomyslnost, kterouž přirovnati lze perutím. 12. I třeba tedy očistiti se od kalu hříchu, piletí ctnosti a bojovati zmužile, aby, když soudce děliti bude pokolení lidské, postavil nás po pravici své a my kralovali s ním věčně.

1. Jiný jest svět křesťanův a jiné jich obcování a smýšlení, mluvení a činění, a zcela jiné jest obcování, smýšlení, mluvení a činění lidí tohoto světa. Něco jiného jsou onino a něco jiného jsou tito, a veliký je rozdíl mezi těmito a oněmi. Neboť obyvatelé země této a synové světa tohoto podobni jsou zrnu vhozenému na řičici této země, ježto zmítání jsou tékavými myšlenkami světskými a nekonečným příbojem zaměstknání a toužebností pozemských, jakož i mnohotvárných pomyslů hmotných, an satan duše zmítá a sítím svým, to jest zaměstknáním pozemským, vše hříšné pokolení lidské přesívá od té chvíle, jak Adam padna přestoupil přikázání a ma-
nem učiněn jest knížete nešlechtnosti, jenž ovládnuv nad ním nekonečnými myšlenkami klamu a zmatku cítí a řešetem této země přesívá všechny syny světa tohoto.

2. Neboť jako pšenice v síti přesívajícím odráží se a přetřásána jsouc stále se přemítá: tak drží ten kníže nepravosti pozemskými věcmi všechny lidi v moci své a skrze ně jimi zmítá, je mate i aby marnými myšlenkami, mrzkými žádostmi a pouty pozemskými a světskými se uráželi, působí, bez ustání jímaje a znepokojuje a sváděje všechno hříšné pokolení Adamovo, jakož Pán apoštolům o příštím tom nešlechtníka na ně útočení předpověděl (Luk. 22, 31. 32.): „Žádal vás satan tříbiti jako pšenici; ale já jsem prosil otce svého, aby neochábla víra vaše“. Neboť co řečeno bylo Kainu od Stvořitele, kletba ta zjevná (I. Mojž. 4, 12. dle LXX): „Stenati a chvítí se a blouditi budeš na zemi“, to dle smyslu tajného náznak a obraz jest hříšníků všech. Nebo pokolení Adamovo, když vypadši z přikázání hříšným se stalo, vzalo takto na se tajný ten obraz, zmítáno jsouc nejistými myšlenkami strachu a hrůzy a všelikého zmatku, an kníže tohoto světa všelijakými žádostmi a rozkošemi každou duši zmítá, ježto z Boha se neobrodila, a jako žito na síti se přehazuje, tak myšlenky lidské bez ustání všelijak přemítá, preludy světskými a tělesnými, bázní a nepokojem lidi utkáva je a podváděje.

3. A proto Pán ukazuje, že ti, kdož následují podvod a vůli nešlechtníka, obraz bezbožného Kaina na sobě obnášejí, takto jim domlouvá (Jan 8, 44.): „Vy žádosti otce svého chcete činiti; ten vrahem byl od počátku a nestál v pravdě“. Tak tedy všechno pokolení Adamovo jsouc podrobena hříšnosti utržilo sobě onoho odsouzení dle smyslu tajného: Budete v soužení a třesení i zmítání budete na síti tohoto světa od satana prosevače. Neboť jako z jednoho Adama celé pokolení lidské na zemi se rozmnožilo, tak podlešla jedna zloba vášní hříšné pokolení lidské, a kníže nešlechtnosti dostatečnou sílu má, aby je všechny myšlenkami nepokojnými, hmotnými, marnými a strašnými přesíval. Neboť jako týž vítr k tomu stačí, aby všelikou plodinou a rostlinou klátil a zmítal; aneb jako tatáž mrákota noční po vší zemi se rozšiřuje: tak i tento kníže nešlechtnosti, jsa jakousi duchovní mrákotou zloby a smrti, a jakýmsi větrem tajemným a divokým, zmítá vším pokolením lidským na zemi a přehání je myšlenkami nepokojnými, a navnazuje srdce lidská žádostmi tohoto světa, naplňuje mrákotou nevědomosti, slepotou a zapomenutím všelikou duši, kteráž se shůry neobrodila a mněním i smýšlením svým v jiný věk nepřešla, jakož psáno (Fil. 3, 20.): „Ale naše obcování v nebesích jest“.

4. Nebo tím právě liší se praví křesťané ode všeho pokolení lidského a veliký je rozdíl mezi oběma, jakož prvé řečeno, že duch

a mysl jejich ustavičně táhne se po smýšlení nebeském a skrze společnost a účastenství Ducha svatého spatřuje statky věčné, že s hůry z Boha jsou zrozeni a za hodny usouzeni státi se syny Božími v pravdě a moci, a že ke stálosti, usedlosti, neohroženosti a odpočinutí dospěli skrze mnohé zápasy a trudy a po čase dlouhém, že již více myšlénkami nestálými a marnými nejsou zmítáni a honěni. V tom zajisté větší a lepší jsou nežli svět, poněvadž mysl jejich a myšlení duše jejich požívá pokoje Kristova a lásky Ducha, jakož i Pán mluvě o lidech takových řekl (Jan 5, 24.), že ze smrti do života přešli. A protož rozdíl křesťanů neleží v zevnějších způsobech a tvárnostech, jakož domnívají se mnozí, zakládajíce ten rozdíl a tu různost v způsobech a tvárnostech; a hle, lidé tito myslí a smýšlením nic neodávají světu, jsouce v témž víru a neustálenosti myšlének, v nevěře, zmatku a nepokoji a bázlivosti jako všickni lidé. Zevnějšími způsoby, na oko a jakousi počestností liší se arci od světa, ale srdcem a myslí jati jsou vazbami zemskými, nemajíce poklidu, kterýž jest od Boha, a nebeského pokoje Ducha v srdci svém, poněvadž nežádali těch statkův od Boha, aniž důvěřovali se, že by jich hodnými usouzeni býti mohli.

5. Nebo obnovou mysli, poklidem myšlének, milováním Krista a láskou nebeskou liší se nové stvoření křesťanův ode všech lidí tohoto světa. A proto stal se příchod Páně, aby těchto statkův duchovních hodny učinil ty, ježto v pravdě věří v něj. Nevýslovná zajisté je sláva, krása a nebeské bohatství křesťanů, kteréž trudem a potem, zkoušením a zápasením se nabývá; ale všecko z Boží milosti. Neboť jestliže všickni lidé bývají žádostivi spatřiti krále zemského a jestliže každý přichází do města královského touží spatřiti alespoň krásu jeho, anebo spanilost oděvu, aneb lesk zlatohlavu, krásu a třpyt rozmanitých perel, sličnost koruny a všeliký drahocenný skvost velebnosti jeho — ti arci, ježto jsou duchovní, těchto věcí si neváží, poněvadž jiné slávy nebeské a netělesné doznali a jinou krásou nevýslovnou jati jsou, jiného bohatství obdrželi, dle vnitřního člověka obcují a jiného ducha jsou účastni — když tedy lidé tohoto světa, majíce ducha světova, velmi žádostivi bývají na zemského krále se vši jeho slávou a nádherou podívati se; nebo čím vznešenější nad všechny jiné lidi je stránka jeho v těchto věcech na odiv ukázaných, tím více váží se za štěstí převzácné a věc veležádoucnou, alespoň spatřiti jej, a každý říká sám u sebe: O kéž by se i mně takovéto slávy a spanilosti a krásy dostalo, a blahoslaví onoho, jenž podobně jemu pozemský jest, týmž stra-

stem podrobený a smrtelný, avšak pro tu dočasnou krásu a slávu žádost jeho budí —

6. když tedy lidé tělesní tolik touží po slávě zemského krále: čím více jati jsou krásou a nevýslovnou slávou a nehynoucí spanilostí a nepostihlým bohatstvím pravého a věčného krále Krista ti, jimžto ona krůpěj Ducha života Božího vkanula a jichžto srdce božskou láskou k nebeskému králi Kristu zranila; žádost a toužebnost po něm upoutala je, k němu již naskrze nesou se, jeho statků nevýslovných, jež Duchem nazírají, žádají býti účastni; pro něho všelikou krásu pozemskou, všelikou spanilost, slávu, poklady a bohatství králův a vladařů zemských za nic považují; neboť krásou božskou raněni jsou a život nesmrtedlnosti nebeské vkanul v duše jejich. A proto touží po lásce nebeského krále a u vroucí té žádosti jeho jedině před očima majíce, skrze něho všeliké lásky světské se sprostují a všech úvazků zemských se zbavují, aby vždycky jen tuto jedinou touhu drželi v srdcích svých (a ¹) žádné jiné nemísili s ní. Než málo jich jest, kdož dobře počavše i dobře skončiti se snaží, až na konec bez úhony kráčejí a sprostivše se vazeb všelikých jedině k jedinému Bohu lásku chovají. Mnozí zajisté kají se a mnozí nebeské milosti stávají se účastni a nebeskou láskou raněni bývají, ale pro vnitřní boje a zápasy, pro trudy a rozličné zkoušky nešlechtníkem nastrojené nejsouce stálí a rozmanitými žádostmi světskými jsouce zmítáni, protože by každý rád něco z tohoto světa miloval a všeliké lásky k němu zhostiti se nevolí, zůstali pohříženi v propasti tohoto světa pro nemůžnost vůle své, pro slabost aneb bázeň aneb nějakou lásku pozemskou. Nebo kdož opravdově až na konec setrvati hodlá v obcování spásitedlném, nesmí jiné lásky a jiného milování ochotně připouštěti a mísiti s milováním nebeským, aby mu nepřekáželo u věcech duchovních a neobrátilo ho na cesty předešlé a on sám konečně nepřišel o život. Jako zajisté veliká a nevýslovná a nevypravitedlná jsou Boží zaslíbení: tak třeba i víry i naděje i prací i zápasů velikých i zkoušení mnohého. Neboť nic malého nejsou statky, jichž obdržeti doufá člověk po království nebeském toužící: spolkralovati žádáš s Kristem až na věky nekonečné a boje a trudy a zkoušení za krátké doby života tohoto nechtěl bys až do konce ochotně snášeti? an Kristus volá (Mat. 16, 24.): „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a beřiž kříž svůj každého dne s ra-

¹) Co odtud až na konec tohoto čísla následuje, v jediném toliko rukopise Berlínském (č. 16.) nachází se.

dostí a následujž mne“; a opět (Luk. 14, 26.): „Nemá-li kdo v ne-návisti otce, matky, ženy, dítek, bratrů, sester a ještě i života svého: nemůže býti mým učedníkem“. Přemnozí však lidé žádají sice dojíti království a touží dosáhnouti života věčného, ale žítí v rozkošech svých a hovětí jim, toho si neodpírají — spíše rovnají se člověku, an rozsévá zrno ničemné ¹⁾ — a nezapírajíce se, chtějí býti dědici života věčného, což nemožno jest.

Slovo Páně zajisté pravdivé jest. Neboť toliko ti bez úhony setrvají, kteří podle rozkazu Páně sebe úplně zapřeli, všeliké žádosti a úvazky, zpupnosti a zaneprázdnění tohoto světa si vzali v ošklivost a jedině Pána majíce na očích příkazy jeho plniti žádají měrou takovou, že každý úmyslně odvrací se od té myšlenky, nechťiti dosáhnouti království opravdově, nechťiti zapíratí sebe a milovati něco spolu s láskou řečenou, užíváním rozkoší a žádostí tohoto světa a nevzdáváním Kristu lásky všeliké, seč úmysl a vůle jest. Z jediného příkladu vyrozumějž mi všemu. Soudě soudí každý někdy a ví, že nemístno jest, co činiti hodlá; ale když to miluje a neodpírá tomu, bývá tím překonán. Z počátku zajisté vnitř v srdci povstává boj a zápas a všeho druhu vážení lásky k Bohu a lásky ke světu, pak vystupuje každý a soudí, jedná-li se náhodou o rozepří a spor s bratrem, řka sám u sebe: Mám říci? mám či nemám mluvit? a při tom pamětliv sice jest lásky k Bohu, ale o svou vlastní chválu dbá a sebe nezapírá. Avšak když by na vážkách srdce láska k světu a jeho tíže jen málo přetížila, ihned postupuje zlá řeč až po rty. Pak mysl nejinak než jako šípy napřahuje a metá na bližního, vysílaje z vlastní vůle šípy potupných řečí na ochranu slávy své. A tak po tom řečmi potupnými dlouho metá šípy na bližního, až i po údech hřích se rozleje na úrazy někdy a rány, a údy po těle k vespolnému boji navádí; někdy až k vraždě, k usmrcení hotova jest žádost člověka nešlechtného. Hle, odkud vznikla a jaký měla konec láska k slávě světské z vlastní vůle na vážkách srdce váhou přetížena. Neboť pro nezapírání sebe a částečné milování světa všecky ty nepříhodnosti stávají se. A tak mně rozuměj o každém hříchu a návyku zlém, ana nepravost lichotí rozmyslu a svádí jej pozemskými žádostmi, klamem a rozkoší tělesnou. Tak všeliké dílo nepravosti dospívá, tak cizoložství a krádež, tak lakota a opilství, tak ziskuchtivost a schlouba, tak závist a vládychtivost a vůbec všeliký návyk zlý. Někdy snahy zdánlivě dobré uskutečňují se pro slávu a chválu lidskou, což u Boha se rovná

¹⁾ Zde text porušen a proto nedostí jasný.

nepravosti, krádeži a jiným hříchům — Bůh zajisté praví (Žalm 52, 6.): „Rozptýlil kosti těch, kteří se lidem líbí“ — tak že nešlechtník skutky zdánlivě dobrými počtu a službu si opatřiti volí. Neboť přecouskočný jest a ošemetný v žádostech světských. Neboť skrze nějakou lásku pozemskou a tělesnou, k nížto člověka vlastní vůle poutá, bývá od nepravosti podveden, aby mu povstal řetěz a pouto a břímě těžké, potápějící a rdousící jej za tohoto věku nepravosti, a nepřipouštějící, aby vyhrouznul a k Bohu se navrátil; protože cokoli si člověk z tohoto světa zamiloval, obtěžuje a ovládá mysl jeho a nepřipouští vyhrouznouti. Neboť na této váze, na tomto přezmenu, na této krokevníci nepravosti váží se a zkouší veškero pokolení lidské, pokolení křesťanů bydlících buďsi v městech buďsi na horách aneb v samotách aneb na polích aneb na pouštích, protože vlastní vůlí klamán něco miluje a láska jeho někde upoutána jest a již není všecka k Bohu; neboť, ať příklad povím, jeden zamiloval si statky, jiný zlato a stříbro, jiný moudrost světa znalou pro slávu lidskou, jiný zamiloval si panování, jiný slávu a čest lidskou, jiný prudkost a hněv — neboť rychle vášni vzdává se miluje ji — jiný nevčasné příhody, jiný závist, jiný den co den pychá a hejří, jiný neprospěšnými úmysly bývá klamán, jiný učitelem zákona býti žádá pro slávu lidskou, jiný ve lhostejnosti a nedbalosti si libuje, jiného poutají oděv a sukno, jiný starostem pozemským se vzdává, jiný miluje spánek, veselý vtip aneb hanebné mluvení; a jakmile buď malým buď velkým poutem ke světu připoután jest, pouto to jej drží a vyhrouznouti mu nedá. Nebo náruživosť, proti které člověk nebojuje srdnatě, tu miluje, a ta jej drží a obtěžuje a stává se mu závadou a řetězem, aby mysl jeho nenavrátila se k Bohu a nezalíbila se jemu a sloužíc jemu jedinému neujala království a nedosáhla života věčného. Nebo duše, která opravdově všecka k Pánu se nese, všecku lásku svou potahuje k němu a jedině k němu, seč jest, úmyslně se poutá a odtud pomoci milosti nabývá, sebe zapírá a žádostem myslí své nehoví, poněvadž klamavě s námi chodí skrze přítomné a vábné zlé, nébrž slovu Páně úplně se vzdává a všelikého úvazku zjevného se zbavuje, seč vůle jest, a Pánu veskrz se vzdává a tím během šťastně bude moci proniknouti bojem a trudem a tísní. Neboť kde milování, odtud pomoc a odtud také obtěžování; miluje-li člověk něco z tohoto světa, ihned jest mu to břemenem a poutem, ano ho táhne dolů a nedá mu vznést se vzhůru k Bohu. Miluje-li však Pána a přikázání jeho, odtud mu přichází pomoc a ulehčení a snadná stávají se mu všecka přikázání Páně tím, že lásku svou

chová k němu bez porušení, a vedou jej k dobrému, ba usnadňují a ulehčují všeliký boj a všecku tíseň, a pomocí Boží světem pohrdá i silami nepravosti, kteréž v něm duši strojí úklady a pouty žádostí rozmanitých v propasti tohoto světa ji vězní; a když takto svou věrou a plní mnohou a pomocí s hůry, kdež bylo milování jeho, z nich se vybavuje ¹⁾, za hodna souzen bývá věčného království, ježto vlastní vůlí svou opravdově miloval, a máje posilu od Pána života věčného nepozbývá. Abychom však zjevnými skutky dokázali, jak mnozí vlastní vůlí svou hynou a v moři pohroužení bývají a v zajetí uvlečení, půjčím ti toho, že některý dům ohněm byl zapálen; kdo život svůj uchrániti chtěje, jakmile zapálení uznamenal, nah utekl opustiv vše a toliko život svůj uchrániti chtěje, tenť zachován byl. Jiný však chtěje odnesti některé náčiní aneb jiné věci vešel, aby je vynesl, a když se jich chopil, opanoval oheň dům a zachvátil jej uvnitř a upálil jej. Vidíš-li, že vlastní vůlí svou zahynul pro lásku, kterouž některé věci dočasně u sebe miloval? Podobně opět na moři lodníci vrazivše náhodou na místo příboje, tonuli; kdo shodiv oděv nah v moře se vrhl nechtěje uchrániti leč sebe a takto, když vlny zmítaly jím, na nich plouva se udržel, že oděvem nebyl obtížen, tenť mohl projíti trpkým mořem a takto uchránil život svůj. Jiný pak chtěje zachrániti některý kus obleku svého domníval se, že by mohl plouti a probřísti s tím, co sebou vzal, a právě ty věci, které sebou vzal, stížily jej a ponořily v hloubi mořské, a zahynul pro nepatrný zisk, ani života svého neuchránil. Vidíš-li, že vlastní vůlí svou zahynul? Půjč mi opět toho, že přichází pověst o nepřátelích. Tu jeden sotva že ji zaslechl, ihned na útěk se dal a bez odkladu nah odešel; jiný však nechtěje věřiti, že nepřítel přichází aneb chtěje něco z majetku svého zachovati a vzíti sebou, váhal utéci. I přišedše nepřátelé zajali jej, odvěkli do vlasti své nepřátelské a tam sloužiti za otroka přinutili jej. Vidíš-li, že vlastní vůlí svou pro nedbalost, zbabělost a milování nějaké do zajetí odvečen jest? A tak i ti, kdož přikázání Páně nedbají, sebe nezapírají a jedině Pána nemilují, nébrž pouty pozemskými samovolně svázáni jsou, když přijde oheň věčný, — ač zdají se býti zajatci ctnosti, jsou však skutečně spoutáni milováním tohoto světa — udusí se ²⁾ a od trpkého moře nepravosti ponořeni jsou a zajetím nepřátelů, t. j. duchů nepravosti, zajati jsouce hynou. Chceš-li však z písem svatých, Bohem nadšených, poznati přímý

¹⁾ Místo ἐξῆλθας, kteréž do vazby se nehodí, čteme ἐξελήσας.

²⁾ Místo καταβυθίζονται navrhujeme κατασβεσθήσονται.

směr lásky dokonalé ke Kristu, patř na Joba, kterak, všeho tak řka se zbavil, co měl: dítek, majetku, dobytku, otrokův a všeho jiného zboží, kterak všeho se zbaviv na útěk se dal a sebe zachoval, ba i sukni zanechal a hodil satanu, ani slovem se nerouhaje, ani v srdci, ani rty se neozýváje před Hospodinem, nébrž naopak dobrořečil Hospodinu řka (1, 21.): „Hospodin dal, Hospodin vzal; jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo; buď jméno Hospodinovo pochváleno“. Neboť ač zdálo se, že má statků velikých, když Hospodin jej zkoušel, ukázalo se, že nemá leč jediného Boha. Podobně i Abraham, když rozkázal mu Hospodin vyjít ze země a příbuzenství a domu otce svého, ihned tak řka všecko opustil: vlast, zemi, příbuzné, rodiče, a uposlechl slova Hospodinova; a když později mezi tím mnohé zkoušky mu nastávaly, ježto mu brzo žena byla odňata, brzo sám v cizině žije křivdy snášel, skrze všechny tyto zkoušky ukázalo se, že jediného Boha miluje nade všecko; konečně když skrze zaslíbení po mnoha letech syna dostal jednorozeného podle veliké toužebnosti své a vyzván byl, aby sám ochotně v oběť přinesl jej: tu sama sebe se odřekl a opravdově zapřel; neboť obětováním syna jednorozence dokázal, že mimo Boha nic jiného nemiloval. Neboť když toho ochotně opustil, čím ochotněji by byl tak učinil, kdyby mu bylo bývalo rozkázáno, aby všecek ostatní majetek svůj opustil aneb ztrátu jedné věci po druhé trpěl. Vidíš-li přímý, z vůle pocházející směr lásky dokonalé ke Kristu? A tak i kdož těch věcí chtějí býti účastni, nesmějí mimo Boha nic milovati, aby když zkouška jim nastane, užiteční a hodni shledáni byli, zachovávající lásku svou ke Kristu dokonalou. Ti až na konec budou moci projíti, kteří zúmyslně vždy jediného Boha milovali a všeliké lásky světské se zhostili. Než velmi málo nalézá se těch, kdož takovou lásku ujavše, všelikým rozkošem a žádostem světským odpírají a nájezdy i pokušení nepřelichetníkovy trpělivě snášejí. Či snad proto, že mnozí bředouce skrze řeky vodami uchvácení bývají, není těch, kdož by bahnitými řekami rozmanitých žádostí světských a rozličných pokušení duchů nepravosti neprobředli? Či snad proto, že mnoho lodí na moři vlnami byvši pokryto utone, není těch, kteréž by proplouly a na vlnách pronikly a do přístavu pokojného se dostaly? Proto mnoho víry a shovívavosti, zápasu, trpělivosti a trudů, hladu a žízně po dobrém, bystrosti a neochabování, soudu a úvahy třeba za každé doby; většina zajisté bez boje, zápasu a potu království chce dojíti; což jest věcí nemožnou. Jakož tedy ve světě jdou lidé k některému bohatci do práce na žně aneb dílo jiné, aby opatřili si, čeho

třeba na výživu svou; jsou pak také mezi nimi lidé nedbalí a leniví, neunavující se příliš a nepracující stejně s oněmi, a nic se nenamáhající a nic se neunavující ku prospěchu rodiny bohatcovy, chtějí mít stejnou mzdu s těmi, kteří statečně, čile a vší silou svou pracovali, jakoby byli dílo těchto vykonali: podobně když čítáme v písmech, kterak onen spravedlivec dobře zalíbil se Bohu, kterak přítelem a společníkem Božím se stal a všickni praotcové kterak přátely a dědici Božími se stali, jakých tísní snášeli, jakých věcí pro Boha trpěli, jak statečně bojovali a zápasili, blahoslavíme je a stejných darův a důstojností dojíti žádáme s nimi a toužíme vroucně dosáhnouti slavných darů těch, nedbající jich trudův a zápasů, jich tísní a strádání, a hodností jejich a důstojností, jakých u Boha si zasloužili, vroucně dojíti žádáme, ale jejich práce, namáhání a boje na se neběříme. Avšak pravím ti, že každý člověk, i smilníci i celníci i nespravedlivci žádají a touží snadně, bez práce a zápasů dojíti království; ale právě proto položena jsou u prostřed pokušení a zkoušky mnohé, tísně, zápasy a práce v potu tváře, aby zjeveno bylo, kdo opravdově až do smrti z úplného předsevzetí a vší síly své jedině Krista milují a nic jiného necení za hodno, aby spolu s láskou k němu po tom toužili. Proto také spravedlivě do království nebeského vcházejí, poněvadž zapírali sebe podle slova Páně a celý život svůj jedině Krista milovali; proto také svrchovanými dary nebeskými za svrchovanou lásku svou budou odměněni. Neboť v tísně a strádání, trpělivost a víru zabalena jsou příslibení a sláva a opětné dosažení statků nebeských, jako plod v semeni do země vsetém aneb na stromě štípeném a v hnoji a trusu rostoucím. A tehdy zjeveno bude, jak vzácného se jim dostalo oděvu, jaké slávy a mnohonásobného ovoce, jakož i apoštol dí (Sk. apošt. 14, 21.): „Skrze mnohá soužení můžeme vejít do království nebeského“, a Pán (Luk. 21, 19.): „V trpělivosti své vládli jste dušemi svými“, a opět (Jan 16, 33.): „Na světě budete mít soužení“. Nebo práce třeba a namáhání, střídlivosti a opatrnosti veliké, bystrosti a setrvalosti na modlitbách k Pánu, abychom mohli proniknouti žádostmi věcí pozemských, osidly a léčkami rozkoší, abychom mohli uniknouti bouři tohoto světa a nátlaků duchů zlých, a dobře poznati, jakou bdělostí, jakým úsilím víry a lásky světcové nebeského pokladu, to jest moci Ducha v srdcích svých, odtud nabývali; a to byl závdavek království. Neboť blahoslavený apoštol Pavel jednaje o tomto pokladu nebeském, to jest o milosti Ducha, a mluvě o velikosti soužení, spolu pak ukazuje, co každý za to hledati a čeho nabývati má, vece (II. Kor. 5, 1.):

„Víme zajisté, že pozemský-li příbytek náš zbořen bude, máme stavení od Boha, příbytek ne rukou udělaný, věčný v nebesích“.

7. A proto jeden každý povinen bojovati a všelikými cnostmi snažiti se a věřiti, aby odtud onoho příbytku nabyt. Nebo když rozboří se příbytek těla tohoto, nemáme jiného domu, do něhož by se duše naše přestěhovala. „Leč“, dokládá, „jestliže oblečení, ne nazí nalezení budeme“, to jest bez účastnosti a sloučení s Duchem svatým, v němž jedině duše věrná může odpočívati. Pročež i ti, již jsou v pravdě a moci křesťané, dobré myslí jsou a radují se, když z toho těla vycházejí, poněvadž mají ten příbytek ne rukou učiněný, kterýmž příbytkem jest přebývajících v nich síla Ducha. Když se tedy zboří tento příbytek tělesný, nestrachují se; neboť mají nebeské bydlo Ducha a onu slávu nezmařitelnou, kterážto sláva v den z mrtvých vstání vzdělá a oslaví i příbytek těla, jakož dí apoštol (Řím. 8, 11.): „Ten, kterýž vzkřísil Krista z mrtvých, obživí též smrtelná těla naše pro přebývajících v nás Ducha svého“; a opět (II. Kor. 4, 10.): „Aby i život Ježíšův zjevil se v smrtedlném těle našem“, „i (t. 5, 4.) aby“, dí, „pohlčeno bylo to, co smrtedlného jest, od života“.

8. Zápasme tedy a usilujme skrze víru a ctné obcování, abychom odtud nabyli obleku onoho, bychom obleknuvše toto tělo nebyli nalezeni nazí a nemající toho, co by v onen den oslavilo tělo naše. Nebo každý tou měrou, jak věrou a snažností za hodna usouzen byl státi se účastným Ducha svatého, bude v onen den i na těle svém oslaven. Nebo poklad, jehož sobě duše nyní vnitř nadržovala, ten potom i zevně na těle objeví se a ukáže, rovně tak jako i stromové, když zimu byli přestáli a nevidomá síla působením slunce a povětří je byla ohřála, zevnitř pučí a vyrážejí jakoby svůj oděv lupení, květ a ovoce; a rovněž tak tímž časem i květ trav ze vnitř, z lůna země vychází a země jím se okrývá a odívá a tráva jest jako ty lilie, o nichž pověděl Pán (Mat. 6, 29.), „že ani Šalomoun ve vši slávě své nebyl tak oděn, jako jedna z nich“. Všecky tyto věci jsou zajisté náznaky, obrazy a podobenství křesťanů při z mrtvých vstání.

9. Proto také všem dušem Boha milujícím, to jest všem pravým křesťanům, měsíc první jest Xanthikus¹⁾, kterýž slove April, neboť označuje den z mrtvých vstání, kdežto mocí slunce spravedlnosti ze vnitř vzchází sláva Ducha svatého, kteráž těla

¹⁾ Ξανθικός, název měsíce makedonského, jenž se rovná našemu dubnu; v měsíci tom příroda již probudila se ze spánku zimního a novým rouchem oděla se.

svatých obhaluje a chrání; a slávu tu měli u vnitř ukrytu v duších svých. Nebo co člověk má nyní, tehda i na těle jeho zevnitř vystoupí. Tento, pravím, první jest měsíc mezi měsíci ročními, ten všemu stvoření přináší potěšení, ten otvíraje zemi odívá holé stromy, ten všem živokům přináší radost, ten všem jeví veselí, ten jest křesťanům první Xanthikus, to jest doba z mrtvých vstání, kdež oslavena budou těla jejich působením toho světla nevýslovného, ježto již nyní v nich jest, to jest působením Ducha, ježto bude jim pak oděvem, pokrmem, nápojem, plesáním, radostí, poklidem, okrasou, životem věčným; nebo Duch Boží, jehož od této již doby přijímati hodni byli usouzeni, bude jim tehda krásou jasnosti a spanilosti nebeské.

10. O! kterak tedy každý z nás povinen jest věřiti a bojovati a u všelikém ctném obcování přičiňovati se a setrvati v naději a trpělivosti mnohé, aby nyní hodným uznán byl, dojíti této moci nebeské a slávy Ducha svatého u vnitř v duši své, bychom pak, když rozruší se těla naše, měli, co by obléklo a obživilo nás! „Jestliže“, dí (apoštol II. Kor. 5, 3.) oblečení, ne nazí nalezení budeme“, a (Řím. 8, 11.): „Obživí smrtelná těla naše pro přebývajícího v nás Ducha svého“. Neboť blahoslavený Mojžíš slávou Ducha, kteráž se rozlévala na tváři jeho, tak že na ni nižádný patřiti nemohl, ukázal náznak toho, jak oslavena budou při vzkříšení spravedlivých těla svatých; a slávu tu již od nynějška míti v sobě u vnitřním člověku, hodny souzeny bývají duše svatých a věrných. „Neboť my“, vece (apoštol II. Kor. 3, 18.), „my všichni tváří odkrytou“, to jest člověkem vnitřním, „slávu Páně spatřujeme v týž obraz proměnění bývající od slávy v slávu“; a rovněž také [Mojžíš], jakož psáno jest (II. Mojž. 34, 28.), „čtyřicet dní a čtyřicet nocí chleba nejedl a vody nepil“. Již pak nelze, aby přirozenost tělesná žila tak dlouho bez potravy, kdyby se jí jiné duchovní potravy nedostávalo, jaké již nyní duše svatých působením Ducha nevidomě požívají.

11. Tak tedy blahoslavený Mojžíš dvojím náznakem ukázal, jaké slávy dostane se pravým křesťanům při jejich vzkříšení, slávy totiž, světlosti a nadsmyslného pokrmu Ducha, jakého skrytě již nyní sobě zasloužili. Pročež i tehdy na těle jejich se zjeví; neboť, jak řečeno, tatáž sláva, kterouž chovají svatí v duších svých již v tomto životě, obhalí a oděje i nahá těla jejich a vzchytne je do nebes, a potom již tělem i duší na věky budeme odpočívati s Pánem v království jeho. Nebo když Adama Bůh stvořil, neučinil mu tělesné perutě jako ptactvu, ale připravil mu křídla Ducha svatého,

totiž ta, kteráž mu dáti chce při z mrtvých vstání, aby ho vzdvihla a zanesla tam, kam by se Duchu líbilo; a křídla ta zasluhují si duše svatých již nyní myslí k nebeským myšlénkám se vznášejíce. A tak tedy mají křesťané jiný svět, jiný stůl, jiný oděv, jiné požitky, jinou společnost a jiná smýšlení a jsou tudíž jiných lidí výtečnější. Moc pak těchto věcí uvnitř v duších svých zasluhují sobě působením Ducha svatého, a proto také budou i těla jejich při z mrtvých vstání hodna uznána těch věčných statků Ducha a oblečena budou v tu slávu, kteréž duše jejich již nyní předkem okoušely.

12. A protož jedenkaždý z nás povinen bojovati, usilovati a přičiňovati se u všelike ctnosti, věřiti a prositi Pána, aby člověk vnitřní již od nynějška byl účasten té slávy, aby duše účastna byla té svatosti Ducha, abychom očistivše se od kalu hříšnosti při vzkříšení měli, co by vstávající těla naše nahá odělo, nesličnost jejich zahalilo, obživilo a v království nebeském věčného pokoje jim zjednalo. Neboť Kristus sestoupí s nebes a vzkřísí všelike potomstvo Adamovo, ježto od počátku světa bylo zesnulo, jak o tom písmo svědčí (Mat. 25, 31. n.). I rozdělí a rozestaví je na dvě strany, a ty, kteří budou míti jeho znamení, to jest pečeť Ducha, ty jakožto své přivolá a na pravici postaví; neboť, vece (Jan 10, 27.): „Ovce moje slyší hlas můj“, a (t. v. 14.): „Známe své a znají mne mé“. A pak oblečena budou těla jejich slávou božskou pro jejich skutky dobré a naplněna budou slávou Ducha, kterouž již od nynějška měli v duších svých. A takto ozáření světlem božským a uchvácení do nebes vstříc Pánu ostávati budeme s Pánem, jakož psáno jest (I. Sol. 4, 16. 17.), na vždy a kralovati s ním společně po neskonale věky věkův. Amen.

Homilie VI.

Jak náleží modliti se.

1. Modli se tiše a bez křiku; 2. tak toho žádá Bůh; 3. modli se pozorně odháněje myšlénky cizí a 4. vzděláš i jiné modlitbou svou, sám pak dojdeš království nebeského. 5. Jak rozumětí máme tomu, co písmo praví o trůnu, 6. o dvanácti stolicích soudních a 7. o korunách?

1. Ti, kdož přistupují k Pánu, mají konati modlitby své u veliké tichosti, klidnosti a spořádanosti a nikoli křikem neslušným a zmateným, nýbrž úsilím srdce a střízlivostí myšlének oddávati se Pánu. Nic jinak než jako když někdo nemocen jsa má na těle

býti pálen a řezán, bolest způsobenou statečně a trpělivě snáší, bez křiku a bez hřmotu, sám sebe přemáhaje. Ale jiní na touž nemoc trpíce při žehnutí a říznutí dají se v křik neslušný, ana bolest jedna při tom, kdo křičí i kdo nekřičí, kdo lomozí i kdo klidně se chová. A tak jsou někteří, jenž octnuvše se v soužení a strasti, klidně je snášejí bez hluku, přemáhajíce mysl svou rozmyslem. Jiní pak v témž útisku vedou si netrpělivě a modlí se s křikem a hřmotem, až i na pohoršení těch, kdož je slyší. Jiní pak, ač nejsouce žádným neduhem obtíženi, vydávají se v nemírné křičení, buďto na okázku aneb za zvláštním obyčejem svým, jakoby se tudy Bohu zalíbiti mohli.

2. Ale na služebníka Božího nesluší takováto nezřízenost; nýbrž má si počínati tiše a moudře, jakož řekl prorok (Is. 66, 2.): „Na koho vzezřím, leč na mírného a tichého a třesoucího se před mými řečmi?“ A u Mojžíše a Eliáše shledáváme, že když dostalo se jim zjevení za velkého průvodu trub a žvlů, kterýž před velebností Hospodinovou předcházel, v tom ve všem rozeznáno a zjeveno bylo příští Hospodinovo, ano se událo v pokoji, tichosti a klidu. „Ejhle“, dí písmo (III. Král. 19, 12.), „hučení tichého větríka“, a v tom byl Hospodin. Tudíž ukazuje se, že odpočinutí Páně je v míru a pořádku. Zajisté jaký základ člověk položí a jak si vede z počátku, v tom i ostává až na konec. I počal-li konati modlení hlasem vysokým a naříkavým, zachová ten obyčej až na konec. Poněvadž však Pán je lidumilný, stává se, že i takovému uděluje pomoci. Ti tedy milostí Boží jsouce puzeni až na konec způsobu toho se přidržují; my však vidíme, že takýto způsob modlení nevzdělcům sluší, ježto i jiným jsou k pohoršení a sami v modlení se matou.

3. Pravý pak základ modlení jest ten, aby člověk pozor dával na myšlénky své a ve všeliké tichosti a klidnosti konal modlitby své bez pohoršení ostatních. Nebo takový, když nabuda milosti Boží a dokonalosti, v tichosti setrvá až na konec, množství více vzdělá. „Neboť není Bůh milovník nepořádku, ale pokoje“ (I. Kor. 14, 33.). Kdo křičí na modlitbách, podobní jsou zajisté nabadačům veslářův a nemohou modliti se všude dle libosti své, ne ve chrámech, ani na ulicích, leda snad na pustinách. Ti však, kteří se modlí v tichosti, všechny na všech místech vzdělávají. Nebo třeba všeliký ten zápas člověka konati v myšlénkách a vytínati vůkol všecek les myšlení nepravých, třeba sama sebe doháněti k Bohu a nepovolovati namanujícím se myšlénkám, nébrž any rozbíhají se sbíratí je a rozeznávatí přirozené ode zlých. S duší, ana

poddána jest hříšnosti, zajisté jest tak, jakoby někde na hoře veliký byl les aneb ve vodě bylo rokytí aneb vůbec husté trní a křoví. Kdo tedy místem tím projíti chce, tomu rozestírati jest ruce a pracně a namáhavě obkličující toto houští odstrkovati. A takhle i les myšlének moci protivné leží okolo duše. Pročež veliké třeba bedlivosti a pozornosti, aby člověk rozeznával myšlenky cizí, od moci nepřátelské pocházející.

4. Nejednen zajisté spoléhaje na svou vlastní sílu mní, že o své moci vytne ty hory vůkol obkličující jej. Jiný pak klidně a rozšafně si vede myslí svou a bez velikého namáhání dílo své spíše dokonává nežli onen. A tak i na modlitbách někteří vydávají se v neslušné křičení, jakoby na svou tělesnou sílu spoléhající; ti neznají preludy a podvody svých myšlének, alebrž domnívají se, že svou mocí činí dílo dokonalé. Jiní však majíce pozor na svá myšlení všecek ten zápas uvnitř provádějí. Ti při svém důmyslu a rozsudku mohou šťastně konati dílo své a zapuzovati myšlenky vzpírající se a kráčet dle vůle Páně. Nalezáme pak u apoštola, že mu ten, kdož jiného vzdělává, větším sluje, neboť vece (I. Kor. 14, 4.): „Kdo mluví jazyky, sám sebe vzdělává; ale kdo prorokuje, vzdělává církev; kdo pak prorokuje, větší jest toho, jenž mluví jazyky“. A proto každý raději hleď, aby vzdělával i jiné, a uznán bude za hodna království Božího.

5. Otázka. Poněvadž někteří praví, že trůnové a koruny tvorové jsou a ne duchové ¹⁾, jak máme tomu rozuměti?

Odpověď. Trůn božství je mysl naše a zase trůn myslí božství jest Duch. Avšak podobně i satan i mocnosti a knížata temnosti od přestoupení zákona usadili se v srdci a myslí a těle Adamově jakoby na trůně svém. Proto tedy přišel Pán a přijal tělo z Panny. Nebo kdyby byl v pouhém božství sestoupiti ráčil, kdo by byl mohl snést? Než on nástrojem těla k lidem mluvil. Proto tedy duchy nešlechtnosti, kteříž usadili se v těle, svrhl s trůnu myšlének a zámyslů, v nichž působili; a tak očistil Pán svědomí a mysl, myšlenky i tělo trůnem sobě učinil.

6. Otázka. Což pak to jest, co praví (Mat. 19, 28.): „Budete seděti na dvanácti stolicích soudíce dvanáctero pokolení israelské“?

Odpověď. Nalezáme, že se to naplnilo na zemi, když Pán na nebe vstoupil. Poslal zajisté Ducha Utěšitele na dvanáct apoštolův a moc svatou, ana přišedší rozbila stan u nich a na trůnech

¹⁾ T. j. věci hmotné a neduchovné.

myslí jejich usadila se. Poněvadž pak ti, kteří tu byli přítomni, pravili, že jsou opojeni sladkým vínem, tedy jal se Petr souditi je a pravil o Ježíši (Sk. ap. 2, 23.): „Muže mocného v řečech i zázracích vy ukřižovali jste, pověsivše ho na dřevě“. A hle! tuto on divy činí, trhá kameny hrobové a křísí mrtvé; nebo psáno jest (Joel 2, 28.): „Ve dnech posledních vyleji z Ducha svého na všeliké tělo a prorokovati budou synové vaši i dcery vaše“. Na pokání tedy dali se mnozí Petrem jsouce poučení, tak že stal se tu svět nový Bohem vyvolený.

7. Tu vidíš, jak zjevil se začátek soudu. Nový zajisté svět zjevil se tu; neboť zde dána jim moc zasednouti ve světě tom a souditi. Ač ovšem teprv za příchodu Páně při vzkříšení mrtvých zasednou a souditi budou, předse již nyní se tak děje, ježto Duch svatý na trůnech myslí jejich zasednul. Ale ani koruny, jichž dostane se křesťanům v onom životě, nejsou tvorové, a kdo tak praví, zle praví; nébrž ty věci značí ducha proměněného. Co dí apoštol Pavel o Jerusalemě nebeském (Gal. 4, 26.)? „Totě matka všech nás, a my souhlasíme s ní“. Co se pak oděvu týče, který nosí křesťané, patrně, že sám Duch odívá je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého na věky. Amen.

Homilie VII.

O Kristově lásce k lidem a některých věcech souvislých.

1. Jak nesmírně Bůh člověka miluje. 2. Zdali Bůh i tam přítomen kde satan. 3. Kterak rozeznati lze ouskoky ďáblovy a cesty milosti. 4. Kterak klesají i ti, v nichž milost Boží působí. 5—7. Lze-li duši spatřiti. 8. Zdali mysl od duše se liší.

1. Kdyby někdo vešel v obydlí královské a spatřil tam vyobrazení dějin a krásu všelikou, tu poklady nashromádané a jinde věci jiné, a kdyby stoloval s králem a předloženy mu byly pokrmy a nápoje nejsladší a všelijak díváním na takové krásoty se utěšil, ale po té odtud byl odveden, na místa smrdutá byl odveden a tam shledán; aneb kdyby panna sličná, moudrá a nad jiné všecky bohatá vzala sobě člověka chudobného, rodu nízkého, podoby škaradé a v hadry oděného, a svlékla jej ze šatů špinavých a oděla by jej v roucho královské a vložila mu na hlavu korunu a za chotě by ho pojala: zdali by konečně žebrák onen nad tím neustrnul a neřekl: Mně, člověku ubohému, nuznému, sprostému a

opovrženému takové společnice se dostalo! A tak hle i Bůh ke člověku ubohému a bídnému se zachoval. Dal mu okusiti jiného světa, jiného pokrmu přesladkého; ukázal mu slávu a krásu královskou, nevýslovnou, nebeskou. A kdo onyno věci duchovní k věcem tohoto světa přirovná, hledě k pokladům nebeským, opovrhne snadno vším, buď že krále vidí aneb velmože aneb mudrce. Neboť když Bůh láska jest, přijal on nebeský a božský oheň Kristův, v něm odpočívá, jím se veselí a tam jest upoután.

2. Otázka. Je-li pak satan s Bohem, buďsi ve vzduchu, buďsi v lidech?

Odpověď. Jestliže slunce toto, ač tvorem jsouc, když svítí na místa bahnitá, nic tím netrpí: čím více božství, když satanu je přítomno, neběře tím nižádné úhony, ni poskvrní. Bůh pak zlé, aby bylo, připustil k cvičení lidí; avšak zlé zatemněno jest a zaslepeno a činnosti a jemnosti Boží nemůže spatřiti. Praví-li však kdo, místo své vlastní satan že má a podobně i Bůh, ten také obmezuje Boha až po to místo, kde přebývá nešlechtník ten. Ale kterak říkáme, že jest dobro svrchované a nepojaté, že všechno v sobě drží a že dobré ničím zlým nemůže býti pokáleno? Či snad nebesa, slunce, hory proto, že v Bohu jsou a skrze něho trvají, i ony samy Bohem jsou? Tvorové dle řádu svého stvoření jsou a Tvůrce všem tvorům svým přítomný jest Bůh.

3. Otázka. Poněvadž nepravost v anděla světla se přetváří a milosti se podobá, kterak asi sezná člověk ouskoky ďáblovy a jak pochopí a rozezná je od cest milosti?

Odpověď. Co pochází od milosti, drží v sobě potěšení, drží pokoj, drží pravdu. Sama pak pravda dohání člověka hledati pravdu; způsoby pak hříchu zmateny jsou, aniž je při nich lásky a utěšení Božího. Neboť jako čekanka podobna je locice, — onano sice je trpká, tato sladká — tak i v milosti je podobnost pravdy, a jest ona sama podstata pravdy. Jako při slunci rozeznati lze lesk a potom sám okruh jeho, a jinak září lesk a jinak světlo v okruhu; a dejme tomu, že svítilna svítí v domě: jiný jest lesk všude svítící a jiné jest světlo v samé svítilně, jasnější totiž a světlejší: podobně jest i s milostí; když člověk zdaleka jakoby vidění nějaká pozoruje její účinky, raduje se z nich, ale jiným se stává, když moc Boží vchází v něj, drží údy i srdce jeho a mysl jeho jímá v milování Boha. Když Petra jali a do žaláře uvrhli a když tam byl uzavřen, přišel anděl a zlámav okovy jeho odtud jej vyvedl, on pak jsa jakoby u vytržení, domníval se, že by bylo vidění.

4. Otázka. Ale kterak klesají ti, v nichž milost Boží působí?

Odpověď. I samy myšlenky čiré ve vlastní přirozenosti upadají a klesají. Neboť začíná člověk vynášeti se, posuzovati a říkati: Ty hříšník jsi, sebe však pokládáti za spravedlivého. Či nevíš, co dí Pavel (II. Kor. 12, 7.): „Dán jest mi osten tělu, anděl satanův, aby mne poličkoval“, abych se nevynášel. Neboť i čirá přirozenost ráda se vynáší.

5. Otázka. Lze-li světlem [ducha] spatřiti duši svou ¹⁾, poněvadž někteří popírajíce zjevení řkou, že [rozumovým] poznáváním a postřehováním děje se vidění?

Odpověď. Jeť postřehování, jeť vidění a jest osvětlení. Komu se dostává osvětlení, ten nad toho jest, jenž toliko postřehuje; nebo osvětlena jest mysl jeho a většího dostalo se mu údělu nežli tomu, kdo jen postřehuje, jelikož spatřuje při sobě jakousi jistotu těch vidění. Ale zcela jiného druhu jest zjevení, když věci vznešené a tajemství Boží duši se zjevují.

6. Otázka. Může-li kdo skrze zjevení a osvětlení Boží viděti duši svou?

Odpověď. Jako tyto oči vidí slunce, tak i ti, kdož osvětleni jsou, spatřují obraz duše, ale jen málo křesťanů vidí ji.

7. Otázka. Má-li duše jakou podobu?

Odpověď. Má obraz i tvar podobající se andělu. Neboť jako andělé mají tvar i obraz, a jako má obraz člověk zevnější, tak má i vnitřní obraz andělu a zevnějšímu člověku podobný ²⁾.

8. Otázka. Zdali něco jiného jest mysl a něco jiného duše?

Odpověď. Jako články těla, ač mnohé jsou, slovou člověk jeden, tak i oudů duše mnoho jest: mysl, svědomí, vůle, myšlenky obviňující a obhajující; ale tito všichni spolu víží se v souhrn jeden, a oudové činí duši, člověka vnitřního. Jakož pak oči tělesné zdaleka spatřují trní, srazy a jámy: tak i mysl, bdělá jsouc, předkem spatřuje ouskoky a nástrahy moci protivnické a chrání duši, jsouc okem duše. Chválu tedy vzdejme Otci, Synu i Duchu svatému po věky věkův. Amen.

¹⁾ Viz poznámku IV. 9.

²⁾ Viz touž poznámku.

Homilie VIII.

Co působí milost Boží v tom, jenž nábožně se modlí.

1. Jakých rozkoší dostává se křesťanu při modlitbě; 2—3. avšak rozkoše ty netrvají bez úbytu, 4. což také bývá s prospěchem. 5. Hřích ještě přidržuje se člověka i sebe dokonalejšího. 6. Jakých účinků milosti Boží na sobě zkusil sv. Makarius.

1. Někdo hodlá pokloniti se Bohu, a ihned srdce jeho plní se účinkem božským a duše jeho kochá se s Pánem jako s ženichem dle řeči Isaiáše proroka řkoucího (62, 5.): „Jako raduje se ženich z nevěsty, tak radovati se bude z tebe Hospodin“. I to přihází se, že když člověk, jenž byl za celý den zaneprázdněn, na jednu hodinu oddá se modlitbě, vnitřní člověk uchvácen bývá v modlení, v neskončenou hlubinu onoho věku u veliké slasti, tak že mysl jeho všecka jako v oblaka vytržena a tam vzchycena zde cizincuje; tak že v tu chvíli zapomínají myšlenky jeho na všechny starosti pozemské, ježto naplněny jsou a jaty předměty božskými a nebeskými, neskončenými a nepochopitelnými, předměty zázračnými, jež ústy lidskými vypraviti nelze; tak že v tu dobu prosí, řka: Kýž duše má spolu s modlitbou může odebrati se.

2. Otázka. Může-li člověk pokaždé vniknouti v předměty ty?

Odpověď. Milost arci je při člověku bez přestání, jest v něm vkořeněna a prosákla ho jako kvas Boží hned od útlého mládí, ba byla mu jakoby přirozena a přivstípena, jsouc totiž s ním jakoby jedna a táž podstata ¹⁾; rozmanitě však, jak se jí s prospěchem býti vidí, spravuje člověka. Druhdy oheň více roznítí se a plápolá, druhdy je jakoby mdlejší a mírnější; i samo to světlo někdy plněji hoří a svítí, někdy zase pohasíná a potuchává. A tak i tato svíce [milosti Boží], ač hoří a svítí stále, když více rozjasní se, opojem lásky Boží mocněji svítí a opět dle jakéhosi řádu, jakkoli je při člověku, vydává světlo temnější.

3. Ale některým mocí toho světla znamení kříže zjevilo se a utkvělo u vnitřním člověku; jindy zase člověk při modlitbě byl jakoby u vytržení, jakoby stál v chrámě u oltáře a tam mu podávány byly tři chleby zakvašené olejem, jichž, čím více z nich jedl, tím více přibývalo a rostlo; někdy zase [objevilo se to světlo milosti Boží] jako roucho skvělé, jakéhož na zemi není pro věk tento, aniž rukou lidskou vyrobeno býti může. Jako když Pán

¹⁾ Srovn. Jan 1, 8.

vstoupil s Janem a Petrem na horu a proměnil roucha svá a jako blesk jasná učinil je (Mat. 17, 2. Mar. 9, 3.), takové bylo roucho ono, až člověk, když z něho zase svlečen byl, užasl se a náramně se podivil. Jindy zase totéž světlo v srdci svítící otevřelo světlo vnitřnější, hlubší a skryté, tak že celý člověk ponořen byv v tu sladkost a to rozjímání již sebe mocen není, alebrž jest v tomto světě jako pošetilý a cizinec pro přehojnou lásku a slasť a skrytá tajemství¹⁾; tak že člověk za chvíle takové úplné nabyv svobody dostihuje stupňů dokonalosti a jest čist a prázden hříchu. Ale potom milost ustranila se a nastoupila přístěra moci protivné; avšak předse nějak z části svítí, a člověk stojí na prvním stupni pod dokonalostí.

4. Ať povím příklad. Někdo by dvanáct stupňů vstupovati měl, až by dospěl k dokonalosti. Někdy šťastně dostoupil až do té výše a vešel v dokonalost; pak milost opět popouští, i sestoupí o stupeň níž a stane na stupni jedenáctém. Někdo však jsa v milosti bohat, ostane dnem a nocí stále na stupni dokonalosti osvo-bozen a čist, ustavičně jat a u vytržení. Kdyby však ty věci zázračné, co ukázáno jich člověku a co jich okoušel, ustavičně při něm ostávaly, nehodil by se ani k službě slova ani k snášení nějakého břemene, ano nemohl by ani slyšeti, ani o nahodilou potřebu svou, ani o potřebu zýtřejšího dne se starati, nýbrž jen seděti v některém koutě u vytržení a opojení. A proto tento stupeň dokonalosti nebyl udělen [pro vždy], aby člověk pro péči o bratry a pro službu slova pochvilí míti mohl. Avšak mezizdí hradby²⁾ rozbořeno a smrt přemožena jest.

5. I má se s tou věcí takto: Jako moc jakási temná přiléhá a lehounce jako vzduch hustý místo kryje, byť i lampa vždycky hořela a svítila: tak i při tomto [duchovním] světle bývá jakási přístěra. Protož i takový člověk vyznává, že není dokonalý, aniž zcela hříchu prost, tak že někdy praví: rozbořeno a rozkopáno jest mezizdí hradby, a jindy: v některé části není rozbořeno aniž na vždy. Neboť druhdy milost člověka více rozněcuje, povzbuzuje a potěšuje, ale jindy zase ustupuje a zasmušuje se, jak sama člověku prospěšno býti uznává. Kdo však za této časnosti dospěl k dokonalosti svrchované a užil a okusil věku onoho? Já zajisté ještě ani jediného neviděl jsem člověka křesťana úplně dokonalého aneb svobodného; nýbrž byť i který odpočinul v milosti a vnikl v tajemství

¹⁾ Viz toho příklady v životě sv. Terezie a jiných.

²⁾ T. j. hřích, dělící člověka od věčného života.

a zjevení, jakož i hojnou rozkoš milosti, hřích předse ještě přidrzuje se ho. Takoví pro přehojnou milost a pro světlo, kteréž v nich jest, domnívají se, že by již byli svobodní a dokonalí nezkoušeností jsouce zklamáni; já však ani jednoho zcela svobodného jsem neuzřel; neboť i já sám jsem druhdy z části k onomu stupni dospěl a zvěděl a poznal jsem, že není člověka dokonalého.

6. Otázka. Pověz nám, na jakém stupni ty stojíš?

Odpověď. Po znamení kříže nyní milost Boží tak účinkuje a všecky údy i srdce tak spokojuje, že duše pro veliké potěšení zdá se býti jako dítko nevinné a že již člověk neodsuzuje ani žida ani pohana, ani hříšníka ani světáka, ale vnitřní člověk hledí na všecky okem čistým, těší se ze všeho světa a volí v úctě míti a milovati pohany a židy. Jinou dobou zase jakožto syn králův tak důvěřuje synu Božímu jakožto otci a tu otvírají se mu dvěře, v něž on vchází tu do příbytků mnohých (Jan 14, 2.); a čím jde dále, tím více se jich před ním poměrně otvírá od sta příbytků sto jiných a tu on bohatne; a čím více bohatne, tím více nových divů se mu zjevuje a takové věci se mu jako synu a dědici svěřují, jež nelze přirozenosti lidské vypraviti, aniž ústy a jazykem zevrubně vyložití. Sláva Bohu! Amen.

Homilie IX.

O tajemných cestách milosti Boží a čeho křesťanům za tou příčinou činiti náleží.

1. Milost Boží tajemnou cestou zkouší a vede křesťana; 2. tak bylo již s Josefem Aegyptským, 3. Davidem, 4. Mojžíšem, 5. Abrahamem, 6. Noemem. 7. Kdo věrným se osvědčil, nabude synovství Ducha sv. a statků nebeských, 8. pohrdne světem a statky jeho a 9. jedině láskou ke Kristu hořeti bude. 10. Statků těch nedostane se tomu, kdo by vazeb světských se nezhostil, 11. aniž duše unikne temnosti duchů zlých, neoddá-li se všechna v službu Kristovu. 12. Ale duše taková všeho milování hodna jest. 13. Nuže bojujme a trpělivě snášejme zkoušky uložené, abychom jednou s Kristem radovali se věčně.

1. Duchovní působení milosti Boží v duši děje se s velikou shovívavostí a moudrostí podle tajemné povahy mysli lidské a za dlouholetého vytrvalého boje člověka samého. Pak teprv jeví se dokonalé dílo milosti při něm, když svobodná vůle jeho po dlouhém zkoušení Duchu líbeznou se osvědčila a když po dlouhou

dobu vytrvalost svou na jevo dává. Že tomu tak jest, z písem Bohem nadšených ukažmež na příkladech zřejmě patrných.

2. Co zde pravím, ukazuje se v příběhu Josefově. Za jaké teprv časy a doby vykonal se na něm úrdek Boží předkem uložený a vyplnila se jeho vidění! A jakými trudy a strastmi a tísními dříve zkoušen jsa všecko to statečně přetrpěl! A teprv, když veskrze zkoušen byv věrným sluhou Božím se osvědčil, tu teprv stal se králem Egyptu a živil rod svůj a naplnilo se proroctví věcí neviděných a úrdek Boží, kterýž dlouhá léta dříve a mnohým řízením předoznámen byl.

3. Taktéž bylo i s Davidem. Bůh pomazal jej na krále skrze proroka Samuela; ale pomazán byv, utíkati musil, an ho Saul stíhal hledaje zabiti ho. I kdež tu bylo pomazání, kde zaslibení, o němž se zdálo, že skoro se splní? Neboť krátce po pomazání hrozně soužen byl, i bylo mu plahočiti se po poušti a druhdy až i toho chleba potřeben byl a k cizím národům utíkal se pro úklad, ježž strojil naň Saul: toho, ježž na krále pomazal, toho Bůh takovými sevřel útisky. Dlouhým pak časem jsa zkoušen a tísněn a osvědčen, shovívavě a jedině v Boha se důvěřuje takto u víře se utvrzoval: Co Bůh skrze pomazání prorokovo učinil mně a čeho se mi dostati má podle slova jeho, to zajisté stane se. A po dlouhém shovívání konečně naplnila se vůle Boží a David po mnohých zkouškách kraloval. Tenkrát zjevilo se slovo Boží a pomazání skrze proroka v plné jistotě a pravdě prokázalo se.

4. Podobně dalo se i s Mojžíšem. Toho Bůh, když předkem jej byl zvolil a zřídil vůdcem a vysvoboditelem národa, učinil synem dcery Faraonovy; i oplýval bohatstvím královským, slávou a rozkoší a byl vycvičen ve všelike moudrosti Egyptanů. Když pak vzrostl v muže a věrou zmohutněl, odřekl se toho všeho a vyvolil si raději protivenství a pohanění Kristovo dle slov apoštolových (Žid. 11, 25.) nežli dočasné míti utěšení hříšné. A když z Egypta byl utekl, jak dlouho vedl život pastýřský, on syn královský, v takové nádheře a rozkoši královské vychovaný! A když tak Bohu se osvědčil, mnohou trpělivostí věrným shledán byl a mnoho pokušení přetrpěl, stal se vysvoboditelem, vůdcem a králem Israele, ano bohem Faraonovým od Boha nazván jest (II. Mojž. 7, 1.). Nebo skrze něho šlehal Bůh Egypt, skrze něho věci veliké a divné ukázal Faraonovi a konečně i v moři potopil Egyptany. Ejhle, vůle a uložení Boží po jak dlouhém čase se tu prokázalo, a po jakých zkouškách a tísních naplnilo se.

5. Nejinak bylo s Abrahamem. Před jakými časy připověděl

mu Bůh dáti syna, jehož však ihned nedal, nýbrž mezitím po kolik časů sobě ho zkoušel a zkoumal! ¹⁾ On však trpělivě všeliké příhody snášeje posiloval se u víře říkáje: Ten, jenž slíbil neznaje lži, splní slovo své. A tak věrným jsa shledán, dosáhl zaslíbení.

6. Tolikéž i Noe, když v roce pětistém Bůh mu přikázal, aby stavěl archu připovídaje, že uvede na zemi potopu, a když ji v létě šestistém uvedl, sto let trpělivě čekal nic nepochybuje, zdali učiní Bůh, co řekl, čili nic; nébrž věrou přesvědčen byl, že co řekl Bůh, zajisté i stane se; a tak i on pevností svou u víře, setrvalostí a trpělivostí se osvědčiv, sám jediný se svou čeledí byl zachráněn, an byl přikázání čistě zachovával.

7. Tyto důvody z písma jsme uvedli na důkaz, že působení milosti Boží v člověku a dar Ducha svatého, jehož duše hodnou uznána bývá, s mnohým bývá zápasem a velikou trpělivostí a snášením a zkoušením, ana svobodná vůle všemi tísněmi se zkouší. A když člověk Ducha v ničem nezarmoutil, nýbrž s milostí ve všech přikázáních se shoduje, tehdy hoden usouzen bývá osvobození ode všech vášní, dosahuje plného synovství Ducha, o němž v tajemství řeč jest, a duchovního bohatství a moudrosti, kteráž není moudrostí tohoto světa, a kteréž opravdoví křesťané bývají účastni. Pročež i ode všech lidí majících ducha tohoto světa, opatrných, rozumných, moudrých, tito docela jsou rozdílni.

8. Takový zajisté, jak psáno jest (I. Kor. 2, 15.), posoudí všecky lidi; on zná, odkud kdo mluví, kde stojí a na jakém stupni se nachází; jeho však nižádný z lidí majících ducha tohoto světa poznati a posouditi nemůže; jedině ten, kdo má podobně nebeského Ducha Božího, ten podobného sobě zná, jakož dí apoštol (t. 2, 13. n.): „Duchovní věci s duchovními srovnávající; duševný [tělesný] pak člověk nechápá těch věcí, kteréž jsou Ducha Božího, nebo bláznovstvím jsou mu; duchovní pak posuzuje všechno, ale sám od žádného nebývá posouzen“. Takový člověk všecky vzácnosti světa tohoto, bohatství, nádheru, všelikou rozkoš, ano i moudrost světskou, všechno co jest světa tohoto za ohavné a mrzké pokládá.

9. Neboť jako kdo stůně na horečku a jí zachvácen jest, oškliví si všeliký pokrm a nápoj, který mu podáváš, a jím pohrdá, byť i byl nejsladší, poněvadž horečka prudkými záchvaty rozpaluje ho: tak i ti, kdo nebeskou, svatou a velebnou toužebností Ducha zahoreli a láskou milování Božího na duši jsou raněni, kdo božským, nebeským ohněm, ježž uvrci na zem Kristus přišel a chce,

¹⁾ Avšak srovn. I. Mojž. 18, 10. nn.

by rychle se vzňal (Luk. 12, 49.), mocně byli rozníceni a nebeskou touhou po Kristu jsou zahořeli, ti, jak řečeno, všecko, co tomu světu zdá se drahocenné a vzácné, povrhují a nenávidí pro žár lásky Kristovy, kteráž je jímá, rozněcuje a rozpaluje vroucnou k Bohu náklonností a toužebností po nebeských statcích lásky. A od té lásky nic nemůže oddělití je, cokoli je na nebi, na zemi nebo pod zemí, jakož dosvědčil apoštol Pavel řka (Řím. 8, 35. n.): „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?“ a co následuje.

10. Ostatně nelze, aby někdo ovládnul duši svou a nabyl lásky Ducha nebeského, jestliže nezbaví se všeho, cokoli tomuto světu náleží, a nevydá-li se na hledání lásky Kristovy, jestliže mysl jeho nebude daleka všech hmotných a pozemských roztržitostí, aby všechna pro jediný ten cíl uprázdniti se mohla, skrze všechna přikázání k tomu směřujíc, aby všeliká péče, hledání, snaha a zaměstnání duše zabývalo se skoumáním duchovní její bytnosti, jak by vyzdobena býti měla přikázanými ctnostmi a nebeskou okrasou Ducha, účastností Kristovy čistoty a svatosti; aby, když všeho se vzdá a všeliké vůkol sebe překážky hmotné a zemské vyseká a tělesné lásky a náklonnosti buď k rodičům neb příbuzným se odřekne, mysl své ničím jiným nedal zaměstnávatí a zaneprázdnňovati se, ku příkladu žádostí po panování, slávou, důstojnostmi, tělesným přátelstvím světským aneb jinou jakoukoli péčí pozemskou; nýbrž aby mysl jeho všeliké péče a práce se podjala vyskoumati duchovní bytnost duše a všechna trpěliva očekávala návštěvy Ducha, jakož dí Pán (Luk. 21, 19.): „V trpělivosti své vládnouti budete dušemi svými“, a opět (Mat. 6, 33.): „Hledejte království Božího a toto všecko bude vám přidáno“.

11. Staniž se pak, aby kdo takový boj vede a ustavičně na pozoru se má, buď poslouchaje, buď jakékoliv jiné dílo podle Boha konaje, temnosti duchů zlých uniknouti mohl. Neboť mysl, kteráž neustává skoumati sebe a hledati Pána, může ovládnouti duši svou, ač záhubnými vášněmi zmítanou, když ustavičně, usilovně a ochotně sama sebe jímati bude v služebnost Páně a toliko jeho se přidrží, jakož povědíno jest (II. Kor. 10, 5.): „Jímáme všeliký rozum v službu Kristovu“, aby takovým zápasem, touhou a hledáním duše hodnou byla souzena spojení s Pánem v téhož ducha daru a milosti Kristovy, aby odpočívala v nádobě duše, ana se sama ke všelikému dobrému skutku hotoví, aniž kdy zlehčuje Ducha Páně svými úmysly a podniky světskými, hledáním slávy a panství, svémyslností, žádostmi tělesnými aneb přátelstvím a spolky se zlými lidmi.

12. Milování hodna zajisté duše, jež zcela zúplna Pánu se

oddala, jeho jediného se přidržuje, dle jeho přikázání bez zapomenutí kráčí, Ducha Kristova, jenž ji navštěvuje a zastihuje, v náležité úctě chová a proto za hodnou uznána jest, aby byla s ním jeden duch a jedno smíšení, jakož dí apoštol (I. Kor. 6, 17.): „Kdo se přidržuje Pána, jeden duch [s ním] jest“. Jestliže však kdo oddá se starostem neb vyhledávání slávy a panství aneb pečuje-li o lidské důstojnosti a hledá-li věci takových; jestliže duše pozemským smýšlením se zaplavuje a zanáší, aneb jestliže něčím v poutech tohoto světa držána jest a chtěla-li by duše taková uniknouti a utéci tmy vášní, v níž od mocností zlých držána jest, a chtěla-li by zapuditi ji: nemůže, protože si oblibuje a s chutí koná vůli temnosti a skutky nepravosti dokonale nenenávidí.

13. Hotovmež se tedy, abychom pevným předsevzetím a vši vůlí k Pánu se přiblížili, Krista následovali, vůli jeho plnili, všech přikázání jeho byli pamětlivi majíce plniti je, abychom celým srdcem od milování toho světa odstoupivše, na něho jediného duše své zavěsili a starost, péči a hledání jeho jediného na mysli měli. A byť bychom i tělem poněkud byli ulevili od zachovávání přikázání a poslušnosti pro Boha, mysl nikdy neodstoupejž od lásky k Pánu, od hledání jeho a toužebnosti po něm, abychom bojujíce myslí takovou a smýšlením upřímným cestou spravedlnosti krácejíce a všude bedlivě na pozoru se majíce, došli zaslíbení Ducha svatého a milostí osvobození byli od záhuby temných vášní, jež duši zmítají, abychom hodni se stali království věčného a hodni byli usouzení spolu s Kristem radovati se v něm po všechny věky oslavujíce Otce i Syna i Ducha svatého na věky. Amen.

Homilie X.

O neustálé horlivosti duší Boha milujících.

1. Duše Boha milující nikdy nepřestávají na dokonalosti své; 2. duše však vlažné oddávají se nedbalosti 3. a pozbývají i té milosti, které se jim dříve dostalo; 4. jinak duše Boha milovné, 5. neboť jen velikým bojem a namáháním dojdí k životu věčného.

1. Duše pravdy a Boha milovné, kteréž dokonale obléci Krista mnohou nadějí a věrou žádají, ty tak dalece nepotřebují napomínání od jiných aniž tužby po nebesích, aniž milování Pána, byť druhdy i ujmu nějakou trpěly, nébrž jsouce zcela přibity na kříž

Kristův zakoušejí na sobě citelně den co den duchovního postupování k duchovnímu ženichu svému. Jsouce však raněny nebeskou toužebností a lačnice po spravedlnosti všech ctností, velikou a nedosytnou žádostí očekávají osvětlení Ducha. Byť i pro víru svou hodny uznány byly dojíti poznání božských tajemství, byť i účastny byly radosti nebeské milosti, předsa nedůvěřují v sebe nedomnívajíce se, by něčím byly, nýbrž čím větších se jim dostává darů duchovních, tím toužebněji a bez nasycení, jaty jsouce nebeskou žádostí, úsilovně jich hledají; a čím více pocítují při sobě vzrůst a prospěch na duchu, tím více lační a žízní po dosažení a rozhojnění milosti; a čím více duchovně bohatnou, tím chudší jsou samy u sebe, nemohouce duchovní žádosti po nebeském ženichu nasytiti se, jakož dí písmo (Sir. 24, 29.): „Kdož mne jedí, ještě lačněti budou, a kdož mne pije, ještě žízniti budou“.

2. Takové duše, které horoucí a nedosytnou láskou k Pánu se nesou, hodny jsou života věčného, proto také zaslouženě zbaveny bývají vášní a s náplňkem milosti dostává se jim osvětlení a účasti Ducha svatého, nevýslovného, a tajemného obcování měrou dokonalou. Duše pak nestatečné a vlažné, ježto nic nedbají, žijíce ještě v těle, aby posvěcení srdce svého ne z části, ale dokonale dosáhly trpělivostí a shovívavostí, a ježto nedoufají, že by živým pocitem a ujištěním mohly obcovati s Duchem Utěшитelem, aniž očekávají zbavení zlých vášní svých skrze téhož Ducha, aneb také duše, kterým milosti Boží se dostalo, nešlechtností jsouce podvedeny, nedbalosti a lenosti oddaly se.

3. Že totiž byly milosti Ducha přijaly a útěchy té milosti v pokoji, toužebnosti a duchovní slasti okusily, na to se spustivše vzpýchají a žijí bez starostí, nejsouce srdce zkroušeného a myslí pokorné, aniž vášní úplně zbaveny, aniž dokonalé míry milosti všelikou snahou a věrou toužebny; ale již dosti jim bylo na malém tom utěšení milosti, byly jím ukojeny a přestaly na něm, duše to, jež spíše v hrdosti než v pokoře prospívaly a nyní už pozbývají té milosti, již dříve si zasloužily, pro nedbalou pýchu a prázdnou hrdost domýšlivosti své.

4. Duše, která v pravdě Boha a Krista miluje, byť i tisíc skutků spravedlnosti vykonala, tak se chová, jakoby nic nebyla učinila, a to z nedosytné toužebnosti své po Pánu; a byť posty a bděním utrápila tělo své, jest jí, jakoby cvičiti se v ctnosti nebyla ani začala; a byť i hodna byla usouzena rozličných darů Ducha nebo zjevení aneb tajemství nebeských, tak si počíná, jakoby ještě ničeho byla nenabyla, pro nesmírnou a nenasytnou lásku svou

k Pánu; ale na každý den lačníc a žízníc a u víře a lásce na modlení trvajíc touží po tajemstvích milosti a po dokonalosti ve všelike ctnosti, láskou Ducha nebeského jsouc raněna, vroucí žádost po nebeském ženichu skrze milost v sobě obouzejíc a toužíc dokonale si zasloužiti tajemného a co do posvěcení ducha nevýslovného obcování s ním, by odkrytou tváří duše a zrakem upřeným, tváří v tvář spatřovati mohla nebeského ženicha ve světle duchovním a nevýslovném, jsouc s ním úplnou věrou sloučena a připodobněna smrti jeho, pro Krista umřítí velikou žádostí vždy jsouc hotova a pevně se důvěřujíc, že hříchu a temnosti vášní od Ducha dokonale bude zbavena, aby očištěna byvši od Ducha a posvěcena na duši i na těle byla nádobou čistou i způsobnou přijíti nebeské pomazání a býti příbytkem nebeského a pravého krále Krista. A tehdy učiněna bývá hodna života věčného, ježto již zde čistým byla příbytkem Ducha svatého.

5. Než na ten stupeň nepříjde duše ani najednou aniž beze zkoušení, nýbrž mnohými trudy a zápasy, po dlouhém teprv čase a veliké pilnosti, po rozličném zkoumání a zkoušení nabývá duchovního prospěchu a pokroku, až dojde stupně dokonalé svobody ode všech vášní, aby všelike pokušení, které nešlechtnost na ni uvádí, mužně a statečně překonávajíc, hodna byla uznána veliké pocty a duchovních darův a pokladů nebeských a tak stala se dědičkou království nebeského v Kristu Ježíši, Pánu našem, jemuž budiž sláva a moc na věky. Amen!

Homilie XI.

Milost Boží všem potřebná přirovnává se k ohni nebeskému v srdcích lidských.

1. Milost Boží jest jako oheň s nebe v srdcích lidských. 2. Jako oheň přirozený z nádobí Israelitů modlu učinil, tak vytváří oheň milosti Boží v člověku obraz nebeský, který při vzkříšení i na venek se objeví a také tělo oslaví. 3. Třeba však, aby člověk pomocí světla božského poznával sebe, 4. jako vdova v evangeliu pomocí světla našla drachmu ztracenou; 5. neboť pro neposlušnost Adamovu i veškero potomstvo jeho upadlo ve zlé zajetí. 6. Než tu přichází Kristus Ježíš vykoupit nás; 7. jen my odřekneme se statků pozemských a dbejme pokladů nebeských. 8. Tomu učil Bůh již v Starém Zákoně, když přikázal hada měděného přibiti na dřevo vysoké a patřiti naň. 9. Hadem tím naznačen byl i příští vítěz nad smrtí, 10. syn Boží, nad nímž ani smrt ani ďábel moci neměli; on panoval jim a vstoupil až i do pekel. 11. Tak vstupuje i do srdce lidského a obživuje duši v hříších zemřelou. 12. On jediný může

vníknouti v místa obojí, 13. jako i slunce všechno proniká a také déšť hluboko do země se táhne a nový život budí. 14. Statečně tu arcit třeba zápasiti s duchem zlým, 15. ale nikdo nezoufej.

1. Nebeský oheň Boží, kterýž přijímají křesťané uvnitř v srdci svém již nyní za věku tohoto, tentýž oheň, který uvnitř srdce jejich působí, po rozpojení toho těla propukne na venek a znovu spojí oudy a způsobí z mrtvých vstání oudů rozpojených. Neboť jako ten oheň, který v Jerusalemě hořel na oltáři, za doby zajetí zahrabán byl v jámě, za času pokoje pak a když zajatci se byli vrátili, takřka znovu rozdmýchán byv dle prvního obyčeje sloužil: tak zdělává a obnovuje oheň nebeský i toto tělo nyníjší, jež rozpojeno byvši stává se blátem, a křísí těla porušená. Neboť oheň, který nyní uvnitř v srdci přebývá, propukne na venek a způsobí těl z mrtvých vstání.

2. Ten oheň v peci za času Nebukadnezara nebyl božský, nýbrž přirozený (Dan. 3, 19.); ale ti tři mládenci, jenž pro svou spravedlnost do tohoto ohně viditedlného byli uvrženi, měli v srdcích svých božský, nebeský oheň, kterýž jim uvnitř v myšlénkách sloužil a mocně v nich působil. Týž pak oheň ukázal se i zevně, neboť stanul uprostřed nich a zbraňoval ohni viditedlnému, aby těch spravedlivých nepálil, aniž ublížil jim. A podobně bylo i při Israeli; když myslí a smýšlením svým hodlali odstoupiti od Boha živého a obrátiti se k modlářství, nucen byl Áron říci jim, aby snesli nádoby zlaté a ozdoby své. A konečně zlato to a nádobí byvši uvrženo do ohně stalo se modlou a oheň úmysl jejich takměř nápodobil. Divná to věc. Neboť když tajným úmyslem a toliko myšlénkami svými modlám sloužití hodlali, tu jim oheň z nádobí do ohně uvrženého vytvořil modlu a oni na to i zjevně klaněli se jí. Jako tedy tři ti mládenci spravedlivě smýšlející přijali v sobě oheň Boží a klaněli se Hospodinu v pravdě: tak i nyní duše věřící přijímají týž oheň božský a nebeský za věku tohoto podtají; a týž oheň vytváří nebeský obraz v člověku.

3. Jako tedy oheň nádobí zlatému dal tvar a povstala modla: tak jedná i Hospodin, jenž úmysly duší věrných a zbožných nápodobuje a podle vůle jejich utváří obraz, který již nyní v duších jejich se tají, ale při vzkříšení na venek se objeví; on oslaví těla jejich vnitř i zevnitř. Ale jako těla jejich až po onu dobu v tomto čase se rozrušují, mrou a se rozlučují, tak byla i myšlení některých porušena satanem, odumřela pravému životu a jakoby zakopána jsou v blátě a zemi; neboť zhynula duše jejich. Jako tedy Israelité

uvrhli stříbrné nádoby do ohně a stala se z něho modla: tak i nyní člověk myšlenky své dobré a čisté oddal nepravosti; i byly zakopány v bahně hříchu a staly se modlou. Kterak pak lze zase vyhledati, rozeznati a vydobyti je z vlastního ohně? Na to třeba duši světla božského, Ducha svatého, jenž by zatemnělý dům vyčistil, potřebí jasného slunce spravedlnosti osvěcujícího, které by vzešlo srdci, potřebí zbraně, jíž by bojující zvítězila.

4. Tak onde zajisté ta vdova, která ztratila drachmu, nejprve rozžehla světlo, potom zametla dům, a když tak byl dům vyčištěn a světlo rozžato, nalezena jest drachma v trusu a smetí a hlíně zahrabána. Ale nyní duše sama o své ujmě nemůže vystihnouti a rozeznáváti myšlenky své; avšak když rozžato bude světlo božské osvěcovati bude i dům zatemnělý, a pak uzří myšlenky své, jak zaneseny jsou nečistotou a kalem hříchu; slunce vzchází a tu zří duše záhubu svou a jme se nazpět volati myšlenky své se smetí a nečistotou smíšené. Neboť duše přestoupivši příkázání pčbyla tvárnosti své.

5. Jako když by byl někdo králem a měl úřadnictvo a služebníky pod sebou, ani mu slouží, a přihodilo by se, že by od nepřátelů byl chycen a jat, nutně i dvořeníni a sluhové za ním by šli, když by byl jat a ze země své odveden: tak byl i Adam od Boha stvořen čist ke službě jeho a tato stvoření dána jsou mu, aby sloužila jemu; neboť pánem a králem byl ustanoven tvorů všech. Ale když slovo nešlechtné přistoupilo k němu a obcovalo s ním, tu on nejprve zevně sluchem svým přijal je, pak vniklo mu i do srdce a ujalo všecku podstatu jeho; a když takto konečně sám byl jat, jato bylo s ním i všeliké tvorstvo, ježto mu sloužilo a na službu hledělo. Neboť skrze něho všelikou duši opanovala smrt a zatemnila všelikou tvárnost Adamovu pro neposlušnost jeho, tak že lidé se zvrhli a konečně i duchům zlým klaněli se. Hle plodové země pěkně od Boha stvoření zlým duchům obětují se. Chléb, víno a olej i hovádka na oltáře kladou jim; anobrž i syny a dcery své ďáblům obětovali.

6. Nyní tedy sám ten tvůrce těla i duše přichází a ruší všecku tu spoustu nešlechtníkovu a díla jeho, kteráž v myšlenkách páchal, a obnovuje a utváří obraz nebeský a činí duši novou, aby Adam znovu se stal králem a pánem stvoření. I tam v stínu zákona Mojžíš nazván byl spásou Israele, protože vyvedl je z Egypta. Tak i nyní opravdivý vykupitel Kristus vniká v skrytosti duše a vyvádí ji z temného Egypta, ze jha přetěžkého a služebnosti trpké. Příkazuje nám tedy, bychom vyšli ze světa, dali výhost všem věcem

viditedlným a nepřechovávali starost pozemskou, nébrž dnem a nocí stáli ve dveřích a čekali, když by Pán otevřel srdce zamčená a vlil nám dar Ducha svatého.

7. Příklad tedy opustiti zlato, stříbro, příbuzenstvo, prodati co máme a dáti chudým a strádati a hledati poklady nebeské; „nebo kde je poklad tvůj, tuť bude i srdce tvé“ (Mat. 6, 21.). Věděl zajisté Pán dobře, že satan tak opanovává mysl a že převádí ji na péči o věci hmotné a zemské. Proto Bůh obmyšleje dobré duši své přikázal odříci se všeho, abys pak i bezděky hledal nebeského zboží a srdcem svým přilnul k Bohu. Nebo byť bys i chtěl zas obrátiti se k věcem stvořeným, ničeho nenajdeš ničeho nemaje z věcí viditedlných; a takto chtě nechtě nucen jsi posýlati mysl tam, kde jsi nastrádal a uložil poklad svůj, k nebesům; „nebo kde je poklad tvůj, tuť bude i srdce tvé“.

8. I v zákoně přikázal Bůh zajisté Mojžíšovi, aby udělal hada mēděného a vztyčil jej a přibil na dřevo vysoké; a kdokoli uštknutí byli od hadů, na mēděného hada pohlednuvše zdraví nabyli. To stalo se zvláštním řízením, aby ti, kdož péčemi zemskými, modloslužebností, rozkošemi satanovými a všelikou bezbožností jati jsou, alespoň na tento způsob někdy pohledli vzhůru a oddechnuvše si od věcí dolejších pečovali o věci vyšší a opět od těchto prospěli k nejvyšším, a takto znenáhla prospívajíce k rodu vyššímu a vznešenějšímu poznávali, že jest jeden svrchovaný nade tvorstvem vším. A tak i tobě přikázal Pán, aby se stal chudým, všecko prodal a dal chudým, by potom, jakkoli by chtěl, nemohl více loziti po zemi. Proto pátraje v srdci svém, dej se v rozpravu s myšlenkami svými: Poněvadž nic více nemáme na zemi, beřme se k nebesům, kdež máme poklad svůj a pro která hospodařili jsme. Mysl tvá již počíná vznášeti se vzhůru a hledati věcí vyšších a prospívati v tom.

9. Ale co značí had ten mrtvý, jenž vysoko vztyčen jsa na dřevě uštknuté uzdravoval? Mrtvý ten had překonával živé, tak že jest náznakem těla Páně. Neboť tělo, které přijal z Marie, vynesl na kříž, zavěsil a přibil na dřevo; a tak tělo mrtvé přemohlo a usmrtilo hada v srdci žijícího a plazícího se. Toť div převeliký! Kterak usmrtil had mrtvý živého! Ale jako Mojžíš učinil nové dílo udělav podobu hada živého: tak i Pán náš utvořil nové dílo z Marie a tím oděl se, ale nepřinesl tělo s nebe. Ducha nebeského, kterýž vešel v Adama, toho stvořil a toho spojil s božstvím i oblekl na se tělo lidské a utvařoval je v životě mateřském. Jako tedy Bůh až po Mojžíše nebyl přikázal, aby učiněn byl na světě had mēděný: tak se také nezjevilo na světě nižádné tělo nové a bez-

hříšné až po Krista ¹⁾. Neboť když Adam první přestoupil přikázání, zavládl hřích nade všemi potomky jeho: zvítězilo tedy to mrtvé tělo nad hadem živým.

10. A tento zázrak Židům jest pohoršením, pohanům bláznovstvím. Co pak dí apoštol (I. Kor. 1, 23. 24.)? „My pak kážeme Ježíše Krista a sice ukřižovaného, Židům pohoršení, pohanům bláznovství, nám pak spasencům Krista Boží moc a Boží moudrost“. Neboť v těle mrtvém jest život, v něm vykoupení, v něm osvícení, v něm jde Pán k smrti, jedná s ní a poroučí propustiti duše z pekel a odevzdati je sobě. A hle, tu jde smrt rozkazem tím uděšena po sluhách svých a sbírá všechny síly své a kníže nepravosti pronáší úpisy a praví: Hle, tito poslouchali slov mých, hle, kterak nám lidé klaněli se. Bůh však, soudce jsa spravedlivý, i on tu dokazuje spravedlnost svou a dí jemu: Ovšem uposlechl tebe Adam a tudíž jsi zajímal všechna srdce; uposlechl tebe člověčenstvo; ale co zde činí moje tělo? To bez hříchu jest. Tělo prvního Adama je tobě povinno; a proto držíš ty naň spravedlivě úpis; ale mně všickni dosvědčují, že jsem v ničem nezhrěšil; ničeho tobě nejsem dlužen; a že Syn Boží jsem, všickni dávají mi svědectví. Neboť shůry s nebes svědčil hlas na zemi přišedší: „Tentoť jest syn můj milý; toho poslouvejte“ (Mat. 17, 5.); Jan svědčí (1, 29.): „Ejhle beránek Boží, jenž snímá hřích světa“; a opět dí písmo (Is. 53, 9.): „Kterýž nepravosti neučinil, aniž lež při něm byla nalezena“; a opět (Jan 14, 30.): „Přichází kníže tohoto světa a na mně nemá ničehož“. Ba i ty, satane, sám jsi mi svědectvím, an díš (Mar. 3, 12.): „Znám tě, kdo jsi, Synu Boží“; a opět (Mat. 8, 29.): „Co je nám a tobě Ježíši Nazaretský? přišel jsi před časem trápiti nás?“ Tři mi vydávají svědectví: ten který shůry s nebes hlas sesílá, ti již jsou na zemi, i ty sám. Vykupuji tedy tělo prvním Adamem tobě zaprodané a trhám tvé úpisy; nebo já splatil jsem dluhy Adamovy, když na kříž přibili mne a když vstoupil jsem do pekel. I přikazuji tobě peklo, mrákoto a smrti, propust Adamovy duše zavřené. A takto konečně moci zlé třesouce se navracují Adama zavřeného.

11. Když však slyšíš, že za onoho času Pán vysvobodil duše z předpeklí a mrákoty, a že vstoupil do pekel a učinil dílo slavné, nemysli, že tato díla daleka jsou duše tvé; nebo člověk snadno místo dává nešlechtnosti a povoluje jí. Smrt totiž drží duše Ada-

¹⁾ Což dobře obстоjí s učením, že Maria bez hříchu dědičného byla počata; neboť bylo i při Marii „debitum contrahendi peccatum originale“, a toliko zvláštní milostí a výsadou Boha všemohoucího vzhledem na zásluhy Ježíše Krista ode vši poskvrny viny prvotní netknuta zachráněna jest.

movy a v mrákotě uvnitř zavřeny jsou myšlenky duše. A když slyšíš o hrobkách, nemysli jen o viditedlných; neboť hrobkou a hrobem jest i srdce tvé. Neboť když by se kníže nešlechtnosti a andělé jeho usadili v něm, a když by si udělali stezky a cesty, kudy by moci satanovy vcházely v mysl tvou a myšlenky tvé, zdali nejsi podsvětím a hrobem a hrobkou a umrlým pro Boha? Nebo v něm razí satan falešné peníze své; v duši takové seje on trpké semeno své, ji nakvašuje kvasem starým; tam prýští se pramen blativý. Než tu přichází Pán k duším, ježto ho hledají do hloubí pekla srdce, a rozkazuje tu smrti, i dí: Propuť duše zavřené, jež mne hledají a jež ty tu držíš násilně. I láme těžké kameny na duši ležící, otvírá hroby, křísí opravdového umrlce a duši zamčenou vybavuje ze žaláře tmavého.

12. Jako kdyby byl někdo svázán na rukou a na nohou a přišel by člověk, jenž by vazby jeho rozvázal a propustil ho na svobodu, aby si pohodlně krácel: tak i Pán duši vazbami smrti spoutanou sprošťuje těch vazeb a propouští ji a osvobozuje ducha, aby bez obtíže a s potěchou vykročoval si v Božím povětří. A jako kdyby člověk octnul se uprostřed řeky rozvodněné a utonuv ve vodě ležel mrtev, utopen mezi hroznými živoky; a jiný člověk v plování nezkušený chtěl-li by zachrániti jej, když padl do vody, sám by zahynul a utopil se — zajisté tuť třeba plavce zkušeného a cvičeného, aby pustě se do hlubiny tůně vodní tam potopil se a odtud vynesl utonulého, an leží mezi živoky; i sama ta voda, když vidí plavce zkušeného napomáhá mu a nese ho na povrch —: tak hle duše potopena jsouc v propať mrákoty a v prohlubeň smrti, udušena jest a mrtva, vzdálena od Boha uprostřed strašné zvěře. I kdož medle může sestoupiti v tajná ona místa a hlubiny pekel a smrti, leč sám ten mistr, jenž tělo to stvořil? On sám vchází do obojího místa, do propasti pekel a opět do hluboké tůně srdce, kde smrt drží duši a myšlenky její, i vynáší z tmavé té propasti Adama zemřelého; a tuť pak i sama smrt cvičíc jej nápo-mocná bývá člověku jako voda plavci.

13. Či bylo by Bohu s nesnází vstoupiti v říši smrti a zase ve hlubokou tůň srdce a odtud vyvolati Adama mrtvého? V tomto světě viditedlném jsou domy a budovy, kde zůstávají lidé, a jsou také doupata, kde zdržuje se zvěř divoká, lvové, ještěrové a jiná zvířata jedovatá. Když tedy slunce a jen tvorem jsouc všude vniká otvory, dveřmi, v brlohy lvův a do děr zeměplazův a zase vyniká bez porušení: čím snadněji vniká Bůh, pán veškerenstva, do slují a příbytků, kdež smrt má stánek svůj, a do duší, a vybavuje od-

tud Adama od smrti, sám ničeho netrpí. I déšť kanoucí s nebe hluboko vniká do země, zvlažuje tu i zotavuje kořeny vyschlé a působí tu nové plození.

14. Jinak jest s člověkem, který zápasí, běduje se a bojuje se satanem; ten skličenu má duši, neboť jest v starosti, žalu a pláči: jakoby ve dvě osoby rozstoupil se takový. Jestli v těch svízelných statečně setrvá, přispěje mu Pán a zastane ho; neboť hledá snažně a tluče na dvěře, až mu otevře. A objeví-li se ti zde bratr statečný, milostí utvrzen jest. Kdo však nemá základu, nemá ani takové bázně Boží, srdce jeho není skroušeno, nestraňuje se, aniž opatruje srdce a údy své, aby nekráčely nezřízeně. Takový má ještě duši nekázanou, neboť ještě nevešel v zápas. Jinak tedy jest s tím, kdo postaven je v boji a trudu, a jinak s tím, který ani neví, co jest bojovati. I semena, když vržena jsou do země, podstupují svízele od mrazův, od zimy a sychravého povětří; než v čase náležitém obživne zárodek.

15. Přihází se také, že satan tobě dí v srdci tvém: Ejhle, jaké to nepravosti jsi natropil, hle, jak duše tvá je plna šalby, břemenem hříchů jsi obtížen, aniž ti lze více býti spasenu. Toto pak činí, aby tě uvedl v zoufalost, a protože pokání tvé mu je nemilé. Nebo jakmile nepravost vnikla skrze přestoupení, tu již každou chvíli s duší mluví, jako člověk s člověkem. Ty však odpověz mu: Já mám psaná svědectví Páně: „Nechci smrti hříšníka, ale pokání i aby se obrátil z cesty své zlé a živ byl“ (Ez. 18, 32.). Neboť proto sestoupil sám, aby spasil hříšníky, mrtvé vzkřísil, obživil usmrcené a ty, jež jsou v temnosti, osvítil. Přišel opravdově, k synovství nás povolal, do města svatého, pokojného, k životu nehynoucímu, k slávě neporušitelné; jen my k počátku svému doložme konec dobrý a setrvejme v chudobě, cizincování, protivenství a prošení Boha, tlukouce na dvěře bez ostýchání. Neboť jako tělo blízko je duši, tak bližší jest Pán a hotov přijíti a otevřít dvěře srdce zavřené a obdařiti nás bohatstvím nebeským. Dobrýť jest a lidem příznivý a beze lži a lsti jsou jeho příslibení, toliko my setrvejme až na konec hledající ho. Sláva budiž sltování Otce i Syna i Ducha svatého na věky! Amen.

Homilie XII.

Stav Adamův před hříchem a po hřichu.

1. Následky hřichu Adamova ač převeliké 2. nezničily přirozenosti jeho. 3. I člověk v poznání a ctnosti prospívající má býti chud duchem za příkladem praotcův, 4. apoštolův i Páně, 5. jenž všickni cestou utrpení kráčeli do slávy nebeské. 6. 7. Duch sv. byl s Adamem v ráji před hříchem skrze Slovo a 8. působil v něm podobně jako v prorocích, svobodu vůle jeho nikterak neruše. 9. Věděl Adam, že hřeší, a 10. sám na sobě poznal i dobré i zlé. 11. Nezkoumejmež my Boha více než sluší věděti nám, neznajíce dokonale ani vlastní duše své; 12. Boha samého však najdeme všude. 13. Dbejme jen, abychom pečet jeho zachovali na sobě k soudu a podle ní poznání byli; pak vejdemo ve slávu věčnou, 14. ba i těla naše budou oslavena a žítí budou krmí nebeskou. 15. Zde na zemi jest církev matkou naší a 16. budeme-li seděti u nohou Páně jako Maria aneb sloužiti jemu jako Martha, on odmění se nám, 17. 18. udělí nám milosti své a naučí nás pravdě.

1. Když byl Adam přestoupil přikázání, na dvojí způsob pohynul: předně že utratil čistou přirozenost svou, přirozenost spanilou dle obrazu a podobenství Božího učiněnou, a za druhé, že utratil i ten obraz, v němž mu uloženo bylo dle zaslíbení dědictví nebeské. Jako kdyby peníz mající obraz krále nedobře ražen byl, i zlato se pokazí, i podobizna nebude více na plat: rovně tak stalo se i s Adamem; neboť veliké bohatství a veliké dědictví bylo mu připraveno. Jako statek veliký a při něm mnoho důchodů, tu vinice plodná, tam lány úrodné, tam stáda, tam zlato a stříbro, tak vzácná byla država a majetek Adamův před neposlušenstvím; ale jakmile se jal zle mysliti a přemítati, od Boha pohynul.

2. Avšak nepravíme, že by byl zcela zahynul, zmizel a zemřel: Bohu odumřel, ale žije vlastní přirozeností svou. Nebo hle, všecken svět chodí na zemi a pracuje, ale oko Boží hledí na srdce a smýšlení a předse hledí jakoby okolo a mimo a nespolečí se s nimi, poněvadž nic nemyslí, co by se líbilo Bohu. Jako když lidé pobožní jdou vedle obecných hospod, hampejzův a jiných míst, kde nezbednosti se dějí a prostopášnosti, nic jimi se neposkvřují a vidouce nevidí je — jsouť jim ty věci jako mrtvé: tak i Bůh hledí sice na ty, jenž odstoupili od slov a přikázání jeho, ale pohrdá jimi a nemá s nimi nic činiti, aniž odpočívá Pán v myšlenkách jejich.

3. Otázka. Jak může člověk býti chud duchem, zvláště když u sebe znamená proměnu, že pokročil a dospěl k poznání a vědomí, jehož prvé neměl?

Odpověď. Dokud člověk těch věcí nabývá a prospívá, není chud duchem, nébrž domýšlí se čehos do sebe; ale když dospěl k takovému vědomí a takové pokročilosti, sama tu milost učí toho, jenž spravedliv jest a od Boha vyvolen, aby chud byl duchem, sám o sobě ničeho nedržel, duši svou necenil a nevážil, jakoby ač věda a maje nic nevěděl a nic neměl. Takové pak smýšlení nabývá povahy přirozenosti a utvrzuje se v mysli lidské. Či nevidíš, jak arciolec náš Abraham, an byl vyvolen, zemí a popelem se nazývá (I. Mojž. 18, 27.)? a David na království pomazaný, s nímž byl Bůh, co dí (Žalm 21, 7.)? „Já červ jsem, a ne člověk, pohanění lidí a povrhel národu“.

4. Kdo tedy chtějí býti spolu s nimi dědici a občany města nebeského a s nimi býti oslaveni, ti také povinni jsou, takovou míti pokoru, ničeho do sebe nedomyšleti se a srdce míti skroušené. Nebo byť i milost v každém křesťanu jinak a jinak působila a měla články rozdílné: však předse jsou všickni obyvatelé jednoho města, jsou jedné mysli, jednoho jazyka a znají se vespolek. Jako na těle mnoho jest oudův, ale jen jedna duše ve všech, jež jimi hýbe: tak i jeden duch působí ve všech rozmanitě, ale v jednom obcují městě a jednou chodí cestou. Všickni zajisté spravedliví kráčeli cestou úzkou a těsnou, jsouce pronásledováni, „sužováni, haněni, žijíce v kožích kozelcích, v jeskyních a doupatech země“ (Žid. 11, 36. n.). A podobně apoštolové; „až do této hodiny“, praví (Pavel I. Kor. 4, 11. n.), „i lačníme i žízníme, i nazi jsme, i poličkování býváme i potupeni, ani místa nemáme“. A z těch jedni byli štíti, jiní ukřižováni a jiní všelikterak souženi. A sám pán prorokův a apoštolů, jakoby byl zapomněl své slávy božské, kterak obcoval zde? Příkladem stal se nám, za posměchu nesl trnovou korunu na hlavě své a podstoupil úplvky, poličky, kříž.

5. Když sám Bůh takto na zemi krácel, tuť i ty máš slušně následovati jeho; i apoštolové i proroci tak kráčeli; a proto i my máme následovati jich, chceme-li vzdělání býti na základu Páně a základu apoštolském. Neboť dí apoštol Duchem svatým (I. Kor. 4, 16. a 11, 1.): „Buďtež následovníci moji jako i já jsem Kristův“. Jestliže však miluješ slávu lidskou a chceš, by lidé tobě se klaněli, a hledáš-li rozkoší: z cesty jsi vybočil. Neboť ukřižovánu ti býti patří s ukřižovaným a trpěti s trpícím, aby tudíž oslaven byl s oslaveným. Nevěstě zajisté sluší trpěti spolu s ženichem a takto státi se společnicí a spoludědičkou Kristovou. Neboť nelze, aby kdo jinak než skrze utrpení a po cestě drsné, úzké a těsné

vešel do města svatých a tu odpočíval a kraloval spolu s králem po věky neskonale.

6. Otázka. Poněvadž Adam vlastní a nebeský obraz svůj zhubil, zdali měl tedy Ducha svatého, dokud účasten byl obrazu nebeského?

Odpověď. Dokud bylo s ním Slovo Boží a přikázání, měl všecko; neboť samo to Slovo bylo mu dědictvím, oděvem, oslavou zastihující ho, bylo mu naukou; bylo mu uloženo pojmenovati všecka stvoření, a on nazval toto nebem, ono sluncem, ono měsícem, toto zemí, ono ptákem, toto zvířetem, ono dřevem; jak byl naučen, tak i nazýval.

7. Otázka. Měl-li pak vědomí a účastenství Ducha svatého?

Odpověď. Slovo, jež bylo při něm, bylo mu vším, buď poznáním, buď dědictvím, buď naukou. A Jan co dí o Slovu (1, 1.)? „Na počátku bylo Slovo“. Tu tedy vidíš, že Slovo bylo vším. Když pak i zevně byla při něm oslava, neurážejme se, když se totiž praví, že byli nazí, a že se neviděli (I. Mojž. 2, 25.). Po přestoupení záporovědi spatřili svou nahotu a styděli se.

8. Otázka. Byli tedy před tím místo oděvu oblečení slávou Boží?

Odpověď. Jako Duch účinkoval v prorocích a je vyučoval a jsa v nich uvnitř i zevně se jim zjevoval: tak byl Duch i s Adamem, když chtěl, učil ho a vnukal mu: Takto rci a jmenuj. Nebo Slovo bylo mu vším a dokud trval v poslušenství, Božím byl přítelem. Ostatně což divu, že jsa v takové dokonalosti přestoupil přikázání, když i ti, kteří jsou naplněni Duchem svatým, mají při tom svá myšlení přirozená a mají toho vůli, aby s nimi souhlasili? Tak i Adam, ač s Bohem jsa v ráji, sám o své vůli přestoupil a uposlechl strany zlé; ale i po přestoupení měl poznání.

9. Otázka. Jaké?

Odpověď. Jako lupič, když jej chytí, k soudu vedou, věc vyšetřují, a soudce táže se ho: Když jsi to zlé učinil, zdali jsi nevěděl, že budeš polapen a na hrdle trestán? neosmělí se říci: Nevěděl jsem. Věděl dobře a jsa trestán na vše se pamatuje a přiznává. A smilník zda neví, že zlé páše? a zloděj, zda neví, že hřeší? A tak i bez písma zdali nevědí lidé z rozumu přirozeného, že Bůh jest? Nemohou v onen den říci: Nevěděli jsme, že Bůh jest, neboť připomíná jim broučkování a blýskání na nebi, kteréž praví jim: Nevíte-li, že jest Bůh, jenž stvoření řídí? A což i sami ďáblové nekřičeli (Mar. 3, 11. Mat. 8, 29.): „Ty jsi Syn Boží! K čemu jsi před časem přišel trápit nás?“ A ještě v mukách

praví: Pálíš mne, pálíš mne. Onino tedy neznali prvé dřevo poznání dobrého a zlého, ale přestoupení Adamovo dalo jim to poznání.

10. Každý tu zajisté začíná tázati se: V jakém stavu byl Adam a co činil? Neboť Adam sám nabyt poznání dobrého a zlého; dále slyšíme z písem, že byl v slávě a čistotě, a když přestoupil přikázání, že vyvržen byl z ráje a Bůh se naň hněval. Nápotom poznává i co má do sebe dobrého a poznáv již zlé, opatruje se a chrání, aby více nehřešil a neupadl v odsouzení smrti. Poznáváme tedy, že všelike stvoření Boží jím samým bývá spravováno; on zajisté stvořil nebe, zemi, živočichy, zeměplazy, zvířata, jež vidíme, jichž pak počet neznáme. Nebo kdož by ho z lidí znal, leč Bůh sám, jenž je ve všem i v těch zárodcích živočichů? Či by on nevěděl, co je dole pod zemí i co na hoře nad nebesy?

11. Pominuvše to všecko raději toho hledejme, bychom jako dobří kupci nabyli dědictví nebeského a co duším našim prospěšno jest. Učme se nabývati statků, jež by na vždy s námi zůstaly. Nebo jakmile člověk počíná zkoumati myšlení Boží a praviti: Nalezl jsem cos a pochopil, najde se, že mysl lidská býti chce nad myšlení Boží. Ale v tom hrubě bloudí; neb čím více zvídáje a hloubaje chceš vystihnouti a vniknouti, tím více jdeš v propašť a ničeho nepostihuješ. Neboť i samy ty úvahy, jichž se tobě dostává, a co každého dne v tobě působí a jak, všecko to je nevýslovné a nepojaté, a sluší nejínak přijímati je než s díkůčiněním a věřiti naprosto. Či mohl jsi seznati duši svou vlastní od té doby, co jsi se zrodil, až posud? Nuže, pověz mi medle myšlenky, jež z rána až k večeru v tobě vystupují; pověz mi myšlenky tří dnů. Avšak nemůžeš. Když jsi tedy ani myšlenky duše své postihnouti nemohl, což pak myšlenky a mysl Boží vyzkoumáš?

12. Než ty přestávej na požívání chleba, jehož nalézáš, a nechej výzpytu země; jdi ke břehu řeky a napij se pokud třeba; odejdi pak a nezkoumej, odkud se běře a jak teče. Starej se, aby vyléčena byla noha tvá a neduh oka tvého, aby spatřovalo světlo sluneční; ale netaž se, kolik světlosti slunce v sobě drží a ve kterém znamení [zvířetníka] vychází. Co ti jest k užítku, toho se chápej. Co vystupuješ na horu a rozhlédáš se, kolik oslův aneb jiné zvěře se tam pase? Hle dítko nalezši prs mateřský, přijímá mléko a živí se; ale neumí zkoumati kořen aneb pramen, odkud tak se prýští; neboť ssaje mléko a celý prs vyčerpá, a hle v jiný čas prs znova naplní se. O tom neví ani dítě ani matka jeho, ačkoli mléko ze všech údů matčiných se sbírá. Hledáš-li tedy Pána v hlu-

bině, nacházíš jej tam, an činí zázraky; hledáš-li ho v jámě, nalézáš jej tam uprostřed dvou lvův, an ochraňuje Daniela spravedlivého; hledáš-li ho v ohni, nacházíš jej tam, an nápomocen je sluhům svým; hledáš-li ho na hoře, nalézáš jej tam s Eliášem a Mojžíšem. I jest tedy všude, dole pod zemí i nahoře nad nebesy, i v nás, všude jest. A tak i duše je při tobě, v tobě i vně tebe. Nebo kde chceš, buďže ve vlasti daleké, buď na východě, buď na západě, buď v nebesích, tam ocítá se.

13. Snažme se tedy především, abychom měli na sobě znak a pečeť Páně, ježto v den soudu, když od Boha stane se rozdělení a shromáždí se všechny čeledě země, všecek Adam, a když přivolá pastýř vlastní stádo své: tu ti, kteří znak jeho míti budou, poznají svého pastýře a pastýř pozná ty, jež mají pečeť jeho, a ze všech národů shromáždí je; nebo kteří jsou jeho vlastní, slyší hlas jeho a jdou za ním. Neboť na dvě strany rozdělen bude svět; i bude jedno stádo tmavé a odejde v oheň věčný, druhé pak bude plno světla a uvedeno bude v dědictví věčné. Čeho jsme nyní nabyli v duších svých, to tedy svítiti bude a těla slávou oděje.

14. Tak jako z vesna v měsíci Xanthiku kořeny v zemi zhrabané své vlastní plody, své vlastní květy a krásy vyrážejí a rodí, a jako se jeví, které kořeny jsou dobré a které toliko trní nasažují: tak i v onen den jedenkaždý prokáže na svém těle, co činil, a zjeveny budou věci dobré i zlé; nebo tam bude všeobecný soud a odplata. Jest zajisté i jiný ještě pokrm mimo tento viditelný, neboť i Mojžíš, když vstoupil na horu, postil se čtyřicet dní. Vstoupil člověk a sestoupil maje Boha. A hle, sami na sobě shledáváme, že za málo dní hyne tělo, nebylo-li pokrmem posilňováno. A ten za čtyřicet dní postiv se, sestoupil nad jiné sesílen. Bůh ho živil a krmeno bylo tělo jeho jinou krmí nebeskou. Slovo Boží bylo mu pokrmem a slávu měl na obličejí svém. To stalo se na označení věci jiné¹⁾. Onano sláva nyní uvnitř v srdcích křesťanů se stkvěje. Neboť těla vstávající při vzkříšení jiným, božským rouchem budou oděna a nebeskou krmí živena.

15. Otázka. Co znamenají slova: „Žena nepřikrytou hlavou modlí se“ (I. Kor. 11, 5.)?

Odpověď. Poněvadž ženy za časův apoštolů vlasy si rozpouštěly a hlavy nepřikrývaly, proto přišel Pán a apoštolové ke tvorbu a přivedli ho k rozumu. Žena totiž za obraz církve postavena jest. I jako ženy za onoho času vlasy měly na odív rozpouštěny místo

¹⁾ Srovn. V. 10. n.

přikrytí: tak i církev odívá a obestírá dítky své oděvem božským a slavným. I za starého věku církve Israelské jediný byl sbor a Duch okrýval jej, a církev ta místo slávy oděna byla Duchem, ač jemu nehrubě byli povolni. A tak říká se církev o mnohých i o jedné duši. Neboť i duše sbírá v jedno všecka myšlení a jest také církví před Bohem. Neboť duše zasnoubena jest ke sňatku s ženichem nebeským a spojuje se s nebeským; a toť slušně říci lze i o mnohých i o jediném. Vždyť i prorok dí o Jerusalemě (Ezech. 16, 6.): „Nalezl jsem tě opuštěnou a nahou i oděl jsem tě“ a co následuje, jakoby o jediné osobě rozprávěl.

16. Otázka. Což pak značí, co Martha praví k Pánu o Marii (Luk. 10, 40.): „Já pečlivá jsem o mnohé věci a ona sedí při tobě“?

Odpověď. Co tu měla Maria říci Marthě, v tom ji předešel Pán, poněvadž všechno opustila, k nohám Páně usedla a po celý den Bohu blahorečila. Tu vidíš, jak to přisedání dáno jí za její milování. Aby však jasnější se stala řeč ta Boží, poslyš. Miluje-li kdo Ježíše drže se ho právě a nedrží-li se ho toliko, nýbrž setrvá-li i v milování ho: tu již obmyšlí Bůh dáti něco duši té za lásku takovou, ač neví člověk, co obdrží a jakého podílu duši od Boha se dostane. I k Marii, ana ho milovala a seděla u nohou jeho, ne tak prostě přistoupil, nýbrž jakousi moc tajnou ze své bytnosti udělil jí. I sama ta slova, jež Pán pokojně mluvil k Marii, byla duch a jakási moc (Jan 6, 64.). A slova ta vnikala v srdce její, duše v duši a duch v ducha, a mocí božskou plnilo se srdce její. Neboť moc ta nutně, kamkoli zavítá, tam také zůstává jako zboží, jež nemůže býti odňato. Protož i Pán věda, co jí udělil, pravil (Luk. 10, 42.): „Maria nejlepší stránku vyvolila“. Později to, co Martha z ochotné služebnosti učinila, přineslo i jí milost tu; neboť i ona obdržela moc božskou do duše své.

17. A což divno, že ti, kdo přistupovali k Pánu a jeho tělesně se dotýkali, přijímali moc od něho, když i na ty, kteří uvěřili, co jim mluvili apoštolové, Duch svatý připadl (Sk. ap. 10, 44.)? Korneliovi z toho slova, jež slyšel, dostalo se moci; čím více dostávalo se moci té Marii, Zacheovi, ženě hříšnici, která spuštěnými vlasy svými utírala nohy Páně¹⁾, Samaritance a lotru, když sám Pán mluvil s nimi, čím více Duch svatý spojoval se s dušemi

¹⁾ Sv. Makarius nepokládá tedy Marii sestru Lazarovu a „ženu hříšnici“ (Luk. 7, 37.) za jednu a touž osobu, jak se v církvi západní od času Řehoře Velkého obecně téměř za to má. Srovn. u Bollandistů k 22. červenci Comment. prae v. ad vitam s. M. Magd. §. 4—11.

jejich. I nyní ti, kdož milují Boha a opouštějí všecko a trvají na modlení, tajně poučení bývají o tom, čeho neznali. Neboť pravda sama zjevuje se jim podle žádosti jejich a vyučuje je (Jan 14, 6.): „Já jsem pravda“. Také apoštolové sami obcují s Kristem před ukřižováním spatřovali veliká znamení, jak totiž očišťování jsou malomocní a mrtví vzkříšení. Avšak nevěděli, jak moc ta božská obcuje a působí v srdci a že mají se duchovně obroditi a sloučení býti s duší nebeskou a státi se novým stvořením. Pro znamení, která činil, milovali Pána. Konečně řekl jim Pán: Co se díváte znamením? dědictví veliké uděluji vám, jakého nemá celý svět.

18. Tato však slova byla jim cizí, pokud nevstal z mrtvých a nevznesl tělo své nad nás, nad nebesa; a tenkrát vstoupil Duch Utěšitel v duše jejich a spojil se s nimi. Pravda sama zjevuje se duším věrným a člověk nebeský přichází k člověctví tvému a sjednává se s ním. Kdo tedy hotoví jsou k službě a ochotně všecko činí s horlivostí, věrou a láskou k Bohu, ty sama ta služba po nějakém čase uvede ku poznání pravdy. Neboť Pán zjevuje se duším jejich a učí je obcování Ducha svatého. Chválu vzdejmež a klanějmež se Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XIII.

Jakého požitku Bůh žádá na křesťanech.

Všecko viditedlné stvořil Bůh a dal lidem k pohodlí a potěšení; i zákon spravedlnosti dal jim. Po příchodu pak Kristově žádá Bůh jiného požitku a jiné spravedlnosti, totiž čistoty srdce, dobrého svědomí, řečí šlechetných, myšlének čistých a dobrých a vůbec obcování, jako sluší na svaté; nebo dí Pán (Mt. 5, 20. n.): „Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zákoníkův a farizeů, nevejdete do království nebeského. V zákoně psáno jest: Nesesmilníš; ale já pravím vám: ani nepožádáš, ani ať se nehněváš“. Kdo chce býti přítelem Božím, povinen jest zajisté chrániti se kalu hříchu a ohně věčného, který v nás jest. To činí nás hodné království. Sláva budiž jeho slitování a líbezné dobrotě Otce i Syna i Ducha svatého! Amen.

Homilie XIV.

O naději života křesťanského.

1. Nic nepodniká člověk bez naděje a 2. nepřestává na práci své, až došel, čeho se nadál. 3. Bůh dává se v odplatu tomu, kdo dříve jemu zcela se oddal; 4. ač všichni lidé jsou tvorové jeho, předse jen dětem svým dává pokrm nebeský. 5. Přičiňme se tedy, abychom z Boha zrodili se. 6. Každý tvor prospívá jedině na tom místě a v tom živlu, který se shoduje s jeho přirozeností; 7. a tak i duše neprospívá leč obcujíc v zemi zástupův andělských a duchů svatých.

1. Všecko zde na světě konají lidé v té naději, že užijí prací svých, a neužívá-li někdo s tím přesvědčením prací svých, nepořídí ničeho. Tak zajisté rolník seje v naději na úrodu a podstupuje práce pro naději svou. „V naději“, dí písmo (I. Kor. 9, 10.) „orá, kdo oře“, a kdo pojímá ženu, bere si ji v naději, že bude míti dědice. Kupec vydává se na moře a v nebezpečí života pro zisk. A rovně tak i v království nebeském oddává se člověk v naději, že osvíceny budou oči srdce jeho, a odstupuje od záležitostí života tohoto pilen jsa modliteb a proseb, očekávaje Pána, až by přijda se mu zjevil a očistil ho od hříchu, kterýž přebývá v něm.

2. Zatím v naději nespolehá na své práce, aniž obcování své, až by dosáhl, čeho se naděje, až by Pán přijda uhostil se u něho způsobem patrným a působností Ducha. Když však dobrotivosti Páně okusil a ovocem Ducha se potěšil, když odhrnula se zaslona tmy a světlo Kristovo zasvítilo a v radosti nevýslovné působilo: tehdy přesvědčuje se, že má Pána při sobě u lásce veliké a raduje se jako tam obchodník, když zisku svého došel, avšak ještě zápasí a bojí se zlodějův a duchů nepravosti, aby snad ochabnuv nepřišel o to, čeho pracně nabyt, až by hoden uznán byl v království nebeském a v Jerusalemě tam na hoře.

3. Vzávejmež tedy i my Boha, by svlékl nás ze člověka starého a již nyní v nebeského Krista oblékl nás, abychom v něm radovali se a jsouce od něho vedeni žili v pokoji a tichosti. Neboť Pán, chtěje dáti nám v hojné míře okusiti království svého vece (Jan 15, 5.): „Beze mne nemůžete ničeho učiniti“. A věru znalť on dobře osvěcovati mnohé skrze apoštoly své — neboť jsouce tvorové spoludělníky vychovávali sobě — a učiniti sobě bratry a syny Kristovy a povznesti je nad ostatní lidi, to jest posvěcovati srdce a mysl a obracet myšlenky k Bohu. A tak uděluje Bůh tajemným způsobem život a pomoc srdci, a sebe sama svěřuje mu. Neboť když někdo tajemnou útrobu svou, to jest mysl a myšlenky

své odevzdá Bohu, ničím jiným se nezaměstnává, aniž mysl svou rozptyluje, nýbrž sám sobě násilí čině, tehdy uznává ho Pán hodným tajemství svých, posvěcuje a očišťuje ho, ano sama sebe dává mu za pokrm nebeský a nápoj duchovní.

4. Jako hospodář mající veliké statky, čeládku a děti, jinou stravu dává čeládce a jinou vlastním dětem svým, které pošly ze semene jeho, protože dědí po otci, spolu s ním jedí a otci svému rovny jsou: tak i Kristus, ten hospodář opravdový, všechno sám stvořil a živí, i zlé a nevděčné, ale děti své, které zplodil ze semene svého, jimž udělil z milosti své a v nichž vypodobněn Kristus, ty zvláštním živí občerstvením a stravou, krmí a nápojem, jakých ostatním lidem se nedostává, ano i sama sebe dává jim, ježto obcují s otcem svým, jakož dí Pán (Jan 6, 57. n.): „Kdo jí tělo mé a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm, a smrti neuzří“. Neboť ti, kteří drží pravé dědictví, ti se jako synové z Otce nebeského zrodili a přebývají v domě otce svého, jakož dí Pán (Jan 8, 35.): „Služebník nezůstává v domě, ale syn zůstává na věky“.

5. Chceme-li tedy i my z Otce nebeského zroditi se, sluší zajisté, abychom i nad jiné lidi více se přičinili snažností a zápasem, horlivostí, láskou a obcováním dobrým, abychom žili u víře a bázni jako ti, kteří tak velikých statků dojíti a Boha děditi žádají; neboť „Hospodin díl dědictví mého a kalicha mého“ (Žalm 15, 5.). A když pak Pán takové dobré předsevzetí a statečnost spatřuje, prokazuje milosrdenství své a očišťuje nás svým slovem nebeským a obživuje a vzbuzuje v nás mysl odumrlou a porušenou ušlechtilými příklady a učením svých apoštolův. Nebo tvor tvora obživuje a vychovává, jako oblaky símě pšeničné aneb ječné, ač také stvořeny jsou; i déšť a slunce obživují, co jim poručeno. Jako pak světlo okny vniká do příbytku a slunce po vši zemi rozestírá paprsky své: tak byli proroci světla jen vlastního domu Israelského, apoštolové pak byli jako tolikerá slunce rozestírající paprsky do všech končin světa.

6. Máme zemi, na níž bydlí čtvernohá zvířata; máme také zemi v povětří, kde létá a žije ptactvo; — to kdyby chtělo stanouti a choditi po zemi, našlo by se lovců, kteří by je schytali; — máme i zemi ryb, vodu mořskou; a každý živočich tu, kde se zrodil, buďto na zemi neb v povětří, tam také má své bydliště, svou potravu a své odpočínutí. Rovněž tak jest i země a vlast satanova, kde žijí, chodí a odpočívají moci temnosti a duchové nepravosti; a jest i světlá země Boží, kde chodí a odpočívají zástupové andělův a duchů svatých. A ani tu tmavou zemi nelze očima

tělesnýma spatřiti aneb dotknouti se jí, ani té světlé země Boží nelze dotknouti se aneb spatřiti ji očima tělesnýma; očím pak duchovním, to jest oku srdce, jeví se jak satanova země temnosti, tak i světlá země Boží.

7. A jak vypravují cizinci, jsou i hory ohnivé, kde ustavičný jest oheň, a jsou tam zvířata, ovčím podobná. Kdo je loviti chtějí, nadělají si železných obručí a ty na způsob udic metají a spouštějí do toho ohně, jelikož ta zvířata oheň mají za potravu, oheň mají za nápoj, občerstvení, vzrůst i život svůj, jelikož oheň jim ke všemu slouží. A kdybys je přenesl v jiný živel, ihned pohynou; a vlna jejich když ublátí se, nemyje se vodou, ale ohněm; i jsou pak čistější a bělejší. A tak mají i křesťané nebeský onen oheň za pokrm; ten jest jim odpočinutím, ten čistí, myje a posvěcuje srdce jejich, ten jim dává vzrůst, ten jest jim vzduchem a životem. Kdyby pak odtud vyšli, zahynuli by od duchů zlých, jako ona zvířata vystoupivše z toho ohně hynou, jako lekají ryby z vody vyňaté, jako čtvernožci uvrženi jsouce do vody se topí, aneb jako ptáci běžící po zemi lapeni bývají od ptáčníků; tak i duše, která nezůstává v zemi své, dusí se a hyne. A nemá-li oheň ten božský za potravu, za nápoj, za oblek, na očistění srdce a posvěcení své, zlí duchové zjímají a utratí ji. My pak bedlivě zkoumejme, zdali zaseti jsme v té zemi neviditelné a vstípeni jsme v té vinici nebeské. Sláva jeho milosrdenství! Amen.

Homilie XV.

Jak náleží duši zachovati se k nebeskému jejímu ženichu.

1. 2. Z veliké nízkosti pozvedl Pán duši za nevěstu svou královskou; i má si duše důstojnosti té vážiti. 3. Nářek veliký jest v nebi nad duši ztracenou, ježto jako Israel nevěrný k ženichu svému nevěrně se zachovala. 4. Právě proti duši omilostněné povstává satan a třeba jí bojovati a stříci se opatrně. 5. Bdělosti takové i vůbec třeba při službě Boží, ač bez milosti nelze duši zalíbiti se jemu. 6. Vzývejme Boha i za dary moudrosti a soudnosti; 7. neboť člověk nedochází dokonalosti najednou; 8. zvláště však třeba varovati se podezírání a všetečného souzení, 9. chceme-li zachovati sobě Ducha Božího. 10. Při vzkříšení celý člověk vstane z mrtvých, 11. 12. ale oslaven, svatý a světlý na všech údech svých; než zde třeba ještě bojovati a trpěti, protože pravda vždycky trpí protivensství. 13. Hřích ustavičně se pokouší o člověka, proto máme bděti a nedávati mu sluchu. 14. 15. Ač Kristem Pánem přemožen má ďábel ještě přístup i ke křesťanu a patrně jeví se to při modlitbě, již křesťané konají s nestejným úspěchem. 16. I člověk v milosti postavený

může klesnouti, 17. avšak Bůh i hříšníka znovu k pokání povzbuzuje. 18. I lidem dokonalým snášeti je utrpení, satan rozličným způsobem je stíhá, ale Bůh je neopouští; 19. avšak třeba cvičiti se v boji, pomíjeti věci marných, míti na paměti soud Boží a 20. nikdy neustávat. Duch Boží působí v křesťanech, učí je a panuje v srdcích jejich, 21. jako temnota v srdci hříšníků. Kdo by se domníval, že je bez hříchu, klame se. 22. Bůh udělil člověku zvláštní dary, jež ho povznášejí nad všechna stvoření viditelná; 23. zvláště pak vyniká vůlí svobodnou, 24. ježto stvoření nerozumná nutností vázána jsou; 25. odtud ten rozdíl mezi lidmi. Hříchem člověk zadal svobodu svou satanu, 26. ale křesťané znovu dobývají ji světem pohrdajíce, se strachem a bázni o spasení své usilujíce a 27. pokorou poklad milosti Boží sobě zachovávajíce. 28. Než předse hřích neustává lákati je a třeba mu stále odporovati. 29. Bůh dopouští na křesťany i protivenství i rozkoše, aby se osvědčili v obojích. 30. On vybojoval, on vyléčil, on postavil nás v hodnost nebeskou, 31. jaké by si člověk nemohl zasloužiti na věky. 32. Zevně všichni lidé sobě jsou podobní, ale uvnitř je rozdíl veliký. 33. Kristus hodlá přebývati v srdci člověka, třeba ho tedy vyčistiti, slušně upravit a 34. podřídit správě svědomí. 35. Od hříchu Adamova vládne haď v duši, ale Kristem nabývá duše svobody a přirozenosti božské. 36. Ostatně i hříšník může povstati i dokonalý klesnouti. 37. Znamení pravého křesťana je pokora a nenasytná touha po Pánu. 38. Jako Kristovo tělo při proměnění, tak budou i těla křesťanů při vzkříšení oslavena. 39. Nyní arcit umírají křesťané jako jiní lidé, aby 40. nikdo nevolil ctnost pro nesmrtelnost těla, ale z vůle svobodné. 41. Jen znenáhla dospívá člověk k dokonalosti duchovní, 42. podobně jako po mnoha stupních kráčí k učenosti; člověk pak dokonalý pohrdá světem tímto; 43. neboť důstojnost křesťana jest nepřirovnaně větší. 44. Ne anděl, ale syn Boží umřel za člověka na kříži a žádá obcovati s ním; 45. avšak jen lidé srdcem čistí a ctnostní dojdou toho obcování. 46. Bůh sám bojuje za křesťana a 47. léčí jej; ale mějž se na pozoru, aby nebyl hříchem uchvácen a nepropadl moci satanově, 48. jenž zbavuje všeho rozmyslu a 49. pravého poznání původu hříchu, 50. kdežto svět pln jest nebezpečností. 51. Ne každý odolá jim, ne každý strádá sobě pokladů nebeských. 52. Bůh všecky lidi zahrnouti chce do sítě milosti své, ale málo jich osvědčuje se; 53. především třeba odstraniti všeliké překážky milosti.

1. Kdyby ku příkladu člověk velice bohatý, král slavný, oblíbil si v děvce chudé nemající ničeho kromě těla svého, a zamiloval by ji a hodlal ji učiniti nevěstou a manželkou: tu by ona zajisté veškeru náchyllost svou prokazovala muži tomu a zachovávajíc lásku svou k němu, hle ona děvka chudá a nuzná, ana ničeho neměla, stala by se paní všech statků muže svého. Kdyby však něčeho se dopustila proti slušnosti a povinnosti a neobcovala v domě muže svého, jak náleží: beze cti a s potupou bude vyvržena, byť i lámala rukama nad hlavou, jakož označeno i v zákoně Mojžíšově o ženě nepodajné a muži svému neužitečné. A tu teprv pocituje bolest a zármutek převeliký uvažujíc, z jaké zámožnosti vypadla a jaké cti a slávy pozbyla, zhrdnuta byvši pro nerozum svůj.

2. Podobně tak má i duše, již si byl Kristus, ten ženich nebeský, jako nevěstu přisnoubil k obcování tajemnému a božskému a jež okusila nebeského bohatství, velikou snažností přičinit se, aby opravdově zalíbila se ženichu svému Kristu a náležitě i slušně plnila službu Ducha, která jí byla uložena, Bohu ve všem se zalibujíc a Ducha v ničem nezarmucujíc, aby čistou k němu zachovávala skromnost a lásku a v domě krále nebeského obcovala počestně, jsouc vděčně pamětliva milosti sobě udělené. Hle duše taková stává se paní všech statků Páně, ano i slávy jeho božství tělo její dochází. Kdyby však v něčem poklesla a proti slušnosti jednala ve službě své a nečinila co jemu se líbí a vůle jeho neposlouchala a s milostí Ducha, ana s ní jest, nepůsobila: i tu bude s potupou a beze cti slávy své zbavena a stavši se nehodna a nedůstojna obcovati s králem nebeským pozbude života. A tu pak nad takovou duší nastává zármutek a bolest a nářek všem duchům svatým a rozumným: pláčí nad ní andělé, mocnosti, apoštolové, proroci a mučeníci.

3. Neboť jako dle řeči Páně radost je v nebi nad jedním hříšníkem, jenž činí pokání (Luk. 15, 7.), tak i veliký je žel a nářek v nebi nad duší, jež vypadá z života věčného; a jako na zemi, když umře bohatec, bratři jeho a příbuzní, přátelé a známí s žalozpěvy, želem a naříkáním vynášejí ho: tak i všickni svatí žalostí a vedou hoře a nářky své nad duší tou, což i samo písmo na jiném místě (Zach. 11, 2.) naznačuje řkouc: „Padla cypřiš, kvělte cedrové“¹⁾. Nebo jako Israel, když vidělo se mu zalíbiti se Hospodinu, ač nikdy se mu, jak náleželo, nezalíbil, tu sloup oblakový měl, an zastíňoval jej, a zase sloup ohnivý, an svítil mu, a zřel na své oči, jak moře před ním se rozevírá a voda čistá ze skály vychází; když pak mysl jejich a vůle odvrátila se od Boha, tu vydáni jsou hadům a nepřátelům svým a zavedeni v zajetí hrozná a trpkou služebností zkoušení: právě tak ovšem i s dušemi našimi děje se. A to také Duch tajemně objevuje skrze proroka Ezechiele (16, 9. n.), kde jakoby o Jerusalemě praví o duši takové: „Nalezl jsem tě na poušti nahou i umyl jsem tě vodou od nečistoty tvé a přioděl jsem tě rouchem a dal jsem náramky na ruce tvé i točenici okolo hrdla tvého a náušnice na uši tvé, a byla jsi mi proslulá mezi všemi národy. Běl a olej a med jídala jsi; konečně zapoměla jsi dobrodiní mých a běžela jsi za milovníky svými a smilnila jsi hanebně“.

¹⁾ Vlastně naopak: „Kvěl cypřiši, padl cedr“.

4. Takto napomíná Duch i duši, která z milosti jeho Boha poznává, když totiž od předešlých hříchů jsouc očištěna, okrasou Ducha svatého ozdobena a potravou božské a nebeské účastna neobcuje tak, jak náleží, u velikém poznání, a nezachovává, jak sluší, náklonnost a lásku nebeskému ženichu povinnou, a proto zavržena bývá a zbavena života, jehož byla již účastna. Může zajisté satan povstati a pozdvihnouti se ještě na ty, jež na takový stupeň dospěli, a proti těm, již Boha milostí a mocí jeho poznali, zvedá nešlechtnost ostří své a usiluje sraziti je. Třeba tedy bojovati, třeba opatrně stříci se a s bázní a třesením konati spasení své, jakož psáno jest (Fil. 2, 12.). Kdož tedy jste účastni se stali Ducha Kristova, nevažte toho lehce v žádné příčině, ni velké ni malé, a nepotupujte milosti Ducha, abyste nepozbyli života, jehož jste stali se účastni.

5. Povím to ještě jiným obrazem. Když ku příkladu sluha se dostane do hradu královského, aby opatroval nářadí k obsluze potřebné, tu on bere z toho, co přináleží králi, byť i chud a nah byl přišel, a v nádobí králově posluhuje králi; — ostatně třeba tu veliké opatrnosti a soudnosti, aby ničeho nečinil proti slušnosti, nepřinášel na stůl králův jídel nepatřičných, alebrž pořádně první i poslední předkládal; — kdyby však z nevědomosti aneb z ne-soudnosti králi řádně neposluhoval, upadne v nebezpečenství třebas i hrdla. A tak i duše, jež v milosti a Duchu Bohu slouží, potřebuje nemalé soudnosti a dobrého poznání, aby nějak při nářadí Božím aneb ve službě Ducha nepoklesla vůlí svou s milostí se neshodujíc. Neboť v té službě Ducha, již nevidomě koná člověk vnitřní, může duše i vlastním nádobím svým, to jest duchem svým obsluhovati Pána, avšak bez nářadí jeho, to jest bez milosti nelze Bohu sloužiti, to jest zalíbiti se ve všech přikázáních Božích.

6. I když dostalo se duši milosti, i tenkrát třeba jí jest veliké moudrosti a soudnosti; ale i tyto udílí on sám duši, ježto žádá na Bohu, aby mu pak líbezně sloužila v Duchu, jehož přijala, a nepravostí v ničem nedala se přemoci, ani nepoklesla nevědomostí, smělostí neb nedbalostí byvši podvedena a proti rozkazu vůle Páně jednajíc, jelikož pokuta a smrt a žalost nastávají duši takové, což i apoštol Boží řekl (I. Kor. 9, 27.): „Abych snad, an jiným kážu, sám nebyl zavržen“. Vidiš-li, kterak on, ač byl apoštolem Božím, se strachoval? Vzávejme tedy Boha, abychom my, jižto jsme obdrželi milosti jeho, službu Ducha konali dle vůle jeho výborně a nežili myslí nevážnou, abychom takto líbezně obcujíce s ním a duchovní službou dle vůle jeho sloužíce jemu zdědili život věčný.

7. Je-li někdo nemocen, bývají předse některé údy jeho zdravý, snad oko při zraku, aneb některý úd jiný, avšak ostatní údové chyceni jsou; a tak jest i ve věcech duchovních. Může býti, že někdo má trojí stránku ducha svého zdravou, ale proto není dokonalý. Ty víš, kolik jest stupňů při duchu, jak po částkách hříchu ubývá a jak znenáhla mizí a neustává pojednou. Všelická prozřetelná opatření Páně, i že slunce vychází i všecka díla jeho stala se pro království, jež děditi mají vyvolení, aby ustaveno bylo království pokojné a jednosvorné.

8. Mají tedy křesťané všelijak bojovati a nesouditi vůbec nikoho, ani veřejnou nevěstku, ani hříšníky aneb jiné lidi nezřízeně žijící, nýbrž na všechny pohlížeti úmyslem prostým a okem čistým, aby každému bylo jako přirozeno a vštípeno nikým nepohrdati, nikoho nesouditi, nikoho nemíti v ošklivosti, aniž podezíráti je. Vidíš-li jednookého, nesuď ho v srdci svém, ale hleď naň tak, jakoby zcela zdrav byl; kdo má ruku ochromenou, na toho hleď tak, jakoby ji neměl ochromenou; na kulhavého, jakoby chodu byl rovného; na člověka dnou zlámaného, jakoby zdrav byl. Nebo v tom záleží čistota srdce, aby, zříš-li hříšné nebo mdlé, měl s nimi soustrast a slitování. Přihází se zajisté i to, že svatí Páně sedí v divadle a hledí na šalbu tohoto světa; než oni dle vnitřního člověka rozmlouvají s Bohem, a toliko dle člověka zevnějšího se zdá, jakoby očima patřili na to, co ve světě se děje.

9. Jiné tedy jest usilování synů světa, jižto nadšení jsouce duchem bludu obmýšlejí co je zemského; a jinou mysl a vůli mají křesťané náležejíce jinému světu, jinému městu. Neboť Duch Boží přebývá v duších jejich a oni pošlapávají protivníka svého; psánoť zajisté (I. Kor. 15, 26.): „Poslední nepřítelkyně zahlazena bude smrtí“. Neboť ti, kdož Boha se bojí, jsou páni všech věcí; a naopak líní u víře a hříšníci naskrze jsou otroci, oheň je pálí, kamen a meč je usmrcují a konečně ďáblové panují nad nimi.

10. Otázka. Zdali pak na vzkříšení vstanou všichni údové?

Odpověď. Bohu je všechno snadné a takto on zaslíbil; ale slabosti a mysli lidské zdá se to býti jakoby nemožné. Jako totiž Bůh vezma trochu prachu a hlíny utvořil přirozenost jinou, přirozenost těla k hlíně nepodobnou, a učinil druhy mnohé jako: vlasy, pleť, kosti a svazy; a jako jehla do ohně jsouc uvržena mění barvu a v oheň se proměňuje, ačkoli podstata železa se neruší, nýbrž dále trvá: podobně i na vzkříšení všechny údy vstanou a jako psáno jest (Luk. 21, 18.) „ani vlas nezahyne“, a všechny budou jasné, všechny ve světlo a oheň ponořeny a proměněny, ale nebudou jak

někteří praví, rozpojeny a obráceny v oheň, tak že by přirozenost jejich více nepozůstala. Neboť Petr zůstane Petrem, Pavel Pavlem, Filip Filipem, každý ve své vlastní přirozenosti a podstatě naplněn jsa Duchem. Praviš-li však, že zruší se přirozenost, již není Petra ani Pavla, ale všude a naskrze Bůh a ti, kteří odcházejí do pekla, již nepocítují pokuty, aniž odplaty ti, kteří odcházejí do království.

11. 12. Představme si zahradu posázenou ovocnými stromy všeho druhu; jsou tam brušky, jabloně i vinné révy mající ovoce a listí; tu pak zahrada ta i všechny stromy i listí na jinou přirozenost by se proměnila a stala by se světlou a jasnou: tak hle lidé na vzkříšení se promění a budou údové jejich svatí a světlí. A proto mají se lidé Boží připravovati k boji a k zápasu. Jako pak statečný jinoch snáší rány způsobené, dále zápolí a zase soupeře odbíjí: tak mají též křesťané snášeti protivenství zevnější a boje vnitřní, aby až tepání jsouce trpělivostí zvítězili. Nebo cesta víry křesťanské je taková: Kde jest Duch svatý, tu i v zápětí jako stín jde protivenství a potýkání. Víš jak pronásledováni byli proroci od vlastních svých krajanův, a předse v nich působil Duch. Víš, jak Pán, jenž jest „cesta a pravda“ (Jan 14, 6.), ne od národa cizího, ale od svých vlastních, od svého kmene, od Israele byl pronásledován a ukřižován; a podobně i apoštolé. Neboť od doby kříže¹⁾ opustil je Duch Utěšitel a přešel na křesťany. Ostatně z Židů nikdo nebyl pronásledován, toliko křesťané vydávali krvavé svědectví. Proto nemá jim to býti s podivením, anobrž třeba, aby pravda trpěla protivenství.

13. Otázka. Někteří praví, že zlo vchází zvenku a že chce-li člověk, nepřijme je, ale odmítne od sebe.

Odpověď. Jako had rozprávěje s Evou, poněvadž poslechla ho, do ní vnikl: tak i nyní hřích, jenž je vně, vchází do člověka, když poslouchá ho. Nebo hřích má moc i svobodu vejíti v srdce; vždyť myšlenky nejdou z vnějška, ale rodí se uvnitř v srdci; praví apoštol (I. Tim. 2, 8.): „Chci aby se muži modlili bez hněvu a zlých myšlení“; a podle evangelia (Mat. 15, 19.) myšlenky vycházejí ze srdce. Dej se tedy na modlení a zpytuj srdce i mysl svou a chtěj odesýlati k Bohu modlitbu čistou; ohlížej se také bedlivě, zda nic ti nepřekáží, zda modlitba tvá se děje čistě, zda mysl tvá se zaměstnává s Pánem, jako rolník svým rolnictvím, muž svou ženou, kupec svým kupectvím; zda ty skláníš kolena svá k modlení, a jiní myšlení tvá rozptylují.

¹⁾ Od té doby, co Krista ukřižovali.

14. 15. Ale ty pravíš: Pán když přišel, křížem svým „odsoudil hřích“ (Řím. 8, 3.), a tedy není ho již uvnitř. Než jako vojín, když byl zajel s vozem svým v něčí příbytek, má v domě tom moc vcházeti a vycházeti, kdy se mu líbí: tak i hřích má moc mluvit v srdci; neboť psáno jest (Luk. 22, 3.): „Vešel satan v srdce Jidášovo“. Díš-li však, že příchodem Kristovým hřích byl odsouzen a že po křtu nepravost již více nenalézá potravu, aby v srdci ožývala se: zda nevíš, že od příští Páně až po tento den i ti, co byli pokřtěni, leckdy i zlé věci mysleli? či neobrátili se někteří ke chvále ješitné, ke smilství a obžerství? či mají všickni ti světáci, již žijí v církvi, srdce bezúhonné a čisté? či neshledáváme, že po křtu mnoho hříchů se páše a mnozí hřeší? Má tedy loupežník ten i po křtu pastvu a přístup a může páchat, co chce. Psáno jest zajiště (V. Mojž. 6, 5.): „Milovati budeš Hospodina Boha svého z celého srdce svého“, a ty pravíš: Miluji ho a mám Ducha svatého; máš-li pak paměť a lásku a toužebnost svou po Pánu? jsi-li pak dnem a nocí k němu připoután? Máš-li lásku takovou, čist jsi; nemáš-li jí však, pátrej ještě, když práce pozemské neb myšlení zlá a mrzká se ti naskytují, kloní-li se tu duše tvá k nim, čili se táhne vždy k lásce a toužebnosti po Bohu? Neboť myšlení světská táhnou mysl k věcem zemským a porušitedlným a nepřipouštějí milovati Boha a pamatovati na Pána. Druhdy vydá se člověk jinak nevědomý na modlení, sklání kolena a mysl jeho ocítá se v míru a pokoji; když pak dále dumá a hloubá, tu roztrhne se zeď nepravosti oproti stojící a on proniká k vidění a k moudrosti takové, že ani mocní ani moudří ani řečníci nemohou pochopiti a seznati důvtipu jeho; neboť tajemstvími Božími zaměstnává se. Kdo perly neumí zkoumati, ten také neumí oceniti je, protože v té věci nemá zkušenosti. Proto tedy křesťané opovrhují tím, co je na zemi slavného, a považují to za smetl proti velebnosti, jež v nich žije a působí.

16. Otázka. Může-li klesnouti člověk, jenž má milost?

Odpověď. Bude-li nedbalý, poklesne; neboť nepřátelé nikdy nezahálejí, aniž se štítí boje: čím více ty nemáš ustávati hledati Boha; nebo veliká vzejde ti škoda, budeš-li nedbalý, byť se i zdálo, že v tajemství milosti utvrzen jsi.

17. Otázka. Zůstává-li milost při člověku i po pádu?

Odpověď. Bůh chce člověka znovu uvesti k životu a vzbuzuje ho, aby opět želel hříchův a usmyslil si. Pakliže zůstává při něm, (vzbuzuje) i toho, jenž se kaje z dávných pošetilostí svých, aby opět jich želel a napravoval.

18. Otázka. Zdali lidem dokonalým ještě snášeti jest utrpení a boj, čili jsou již zhola bezpečni?

Odpověď. Nepřítel nikdy neustává bojovati, satan pak nemilosrdný jest a nenávistník lidí; proto také bez ustání bojuje s každým člověkem, ale nenapadá všechny jednotejně. I vladaři a knížata odvádějí daně králi, ale ten bezpečně se na své bohatství, zlato a stříbro, jako z nadbytku svého veliké činí náklady a nepovažuje toho za škodu. Podobně i kdo dává almužnu, nepokládá jí za škodu. A tak i satan pokládá tyto věci ¹⁾ za vedlejší. Tu jest ku příkladu člověk chudý, jemuž se nedostává pokrmu ani na jeden den; onen bývá bičován a trápen, že nemůže úplně zapraviti svou daň; jiný bývá mučen a ukrutně trápen a neumírá; jiný zase pro jediné slovo na hrdle bývá trestán a utracen. Tak hle jsou i mezi křesťany, kteří silně bývají napadáni a trápeni od nepravosti, ale v boji ještě více se tuží a nabývají zběhlosti, pohrdající mocí nepřátelskou, aniž v té příčině upadají v nebezpečství, poněvadž jsou stateční a ujištění svým spasením, že často se cvičili v boji s nepravostí a zkušenosti nabyli. Bůh jest s nimi, vede a těší je.

19. Jiní však, jenž nikdy se nebyli cvičili, jakmile na ně první protivenství připadne aneb válka proti nim se zdvihne, ihned upadají v záhubu a zahynutí. Když někdo jde městem chtěje navštívit své milé a známé, a když na tržišti se potká s mnohými, nedá se jimi zdržeti, máje na mysli shledati se s milými svými; a když pak zvenku zatluče na dvěře a zavolá: rádi mu otevrou přátelé jeho. Jestliže však se baví na tržišti a tam posmívati se dává a zdržovati od těch, s nimiž se setkal: dvěře se zavrou a nikdo mu neotevře. A takhle i ten, kdo přijíti žádá ke Kristu, Pánu našemu, příteli opravdovému, nechať všech jiných věcí pomine a jimi pohrdne. Lidé, kteří vcházejí do paláce ke králi, knížata a správcové u veliké bývají úzkosti, jak by měli odpověděti i aby se v řeči své nepotkli a v potupu neb pokutu neupadli; vesničané však a lidé jinak nevzdělaní, kteří nikdy panovníka neviděli, nemají takových starostí; a tak jest i se světem tím podnebeským od krále až po žebráka: slávu Kristovu neznajíce péči mají o věci vezdejší a na den soudu zřídka kdo rozpomene se. Kdo však myšlením svým vstupují k soudné stoličce Kristově, kde trůn jeho jest, a před obličejem jeho ustavičně krácejí, ti jsou vždycky v bázni a strachu, aby nějak nepoklesli ve svatých jeho přikázáních.

¹⁾ Tuším některé ty ctnosti, ve kterých lidem dokonalým nepřekáží.

20. Boháči tohoto světa, když byli mnoho obilí naskládali do stodol svých, opět pracují den ode dne více, aby zbohatli a v nedostatek neupadli; kdyby však spolehše na bohatství uložené nedbali nastřádati jiného, nýbrž trávili ze zásoby uložené, skoro by v nouzi a nedostatek upadli; proto třeba, aby přijímající a strádající dále se přičinovali a shromažďovali, by nechudli. Rovněž tak jest i u křesťanů s požíváním milosti Boží; neboť dí písmo (Žalm 33, 9.): „Okuste a vizte, jak libý jest Hospodin“. Okoušení pak toto jest moc Ducha na jisto působící, ježto v srdci službu koná. Nebo kdož jsou synové světla a synové služby novozákonní v Duchu svatém, ti neučí se ničemu od lidí, neboť „učení jsou od Boha“ (Jan 6, 45.). Sama totiž milost vpisuje jim v srdce zákony Ducha. A proto nemají spoléhati jediné na písma černidlem psaná, ale i milost Boží píše jim v desky srdce zákony Ducha a tajemství nebeská; a srdce panuje a kraluje celému ústrojí tělesnému. A když milost ujala pastviny srdce, panuje všem údům a všemu myšlení; nebo tam všechna mysl a všechno myšlení duše a všechna naděje její. Proto také proniká milost všechny údy těla.

21. A podobně zase při těch, jenž jsou synové temnosti, vládne hřích nad srdcem a vniká do částek všech; neboť „ze srdce vycházejí zlá myšlení“ (Mat. 15, 19.); a tak rozlévaje se pokrývá člověka temností. Kdo by však upíral, že hřích vychovává se a roste s člověkem, ten tuším ani nemyslí na zytřejší den, aniž po něčem baží; neboť hřích na nějaký čas ustává nátisky činiti člověku a vnukati mu zlé žádosti, tak že by člověk ten přísahou stvrzoval: taková vášně již proti mně nepovstává; a hle, za krátký čas hoří žádostí, tak že v té věci křivopřísežníkem shledán bývá. Nebo jako rourou protéká voda, tak srdcem a myšlením hřích. Kdo toto popírá, hříchem, jenž bude brzo nad ním slaviti vítězství, bude usvědčen a zahanben; nebo nepravost hledí se skrýti v mysli lidské a zůstati tam utajena.

22. Kdo tedy miluje Boha, s tím i Bůh spojí lásku svou, a shledal-li ho jednou věřícím, přidá mu víru nebeskou, a tak se stane jako dvojí člověk ten. Abys ty tedy mu obětoval z údů svých, i on sám ze svých jakoby cosi podobného sloučí s duší tvou, abys mohl všechno čistě konati, mohl čistě milovati a čistě modliti se. Veliká jest důstojnost člověka! Hle jak velké jest nebe a země, slunce a měsíc; avšak nezalíbilo se Hospodinu odpočinouti v nich, leč jediné v člověku. Vzácnější tedy je člověk všech stvoření a bezmála říci se odvážím, vzácnější netoliko stvoření viditedlných, ale i neviditedlných, duchů totiž služebných (Žid. 1, 14.). Neboť ne-

řekl ani o Michaeli ani o Gabrieli: „Učiňme je k obrazu a podobnosti svému“ (I. Mojž. 1, 26.), nýbrž o rozumné bytosti člověka, o duši nesmrtelné; a psáno jest (Žalm 33, 8.): „Šiky andělské okolo těch, kteří se ho bojí“. Stvoření tedy viditelná jakousi přirozeností nezměnitelnou vázána jsou.

23. Nebe jednou bylo zřízeno, podobně slunce, měsíc i země, a nelíbilo se v nich Hospodinu, ale také nemohou jinak pohybovati se, než jak byly stvořeny, aniž mají vůli. Ty však učiněn jsi k obrazu a podobnosti Božímu, a to tím, že jako Bůh svémocný jest a co chce činí — kdyby chtěl, mohl by dle moci své odkázati spravedlivé do pekla a hříšníky do království, jakkoli tak nevolí a nečiní; neboť soudce spravedlivý jest —: tak i ty svémocný jsi a chceš-li zahynouti, přirozenosti jsi proměnitelné. Chtěl-li by se rouhati, míchatí otravy neb zavraždití někoho, nikdo se ti nevzepře a nezabrání. Chce-li kdo, bude Boha poslušen a bude kráčet cestou spravedlnosti a přemáhati své žádosti; neboť mysl taková na odpor se staví a rozmyslem statečným překonati může útoky nepravosti a žádosti hanebné.

24. Jestliže v domě vzácnějším, kde je nádobí od zlata, nádobí pozlacené a od stříbra, oděvy rozmanité, zlato a stříbro, služebníci a služebnice, jež tu posluhují, zdržují mysl svou, ač přirozenost pro hřích obývajcí v ní po všem baží, a pro lidskou bázeň pánů svých potlačují popudy svých žádostí: čím více tu, kde bázeň Boží jest, povinna mysl bojovati a vzpírati se proti hříchu vždy sobě přítomnému! Neboť jen to, co je v moci tvé, přikázal Bůh. Přirozenost zvířat nerozumných vázána jest: přirozenost hadí ku příkladu je krutá a jedovatá, a tudíž všichni hadové jsou takoví; vlk je přirozenosti dravý, a takové přirozenosti jsou vlci všichni; beránek jsa krotký bývá polapen, a všichni beránci též jsou přirozenosti; holubice je prostičká a beze lsti, a všichni holubi jsou též přirozenosti. Ale s člověkem není takto: jeden je vlk dravý a jiný jako beránek uchvácený; z téhož rodu lidského obojí pochází.

25. Jeden nepřestává na své vlastní ženě, ale smilní, kdežto jiný takové žádosti ani nepřipouští vstoupiti do srdce svého; jeden olupuje bližního a jiný pro Boha i své rozděluje. Tu tedy vidíš, jak proměnitelná je přirozenost lidská: kloní se ke zlému a opět k dobrému a schopna jest na obě strany činiti co chce. Chopna tedy jest i dobrého i zlého, buď milosti Boží, buď moci protivné, avšak není podrobena nutnosti; jelikož i Adam sám prvé, dokud žil v čistotě a nevinnosti, panoval svému myšlení, ale od té doby, co přestoupil přikázání, hory nesnesitelné leží mu na mysli. My-

šlénky nepravosti smísivše se staly se vesměs jako jeho vlastní, a už nemá vlastní ani jediné, poněvadž vládne jimi nepravostí.

26. I třeba tedy hledati svíce, kterou bys rozžal a při které bys našel myšlení čistá; neb ta jsou přirozená, která Pán stvořil. Ti, kteří se vychovávají k plavbě na moři, naučili se plovati, a když povstane bouře a vlnobití, neděsí se. A tak jest i s křesťany. Jako mysl tříletého dítěte nemůže pojati a pochopiti mysl dokonalého sofisty, ježto mnoho času mezi nimi prošlo: tak i křesťané jako nemluvňata světa toho neváží hledíce k stupni milosti; neboť jsou cizinci ve světě tomto. Vlast jejich a útěcha jest jinde; mají křesťané utěšení Ducha svatého, mají slzy, žel a nářek, a samé ty slzy jsou jim rozkoší. Avšak mají též bázeň v radosti a plesání, jsou jako lidé, již nosí krev svou v rukou svých, nedůvěřující sobě aniž domnívající se, že by čím byli, alébrž za nic považování a zavržení jsouce od lidí všech.

27. Jako složil-li král u některého chudáka poklad svůj, ten vezma ho v ostrahu, nedrží ho za svůj, ale všude se zná ke své chudobě, aniž se opovazuje z cizího pokladu něčeho utratiti; neboť mu vždycky leží na mysli, nejen že poklad není jeho vlastní, nýbrž i: král, vladař složil ho u mne a když se mu zlíbí, zas ode mne ho vezme: podobně tak mají o sobě smýšleti také ti, kteří obdrželi milost Boží, mají býti pokorní a znáti se k chudobě své. Neboť kdyby ten chudák, u něhož král uložil svůj poklad, spouštěje se na cizí poklad, jakoby jeho vlastní byl, jím se vynášel a pýchu pojalo srdce jeho: tu nepochybně by mu král odňal poklad svůj, a on, ač u něho uložen byl, zůstal by chudásem, jakým dříve byl. A tak i když zpyšní ti, jimž milosti Boží se dostalo, a když pýchu pojímají srdce jejich: Pán odnímá jim milost svou a oni zůstávají, jak byli před přijetím milosti Páně.

28. Než mnozí majíce při sobě milost, jak hříchem o ni bývají oloupeni, ani nevědí. Jako kdyby byla v domě některém mladice a jinoch, a ten by jí lahodil a ji loudil, až by mu svolila a smilnila s ním a zasloužila si vypuzení: tak i hrozný ten had hříchu s duší jest, lákaje a nabádaje ji; a když svolí, tu duše netělesná obcuje s netělesnou nepravostí ducha, to jest duch obcuje s duchem a ten, jenž připustil k sobě a pojal myšlení nešlechtníka, cizoloží v srdci svém. Ten tedy jest cíl zápasu tvého, by necizoložil v myšlení svém, ale myslí na odpor se postavil, uvnitř bojoval a zápasil, neposlouchal a neměl zalíbení v myšlénkách svých. A když takovou hotovost u tebe Pán shledá v den poslední, přijme tě do království svého.

29. Jsou zajisté některé věci, které Pán tak řídí, aby lidem osvědčil milost a volání své; a jsou zase jiné, které tak řídí dopouštěním, aby člověk byl zkoušen a cvičen, i aby ukázala se svémoc člověka. Neboť kdo v soužení a pokušení jsouce postaveni vytrvají v nich, neminou se s královstvím nebeským. A proto křesťané nestěžují sobě, aniž se zarmucují v protivenstvích. Když zkoušení bývají nouzí nebo příkořím, nemá jim to býti s podivením, alebrž spíše radovati se mají z chudoby a pokládati ji za bohatství, půst za rozkoš, potupení a pohanění za slávu. A naopak, když přicházejí do případností, jež v životě tomto platí za slavné, ale svádějí k utěšení tělesnému, aneb když nabývají bohatství, slávy, rozkoší: tu nemají se radovati z věcí těch, nýbrž jako ohně utíkatí jich.

30. Na objasnění. Národ maličký zdvihl by se odbojně proti králi; tu nebude se král sám trudití válkou, ale pošle vojáky s vůdci jejich, a ti válku povedou. Jestliže by však hnul se proti němu národ veliký, kterýž by mohl podvrátiti jeho království, tu bude přinucen sám král s celým dvorem a se vším vojskem svým jíti do boje a bít se. Viz, jak veliké důstojenství tvé! Bůh hnul se s vojskem svým, já řku, s anděly a duchy svatými, a sám přišel poslán byv pro tebe, aby tě sobě od smrti vykoupil. Vzmuž se tedy a považ, jak Bůh tě opatřil. Uvádíme příklad z života vzatý pro život. Jako kdyby král připadl na člověka chudáka nemocí sklíčeného, nic nestyděl se za něho, nýbrž léky hojivými léčil rány jeho a dopravil ho do paláce svého a oblekl ho v šarlát a korunu a stoloval s ním: tak i král nebeský Kristus, přišed k člověku těžce raněnému, uzdravil ho a učinil ho společníkem královského stolu svého, a to ne násilím donucuje vůli jeho, nýbrž pozýváje v takovou hodnost postavil ho.

31. V evangeliu (Luk. 14, 18. n. Mat. 22, 4, n.) zajisté psáno jest: „Poslal Pán služebníky své volaje ty, jež by chtěli přijíti a vzkázal jim: Hostina má připravena jest. Ale pozvaní vymlouvali se řkouce, jeden: koupil jsem spřežení volů, jiný: ženu jsem pojal“. Vidíš tu, že zván byl ochoten, ale pozvaní odmítali. Ti tedy sami sobě vinni byli. Tak veliké jest důstojenství křesťanů. Patř, Hospodin připravil jim království a pozývá je, by vešli; než oni nechťejí. O daru tedy, jež děditi mají, dobře by se mohlo říci: Kdyby každý od té doby, co stvořen byl Adam, až do skonání světa proti satanu bojoval a protivenství podstupoval, nic velikého by neučinil proti slávě, kterou zděditi má; neboť spolu s Kristem kralovati bude po věky neskonalé. Sláva budiž

tomu, jenž duši takovou tak zamiloval, že sebe sama i milost svou jí dal a svěřil! Sláva velebnosti jeho!

32. Na pohled my bratři všichni, co tu sedíme, jeden obraz a jeden obličej Adamův obnášíme; než také-li v skrytě a uvnitř jedna jest vůle všech a srdce jedno? i toť jsme všichni za jedno, všichni dobří a zbožní; či jsou někteří mezi námi, již mají společenství s Kristem a s jeho anděly, jiní pak se satanem a duchy zlými? A my tu sedíme spolu všichni jako jeden na pohled majíce všickni jednu tvář Adamovu. Vidiš, jak něco jiného je bytost duchovní, člověk vnitřní, od člověka zevnitřního, protože na pohled všichni jako jeden býti se zdáme? A jedni jsou s Kristem a s anděly, jiní se satanem a duchy nečistými. I má tedy srdce hloubku jakousi nesmírnou; jsou tam jídelny, ložnice, vrata, síně, mnoho krámův ¹⁾ a východy; tam dílna spravedlnosti i nepravosti; tam je smrt, tam je život; tam jsou trhy dobré i špatné.

33. Jako když velkolepý palác zapustne a všelikým neřádem a mnohými mrchami se naplní, takový jest palác Kristův, srdce, pln všelike nečistoty a velikých davů duchů zlých. Třeba tedy palác ten přestavěti, opravit i komory i příbytky slušně zařídit. Neboť přijde tam král Kristus s anděly a duchy svatými, aby tu odpočíval a přebýval, aby se tu procházel a založil tu svoje království. Dím pak, jako když loď velikou úpravou vystrojena jest, kormidelník všecky vede a spravuje, jedněm domlouvaje a jiné řídě: podobně i srdce má za kormidelníka rozum, svědomí kárající, myšlení, kteráž se vespolek obviňují a zastávají; neboť dí apoštol (Řím. 2, 15.): „Když myšlení se vespolek obviňují aneb také zastávají“.

34. Ty víš, že svědomí neschvaluje myšlení, jež povolují hříchu, ale že je hned kárá. Neklameť ono, ježto dosvědčuje, jak mluvití bude před tváří Boží v den soudu, maje uloženo kárati vždy. Jako když vůz, otěže, hovádky a všecken přístroj v moci jednoho vozataje jsou, ten když chce, jede na voze úprkem, a když chce, vůz zadrží a kam jej obrátiti chce, tam vůz jede s ním, všecek tedy je v moci vozataje svého: tak i srdce má mnohá myšlení přirozená, kteráž s ním spojena jsou, a rozum a svědomí kárají a řídí srdce a srázejí myšlení přirozená v srdci bující. Máť duše mnoho článkův a jedno jest.

¹⁾ Přeložili jsme tak původní *διακονίαι πολλαί* vedení jsouce přirovnáním srdce k domu řeckému, z něhož se předně vraty, pak síně podle krámů s obojí strany vycházelo. Srovn. Velišského „Život Řekův a Římanův“ str. 78.

35. Od té zajisté doby, co Adam přikázání přestoupil, vníkl had do domu, stal se pánem jeho a jako druhá duše s duší jest; neboť dí Pán (Luk. 14, 33.): „Kdožkoli nezapře sebe a nebude nenáviděti duše své, nemůže býti učedníkem mým“; a (Jan 12, 25.): „Kdo miluje duši svou, ztratí ji“. Když hřích vešel v duši, stal se údem jejím, spojil se s člověkem tělesným, a odtud bují v srdci myšlení mnohá i nečistá. Kdo tedy činí vůli duše své, činí vůli svého srdce, jelikož duše se srdcem jakoby spletena a smíšená jest. Kdo pak podrobuje duši svou a nevraží proti sobě a proti žádostem svým, toho rovnati lze k člověku, jenž dobývá města nepřátelského, zasluhuje obdržeti dokonalou míru Ducha, mocí Boží obléká člověka čistého a bývá nad sebe povýšen; neboť kdo takový jest, ten konečně božské přirozenosti bude účasten a stane se synem Božím přijma znak nebeský v duši své. Vyvolení Boží bývají totiž pomazáni olejem posvěcujícím a stávají se z nich hodnostáři a králi.

36. Máť zajisté člověk přirozenost takovou, že i ten, kdo hluboko zabředl v nepravost a hříchu otročil, obrátiti se může na cestu dobrou, i ten, kdo jat byl Duchem svatým a opojen věcmi nebeskými, má toho vůli převrci se k zlému. Žena oděná v hadry, vyhladovělá, špinavá mnohým trudem došla by důstojnosti královské a zdobila by se šarlátem a korunou, ano stala by se i nevěstou královou; i vzpomene si předešlé špíny své a zachce se jí vrátiti se v stav dřívější; ale nerodí vstoupiti v hanbu předešlou, byloť by bláznovstvím: tak i ti, kdo již „okusili milosti Boží a stali se účastni Ducha“ (Žid. 6, 4.), nebudou-li chrániti se, potuchnou a bude s nimi hůře, než když byli ještě světu oddáni; ne že by Bůh byl proměnlivý a neměl dostatečné síly, neb že by Duch potuchl, ale že lidé sami nesouhlasí s milostí; proto se zvrhují a v tisícero hříchů padají. Nebo ti, kteří onoho daru okusili, mají při sobě obé, radost a potěšení, bázeň a třesení, plesání a zármutek. Rmoutíť se nad sebou a nad celým Adamem, poněvadž jedna jest přirozenost lidí všech; a slzy jsou jim chlebem a zármutek sladkostí a útěchou.

37. Vidiš-li pak, že někdo se vynáší a nadýmá, jakoby milosti byl účasten, toho, by činil zázraky a křísil mrtvé, ale duše neměl ponížené a upokořené, nebyl duchem chud a sám sobě ošklivý, toho podvádí nepravost, aniž o tom ví, a byť i činil divy a znamení, nelze mu věřiti. Znamení křesťanství zajisté je to, aby líbí-li se kdo Bohu, hleděl utajiti se lidí a byť měl všechny poklady královny, ukryval je a vždycky říkal: Poklad není můj, jiný

ho u mne uložil, jáť jsem žebrák; a kdy se mu zlíbí, vezme jej ode mne. Ale kdo praví: Jsem bohat, mám dostatek, nastrádal jsem, nepotřebuji více, ten není křesťanem, ale nádobou bludu a ďábla. Nebo požívání Boha je bez nasycení a čím více ho někdo okouší a požívá, tím více lační. Takoví mají horlivost a lásku k Bohu, již nelze udržeti, a čím více usilují prospívati a pokračovati, tím více za chudé se pokládají jako lidé nuzní a ničeho nemající. Říkajíť takto: Nejsem ani hoden, aby slunce na mne zasvítlo. To je znamení křesťanství, pokora.

38. Ale kdo praví: Dosti mám, pln jsem, tentě bloudí a lže. Jako tělo Páně bylo oslaveno, když vstoupil na horu, a proměněno ve slávu Boží a světlo neskonalé: tak i těla svatých budou oslavena a budou se stkvíti. Jako vnitřní sláva Kristova takto po těle jeho se rozprostírela a zableskla: podobně i při svatých moc Kristova, jižto mají u vnitru svém, v onen den na venek po tělích jejich se rozleje; nebo jeho podstaty a přirozenosti již od nynějška účastni jsou v mysli své. Psánoť jest (Žid. 2, 11.): „Který posvěcuje i který posvěcen bývá, z jednoho jsou“; a (Jan 17, 22.): „Slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem jim“. Jako od jednoho ohně mnoho lamp se rozžehne, tak i těla svatých jsouce údy Kristovými nutně stávají se taková, jaký on jest.

39. Otázka. Kterak budou křesťané povýšenější nad prvního Adama? ten totiž byl nesmrtedlný a na duši i na těle neporušitedlný, onino však umírají a hynou.

Odpověď. Pravá smrt uvnitř jest v srdci, je skryta a vnitřní člověk umírá jí. Když tedy někdo přešel z té smrti k životu skrytému, ten opravdově žije na věky a neumírá. Ač těla takových na čas se ruší, znova vstanou v slávě, neboť jsou posvěcena. Proto spánkem a odpočinkem nazýváme smrt křesťanů. Kdyby však člověk byl nesmrtedlný a neporušitedlný na těle, všecen svět vida věc tu podivnou, že těla křesťanů nehynou, nutností a ne dobrou vůlí chodil by po ctnosti.

40. Ale, aby dokonale se jevila a zůstávala vůle svobodná, již Bůh dal člověku na počátku, proto tak zřízeny jsou osudy jeho a těla rozrušují se, aby bylo na vůli člověka obrátiti se k dobrému nebo ke zlému. Neníť ani člověk dokonalý nutností připoután k dobrému, ani člověk v hříchu zapadlý, jenž sama sebe činí nádobou ďáblovou, jehož soudu všechno propadlo, ke zlému, alebrž má toho svobodu, státi se nádobou vyvolení a života. A podobně ani ti, kdož božstvím jsou opojeni, ač plni jsou Ducha svatého a zcela jemu oddáni, nižádnou nutností nejsou bezděčni

alébrž svobodno jim obrátiti se a činiti co chtějí, za věku tohoto.

41. Otázka. Zdali hříchu po částkách ubývá, zdali znenáhla vykořeňuje se a tak i člověk prospívá v milosti, čili se hřích vyplení hned, jakmile člověk pokročí?

Odpověď. Jako zárodek v životě matky ne hned tuhne v člověka, nýbrž znenáhla nabývá tvaru a rodí se, avšak ještě není člověkem dokonalým, ale roste po mnohá léta, až v muže dospěje; jako zrno ječné nebo pšeničné ne hned kořeny pouští, jak mile bylo v zemi vrženo, nýbrž jdou přes ně bouře a větry a pak teprv v čase náležitém v klasy dozrává; a jako kdo zasadil hrušku, ne hned ovoce klidí: podobně člověk i ve věcech duchovních, kde tak veliká se jeví moudrost a důmyslnost, znenáhla dospívá „v muže dokonalého, v míru plnosti věku“ (Efeš. 4, 13.), a nikoli, jak někteří říkají: Oblec, svlec.

42. Kdo se chce učit vědám, jde a učí se znaménkům; a když tu pokročil a jest první, jde do školy Latiníkův a jest ze všech nejposlednější; když pak se tu dostane za předního, odejde do školy grammatikův a jest zde opět poslední a začátečník. A když se naučil řečnictví, mezi právními zástupci jest nováček a poslední. A když opět se stal prvním, tu teprv se mu dostává úřadu; a když se stal náčelníkem, bere si přísedícího ku pomoci¹⁾. I když tedy v těch věcech viditedlných tolik jest stupňů pokroku, čím více tajemství nebeská mají své pokračování a po stupních mnohých postupují; a teprv ten, kdo mnohým cvičením a mnohými zkouškami se probral, stává se dokonalým. Neboť křesťané, kteříž milosti v pravdě okusili a znamení kříže nosí v mysli a v srdci

¹⁾ Poněvadž místo toto nedosti jasné jest a přes všechno usilování náležitého světla nabyti jsme nemohli, klademe je zde doslovně: 'Ο θέλων μαθεῖν γράμματα ἀπέρχεται καὶ μανθάνει τὰ σημεῖα, καὶ ὅταν γένηται ἐκεῖ πρῶτος, ἀπέρχεται εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ ἐστὶν ὄλων ἔσχατος. Πάλιν ἐκεῖ ὅταν γένηται πρῶτος, ἀπέρχεται πρὸς τὴν σχολὴν τῶν γραμματῶν καὶ ἐστὶ πάλιν ἐκεῖ ὄλων ἔσχατος, ἀρχάριος. Ἐῖτα ὅταν γένηται σχολαστικὸς, ὄλων τῶν διολόγων ἀρχάριος καὶ ἔσχατος ἐστὶν. Πάλιν ὅταν ἐκεῖ γένηται πρῶτος, τότε γίνεται ἡγεμῶν καὶ ὅταν γένηται ἄρχων, λαμβάνει ἑαυτῷ βοηθὸν τὸν συγκαθεδρὸν. Nesnáze působí ἡ σχολὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν mezi první počátky učení školského, τὰ σημεῖα (čísti a psáti), a vyšší stupeň literního vyučování, τὰ γράμματα (hlavně vykládání básníků) položená, a pak otázka, zdali až do konce toho odstavce o rozličných stupních života školského řeč jest, či ke konci o jiných důstojnostech a úřadech na základě vzdělanosti školské dosažených.

svém, ti od krále až po žebráka všechno za smetí a smrad pokládají; ti snadno také poznávají, že všecek ten svět zemský, poklady královské, sláva a výroky mudrců jsou zjevy klamnými, nemajíce pevného podkladu, alebrž pomíjejíce. A cokoli pod nebem jest, snadno tím pohrdnou.

43. A proč to? Protože cizí a podivu hodné jest to, co je na nebesích a nenalézá se ani v pokladech královských, ani v moudrosti řečí, ani ve slávě světské, a protože důstojnosti a bohatství, jimiž vládou, kdož mají pána a stvořitele všech věcí v útrobě své, jsou zboží nepomíjející, ale stále trvajících. Vědíť křesťané, že duše vzácnější jest nad všechna stvoření; neboť sám jediný člověk k obrazu a podobnosti Božímu učiněn jest. Hle, nebesa jak jsou převeliká i země, a jak vzácní jsou na ní tvorové a jak veliká tělesa jejich! Než člověk nade všechna ta tělesa vzácnější je, ježto v něm jediném se Pánu zalíbilo. I velrybové mořští i hory i divá zvířata patrnou velikostí převyšují člověka. Považ tedy důstojnost svou, jak vzácný jsi, že tě Bůh učinil nad anděly, ježto pro tebe poslán byl a pro vykoupení tebe přišel na tuto zem.

44. Kdy pak přišli andělé k spasení tebe? Neboť král, syn královský, vešel v radu s otcem svým a vysláno je Slovo, jež oblekší se v tělo a utajivší své božství, aby rovné rovným bylo spaseno, položilo život svůj na kříži. Tak veliká jest láska Boží k člověku. Nesmrtelný volil ukřižován býti pro tebe. Viz tedy, jak „Bůh miloval svět, že syna svého jednorozeného dal pro něj“ (Jan 3, 16.); „kterakž nám s ním nedá všechno“ (Řím. 8, 32.)? A opět jinde (Mt. 24, 47.) dí: „Amen pravím vám, nade vším statkem svým ustanoví jej“. Ukazuje pak také na jiném místě, že andělé jsou sluhové svatých; neboť když byl Eliáš ¹⁾ na hoře a postupovali proti němu cizinci, řekl služebník: „Mnoho jich jde na nás a my jsme sami“; i odpověděl Eliáš: Zda nevidíš šiky a zástupy andělů s námi a vůkol nás, ani pomáhají nám? I vidíš, že Hospodin a zástupové andělů jsou se služebníky jeho. Jak tedy vznešena jest duše, jak vysoce vážena od Boha, když Bůh i andělé ji volají v společenství a království své! Ale i satan a mocnosti jeho hledí ji potáhnouti na stranu svou.

45. Jako pak zde na tomto světě viditedlném král nedá se obsluhovati od pasáků, nýbrž od lidí vznešených a dobře vychovaných: tak i na dvoře nebeském slouží králi nebeskému toliko ti, kdož jsou bez úhony, bez vady a srdcem čisti. A jako v paláci děvice

¹⁾ Vlastně Elisens; viz IV. Král. 6, 15. n.

spanilé beze všeliké úhony a nejsličnější podoby účastny bývají společnosti královské: tak i v paláci duchovním toliko duše všemi ctnostmi dobrými ozdobené obcují s králem nebeským. Odchází-li vladař, ať povím příklad, aby v některém domě zůstával, a je-li dům ten náhodou znečištěn: tu hezky bývá dům ten opraven, všelijak okrášlen i voňavky rozlity. Čím více potřebuje příbytek duše, v němž Pán odpočívati chce, všeliké ozdoby, aby mohl do něho vejíti a v něm odpočívati ten, jenž jest prost vší poskvrny, prost všeliké úhony! Neboť v srdci takovém spočine Bůh a všecken sbor nebeský.

46. Má-li zde na tom světě viditedlném otec statky veliké a mezi nimi koruny a drahé kameny, ukrývá je ve schránkách tajných a zachovává je synu svému milenému, aby mu je jednou odevzdal; a tak svěruje Bůh sebe a klenoty své duši v držení. Povstane-li v tomto světě viditedlném válka a vytrhne-li král s vojskem do boje, a je-li strana jeho menší nebo slabší, tedy vyšle hned poslanca své a jedná o pokoj. Stojí-li však národ veliký proti rovnému sobě a král proti králi, ku příkladu král perský a král římský: tuť arci nezbytno, aby oba králové se hnuli se vším vojskem svým. Viz tedy, jak velika jest důstojnost tvá, jelikož Bůh se hnul se vším vojskem svým, já řku, s anděly svými a duchy, aby se setkal a srazil s protivníkem a vykoupil tě od smrti. Bůh tedy přišel pro tebe!

47. Jako kdyby král některý nalezl žebráka na celém těle malomocného a neštítíl by se ho, alebrž léky vlil do vředův a zhojil rány jeho a konečně ke stolu královskému přivedl by ho, oblekl ho v šarlat a králem ho učinil: takhle učinil Bůh pokolení lidskému: obmyl jejich rány, vyléčil je a uvedl ve svatební síň nebeskou. Velika tedy je důstojnost křesťanů, tak velika, že ji nelze přirovnati k ničemu. Bude-li však uchvácen a oklamán nepravostí, bude podoben městu bez hradeb, do něhož vnikají vrahové, kde chtějí, bez překážky a ježto plení a pálí. Takto i v tebe, budeš-li nedbalý a nebudeš-li míti pozor na sebe, vkradou se duchové nepravosti a zhanobí a zpusťší mysl tvou rozptylující myšlení tvá v tento svět.

48. Mnozí zajisté lidé co do věcí zevnějších zkoumatelé důkladní, jižto i vědy pěstují a dbají o život počestný, drží člověka takového za dokonalého, nemohouce nahlédnouti do srdce a nevidíce hříchy, jež duši svírají. A předse jsou hříchové ti podle vnitřní povahy nepravosti jako kořen v údech; zloděj v domě jest, to jest moc protivná. Odbojná tedy jest a duchovní; a nečiní-li

kdo odpor hříchu, znenáhla tajně rozlévá se vnitřní nepravost ta víc a více, a nese člověka k tomu, aby skutkem páchal hříchy zjevné. Nepravost jest jako oko zřídla ustavičně se prýštící. Ty tedy hled' ucpávati to proudění nepravosti, bys padaje v tisícero hříchů nezpitoměl, tak jako kdyby člověka urozeného, bezstarostného bohatce služebníci vladařovi a pochopové odvěkli a před vladaře přivedli řkouce: Usvědčen jsi z obvinění, hrdla jsi propadl, člověk ten pro strach z řeči takové konečně by pozbyl všecek rozmysl svůj a zůstal jako pitomý.

49. Rozuměj tedy podobně i o duchách nepravosti. Neboť tento svět viditelný od krále až po žebráka leží ve zmatku, jest v rozbroji a třenici, aniž kdo z nich zná toho příčinu: zjevné to zlo, ježto vešlo neposlušností Adamovou a jest osten smrti. Hřích totiž, kterýž takto vnikl, jsa jakousi duchovní mocností satanovou a z jeho podstaty, všeliké zlé nasil, jelikož potají v útrobě a myslí lidské působí a tam proti myšlénkám bojuje. A lidé nevědí, že návodem moci jakési cizí zlé páchají a domnívají se, že by bylo vše to přirozeno a že to činí ze svého vlastního rozmyslu. Ale ti, jenž mír Kristův v srdci svém chovají a světlo Kristovo, ti vědí, odkud ty věci jdou.

50. Svět totiž trpí neduhem nepravosti, aniž ví. Jestliť to nečistý žár ohně, jenž podžehá srdce, všemi údy probíhá a lidi navádí k prostopášnostem a hříchům nesčíslným. Kdo lektání takové pocítují a v něm si zalibují, uvnitř v srdci svém již smilní, a když se zlé takto přechovává, upadají také ve zjevné smilnění. A tak rozuměj i o lakomství, ctižádosti, pýše, žárlivosti, hněvu. Jako když někdo pozván jest k obědu a předkládají se mu jídla mnohá, zlá žádost ho nabádá, aby jedl ode všech: tak hle duše jata libostí obtěžuje se. Neboť náruživosti jsou jako hory nesnesitelné, mezi nimiž jsou řeky plné draků, jedovatých zvířat a plazův. Jako kdyby potvora taková pohltila člověka, tak pohlcuje hřích duše. Jsou náruživosti ty jako horoucí plameny ohně a jak ohnivé šípy nešlechtníka, neboť dí apoštol (Efeš. 6, 16.): „Byste mohli ohnivé šípy nešlechtníka uhasiti“. Hřích okolo duše nabyt potravy a základu.

51. Rozumní pak, když se v nich ozývají náruživosti, nepovolují jim, ale horlí proti žádostem a berou je v nenávisť. Satan zajiště velmi rád by v duši odpočíval a tam se rozhostil, i mrzí se a trápí, když mu duše nepovoluje. Jsouť ovšem někteří mocí Boží tak ovládáni, že byť i spatřili mladíka se ženou a něco na mysl jim vstoupilo, předse mysl jejich se neposkvřňuje, aniž vnitřního hříchu se dopouštějí. Ale nesluší v té věci bezpečiti se. Jsou pak

i jiní, v nichž náruživosti dokonale přestaly, vyhasly a vyschly, ale ten stupeň dokonalosti toliko při velikánech shledává se. Jako lidé kupečtí nazí se vrhají do hlubiny mořské a do vody nebezpečné, aby tu zlovili perly způsobné do koruny královské a nachovce: tak i poustevníci samotáři nazí vycházejí ze světa a sestupují v hlubinu moře nepravosti a v propast temnosti, sbírají tam a vynášejí odtud drahé kameny, hodící se do koruny Kristovy, pro sbor nebeský, věk nový, město světla i národ andělský.

52. Jako do sítě rozličné druhy ryb se chytají a méně užitečné zase hned do moře házejí: tak i síť milosti přese všechny rozestírá se a hledá odpočinutí; ale lidé neposlouchají a proto zase do hlubiny temnosti uvržení bývají. Nebo jako zlato z hojnosti písku se vypláká a shledávají se tu pak zrnka malinká jako proso: tak i mezi mnohými málo jest osvědčených. Kdo vedou správu království, zjevni jsou a kdo v něm dávají nařízení, patrní jsou; podobně zjevni jsou i ti, kteří soleni jsou solí nebeskou a kteří mluví z pokladů Ducha. Zjevny jsou ty nádoby, v nichž má Bůh své zalíbení a jimž uděluje milost svou. Jiní pak s velikou trpělivostí přijímají moc posvěcující, jakž Hospodin ráčí způsobem rozmanitým. Kdo tedy mluví, není-li veden světlem a moudrostí nebeskou, nemůže každého přesvědčiti; neboť povolání a povahy jsou rozličny: jedni postaveni jsou v boji, jiní v pokoji.

53. Chce-li kdo znovu zbudovati město zpuštěné, bez prodlení strhá to, co již je natrženo a hrozí spadnutím, pak počne kopati a ve výkopech klásti základy a stavbu vyváděti; ale ještě nemá domu; a kdo chce založiti zahradu na místě pustém a smrdutém, nejprve dá se v mýtění, ohrazení a zakládání vodotoků, pak teprv sází a sazenice rostou, aby takto zahrada po dlouhém čase přinesla ovoce. Takhle i povolání a povaha člověka po pádu zapustla koukolí a trním zarostla; neboť Bůh pravil k člověku (I. Mojž. 3, 18.): „Trní a hloží bude ti země ploditi“. Třeba tedy mnoho práce a klopotu, aby kdo našel a položil základ, až by přišel oheň do srdce člověka, jenž by vypálil to trní vůkol; a tak počínají lidé posvěcovati se oslavujíce Otce i Syna i Ducha svatého na věky! Amen.

Homilie XVI.

Hřích a milost v duši křesťanské.

1. Zlé pošlo od vůle svobodné, není bez počátku, není z Boha, aniž 2. s člověkem nerozlučně smíšeno jest. 3. Kdož milosti Boží dosáhl, nejsou ještě prázdní pokušení, než proto nesluší zoufati; 4. mají pomocníka a zoufáním hříchu přibývá, kdežto nadějí a důvěrou vysychá. 5. Nelze také namítati, že kde je zlé tam není Bůh; Bůh neobsáhlý vše obsahuje i zlé, aniž však pokálí se jím. 6. Jen my obcujme před tváří Boží a utvrzujme se v bázni jeho. 7. Milost neviditelně působí v duši a zdobí ji; 8. i radují se z toho andělé a svatí a připravují ji příbytek v nebesích. 9. I dobré může se zvrhnouti ve zlé a proto třeba počínati si ve všem střízlivě a s rozvahou. 10. Lidé rozličně soudí o hříchu, 11. my však hledíme pokáním a bázní Boží milosti získati a zachovati; časem nabude důvěra vrchu nad bázní. 12. Dále vedme si pokorně a byť i znovu hřích o duši se pokoušel, 13. Kristus Pán s vojskem svým nebeským přispěje nám ku pomoci, abychom k čemu povoláni jsme, toho i dosáhli.

1. Všechny bytosti rozumné, já řku andělé, duše i daemonové, byly od tvůrce stvořeny prostočisty; že se však některé z nich zvrhly ve zlé, to se jim přihodilo od vůle svobodné. Svou zajisté vůli vlastní odvrátily se od toho, co je pravé a šlechetné. Díme-li, že tak stvořeny jsou od tvůrce, činíme Boha soudcem nespravedlivým, že satana do ohně zavrhl. Pravíť ovšem někteří bludaři, že hmota jest bez počátku, hmota že jest kořen [hříchu] a kořen ten že jest moc a sice rovná moci Boží. Na to ty podstatně můžeš odpověděti: Která moc konečně zvítězí? Bez pochyby moc Boží. I není tedy ani časem ani mocí roven ten, kdo podléhá. Kterí pak dokonce praví, že zlé je v podstatě [Boží], ti ničemu nerozumějí. V Bohu zajisté není podstaty zlé, jelikož podstata jeho veskrze bez vášní a božská jest; ale v nás působí všelikým úsilím a dosti citelně, vnukajíc všeliké žádosti zlé, avšak není s námi tak smíšeno jako dle řeči některých voda s vínem bývá smíšena; alebrž tak, jako když na jednom místě leží zvláště pšenice a zvláště koukol, a jako v domě jinde je zloděj a jinde hospodář.

2. Představ si studnici, ana vydává vodu čistou, a na dně jejím kal; zbouří-li někdo ten kal, studnice celá se zakalí; tak i duše, když se pobouří, zkalí se a smísí se s hříchem a tu sjedná se satan s duší a oba duchové svolí buď k smilstvu neb k vraždě; proto (I. Kor. 6, 16.): „Kdo se přidrží nevěstky, jedno tělo jest“. Ale v jiné době jest duše sama o sobě ve své podstatě a kaje se z hříchů spáchaných, pláče, modlí se a vzpomíná na Boha. Kdyby však duše byla všecka pohřížena ve zlém, kterak mohla

by si takto počínati, an satan nemaje žádného milosrdenství nechce tomu, by se lidé dali na pokání? A žena s mužem spojená jedno s ním jest, ale jiným časem opět jsou od sebe odloučeni, jelikož často jeden z nich umře a druhý zůstává na živě. A totéž platí i o spojení s Duchem svatým: stávají se duchem jedním; neboť (t. v. 17.): „Kdo se přidrží Pána, jeden duch jest“. Toto se však děje tenkrát, když bývá člověk od milosti pohlcen.

3. Někteří i když byli Boha okusili, ještě bývají trápeni od protivníka a diví se tomu nemajíce ještě té zkušenosti, že i po navštívení Božím působí myšlenky proti tajemstvím křesťanským; ti však, kdož v nich sestárli, nic se tomu nediví. A jako rolníci zkušení dle dávné zkušenosti své, když nastane úroda, nebývají beze vší starosti, ale k hladu a nedostatku prohlédají; a zase naopak, když by připadl hlad a nedostatek, nezoufají vědouce, že zase nastane proměna: tak děje se i ve věcech duchovních. Když rozmanitá pokušení duši skličují, tu ona nediví se, aniž zoufá, poněvadž ví, že z dopuštění nepravost ji zkouší a cvičí; a zase když oplývá hojností a útěchou, není bez starosti, ale očekává proměnu. Slunce jsouc těleso a stvoření, když svítí na místa smrdutá, plná bahna a nečistoty, nic tím netrpí, aniž se pokálí: čím více prázden bude všeho toho Duch čistý a svatý, jenž přebývá v duši od nešlechtníka ještě trápené, neboť „světlo ve tmě svítí a tma ho neobsáhla“ (Jan 1, 5.).

4. Byť tedy člověk i v poníženosti žil a oplýval milostí, ještě se ho drží jakási povázka hříšnosti, avšak má také obhájce, an mu pomáhá. Když tedy někdo se octne v protivenstvích a vlny náruživostí dorážejí naň, nic nezoufejš; nebo počínáním takovým hřích by tím více mohutněl a tím snáze nalezl přístupu. Má-li však kdo stále naději v Boha, hříchu jaksi ubývá a on vysychá. Že někteří jsou dnou lámáni, nebo na těle ochromeni, horečkou trápeni, neb jinak chorují, toť následek hříchu; neb ten je kořen všeho zlého a odtud pocházejí zlé žádosti duše a zlá myšlení. Jako zřídlo tekoucí, okolo něhož bývá mokro a vlhko, jakmile nastane horko, i samo vyschne i vůkol místa nejbližší: tak i milost při sluhách Božích, když rozhojňuje se v nich, vysušuje žádost nešlechtníkem vnukanou, ale i chťiče přirozené, poněvadž lidé Boží výtečnější jsou Adama prvního ¹⁾).

5. Boha nelze obmeziti ani postihnouti, onť se zjevuje všude, i na horách i v moři i dole v propasti, ale nikoli přecházením

¹⁾ Srovn. Řím. 5, 15.

z místa na místo, jako andělé s nebe na zem sestupují; neb je na nebi a je zde. Ale řekneš, kterak může Bůh býti v pekle, aneb, kterak může býti v temnosti, aneb v satanu, aneb na místech neřestných? Já pak odpovídám: On ničeho netrpí a obsahuje vše, neboť nelze obmeziti jej; ale satan jsa jeho stvoření uvázán jest. Dobré pak nebývá ani ukáleno ani zatemněno. Popíráš-li však, že v sobě obsahuje všecko, i peklo i satana, obmezuješ ho v tu stranu, kde je nešlechtník, tak že by nám bylo hledati jiného nad něho vyššího; neboť nutno, aby Bůh sám všude vyšší byl. Než pro tajemství a jemnost podstaty Boží tma jím obsažená nepostihuje ho, aniž zlé může účastno býti čistoty, která v něm jest. V Bohu tedy není žádné podstaty zlé, poněvadž ničím nemůže trpěti.

6. Nás však drží se zlé, jelikož přebývá v srdci a tu působí vnukaje zlá a nečistá myšlení, nedopouštěje čistě modliti se, alebrž jímaje srdce pro tento svět. Vloudilo se v duše, ba i samých článků kostěných dotýká se. Jakož tedy satan je ve vzduchu a Bůh tam přítomný ničehož tím netrpí: tak i v duši je hřích, ale milost Boží podobně je tu přítomna ničeho netrpíc. Jako sluha vždy jest okolo pána svého, a jsa nejblíže něho nikdy není bez bázně a bez něho ničeho nepodniká: podobně i my povinni jsme myšlení svá předkládati a vyjevovati Kristu, pánu svému a znateli srdcích našich, a míti v něho naději a důvěru svou říkajíce: Onť má sláva, onť můj otec, on bohatství mé! Vždycky tedy máš v svědomí svém chovati péči a bázeň. Kdo však nemá milosti Boží v sobě vštípené a pevně založené, ten pečuj dnem i nocí, aby mu přirozeno bylo a pevně při duši jeho setrvalo, co jinak jen na hodinu ho vodí, vzbuzuje a řídí k dobrému, aby alespoň péče, bázeň a trud mu byly {zkroušením srdce přirozeným, nezměnitelným a na vždy v něm upevněným.

7. Jako pak včela skrytě plástuje med v úlu: tak i milost tajně působí lásku svou v srdcích a proměňuje co je trpké v sladké a co je drsné v hladké. A jako stříbrník a rytec, když ryje o díle nějakém, rozličná ta zvířata, jež byl již vyryl, poněkud zakrývá, a když byl dílo dokonal, tedy je celé světlem se lesknoucí ukazuje: tak i Hospodin, ten pravý rytec, ryje v srdcích našich a potají obnovuje je, dokud nevyjdou z těla, a tu pak zjeví se krása duše. Nebo kdo zhotoviti chce nějakou nádobu a na ní vytvořiti živoky, nejprvé z vosku je vytvoří a pak ulije dle vzoru onoho, tak že dílo dle toho vzoru se dokoná: a tak i hřích, povahy jsa duchovní, má svou podobu a v rozličné tvary se proměňuje. A tolikéž i člověk vnitřní jest jakýsi živok mající obraz a tvar;

neboť člověk vnitřní je podobenství zevnějšího. A jest to nádoba drahá a vzácná, neboť mezi všemi tvory v ní se Pánu zalíbilo. A dobrá myšlení duše podobna jsou drahým kamenům a perlám, nekalá pak plna jsou kostí umrlčích, všeliké nečistoty a smradu.

8. Křesťané tedy jinému světu náležejí, jsou synové Adama nebeského, plémě nové, dítky Ducha svatého, jasní bratři Kristovi, podobní otci svému, Adamu duchovnímu a přejasnému, jsou příslušníci oné obce, onoho pokolení, oné moci, nejsouť ze světa tohoto, ale ze světa jiného, jakož dí sám (Jan 17, 16.): „Nejste ze světa tohoto, jakož ani já nejsem ze světa toho“. Jako pak kupec po dlouhé nepřítomnosti rozhojnív kupectví své a vrací se posílá ke svým, aby mu vzdělali příbytky, zahrady a připravili potřebné oděvy, a když se ke svým navrátil, veliké bohatství sebou přináší a domáci a příbuzní s velikou radostí vítají ho: podobně i když někteří ve věcech duchovních nebeského zboží natržili, vědí o tom jejich spoluobčané, to jest duchové svatých a andělův i praví s podivením: Velikého bohatství nabyli bratři naši tam na zemi. A takoví mají s sebou Pána při odchodu svém a s radostí velikou odcházejí k obyvatelům nebeským, a přátelé Páně přijímají je a upravují jim tam příbytky a zahrady i převzácné a drahoceenné obleky.

9. Potřebí tedy střízlivosti ve všem, aby i to dobré, jež se zdá že máme do sebe, nezvrhlo se nám na škodu; neboť kdo je dobrotiv od přirozenosti, neopatruje-li se, znenáhla právě tou svou dobrotivostí bývá uvlečen; a kdo nabyl moudrosti, právě tou moudrostí svou bývá podveden. Třeba tedy, aby člověk ve všech věcech dobrotivost spojoval s přísností, moudrost s rozmyslem, slovo se skutkem, neobmezenou důvěru v Pána s nedůvěrou v sebe. Neboť ctnost z vícera přísad se upravuje jako některé z jídel potřebných kořeněním aneb jinak, a sice nejen medem, ale i pepřem, a pak teprv chutným se shledává.

10. Kdož praví, že při člověku není hříchu, tenť podobá se člověku, jenž velikou zátopou byv zachvácen a ponořen k tomu by se neznal, ale říkal: šum vod slyšel jsem. Tak i ten, jenž od vln nepravosti pohroužen byl, upírá, že by v mysli a v myšlení jeho byl hřích. Jiní zase mají v ústech hojně řečí a rozprávek, ale nejsou osoleni solí nebeskou i vypravují mnoho o hodech královských, z nichž však ničeho neokusili a nenabyli. Jinak arcíť je s tím, jenž spatřil samého krále, jemuž poklady byly otevřeny, jenž vešel, dědil a jedl a pil z pokrmů těch převzácných.

11. Jako kdyby matka některá měla syna jedináčka velmi

sličného, moudrého a všemi ctnostmi ozdobeného, a skládala by v něho všecku naději svou, ale přihodilo by se, žeby ho pohřbila, tu nastala by jí hoře neukojitelná a zármutek bez utěšení: tak hle i člověk, rovně jakoby duše jeho Bohu byla odumřela, povinen je želeť, plakati a bolestiti bez ustání, srdce míti zkroušené, žíti v bázni a péči a vždycky lačněti a žízni po dobrém. Takového potom jímá se milost Boží a naděje, a už není více při něm zármutku, ale raduje se, jako ten, jenž poklad nalezl, a znovu strachuje se, aby ho snad neztratil; neboť přicházejí zloději. Jako člověk, jenž byl již často upadl v ruce lupičův a škodu trpěl, ale s velikým namáháním vyvázl a potom veliké zámožnosti a velikého bohatství nabyt, pro převelikou hojnost bohatství svého již více ztráty se neleká: tak i lidé duchovní z počátku chodí skrze mnohá nebezpečnoství a místa děsná, ale potom milostí jsouce naplněni a na statky bohati, již více nebojí se těch, kdož je chtěli oloupiti, jelikož nemálo zbohatli; než předse zůstávají ve strachu, ne sice ve strachu těch, jenž duchů zlých se bojí, ale ve strachu a péči, jak by duchovních statků sobě svěřených dobře vynaložili.

12. Ale takový pokládá sebe za nejničemnějšího všech hříšníkův a smýšlení takové tak má sobě vštípeno, jakoby mu bylo přirozeno; a čím více prospívá v poznávání Boha, tím více považuje sebe za nevědomce, a čím více se naučil, tím méně myslí, že co ví. To pak působí v duši milost sloužící člověku, jakoby mu byla vrozena. Jako mladík, kterýž dítko nosí, nese ho kamkoli chce: tak i milost působící v útrobě nese mysl a vznáší ji k nebesům, ve svět dokonalý a odpočinutí věčné. Jsou pak při milosti té rozličné stupně důstojnosti: jiný jest vrchní vojevůdce a má ke králi přístup svobodný, a jiný je vůdce podřízený. Jako dům kouřem naplněný kouř ven do vzduchu pouští: tak i nepravost, když duše jí plna jest, ven se vylévá a vydává ovoce své. A jako ti, jimž odevzdána byla správa země aneb poklad královský, nikdy nejsou bez starosti, aby krále nějak nepohněvali: tak i ti, jimž nějaké dílo duchovní bylo svěřeno, ustavičně se starají a majíce odpočinek jsou, jakoby ho neměli; neboť království temnosti vniklo do města, to jest do duše, a nepřátelé ujali její pastviny a třeba znovu vypuditi je.

13. Posílá tedy král Kristus výpravu na pomstění toho města, jímá v pouta vládce jeho a usazuje tam vojsko nebeské a řady duchů svatých, jakoby ve vlasti své. Tu pak slunce svítí v srdci a paprskové jeho pronikají všechny údy a kraluje tam pokoj hluboký. Než boj a zápas člověka a osvědčenost a náklon-

nost k Bohu ukazuje se tehda, když ana milost Boží se ustraňuje, člověk mužně si počíná a volá k Bohu. Než ty slyšíš o řekách plných drakův, o jícnech lvích, o mocech temných pod nebem, o ohni horoucím a vroucím v údech, jakoby nic toho na zemi nebylo, a nevíš, že nebudeš-li vycházeje z těla míti závdavek Ducha svatého, zadrží duši tvou a nepřipustí, abys vstoupil do nebe. A rovněž také slyše o velebnosti duše, jak drahocenna ta bytosť rozumná, nic nepovažuješ, že neřekl Bůh o andělich, alebrž o lidské přirozenosti (I. Mojž. 1, 26.): „Učiňme ji k obrazu a podobnosti svému“ a že nebesa i země pominou, ty pak za syna, za bratra, za nevěstu královu povolán jsi. V tomto světě všecko, co ženichovo jest, i nevěstě náleží; podobně i Pán všecek majetek svůj svěřuje tobě. Neb pro tebe poslán jsa přišel, aby tě zpět povolal; tomu ty však nehrubě rozumíš aniž vážíš urozenosti své. A proto spravedlivě želí pádu tvého pěvec Duchem nadšený řka (Žalm 48, 21.): „Člověk, když ve cti byl, nesrozuměl; přirovnán jest hovědům nerozumným a učiněn jest podobný jim“. Sláva budiž Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XVII.

Milosti bývá křesťan na důstojnost nebeskou pomazán.

1. Milostí Boží dostává se křesťanům duchovního pomazání a 2. důstojnosti nebeské již zde na zemi; 3. pročej ji také na nebesích ujmou beze zvláštního udivení. 4. Mysl dokonale zbožná již zde ustavičně obcuje s Pánem, ale při větší části i milost působí i nepravost, 5. což arcif neděje se jedním a týmž způsobem, jednou a touž měrou. 6. Nikdo nedomnívej se, že by pro dosaženou milost hříšnosti již úplně byl prost; 7. nebyli jí prázdní ani apoštolé, ale milost chránila je. 8. Rozliční jsou stupňové dokonalosti a 9. 10. nejednou člověk klame sama sebe spoléhaje na to, že umí přiměřeně mluvit o věcech duchovních. 11. Mluvit o nich důkladně, málokterým dáno jest, 12. protože se jim nedostává vlastní zkušenosti. 13. Kdo pak okusil sladkosti křesťanství, nebude nikdy pokládati sebe za svatého, protože touha neukojitelná jímá jej. 14. Pravda jeví se odporem, dokonalost utrpením a 15. ubíjením hříšnosti naukou a křížem Kristovým.

1. Křesťané dokonalí, kteřížto za hodné byli usouzeni, dospěti k míře dokonalosti a státi nejbližše králi svému, ti jsou vždycky zasvěceni kříži Kristovu. Nebo jakož za časů proroků bylo pomazání u veliké vážnosti a vzácnosti, poněvadž králové a kněží byli pomazáni: tak nyní lidé duchovní pomazání byvše pomazáním nebeským stávají se křesťany dle milosti, aby byli

knížaty a knězi tajemství nebeských. Takoví jsou syny a pány a bohy, jsou svázáni, jati, opovrženi, ukřižováni, obětováni. Nebo když pomazání olejem pocházejícím od byliny viditedlné a ode dřeva viditedlného mělo moc takovou, že ti, kteříž jeho byli účastni, důstojenství dosahovali způsobem nepopíráteelným (neboť platilo za jisté, že tak si krále ustanovovali) — a David jakmile jím byl pomazán, ihned upadl v pronásledování a trpěl protivenství a po sedmi letech stal se králem —: čím více přijímají ti, kteří na mysl i vnitřním člověku byli pomazáni olejem radosti posvěcujícím i potěšujícím, nebeským a duchovním, znamení onoho království neporušitedlného a moci věčné, závdavek Ducha, samého Ducha svatého a utěšitele — rozuměj utěšitele a utěšiti a obradovati ty, kteří v protivenstvích jsou postaveni!

2. Takoví, kdo ze dřeva života Krista Ježíše, z byliny té nebeské byli pomazáni, ti bývají uznáni za hodny, by dospěli k mře dokonalosti, já řku království a synovství, jsouce tajemníci krále nebeského, majíce volný přístup ke vševladaři a smějíce vcházeti do paláce jeho, kdež přebývají andělé a duchové svatých, ač ještě na tomto světě obcují. Neboť ačkoli ještě nedosáhli úplného dědictví, kteréž jim v onom věku připraveno jest, předse ze závdavku, jehož se jim nyní dostalo, již tak jím jsou bezpečni, jakoby skutečně již byli korunováni a již kralovali, a když budou kralovati s Kristem, nic jim to nebude s podivením pro hojnost a důvěru, v které Duchem již dříve byli postaveni. Proč to? Poněvadž jsouce ještě v tom těle okoušeli oné sladkosti a zakoušeli oné působnosti moci.

3. Nebo kdyby král měl přítele a ten by žil na dvoře královském, znal všeliké tajnosti královny a vídal šarlát jeho, a přihodilo by se, že by sám se stal králem a byl korunován: podobně nic mu to nebude cizího, aniž se uděsí, poněvadž za dlouhý čas v tajemstvích dvorských se vycvičil a obeznal; neboť není víře podobno, aby přišel k důstojnosti královské sprostý pastýř aneb člověk v tajnostech dvorských neznalý a cizí, alebrž lidé zkušení a cvičení. A tak i křesťané majíce v onom věku kralovati, nebudou se tomu nic diviti, ježto tajemství milosti již dříve seznali. Když člověk přestoupil přikázání, ďábel zastřel celou duši temnou záclonou; ale nyní přichází milost a všecka záclona se odstraňuje, tak že duše znovu se stává čistou a nabývá vlastní přirozenosti, stává se stvořením bezúhonným a čistým, a již vždycky a čistě čistýma očima patřiti může slávu pravého světla a pravdivé slunce spravedlnosti, ježto jí v srdci svítí.

4. Neboť jako při skonání, když pevná obloha vůkol odňata bude, spravedliví žítí budou v království, světle a slávě nic jiného nevidouce, než jak Kristus neustále ve slávě své kraluje na pravici Otce: tak i ti, kdož již nyní vytrženi jsou do světa onoho a jím držáni jsou v zajetí, spatřují všechny tamní krásy a věci podivné; neboť my, jenž tu na zemi žijeme, „máme obcování své v nebesích“ (Fil. 3. 20.), máme tam zaměstnání a právo občanské dle ducha a člověka vnitřního. Neboť jako toto oko tělesné, je-li čisté, slunce všude čistě spatřuje: tak i mysl, je-li dokonale očištěna, všude zří slávu světla Kristova a jest s Pánem dnem i nocí, tak jako tělo Páně spojeno jsouc s božstvím vždycky je s Duchem svatým. Ale takových stupňů nedosahují lidé hned pojednou, alebrž trudem, protivenstvím a zápasem velikým. Jsouť zajisté někteří, v nichž sice milost působí a odpočívá, ale jich též ještě nepravost se přidržuje, a tak dvojí smýšlení v jednom srdci působí, smýšlení světla a temnosti.

5. Než ty arciť řekneš: „Jaké jest společenství světla s temností“ (II. Kor. 6, 14)? neboť jak může nebeské světlo býti zatemněno a zkormouceno a jak může neposkvrněnost a čistota býti pokálena? — Však psáno jest (Jan 1, 5.): „A světlo ve tmě svítí a tma ho neobsáhla“. Tomu nemáme rozuměti na jeden způsob a jednu míru. Neboť někteří tak spočívají v milosti Boží, že silnější jsou nad hřích, jenž při nich jest, ale jakkoli trvají na modlitbách a mají velikou útěchu svou v Bohu, za jiné chvíle pokoušejí se o ně myšlení zlá a hřích je přeluzuje, ač ještě zůstávají v milosti Boží. Ale lehkomyšní a nezkušení ti jak mile v nich milost něco málo působí, domnívají se, že by hříchu již zcela prosti byli. Kdo však soudní a moudří jsou, neodvažují se popírat: Majíce milost Boží, ohavnými a nečistými myšlenkami nebýváme zmítáni.

6. Často zajisté shledáváme u bratří, že takové nabyli radosti a milosti, že po pět i šest let říkali: Žádost docela vyschla, a když potom domnívali se, že by již zcela jí prosti byli, tu ona z úkrytu hrnula se proti nim a oni tak zahořeli žádostí, že s podivením pravili: Po takovém čase odkud vzala se při nás taková nepravost? A proto nikdo rozumný neosmělí se říci: Poněvadž milost při mně jest, jsem již úplně hříchu prost; alebrž: Dvě osoby působí v myslí mé. Nezkušení však, jak mile něco málo milost při nich se ozvala, domnívají se, že by již byli zvítězili a stali se dokonalými křesťany. Já pak pravím, že věci se mají takto: Jako když slunce na obloze při čistém vzduchu svítí a přijdou oblaka okolo něho a zahalí je a vzduch jimi zhustne, samo jsouc uvnitř

nic tím netrpí na světle a na podstatě své: tak jest i s těmi, již nejsou ještě dokonale očištěni: jsouce postaveni v milosti Boží a předse ještě od hříchu zdržováni v hloubi mají přirozená hnutí a myšlenky své pevně obráceny k Bohu, ale nestojí ještě úplně na straně šlechtnosti.

7. A tak i ti, již v hloubi drženi jsou od dobré stránky, já řku od milosti, jsou ještě v služebném područí myšlének zlých a stránky nepravosti. A proto třeba veliké opatrnosti, aby člověk ze zkušenosti seznal, že tomu tak jest. Já pak ti pravím, že ani apoštolé, ač měli Utěšitele, nebyli beze vší péče; neboť i při své radosti a plesání svém byli ve strachu a bázni pocházející od tétéž milosti, a nikoli od strany hříšné; avšak sama milost chránila je, by ani v nejmenším nevybočili. Jako když někdo kouskem kamene hodí na zeď, ona tím nic netrpí, aniž se pohne; aneb jako šíp vystřelený na toho, jenž chodí v brnění¹⁾, nic neškodí ani železu, ani tělu, neboť odrazí se a odskočí: tak i pokoušela-li se nějaká nepravost o apoštoly, nic jim neuškodila, poněvadž byli oděni mocí Kristovou, a jsouce sami dokonalí měli plnou svobodu konati všelikou spravedlnost.

8. Když tedy někteří praví, že duši po přijetí milosti již netřeba péče, požaduje Bůh i od dokonalých vůli duše, aby sloužila Duchu a souhlasila s ním; neboť apoštol dí (I. Sol. 5, 19.): „Ducha neuhašujte“. Někteří tedy z nich nechtějí býti jiným na obtíž, někteří sami s sebou se spokojí, ale jiní berou od světských a udílejí chudým, což arci je výbornější. Někteří požívajíce milosti pečují jedině o sebe, jiní pak snaží se býti i jiným duším užiteční, a ti jsou oněch daleko výtečnější. A opět jiní jsouce postaveni v milosti pro jméno Boží těla svá vydávají potupě a utrpení, a ti zase onyno převyšují. Někteří pílíce ctnosti rádi chvástají se a chtějí býti ctěni od lidí pravíce: křesťané jsme a účastni Ducha svatého; jiní však hledí skryti se před lidmi a vyhnouti se jim; a ti jsou zase daleko lepší předešlých. Vidiš, kterak i v samé dokonalosti vznešenější a hojnější láska k Bohu se shledává, pocházející z vůle přirozené.

9. Jako člověk chatrně oblečený vida se ve snách oblečena bohatě, když ze sna povstane, opět uzří se v chudobě a v nahotě: tak i kdo rozpráví o věcech duchovních, zdá se, že mluví přiměřeně, ale neokusil-li předmětu řečí svých, nedrží-li jej v moci

¹⁾ Tak přeložili jsme řecké *κλιβανος*, což vlastně znamená nádobu k pečení, pánev, pro podobu dutin řeckého brnění.

své, není-li o něm pevně přesvědčen a nemá-li jej v srdci svém dobře založena, zůstává jen v prázdné domněnce. Aneb jako žena oblečená v hedvábí a ověšená perlami se vystavuje v hampejs: tak jest i srdce takových lidí hampejs duchů nečistých, chtějí mluvit o spravedlnosti a ke skutkům ani nepřičichli!

10. Neboť jako nelze rybě žít bez vody, a jako nelze chodit bez nohou, nebo zřít světlo bez očí, nebo mluvit bez jazyka, nebo slyšet bez uší: tak i nelze bez Pána Ježíše a bez působení moci Boží poznati tajemství a moudrost Boží aneb býti bohatým a křesťanem. Jen ti jsou opravdově moudří, bojovní, stateční a žádostiví moudrosti Boží, které podle vnitřního člověka moc Boží vodí a spravuje; mudrci řečtí učí se řečnictví, ale jiní jsou řečnictví neznalí, avšak jsouce mužové zbožní radují a veselí se z milosti Boží. Sudme tedy, kteří jsou lepší. „Ve skutku“, vece (apoštol I. Kor. 4, 20.), „a v moci je království Boží, ne v řeči“.

11. Snadno je říci: chléb ten je upraven ze žita; ale měl bys říci, jak se na tenko upravuje a peče. Mluvit tedy o beznáruživosti a dokonalosti, málokterým dáno jest. Evangelium mluví stručně (Mat. 5, 39. n. Luk. 6, 29.): „Nerozhněváš se, nepožádáš. Udeří-li tě kdo v pravé líce, nastav i druhé. Soudí-li se kdo s tebou, aby ti vzal plášť, dej mu i sukni“. Později přichází apoštol a učí zevrubně, jak dít se má dílo očištění s trpělivostí a shovívavostí, nejprve jako dítkám dává mléko a potom je vodě ke vzrůstu a dokonalosti. Evangelium totiž jakoby řeklo: Roucho zdělává se z vlny, apoštol pak ukázal podrobně, jak se hotoví.

12. Kdo tedy rozprávějí o věcech duchovních, aniž jich okusili, podobni jsou tomu, kdo za velikého úpalu putuje krajinou pustou a trpě žízni vyobrazuje si zřídlo pramenité a sama sebe nastěňuje, jakoby pil, any mu rty a jazyk od žízně schnou; aneb tomu, kdo štěbetá o sladkosti medu, aniž ho okusil, a nezná pojmu sladkosti; a tak jest i s těmi, kdož mluví o dokonalosti, o plesání a beznáruživosti a nezakusili působení [milosti] a jistoty víry; nemají se věci tak, jak o nich mluví. Nebo zajisté kdyby takovému někdy dáno bylo zkusiti věcí těch alespoň částečně, zajisté soudil by sám u sebe: Nejsou ty věci tak, jak jsem se domníval; neboť jinak jsem já mluvil a Duch jinak působí.

13. Křesťanství zajisté jest jídlo a pití, a čím více kdo z něho požívá, tím více dráždí se mysl jeho sladkostí, jsouc neukojitelná a nenasytná a bez ukojení hledajíc a požívajíc. Aneb jako kdo žízni a předloží se mu nápoj sladký, on pak začne okoušeti kvapněji se blíží nápoji více jsa žízni rozpálen: tak asi neukojitelně

je okušení Ducha a může právem k tomu býti přirovnáno. A nejsou to řeči liché, nýbrž působení Ducha svatého, jež tajemným způsobem myslí slouží. Někteří pak domnívají se, že by zdržující se ženy a všech věcí viditedlných již byli svati, ale není tomu tak; nebo nepravost je v mysli a žije a zdvihá se v srdci. Ale ten je svat, kdo na vnitřním člověku je očištěn a posvěcen. Kde pravda se ožívá, tam blud vede boj a usiluje zakrývati a kaliti.

14. Když Židé měli ještě kněžstvo, z toho samého lidu pronásledování jsou a soužení, poněvadž stáli v pravdě, Eleazar a Makkabejští. Nyní pak, když od toho času, co povýšen byl kříž a opona se roztrhla, Duch od nich odstoupil, pravda zde při nás se objevila a působí; opět tedy z toho lidu mnozí trpí pronásledování. Trpěli však z onoho lidu pronásledování a protivenství, aby milovníci pravdy byli jí svědky. Nebo jak objeví se pravda, nebude-li míti odpůrců lživých, kteří by na ni útočili? Jsou však i mezi bratry takoví, již trpí vášněmi a protivenstvím, avšak veliké užívají opatrnosti, aby nepadli. Neboť jeden z bratří, když s jiným se modlil, mocí Boží byl jat a vzchycen spatřil ono horní město Jerusálém a obrazy jasné a světlo nesmírné, a zaslechl i hlas řkoucí: Toto jest místo odpočinutí spravedlivých; a krátce na to zpyšněv a domnívaje se, že měl to vidění sám o sobě, potom upadl hluboce v propast hříchu a tisícero zlé.

15. Když tedy člověk vnitřní a pokročilý padl, jak pak může kdokoli říci: Já se postím, žiji o samotě a rozdávám, co mám: jsem již svat! Zdržovati se zlého není ještě dokonalost, ale když vejdeš do srdce svého zatemnělého a ubiješ hada tajícího se v mysli tvé a v hlubinách myšlének tvých, jenž v tak řečených skrýších a schránkách duše tvé se hnízdí a tam tě moří — neb ovšem propast je srdce; když toho ubiješ a všelikou neřest, jež v tobě jest, vyvrhneš. Neboť všichni mudrci, zákon i apoštolé i příští Páně usilují o čistotu. Každý zajisté člověk, buďsi Žid aneb Řek, miluje čistotu, ale sám očistiti nemůže. Třeba tedy prohlédati, jak a skrze koho by mohlo srdce býti očištěno. Nijak jinak leč skrze toho, jenž pro nás ukřižován jest; neboť on je cesta, život, pravda, dvěře, perla, chléb živý a nebeský a bez té pravdy nemůže nikdo poznati pravdu a spasenu býti. A proto jako jsi se co do zevnějšího člověka a věcí viditedlných všeho odřekl a rozdal zboží své: tak máš i co do moudrosti světské, dostává-li se ti vědomostí a schopnosti řečnické, všecky ty věci vrhnouti od sebe a pokládati je za nic, aby tak vzdělán býti mohl

na bláznoství kázání, kteréžto kázání je pravá moudrost beze slov ozdobných, ale opatřená mocí skrze svatý kříž působící. Sláva budiž Trojici jednopodstatné na věky! Amen.

Homilie XVIII.

Kristus poklad, Duch sv. potěcha křesťanův.

1. Kdo má Krista, má poklad veliký a může jím opatřiti si všelikou ctnost
2. snadně a dokonale, 3. již by jinak ani úsilím konati nemohl. 4. Z pokladu toho může uděliti také jiným bez obavy, že by mu ubylo, 5. může je ku příkladu potěšiti řečí duchovní. 6. Prosme tedy Boha za ten poklad, abychom i sami došli spásy, i bližnímu mohli býti prospěšní. 7—9. Duch sv. milostí svou působí v člověku způsobem rozmanitým, aby ho jednou dokonalého postavil před Otce. 10. Na stupni dokonalosti duše všechna milostí jata jest.
11. Toť budiž touhou naší.

1. Je-li kdo ve světě velmi bohat a má-li poklad uschovaný, ten z něho a z bohatství, jímž vládne, všeho, co chce, nabývá a čeho by se mu jen chtělo ve světě tom, to snadno si zjedná spoléhaje na poklad svůj, že jím všechno, co by chtěl, opatřiti si může. Tak i ti, jenž především u Boha hledají, nalézají a zachovávají nebeský poklad Ducha, Pána samého, jenž jim v srdcích svítí, pokladem tím, jež mají při sobě, Kristem, vykonávají spravedlnost všech ctností, těží z dobroty přikázání Páně a shromažďují vždy větší a větší bohatství nebeské. Neboť pokladem tím nebeským, důvěřujíce hojnosti duchovního pokladu svého, konají všelikou ctnost spravedlnosti a snadně konají všelikou spravedlnost a přikázání Páně skrze neviditelnou hojnost milosti v sobě přebývajících. Praví pak i apoštol (II. Kor. 4, 7.): „Máme ten poklad v nádobách hliněných“, to jest ten poklad, který žijíce ještě v těle sobě zasloužili, posvěcující moc Ducha; a opět (I. Kor. 1, 30.): „Kterýž jest nám učiněn od Boha moudrostí, spravedlností, posvěcením i vykoupením“.

2. Kdo tedy naležší chová při sobě tento nebeský poklad Ducha, ten jeho pomocí koná všelikou spravedlnost přikázání a všeliký skutek ctnosti neúhonně a čistě, nenuceně a snadně. Prosme tedy Boha i my, pohledávejme a vzývejme ho, aby nám udělil pokladu Ducha svého, a my tudíž ve všech přikázáních jeho mohli obcovati neúhonně a čistě, a všelikou spravedlnost Ducha mohli konati čistě a dokonale skrze nebeský ten poklad, jenž jest

Kristus. Neboť člověk chudý, žebrák a hladový nemůže sobě ve světě ničeho zjednat, poněvadž ho chudoba svírá; ale kdo má poklad, jak povědino, snadno a bez obtíže nabude zboží, jakéhokoli ráčí. Tak též duše holá a prázdná účastnosti Ducha, vězící v strašné chudobě hříchu, nemůže, byť i chtěla, opravdově vydati ovoce Ducha spravedlnosti, prvé nežli Ducha přijala.

3. Tu však potřebí jest, aby se člověk sám doháněl k prošení Pána, by za hodna usouzen byl přijati a naléztí ten nebeský poklad Ducha, a tudíž bez obtíže a snadno mohl plniti všecka přikázání Páně bez úhony a čistě, která prvé ani úsilím nemohl správně plniti. Neboť jsa chud a bez účastnosti Ducha jak by mohl zjednat si takového duchovního majetku bez pokladu a bohatství duchovního? Duše však, ježto duchovním hledáním, věrou a trpělivostí velikou našla Pána, poklad pravý, ta, jak povědino, snadně vyvodí ovoce Ducha a plní všelikou spravedlnost a všecka přikázání Páně, jež přikázal Duch, sama v sobě a sama sebou čistě a dokonale a neúhonně.

4. A opět jiného užijme podobenství. Člověk bohatý upraví-li skvostné hody, činí náklad z bohatství svého a z pokladu, jímž vládne, a poněvadž má bohatství veliké, nebojí se, aby se mu čeho nedostávalo; a tak pozvané hodovníky své nádherně a slavně obveseluje podává jim jídla rozmanitá, nová a nová. Než chudás, jenž nemá žádného bohatství, chce-li komu uchystati hostinu, všecko si vypůjčí, i samo náčiní, oděvy a jiné potřeby; a potom když byli pozvaní pohodovali jako o hostině chudáka, tu každému vrací, odkud si co vydlužil: náčiní stříbrné, šaty a ostatní ty potřeby; a když takto byl každému co jeho jest navrátil, sám zůstává chud a nah, nemaje vlastního bohatství, z něhož by se mohl potěšiti.

5. Tak hle, kdo jsou bohati Duchem svatým, vládnouce pokladem nebeským v pravdě a majíce v sobě účastenství Ducha, mluví-li k někomu slovo pravdy a sdělují-li s ním řeč duchovní a chtějí-li potěšiti duše jejich, z vlastního bohatství, z vlastního pokladu, který u sebe chovají, z toho mluví a z toho potěšují duše těch, kdož poslouchají to slovo duchovní, aniž se bojí, že by jim čeho pochybělo, jelikož nabyli a mají v sobě nebeský poklad dobroty, z něhož vynášejí a potěšují ty, kdož duchovního pokrmu požívají. Ale člověk chudý, jenž z bohatství Kristova ničeho nenabyl a nemá duchovního bohatství v duši své, z něhož by se prýštila všeliká dobrota slov a skutků, božských myšlének a tajemství nevýslovných, ten, byť i krásně chtěl promluvit slovo pravdy a

potěšiti některé z posluchačů svých, nemaje slova Božího při sobě v moci a pravdě, ale jen z paměti odříkaje slova, která si byl z nějakých písem vypůjčil, aneb co byl od jiných mužů duchovních slyšel, vykládaje a tomu vyučuje, ten bude sice jiné zdánlivě potěšovati a oni řečmi jeho se občerství, ale když řeč svou dopoví, odejde zase každé slovo tam, odkud bylo vzato, on pak opět ostane nah a chud, nemaje vlastního pokladu Ducha, z něhož by vynášel a jiným sloužil a je potěšoval, sám první nejso potěšen a nemaje plesání v Duchu.

6. A proto třeba především žádati na Bohu s usilovností srdce a věrou, aby nám dal nalézti bohatství svého, pravého pokladu Kristova v srdcích našich v moci a působení Ducha. A když tak prvé sami nalezneme pomoc a spásu a život věčný, totiž Pána, pak budme i jiným nápomocni dle síly a možnosti své, vynášejíce z vnitřního pokladu Kristova všelikou dobrotu řečí duchovních a vykládajíce jim tajemství nebeská. Neboť takto zalíbilo se dobrotivé vůli Otcově přebývatí ve všech, kdož v něho věří a k němu se modlí. Neboť vece (Jan 14, 21.): „Kdo miluje mne, milován bude od Otce mého; i jáť budu ho milovati a zjevím se jemu“; a opět (t. v. 23.): „Přijdeme já a Otec můj a příbytek u něho učiníme“. Takto zalíbilo se neskončené dobrotivosti Otcově, tak tomu chtěla nepojatá láska Kristova, tak to zaslíbila nevýslovná dobrota Ducha. Sláva budiž nevýslovnému slitování Trojice svaté.

7. Kdož byli za hodné uznání státi se dítkami Božími a zroditi se shůry z Ducha svatého, a kdož mají v sobě Krista, an je osvěcuje a těší, ti rozmanitým a rozličným způsobem bývají od Ducha vedeni a v srdci svém neviditedlně milostí občerstvování útěchou duchovní. Přiveďme tu některý obraz občerstvení světského a ukažme poněkud příklady, kterak si milost v duši provádí. Někdy podobají se těm, kteří se veselí při hostině královské a plesají radostí a rozkoší nevýslovnou. Jindy jsou jako nevěsta, která v náručí ženicha svého oplývá rozkoší nebeskou. Jindy zase jsou jako andělé beztělesní s tělem svým v takové ocítajíce se volnosti. Opět jindy jsou jako opilí, jsouce potěšeni a opojeni Duchem, to jest opojem božských tajemství duchovních.

8. Druhdy zase jsou v pláči a nářku nad pokolením lidským a modlíce se za celého Adama přijímají na se zármutek a kvílení, rozníceni jsouce láskou Ducha k člověčenstvu. Jindy zase takovým plesáním a takovou láskou bývají od Ducha rozpáleni, že by, možná-li, všechny lidi pojali v útrobu svou, nečiníce rozdílu mezi

zlým a dobrým ¹⁾. A jindy zase tak pokořují se pokorou Ducha pod všechny lidi, že mají sebe za nejposlednější a nejhorší všech. Časem opět v nevýslovné radosti bývají od Ducha chováni. A jindy jsou zase jako rek nějaký, jenž vzav na se odění královské a vyráziv do pole proti nepřátelům, s nimi statečně válčí a nad nimi vítězí. Neboť tak i člověk duchovní odívá se v nebeské odění Ducha, táhne na nepřátele, bojuje s nimi a podkládá je pod nohy své.

9. Jindy odpočívá duše v hlubokém jakémsi úklidu a míru, jen duchovní požívají rozkoše a nevýslovné útěchy a blaženosti. Jindy v jakémsi poznávání a moudrosti nevýslovné a vědomostech Ducha nevýzpytných, které žádný jazyk a žádná ústa vypověděti nemohou, od milosti bývá poučována. Jindy zase je jako člověk obyčejný. Takto milost rozmanitě v nich si počíná a rozličným způsobem vede duši občerstvujíc ji podle vůle Boží a všelijak ji cvičí, aby ji dokonalou, bezúhonnou a čistou představila nebeskému Otci.

10. Řečená působnost Ducha příznakem jest vysokého stupně těch, již jsou blízcí dokonalosti, a připomenuté ty rozmanité potěchy milosti rozličná mají sice jména, ale bez ustání působí v nich a činnost následuje za činností. Nebo když duše dojde dokonalosti duchovní, dokonale ode všech vášní jsouc očištěna a s Duchem Utěшителем nevýslovnou účastností sjednocena a jakoby smíšena, a když za hodnou byla uznána býti ve spojení s Duchem duch: tehdy všecka jest světlem, všecka okem, všecka duchem, všecka radostí, všecka slastí, všecka plesáním, všecka láskou, všecka milosrdenstvím, všecka dobrotivostí a šlechetností. Nebo jako kámen v propasti mořské odevšad vodou obklíčen jest: tak tito, jsouce všelikým způsobem s Duchem svatým spojeni, připodobnění bývají Kristu, majíce ctnosti z moci Ducha neustále v sobě, ježto uvnitř jsou bez úhony, bez poskvrny a čisti.

11. Jsouce totiž Duchem náležitě uspořádáni, jakž by zevně mohli vydávati ovoce nepravosti? Anobrž skrz naskrze prostkvívá se při nich ovoce Ducha. Vzávejme tedy Boha i my a důvěřujme se v něho u veliké lásce a naději, aby nám udělití ráčil nebeský milodar Ducha, aby týž Duch i nás řídil a spravoval ku plnění všeliké vůle Boží, i aby nás občerstvoval rozmanitou útěchou svou, abychom takovým vedením a cvikem milosti a prospíváním duchovním hodni byli dospěti k dokonalé plnosti Kristově, jak dí

¹⁾ Srovn. VIII. 6. a XV. 8.

apoštol (Efeš. 3, 19.): „Abyste naplnění byli ve všelikou plnost Kristovu“, a opět (t. 4, 13.): „Až bychom se sběhli všickni v muže dokonalého, v míru věku plnosti Kristovy“. Zaslíbil Pán všem věřícím v sebe a prosícím v pravdě, že jim sdělí tajemství nevypravitedlné účastnosti Ducha. I my tedy obětující se jemu zcela přičiňme se, bychom došli řečeného zboží a posvěcení jsouce na těle i na duši a přibiti ke kříži Kristovu hodni se stali království věčného oslavující Otce i Syna i Ducha svatého na věky! Amen.

Homilie XIX.

Ctnost trpí násilí.

1. Kdo žádá dojítí života věčného, povinen nutiti se ke všem ctnostem 2. za příkladem Páně; a Pán vida snahu jeho upřímnou zbaví ho hříchu a naplní Duchem sv. 3. Bez násilí nedospěje člověk ke ctnosti dokonalé, 4. 5. avšak nestačí nutiti se toliko ke ctnosti jediné. 6. Pílením všech ctností nabývá člověk jakoby přirozené povahy ctnostné, 7. milost se rozhojňuje a 8. Duch sv. sám učí člověka všem ctnostem, 9. očišťuje, zdokonaluje a k životu věčnému přivádí ho.

1. Kdo by rád přišel k Pánu a hoden se stal života věčného i rád učiněn byl příbytkem Kristovým a naplněn byl Duchem svatým, aby mohl vydávati ovoce Ducha a přikázání Kristova mohl plniti čistě a neúhonně, ten má především pevně věriti v Pána a odevzdati se zcela rozkazům přikázání jeho a odřící se světa úplně, aby již mysl jeho nižádnou věcí viditedlnou se všecika nezabývala. Pak má vždycky trvati na modlitbách, u víře, kteráž očekává Pána, očekávati stále jeho návštěvy a přispění a míti k tomu ustavičný zřetel myslí své. Potom nutiti musí sama sebe ke všelikému skutku dobrému a ke všem přikázáním Páně pro hřích, který přebývá v něm. A tak nutiž se k tomu, aby se pokořil přede všemi lidmi a považoval se za menšího a nižšího, nehledaje ani cti ani chvály ani slávy lidské od kohokoli, jakož psáno v evangeliu, alebrž ustavičně jediného Pána a jeho přikázání na očích maje, jemu jedinému žádaje zalíbiti se v tichosti srdce, jak dí Pán (Mat. 11, 29.): „Učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutí duším svým“.

2. Podobně seč síly jsou učiž se býti útrpným, dobrotivým, milosrdným a šlechetným, jak Pán praví (Luk. 6, 36.): „Buďte dobří a dobrotiví, jakož i Otec váš nebeský milosrdný jest“; a

opět dí (Jan 14, 15.): „Milujete-li mne, přikázání má zachovávejte“; a opět (Luk. 13, 24.): „Snažte se vcházeti těsnou branou“. Nad to nade všecko mějž jako živý vzor vždy na paměti pokoru a obcování, tichost a veškeren život Páně, trvej na modlení, pros ustavičně a vzbuzuj víru, aby Pán přijda přebýval v něm, aby upravil a posilnil ho ve všech přikázáních svých, i aby sám Pán stal se příbytkem duše jeho. A tak, co nyní ještě činí násilím, ano srdce se vzpírá, to bude jednou činiti ochotně, ježto ustavičně přivyká dobrému, Pána vždy má na paměti a vždycky u veliké lásce ho očekává. I když pak uzří Pán takové jeho předsevzetí a takovou snahu dobrou, kterak velikým úsilím Pána stále si připomíná a kterak srdce své, byť i nechtělo, stále vede k šlechetnosti, pokoře, tichosti a lásce a všemožně i násilím je k tomu dohání: tedy naloží s ním Pán dle milosrdenství svého, vysvobodí jej od nepřátel jeho a od hříšnosti v něm přebývajících, i naplní ho Duchem svatým. A tu již nápotom bez násilí a namáhání plniti bude všecka přikázání Páně opravdově, či spíše Pán plniti bude v něm vlastní přikázání svá a vydávati bude čistě ovoce Ducha.

3. Než třeba, aby ten, kdo přistoupiti chce k Pánu, dříve takto nutil sám sebe k dobrému, byť se i srdci nechtělo, očekávaje stále u víře nepochybné milosrdenství jeho: aby nemaje lásky nutil se k milování, nemaje tichosti nutil se k tichosti, aby nutil se k slitovnosti a útrpnosti srdce, aby nutil se snášeti potupy, byl-li zlehčován shovívati, a byl-li za nic pokládán a zneuctěn, nemrzeti se, jakož povědíno (Řím. 12, 19.): „Ne sami se mstíce, nejmilejší!“ aby nemaje daru modlitby duchovní nutil se k modlení. I když uhlídá Bůh, že tak zápasí a násilím se souží, ano srdce se vzpírá, udělí mu opravdové modlitby Ducha, udělí mu pravé lásky, pravé tichosti, slitovnosti srdečné, vlídnosti opravdivé a zkrátka naplní jej ovocem Ducha.

4. Jestliže však někdo, nemaje daru modlitby, nutí se toliko k modlení, aby se mu dostalo daru modlitby, ale k tichosti, pokoře a lásce a ostatním přikázáním Páně se nenutí, aniž o to pečuje, usiluje a zápasí, by je řádně konal: druhdy, pokud upřímně a dobrou vůlí o dar ten prosil, dostává se mu milosti modlitby s útěchou a veselostí Ducha částečně podle žádosti jeho, ale co do mravů svých zůstává jaký byl prvé: není tichý, poněvadž se nepříčinil a nepřipravil státi se tichým; není pokorný, poněvadž nežádal pokory a nenutil se k ní; není ke všem laskavý, poněvadž o lásku tu nepečoval, aniž na modlení svém o ni zápasil; při zaměstnání svém nemá víry a důvěry k Bohu, poněvadž se ještě

sám nepoznal, aniž uvážil, že se mu jí nedostává, aniž se namáhal úsilovně, aby si od Pána vyžádal pevné v něho víry a důvěry opravdové.

5. Neboť jakož člověk i násilím nutiti se má k modlení, byť se i srdci nechtělo, tak má se nutiti také k důvěření, tak i k pokornému o sobě myšlení, tak i k lásce, tak i k vlídnosti, upřímnosti a prostotě, tak i ke vší trpělivosti a shovívavosti, kteráž dle písma spojena bývá s radostí; tak nutiti se má i k tomu, aby sám sebou opovrhoval, aby sebe za chudáka a nejzadnějšího pokládal, aby se nezabýval věcmi neužitečnými, ale vždy na mysli měl to a ústy i srdcem mluvil o tom, co Božího jest; tak i k tomu, aby se nerozhněval a nekřičel, jako povědino (Efeš. 4, 31.): „Všeliká hořkost a hněv i rozlobení se i křik i rouhání buď odjato od vás se vší zlostí“; tak i ke všem mravům Páně, ke všelikému cvičení ctnosti a šlechetného, počestného obcování, ke všelikému počínání dobrému, ke vší pokoře vlídnosti, jakož i k tomu, aby se nevypínal, nemyslel vysoko, nenadýmá se a nikoho nepomlouval.

6. K tomu ke všemu povinen nutiti se ten, kdo chce dojíti pochvaly Kristovy a dobře líbiti se jemu, aby tak Pán vida jeho ochotu a dobrou vůli, an se takto ke všeliké dobrotivosti a prostotě, vlídnosti a pokoře, k lásce a modlitbě sám nutí a násilím dohání, sám se jemu zcela udělil, sám Pán vše to opravdově v něm činil čistě, bez namáhání a násilí, čehož prvé ani s násilím nemohl zachovávat pro hřích přebývající v něm. Tehdy všecko to ctnostné snažení a působení bude mu jako přirozeno, když pak přijde Pán a bude v něm a on v Pánu. Pán sám bude v něm konati vlastní přikázání svá bez namáhání a naplní jej ovocem Ducha. Jestliže však kdo jediné k modlení se nutí, až by došel milosti té od Boha, ale nenutí se rovněž, nenamáhá a nepřivyká ke ctnostem dříve řečeným, ten není s to, aby je konal v pravdě, čistě a neúhonně, anobrž takto náleží všemožně připravovati se k dobrému. Druhdy ovšem přichází milost Boží k člověku prosícímu a modlícímu se, neboť dobrotivý a milostivý je Bůh a naplňující žádosti těch, kteří ho prosí. Kdo však nemá ctností řečených, nepřivyká jim, aniž se připravuje k nim, byť i dosáhl jich, ztratí milost, jíž byl dostal, a pro vysokou mysl svou poklesne aneb aspoň nebude prospívati a růsti v milosti mu udělené, poněvadž se příkazům Páně nepoddává od srdce; neboť příbytek a odpočinutí Ducha je pokora, láska a vlídnost a ostatní přikázané ctnosti Páně.

7. Kdož tedy chce opravdově zalíbiti se Bohu a od něho vzíti nebeskou milost Ducha, růsti a zdokonalen býti v Duchu

svatém, ten povinen nutiti se sám k naplnění všech božských přikázání a nevolné srdce podrobiti jako řečeno (Žalm 118, 128.): „Proto dle přikázání tvých spravoval jsem se a všelikou cestu nepravou v nenávisti měl jsem“. Neboť jako se člověk násilím nutí, aby na modlitbě setrval, až se v to vpraví: tak, ač bude-li při něm vůle dobrá, nutiti a doháněti se bude ke všelikému skutku ctnostnému a přivykne mravům šlechetným; a když tak stále Pána prosí a žádá, když okusí Boha i účasten jest Ducha svatého: tu k zrůstu a květu přivádí milost sobě udělenou, jež spočívá v jeho pokoře, lásce a vlídnosti.

8. Duch sám uděluje mu tyto dary a učí ho pravé modlitbě, pravé lásce, pravé vlídnosti, ke kterým on prvé se nutil, jichž pohledával, o něžto pečoval a kterýchž se mu dostalo; a takto prospívá a zdokonaluje se v Bohu i uznán bývá za hodna státi se dědicem království Božího. Nebo pokorný nikdy nepadne; či odkud by měl padnouti, an je všech nejnižší? Hluboké upokoření — vysokomyslnost, ale veliké povýšení, čest a důstojnost — pokora. My tedy úsilovně přinucujme se k pokoře, byť se i srdce vzpíralo, a k vlídnosti a lásce, prosíce a vzývající Boha u víře, naději a lásce, ustavičně očekávající a vyhlídající, že sešle Ducha svého v srdce naše, abychom se Bohu modlili a klaněli v Duchu a pravdě.

9. A Duch sám naučí nás pravé modlitbě, které nyní ani násilím konati nemůžeme; naučí nás milosrdenství, vlídnosti a všem přikázáním Páně, a naučí nás plniti je v pravdě, bez zármutku a nucení, jak Duch sám umí naplňovati nás ovocem svým. A když tak budou přikázání Boží od nás naplněna skrze Ducha jeho, jenž jediný zná vůli Páně, a když Duch nás zdokonalí a sobě podobné učiní, a když nás ode vši poskvrny a nečistoty hříchu očistí a dílo své v nás dokoná, tedy jako nevěsty spanilé představí Kristus čisté a neúhonné duše naše, a my budeme odpočívati v Bohu, v království jeho, a Bůh odpočívati bude v nás po věky neskonale. Sláva budiž jeho slitování a milosrdenství a lásce, že k takové cti a slávě povznesl pokolení lidské: syny Otce nebeského učinil je a vlastními bratry nazval je. Jemu budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XX.

Jediný Kristus může duši vyléčiti a přiodíti ji oděvem milosti své.

1. Jako lidé odvracejí se od člověka nahého, tak i Bůh odvrací se od duše, která není oděna rouchem milosti. 2. Prosme tedy za to roucho, 3. nic nespolehně na vlastní spravedlnost svou. 4. 5. Člověk hříchem Adamovým těžce byl raněn a nikdo nemůže vyléčiti jej leč jediný Kristus; 6. ani Zákon Starý nemohl tak učiniti. 7. Než vůle svobodná člověku předse zůstala; 8. tou tedy přibližujeme se k Pánu a on, kterýž vyléčil ženu krvotokou a slepce z nemocí tělesných, vyléčí i duši naši.

1. Postrádá-li kdo božského a nebeského oděvu, kterýž jest moc Ducha, jakož se praví (Řím. 8, 9.): „Nemá-li kdo Ducha Kristova, ten není jeho“, ten ať pláče a vzývá Pána, aby obdržel oděv duchovní s nebe a duše jeho Boží působnosti zbavená jím byla oděna; neboť velikou hanbou nectných vášní oděn jest, kdo není oděn oděvem Ducha. Jako zajisté zde na světě nahota bývá s velikou hanbou a nectí, a jako přátelé se odvracejí od přátelů nahých a příbuzní od svých vlastních, a jak (I. Mojž. 9, 23.) synové spatřivše otce obnaženého odvrátili oči svých, aby neviděli nahé tělo otce svého a krácejíce zpátky zakryli jej a tak odvrátili oči svých: rovněž tak i Bůh odvrací se od těch duší, jež neoděly se oděvem Ducha v jistotě víry a neoděly se Jesu Kristem v moci a pravdě.

2. Sám prvý člověk vida se nahého, styděl se; tak veliká nečest spojena jest s nahotou. Když tedy v nahotě tělesné tak veliká hanba se ukazuje, čím větší hanbou a nectí vášní zlých bude obklíčena duše, která zbavena jsouc moci božské, neoděla se oděvem nevýslovným, neporušitelným a duchovním a neoblekla v pravdě samého Pána Jesu Krista? Každý tedy, kdo prázden jest oné slávy božské, nechť se zastydí a uzná nečest svou, jak Adam se ustyděl tělesné nahoty své. Jakkoliv udělal si zástěru z listí fíkového, předse hanbu svou obnášel a poznával chudobu svou. Taková tedy duše nechť prosí toho, jenž uděluje a odívá slávou Kristovou ve světle nevýslovném a nedělá si sama oblek z myšlének ješitných, přeluzujíc se domněním své vlastní spravedlnosti a majíc za to, že již má oblek spasení.

3. Neb kdo na své vlastní spravedlnosti a vykoupení svým přestává, ten pracuje na marno a prázdno. Vždyť všecko domnění jeho spravedlnosti ukáže se v den poslední jako roucho ženy

o krvotoku měsíčním, jak dí prorok Isaiáš (64, 6.): „Všecka spravedlnost naše jest jako roucho ženy nemoc ženskou mající“. A proto žádejme a prosme Boha, aby nás oděl rouchem spásy, Pánem naším Jesu Kristem, světlem nevýslovným; nebo které duše jím oděny budou, nebudou svlečeny na věky, anobrž na vzkříšení oslavena budou i těla jejich slávou světla, jímž oděny jsou již nyní duše věrné a šlechetné, jakož dí apoštol (Řím 8, 11.): „Který vzkřísil Krista z mrtvých, ten obživí i smrtelná těla naše skrze přebývajícího v nás Ducha svého“. Sláva budiž nevýslovnému slitování a nevypravitedlnému milosrdenství jeho!

4. A zase, jak ona žena krvotoká, jakmile v pravdě uvěřila a dotkla se třapce Páně, ihned jest ozdravěla a tok nečistého zřídla krve pojednou vyschnul: takhle i všeliká duše, ana má nezhojitedlnou ránu hříchu a zřídlo myšlení nečistých a nešlechetných, přistoupí-li ke Kristu a bude-li v pravdě v něho věriti a prositi, dosáhne blaženého uzdravení od nezhojitedlného zřídla vášní a zřídlo to ustane a vyschne, já řku zřídlo, z něhož se prýštila myšlení nečistá, a to jedině mocí Ježíšovou; nikdo pak jiný té rány nemůže zhojiti. Neboť nepřítel při přestoupení Adamovu tak se přičinil, že poranil a zaslepil vnitřního člověka, ducha vůdce, jenž Boha nazírá. Prohledly tedy oči jeho k zlému a k vášněm zlým, ke statkům nebeským jsouce zamženy.

5. A tudíž je nyní tak poraněn, že nelze, aby ho zhojil kdo jiný, leč jedině Pán, jemuž jedinému to je možné. Neboť on přišel „sňal hřích světa“ (Jan 1, 29.), to jest vysušil nečisté zřídlo myšlének duše. Neboť jakož ona žena krvotoká všecko jmění své dala lékařům a žádný z nich jí nevyléčil, až když přiblížila se k Pánu v pravdě se důvěřujíc a dotkla se třapce jeho, ihned uznala uzdravení své a krvotok její ustal: tak také duši zraněnou hned z počátku nezhojitedlnou ranou vášní zlých nikdo nemohl vyléčiti ani ze spravedlivých ani z otcův ani z prorokův ani z patriarchův.

6. Přišelť Mojžíš, ale dokonalého uzdravení dáti nemohl. Kněži, darové, desátky, soboty, novoměsíce, očišťování, oběti, zápalové i všeliká ostatní spravedlnost vykonávána byla pod zákonem, ale duše nemohla býti vyléčena od nečistého toku myšlének zlých, a všecka ta spravedlnost její nemohla člověka zhojiti, až přišel spasitel, opravdový ten lékař, který zdarma léčí a kterýž dada sebe sama na výkup pokolení lidského, sám jediný vykonal veliké a spasitedlné vykoupení a uzdravení duše. On ji vysvobodil z poroby a vyvedl ji z temnosti vlastním světlem svým ji oslaviv;

on vysušil v ní zřídlo myšlení nečistých, neboť: „Ejhle, beránek Boží, jenž snímá hřích světa“ (Jan 1, 29.).

7. Žádné zajisté léky zemské, to jest žádné skutky vlastní spravedlnosti nemohly vyléčiti a uzdraviti ji z toliké rány neviditelné, ale jedině darem přirozenosti nebeské a božské, Duchem svatým, tímto jediným lékem mohlo se člověku dostatí uzdravení a mohl dojíti života, očištěn byv od Ducha svatého na srdci svém. Ale jako ona žena neduživá, ač nemohla dojíti uzdravení, předse měla nohy, aby došla k Pánu a došedši uzdravení nabyla, a jako i onen slepec, ač postoupiti a blíže k Pánu přijíti nemohl, protože neviděl, ale předse vydal hlas silnější nad hlas andělů, neboť volal (Luk. 18, 38.): „Synu Davidův, smiluj se nade mnou“, a takto věrou svou došel uzdravení, an Pán přiblížil se k němu a učinil, aby prohlédl: podobně má i duše, byť i zraněna byla ranami vášní hanebných a oslepena byla temností hříchu, předse ještě vůli křičeti a volati na Ježíše, aby sám přijda věčné vykoupení duši zjednal.

8. Neboť jako slepec onen, kdyby byl nekřičel, a žena krvotoká, by nebyla šla k Pánu, uzdravení byli by nedošli: tak i kdo z vlastní vůle a pevného předsevzetí nepřijde k Pánu a nebude prositi ho věrou úplnou, uzdravení nedojde. Neboť proč jinak onino uvěřivše ihned byli uzdraveni, my pak ještě pravdivě neprohledli jsme, aniž vyléčení jsme od tajných neduhů svých? A předse větší než o tělo má Pán péči o duši nesmrtedlnou, kteráž když prohlédne podle toho, jenž volá (Žalm 118, 18.): „Odkryjž oči mé“, již na věky více neoslepne a uzdravena byvši nebude více zraněna. Neboť když Pán, přišed na zemi, pečoval o těla porušitelná, čím více o duši nesmrtedlnou a k obrazu svému stvořenou! Ale pro svou nevěru, pro svou s ním nesvornost, proto že ho nemilujeme z celého srdce aniž mu věříme opravdově, proto jsme duchovního uzdravení a spásy ještě nedošli. Nuže důvěřujme se v něho, přistupme k němu v pravdě, aby rychle nás uzdravil. Neboť přislíbil, že dá Ducha svatého těm, kdož budou prositi ho, a tlukoucím že otevře a hledající že naleznou (Mat. 7, 7.); neklamá on, kterýž zaslíbil (Tit. 1, 2.). Jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie XXI.

O dvojím boji křesťana.

1. Křesťanu bojovati jest proti nepřátelům viditedlným i neviditedlným; 2. neboť od hříchu prvních rodičů ďábel zevnitř i vnitř sevřel člověka. 3. Kdo světa se nezříká, o boji tom vnitřním nemá ani tušení. 4. Pomocí Páně a 5. zbraní duchovní křesťan i zde vítězí.

1. Kdo se Bohu opravdu zalíbiti chce a kdo na protivnou stranu nepravosti dle pravdy zanevřel, tomu dvojí boj a dvojí zápas podstoupiti jest: ve zjevných příčinách života tohoto, aby se strhnul zápletek pozemských a milování vazeb světských a vášní hříšných; a co do nepřátelů tajných, aby bojoval proti duchům nepravosti, o nichž apoštol pověděl (Efeš. 6, 12.): „Není bojování naše proti tělu a krvi, ale proti knížatům, proti světovládcům temnosti věku tohoto, proti duchovním zlostem v povětrí“.

2. Neboť na dvojí způsob a dvojí vazbou svázán jest člověk, co přestoupil přikázání a z ráje vyhnán jest. V životě tomto, v příčinách života tohoto svázán jest láskou světskou, totiž milováním rozkoší tělesných a vášní, bohatství a slávy a nábytku, ženy a dětí, příbuzenstva, vlasti, míst a oděvův a slovem všech věcí viditedlných, o nichž káže slovo Boží, aby se jich dobrovolně zprostil, protože každý všemi těmi věcmi viditedlnými dobrovolně se váže, aby všeho toho se zbaviv a osvobodiv přikázání dokonale plniti mohl. Neviditedlně pak duchové nepravosti otočili duši sítí, plotem a zdí a svázali ji pouty temnosti, tak že nemůže, jak by ráda chtěla, Pána milovati, a jak by chtěla věřiti, a jak by chtěla modliti se. A tak od přestoupení prvního člověka všude naráží na odpor i viditedlný i tajný.

3. Kdo tedy uslyšev slovo Boží boj podnikl, starosti časné a pouta světská od sebe odvrhl, všelikých žádostí tělesných se zřekl a všeho toho se zbaviv u Pána setrval a s ním se obíral, ten může seznati, že ještě v srdci jiný jest boj a jiný odpor tajný a jiná válka myšlének duchů nepravosti a že mu ještě jiný zápas podstoupiti jest. A když tak setrvá a vzýváti bude Pána u víře nic nepochybující a v trpělivosti veliké a očekávati bude pomoci jeho, pak může dosíci vysvobození z pout, sítě, plotu a temnosti duchů nepravosti, kteréžto překážky neviditedlné vášně působí.

4. Tento však boj toliko milostí a mocí Boží může býti překonán; neboť nelze, aby člověk sám o sobě nepřátelství tomu odolal

a z bludu myšlének a z vášní neviditedlných a úkladů nešlechtníka se vybavil. Jestliže však kdo viditedlnými záležitostmi světa tohoto držán jest, rozličnými vazbami zemskými se oplétá a vášně nepravosti zachvacují jej, ten ani nepoznává, že jest jiný ještě boj a válka uvnitř; ale když by se stalo, že by kdo bojuje se vyvětil a vybavil z těchto viditedlných vazeb světských a věcí hmotných a rozkoší tělesných, a že by počal přidržovati se Pána a opouštěti tento svět, tedy bude moci seznati ten boj vášní, an uvnitř táboří, tu vnitřní válku a myšlení zlá. Nebo pokud ještě, jak prvé řečeno, bojuje světa se neodříká a sama sebe žádostí těch zemských nezbavuje z celého srdce a všecek Pána se nepřidrží, dotud nepoznává klamu tajných duchů nepravosti a tajných vášní nešlechtnosti, ale jest sám sobě cizí, neznaje ran svých a máje v sobě vášně, o nichž ani neví; ještě ovšem k věcem viditedlným je přivázán a dobrovolně vězí v zaneprázdněních světa tohoto.

5. Neboť kdo opravdu světa toho se odřekl, kdo bojuje, kdo svrhl se sebe břímě této země a marných žádostí a rozkoší tělesných, slávy, panství a cti lidské se zhostil a z celého srdce toho všeho se zbavil, an mu Pán i v tomto boji zjevném tajně nápomocen byl tou měrou, jak sám žádostí světských se zříkal, kdo tak ve službu Páně se postavil a všecek k němu se přivinul tělem i duší, ten narazí na odpor a shledá vášně skryté a vazby neviditedlné a válku tajnou a zápas a boj ukrytý. Ale bude-li prositi Pána a uchopí-li nebeskou zbraň Ducha, již vypočítal blahoslavený apoštol (Efeš. 6, 14. n.): „pancíř spravedlnosti, lebku spasení, štít víry a meč Ducha“, v tomto odění bude moci ostáti proti tajným úkladům ďáblovým v nešlechtnostech nastávajících. A když modlitbou, vytrvalostí, prosbou a postem, zvláště pak věrou zbraň tu si opatří, pak bude moci válčiti proti knížatům a mocnostem a světa vládcům, a zvítěziv tak nad mocnostmi nepřátelskými působením Ducha a vlastní snahou u všeliké ctnosti hoden bude života věčného a bude oslavovati Otce i Syna i Ducha svatého; jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie XXII.

O dvojím losu umírajících.

Když duše vychází z těla člověka, tu naplňuje se veliké tajemství; nebo byla-li hříchy obtížena, přicházejí celí zástupové dae-

monův a andělé zlí a moci temnosti uchvacují tu duši a vlekou ji ve stranu svou. I netřeba se tomu diviti; nebo jestli člověk za živa, když ještě ve světě tom byl, jim poddán byl, jich poslouchal a jim otročil, čím více když vychází ze světa toho, bude v jejich moci a držení. A že tomu tak jest, to můžeš seznati se strany dobré; neboť se svatými a sluby Božími již nyní jsou andělé a duchové svatí obkličují a střehou je; a když vyjdou z těla, tu sborové andělů přijímají duše jejich a zprovazují je na svou stranu, do věčnosti čisté, a vedou je tak k Pánu.

Homilie XXIII.

Čeho třeba k dosažení koruny slávy.

1. Předně třeba znovu zroditi se z Ducha sv. a pak 2. stále bojovati zbraní duchovní.

1. Perla veliká, drahocenná a královská, kteráž náleží do koruny královské, ta žádá jediného krále a jediný král může tu perlu nositi, jinému pak člověku není dovoleno takové perly nositi. A tak nenarodil-li se kdo z Ducha královského a božského, není-li z rodu nebeského a královského, není-li dítkem Božím, o němž psáno jest (Jan 1, 12.): „Kolikožkoli pak přijali ho, dal jim moc býti syny Božími“, ten perly té nebeské a drahocenné, toho obrazu světla nevýslovného, jenž jest Pán, nemůže nositi nejša synem královským; neboť kteří tuto perlu mají a nosí, ti budou žíti a královati s Kristem na věky; povědělť zajisté apoštol (I. Kor. 15, 49.): „Jako jsme nesli obraz zemského, ponese i obraz nebeského“.

2. Kůň dokud v lesích s divokou zvěří se pase, nic není lidem podajný; ale když pak chycen byl k vůli ochočení, vloží se mu na hlavu uzda silná, až by se naučil choditi správně a pořádně. Potom cvičen bývá od jezdce zkušeného, aby se i k boji hodil; konečně oděje se v oruží válečné, v pancíř totiž a brnění, první uzda se zavěsí a před očima mu máchají, aby se navykl neplašiti se. Nepřiučí-li se tomu za takového cviku jezdce, do boje se nehodí; přiučí-li se však a přivykne-li válce, jakmile učeje a uslyší křik válečný, sám ochotně řítí se na nepřátele, tak že i svým řehotem nepřítelům strachu nahání. A tak i duše od přestoupení jsouc divoká a neupřáhaná těká po poušti toho světa s divou zvěří, s duchy nepravosti, jsouc ve službě hříchu. Ale když uslyší slovo Boží a uvěří, Duch béře ji v uzdu, ona skládá se sebe divoký

mrav a smýšlení tělesná spravována jsou od jezdce Krista. Pak přichází na ni protivenství, skročení a úzkost, aby jimi byla zkoušena a Duchem znenáhla skrotla, ježto hříchu při ní více a více ubývá a se ztrácí. A tu potom duše oděna jsouc pancířem spravedlnosti a lebkou spasení a štítem víry a mečem Ducha učí se bojovati proti nepřátelům svým. A tak ozbrojena jsouc válčí s duchy nešlechtnosti a ohnivé šípy nešlechtníkovy zahání. Neb ovšem bez zbroje Ducha nepouští se do pútky; ale ozbrojena jsouc zbraní Páně, jakmile slyší a dovídá se o tuhém zápasu, s pokřikem a povykem táhne do boje, jako povědino jest v knize Jobově, že již od hlasu modlitby její nepřátelé padají ¹⁾). A když tak byla bojovala a pomocí Ducha pole obdržela, tu odnáší sobě s velikou neostýchavostí věnce vítězné a odpočívá s králem nebeským. Jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie XXIV.

O duchovním kupčení, kvasu a soli.

1. Od hříchu Adamova mysl lidská po světě rozptýlena jest; pro život věčný třeba sebrati ji. 2. To však nelze bez zapření sebe a bez pomoci Boží, 3. kteráž se přirovnává ke kvasu a 4. soli. 5. Sám o své moci člověk tu ničeho nepořídí, 6. přítomnost pak milosti jeví se ctnostným životem.

1. Křesťané podobají se kupcům s velikým ziskem obchod vedoucím; neboť jako tito ze země pozemský zisk shánějí: tak onino skrze ctnosti své a mocí Ducha z celé země, kteráž jest největším a pravým tržištěm, shromažďují myšlenky srdce svého v tomto věku rozptýlené ²⁾). Tento zajisté svět stojí proti hořejšímu a věk nynější proti věku onomu. Nutno tedy, aby křesťan podle písem svatých světa tohoto se odříkal a z tohoto věku, v němž mysl jeho od přestoupení Adamova se nalézá a navnazována bývá, přenesen byl, myslí svou překročil v jiný svět a rozumem svým v horním světě Božím obcoval, jakož řečeno jest (Fil. 3, 20.): „Naše pak obcování v nebesích jest“.

2. To však nemůže zdařiti se jinak leč uvěří-li duše z celého srdce Pánu odříkajíc se světa tohoto; jedině moc Ducha Božího shromážditi může srdce po všem světě roztoulalé, aby milovalo

¹⁾ Narážka na hl. 39.

²⁾ Srovn. XV. 47.

Pána, a přenéstí rozum jeho do světa věčného. Neboť od přestoupení Adamova myšlenky duše odcizeny jsou lásce Boží a rozptýleny po světě a smísily se s myšlenkami hmotnými a zemskými. Ale Adam svým přestoupením pojal v sebe kvas vášní zlých a tak všickni potomci jeho, veškero plémě Adamovo týmže kvasem nakvašeno bylo a konečně hříšné vášně v lidech tou měrou pokročily a rozmohly se, že až v smilstvo a prostopášnost, v modloslužbu, vraždy a jiné nemístnosti upadli, až i celé člověčenstvo nepravostí prokysalo. A nepravost ta v lidech tak velice rozmohla se, že až domnívali se, jakoby nebylo Boha, a kamenům bezduchým klaněli se a již ani myslí svou Boha pochopiti nemohli. Tak náramně pronikl kvas vášní zlých pokolení starého Adama.

3. A podobně zlíbilo se Pánu v příchodu svém trpěti za všecky a vykoupiti je vlastní krví svou a v duše věřící pod hříchem porobené vložití nebeský kvas dobroty a potom podle míry prospívání a vzrůstu naplňovati v nich všelikou spravedlnost přikázání a všelikou ctnost, až by v dobrém zkysali v jedno a byli „s Pánem jeden duch“ dle slov Pavlových (I. Kor. 6, 17.) tak, až by nepravost a nešlechtnost ani už vstoupiti nemohla na mysl duše Duchem Božím skrz na skrz zkysané, jakož povědíno jest (I. Kor. 13, 5.): „Láska nemyslí zlého“ a co následuje. Než bez kvasu nebeského, jenž jest moc Ducha Božího, nelze, aby duše dobrotou Páně zkysala a došla života, jakož by ani plémě Adamovo v takovou nepravost a nešlechtnost nebylo mohlo zvrhnouti se, kdyby je kvas nepravosti, to jest hřích, duchovní jakási a rozumná moc satanova nebyla podešla.

4. Kdyby někdo zadělal mouku a nepřidal k ní kvasu, ať sebe více se přičiňuje, těsto válí a hněte: těsto zůstává nezakysáno a k jídlu se nehodí; přidá-li se však kvasu: přitáhne on k sobě všecko těsto moučné a všecko zkysá, jakož i Pán přirovnal království své říka (Mat. 13, 33.): „Podobno jest království nebeské kvasu, kterýž vzavši žena zadělala do tří mírek mouky, až zkysalo všecko“. Aneb někdo by měl maso a maje jinak o ně péči všelikou nenasolil by je solí, kteráž chrání od červův a zlý zápach odnímá: tu mu zapáchne a shnije a nebude se více lidem hoditi k jídlu. Místo masa a těsta nakyslého polož celé člověčenstvo, solí pak a kvasem rozuměj z onoho světa pocházející božskou přirozenost Ducha svatého. Jestli tedy pokleslé přirozenosti lidské se nepřimísí a nepřidá z onoho světa a z oné vlasti nebeského kvasu Ducha a dobré svaté soli božství, tedy nezmění, aniž zbaví se duše od

zápachu nepravosti, aniž zkysá a zhostí se těžkosti a nezkysalosti hříchu.

5. Nebo zdá-li se duši, že by něco o své moci mohla učiniti a svou snažností pořídit i vykonati sama na svou sílu spoléhajíc, a domnívá-li se, že by sama sebou bez pomoci Ducha dokonalou nápravu k místu přivesti mohla: v tom hrubě se klame. Nehodí se zajisté pro místa nebeská, nehodí se pro království duše, která se domnívá, jakoby sama o sobě, sama sebou bez Ducha úplné očištění vykonati mohla. Neboť nepřistoupí-li k Bohu člověk vášněmi zmítaný, neodřekne-li se světa a nebude-li v naději a trpělivosti věřiti, že mu přijati jest daru přirozenosti jeho vlastní cizího, jímžto jest moc Ducha svatého, a nevěle-li mu v duši Pán s hůry života božského: neokusí on života pravého, nevystřízví z opojení smyslného, nezaleskne se mu v duši zatemněné zář Ducha, aniž mu vzejde den svatý, a z přehlubokého spánku nevědomosti neprocitne, aby dle pravdy poznal Boha mocí Boží a působením milosti.

6. Nebude-li člověk takto za hodna uznán, aby skrze víru došel milosti: nebude ani schopný ani způsobilý pro království Boží; a naopak, dosáhl-li milosti Ducha nedaje se v ničem zvrátiti a netupí-li milosti nedbalostí a hřešením a takto-li stále zápasí Ducha nezarmucuje: může dojíti života věčného. Neboť jako působení nepravosti poznává člověk z vášní svých, já řku z hněvu, žádostivosti, závisti, lenosti, myšlení zlých a jiných nepatřičností: tak také třeba, aby milost a moc Boží ve ctnostech poznával, já řku v lásce, dobrotivosti, přívětivosti, radosti, ochotnosti a božském plesání, aby mohl podobati se a sloučen býti s dobrou a božskou přirozeností a s laskavým i svatým působením milosti. A když pak dobrá vůle jeho ustavičným prospíváním a vzrůstem po delší dobu se osvědčila, s milostí vždycky se sjednávala a dobrolíbeznou shledána byla: tu pak v Duchu prospívajíc a všechna Duchem jsouc posvěcena a očištěna stává se hodná království. Sláva a poklona přečistému Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XXV. ¹⁾

Kterak lze vybaviti se z otroctví tělesných žádostí.

1. Nikoli sice o své moci, 2. ale zajisté pomocí Boží překonati lze všeliká pokušení; tak tomu zřejmě učí písmo; 3. avšak nedojde pomoci té leč ten, kdo se odříká tělesných žádostí, jichž otroky jsme byli učiněni neposlušností Adamovou a 4. 5. v nichž vězíme až posavad. 6. Stav ten hoden oplakání. 7. Nuže s pláčem vzývejme Boha za pomoc 8. po příkladu Marie sestry Lazarovy a 9. 10. žádejme ohně milosti Boží, kterýž by spálil v nás žádosti zlé.

1. Kdož mají v sobě zákon boží, nikoli psaný černidlem a literami, alebrž vštípený v srdce tělesná, ti jsouce osvíceni na očích rozumu a vždy žádostivi naděje, nikoli smyslné a viditedlné, nýbrž neviditedlné a duchovní, ti mohou dobře zniknouti pohoršení nešlechetníkových, avšak z moci nepřemožitedlné. Ti pak, kterým se cti slova Božího ještě nedostalo, aniž zákonem Božím vzdělání byli, ti v bezpodstatné nadutosti své domnívají se, jakoby vlastní mocí svou odolati mohli útokům hříchu, kterýž jedině tajemstvím kříže může býti odsouzen a odpraven. Neboť odporovati ďáblu, to jest v moci člověka ²⁾, ale nikoli přemáhati vášně své dokonale; neboť „nebude-li Hospodin stavěti domu a ostríhati města, nadarmo bdí, kdož ostríhá, a pracuje, kdo staví“ (Žalm 126, 1.).

2. Nelze zajisté, aby kdo chodil po hadu a bazilišku, aby šlapal po lvu a draku (Žalm 90, 13.), prvé-li se sama dle možnosti své neočistil a nebyl posílněn tím, jenž řekl apoštolům (Luk. 10, 19.): „Aj dal jsem vám moc šlapati na hady a štíry a na všelikou moc nepřitele“. Nebo kdyby přirozenost lidská bez odění Ducha svatého ostáti mohla proti úkladům a chytrostem ďáblovým, nebyl by pověděl apoštol (Řím. 16, 20.): „Bůh pak pokoje potře satana pod nohy vaše brzo“; a opět (II. Sol. 2, 8.): „Kteréhož Pán zahladí duchem úst svých“. Protož i přikázáno nám (Mat. 6, 13.) prositi Pána: „Neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého“. Nebo nebudeme-li pomocí silnější uchráněni ohnivých šípů nešlechetníkových a nebudeme-li za hodny uznáni synovství Božího: marné jest všeliké počínání naše, ježto moci Boží vzdáleni jsme.

¹⁾ Homilie tato bývala dříve sv. Basiliovi připisována a měla nápis Λόγος περὶ τοῦ αὐτεξουσίου, De libero arbitrio (Bengel in not. ad Greg. Thaum. panegy. in Origenem p. 235.); vydavatel sv. Basilia, benediktin Garnier ji arcíř z homilií Basiliových vyloučil, ale také sv. Makariovi upřel (Praef. ad s. Basilii opp. t. II. §. VIII. p. XXVI.—XXVIII. et p. 613.), avšak dle úsudku Tillemonta (Mémoires eccl. t. VIII. p. 619.) z důvodů nedostatečných.

²⁾ Toť asi sotva srovnati lze s naukou katolickou, avšak opravuje se již odstavcem následujícím.

3. Kdo tedy chce býti účasten slávy Boží a rád by jako v zrcadle uzřel obraz Kristův v duchu svém, ten povinen nenasytitelnou láskou a neukojitelnou toužebností z celého srdce a ze vší síly dnem i nocí hledati sobě velepodstatné pomoci Boží, již však obdržeti nemůže, leč by, jak dříve bylo praveno, zdržel se prvé pochtí toho světa a žádostí moci protivnické, jež prázdna jest světla, působí nepravost, dobrých skutků jest neschopna a ve skrze jim odcizena. A chceš-li medle věděti, proč my stvoření byvše v slávě a postaveni v ráji konečně připodobnění jsme a přirovnáni nerozumným zvířatům vypadše ze slávy přečisté: tedy věz, že neposlušenstvím učinění byvše otroky tělesných žádostí svých sami jsme se vyloučili z blaženého kraje živých a že octnuvše se v zajetí ještě sedíme podle řek babylonských. A jelikož ještě držení jsme v Aegyptě, proto posud nezdědili jsme zemi zaslíbení, oplývající mlékem a strdí. Ještě nejsme zaděláni v těsto spravedlnosti, ale jsme ještě v kvasu nepravosti; srdce naše ještě nebylo skropeno krví Boží, a ještě v něm vězí lapadlo pekla a udice nepravosti.

4. Ještě nedostalo se nám radosti ze spásy Kristovy; nebo ještě zakořeněn v nás osten smrti. Ještě neoblekli jsme nového člověka podle Boha stvořeného v svatosti; poněvadž ještě nesvlekli jsme starého člověka, kterýž se porušuje podle žádostí bludu (Efeš. 4, 24. 22.). Nenosíce ještě obraz nebeského (I. Kor. 15, 49.) nejsme připodobeni slávě jeho (Řím. 8, 29.). Ještě jsme se Bohu neklaněli v duchu a v pravdě (Jan 4, 24.), poněvadž panuje hřích ve smrtelném těle našem (Řím. 6, 12.). Ještě nespatriili jsme slávy neporušitelného (t. 1, 23.); neboť ještě v nás temnost působí. Ještě neoblekli jsme se v odění světla (t. 13, 12.), poněvadž ještě nesvlekli jsme se sebe odění, střely a díla temnosti. Ještě nepřeměnili jsme se obnovou mysli; neboť ještě jsme připodobnění tomuto světu (t. 12, 2.) v marnosti mysli (Efeš. 4, 17.). Ještě nejsme spolu s Kristem oslaveni, poněvadž s ním netrpíme (Řím. 8, 17.). Ještě nenosíme na těle svém jizvy jeho (Gal. 6, 17.), aniž jsme postaveni v tajemství kříže Kristova; neboť ještě vězíme v strážních a žádostech tělesných. Ještě nejsme dědicové Boží a spoludědicové Kristovi (Řím. 8, 17.), poněvadž duch služebnosti vládne v nás, nikoli duch synovství (t. v. 15.). Ještě jsme se nestali chrámem Božím a obydlím Ducha svatého (I. Kor. 3, 16.); neboť ještě jsme chrámem model a skryší duchů zlých, protože vášním podrobeni jsme.

5. Opravdu ještě nedostává se nám prostoty mravův a jas-

nosti rozumu; ještě nebyli jsme hodni uznání pravého duchovního mléka a vzrůstu duchovního. Ještě nezasvítíl nám den a dennice nevzešla v srdcích našich (II. Petr. 1, 19.). Ještě nejsme sloučeni se sluncem spravedlnosti, ještě netřpytíme se jeho paprsky. Ještě nepřijali jsme podobenství Páně, aniž božské přirozenosti stali jsme se účastni (t. v. 4.). Ještě nejsme pravým šarlatem královským, aniž opravdovým obrazem Božím. Ještě nejsme ranění láskou Boží, aniž jati duchovní láskou ženichovou. Ještě nepoznali jsme nevýslovného společenství jeho, aniž poznali jsme moci a míru, ježto jsou v posvěcení. I abych úhrnem vše vyslovil, ještě nejsme „rod vyvolený, kněžstvo královské, národ svatý, lid dobytý“ (I. Petr. 2, 9.), jelikož jsme ještě háďata a pokolení ještěrčí (Mat. 3, 7.).

6. A jakž pak bychom nebyli hadové, jižto se ještě nalézáme ne v poslušenství Boha, nýbrž v neposlušenství hadem způsobeném? A proto věru nenalézám, kterak bych hodně bídu tu oplakal; nevím, jak bych s křikem a pláčem utíkat se měl k tomu, jenž blud ve mně rozložený zapuditi může. Kterak zpívati mám píseň Hospodinovu v zemi cizí (Žalm 136, 4.)? kterak oplakávati Jerusaleém? kterak zniknouti ukrutné té poroby Faraonovy? kterak ostaviti ohavné to podružství? kterak zhostiti se trpkého toho tyranství? kterak vyjíti ze země aegyptské? kterak projíti mořem rudým? kterak putovati pouští velikou? kterak nezahynouti od hadího uštknutí? kterak přemoci lid cizí? kterak zahladiti národy pohanské ve mně? kterak přijati ve své desky výroky zákona Božího? kterak uzříti pravý sloup světla a oblaku Ducha svatého? kterak požívati manny slasti věčné? kterak píti vody ze skály životvorné? kterak projíti Jordanem a vstoupiti do země zaslíbené? kterak spatřiti mám vrchního vojevůdce, kterého když uzřel Ježíš Naveův, ihned na kolena padna klaněl se jemu?

7. Nebo neproniknu-li skrze to všecko a nezahladím-li v sobě ty národy pohanské, nikterak nevejdu a neodpočinu ve svatyni Boží, aniž účasten budu slávy královny. A protož snaž se, aby se stal neúhonným dítětem Božím a odpočinul tam, kam předchůdce náš Kristus nás předešel. Snaž se, aby zapsán byl ve sbor nebeský s prvorozenými a jednou nalezen byl na pravici velebnosti Svrchovaného. Snaž se vejíti do města svatého, do Jerusaleéma míruplného a hořejšího, kdež i ráj jest. Neboť těch věcí podivných a blažených obrazně naznačených nebudeš jinak účasten, leč prolévati-li budeš slzy dnem i nocí podle toho, jenž dí (Žalm 6, 7.): „Zmýváti budu každé noci lože své, slzami svými smáčeti budu postel svou“; nebo víš, že ti „kteříž rozsévají se slzami, s ple-

sáním žítí budou“ (Žalm 125, 5.). Proto dí prorok s důvěrou (Žalm 38, 13.): „Slzám mým neodmlčujž se“; a opět (Žalm 55, 9.): „Položil jsi slzy mé před obličejem svým jako i v zaslíbení svém“; a (Žalm 41, 4.): „Byly mi slzy mé chlebem dnem i nocí“; a v jiném žalmu (101, 10.): „Nápoj svůj s pláčem jsem směšoval“.

8. Slza, která skutečně z veliké rozdrčenosti a sklíčenosti srdce s poznáním pravdy a roznícením útroby se prolévá, tať pokrm duše z nebeského chleba upravený. Toho nad jiné účastna byla Maria, když u nohou Páně sedíc plakala, podle svědectví samého Spasitele; neboť dí (Luk. 10, 42.): „Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní“. Ó předrahých těch perel v toku slzí těch blahoslavených! Ó toho pravého a ochotného poslouchání! Ó toho mužného a moudrého rozumu! Ó té vroucnosti lásky Ducha Páně, kteráž k přečistému ženichu tak mocně vede! Ó toho ostnu toužebnosti v duši po Bohu Slovu! Ó toho těsného obcování nevěsty s chotěm nebeským!

9. Následuj jí jako dítě, následuj jí, neohlížejíc se na nic jiného, leč jediné na toho, jenž řekl (Luk. 12, 49.): „Oheň přišel jsem pustit na zemi a jak chci, aby již roznícen byl!“ Jest to zanícení Ducha rozplameňující srdce. A proto bezhmotný a božský ten oheň osvěcuje duše a zkouší je jako ryzí zlato v peci, nepravost pak spaluje jako trní a strniště. Neboť „Bůh náš oheň spalující jest“ (V. Mojž. 4, 24. Žid. 12, 29.), „jenž v plameni ohně uvádí pomstu na ty, kteří neznají ho a kteří neposlouchají jeho evangelia“ (II. Sol. 1, 8.). Tento oheň působil v apoštolech, když mluvili jazyky ohnivými. Tento oheň skrze hlas světlostí obklíčil Pavla, mysl jeho osvětlil, ale smysl zraku jeho zatemnil; neboť nespatriř sílu toho světla vně těla svého. Tento oheň zjevil se Mojžíšovi ve kři; tento oheň ve způsobu vozu Eliáše ze země uchvátil, a žádaje působnosti tohoto ohně řekl blahoslavený David (Žalm 25, 2.): „Zkus mne, Hospodine, a zkoumej mne, přepal ledví má a srdce mé“.

10. Tento oheň rozehrál srdce Kleofášovo a soudruha jeho, když Pán po svém vzkříšení s nimi rozmlouval. Tudíž i andělé a duchové služební účastni jsou jasnosti tohoto ohně, jakož řečeno jest (Žalm 103, 4.): „Kterýž činíš anděly (posly) své duchy a služebníky své oheň žhoucí“. Tento oheň spaluje břevno v oku a činí mysl čistou, aby nabyvši přirozeného zraku spatřovala bez přítrže divy Boží, podle toho, jenž dí (Žalm 118, 18.): „Odkryjž oči mé a spatřovati budu divné věci ze zákona tvého“. Tento tedy oheň odhání zlé duchy, zničuje hřích, jest moc z mrtvých

vstání a působí nesmrtedlnost, osvěcuje duše svatých a utvrzuje mohutnosti duchovní. O tento oheň prosme, aby i k nám přišel, bychom ustavičně krácejíce ve světle, nikde ani málo neurazili nohy své o kámen, alebrž sami jako světla ve světě svítíce podrželi slovo života věčného a požívajíce statků Božích odpočíváli s Pánem v životě, oslavujíce Otce i Syna i Ducha svatého, jemuž budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XXVI.

O pokušeních.

1. Veliká jest důstojnost člověka před Bohem; 2. z hříchu Adamova mocí Ducha sv. může býti vyléčen, ba i nad Adama povýšen. 3. Bůh nedopouští na člověka pokušení leč přiměřená, 4. jež by mohl překonati. 5. Milostí Boží neruší se přirozenost, 6. aniž vůli svobodné činí se násilí. 7. A byt zkoušen byl člověk v milosti postavený jako Job, 8. nic sobě nezoufá, alebrž vytrvalostí zahanbuje satana, 9. kterýž má sice znalost člověka velikou, ale nikoli dokonalou. 10. Avšak bez milosti Boží, 11. bez pokory a naděje v Boha, 12. bez nenávidění sebe a 13. zachovalosti netoliko zevnější, alebrž i vnitřní marné bude usilování lidské. 14. Satan neustává v boji proti člověku, ale nic neuškodí tomu, kdo Boha má přítele, 15. jakož neuškodil Kristu, anobř člověka i cvičí v bojování. 16. Znamením dokonalosti křesťanské nejsou charismy, nýbrž láska dokonalá, 17. kteráž pokorná jsouc nikdy nepřestává na stupni, jehož již dostoupila. 18. Kam člověk za živa směřoval, tam se i po smrti dostane; 19. když zde se přičiní seč jest, Bůh přidá mu milosti své a 20. útěchy. 21. Rozdíl jest mezi skutky přirozenými a nadpřirozenými; 22. přirozená hříšnost překonána býti může milostí Boží. 23. Nebývá tak arci bez utrpení, ale zde na světě trpěti jest údělem všech spravedlivých, pokoj nastane teprv na věčnosti; 24. zde ještě zápasiti nám jest a tak očišťovati svědomí své, 25. i po dosažení milosti; 26. v utrpení předcházel nám Pán nepřekonaným příkladem svým.

1. Můj milý, nevažíš lehce rozumné bytosti duše; drahát nádoba je duše nesmrtedlná. Hle, jak veliká jsou nebe a země, ale nezlíbilo se Bohu v nich, nýbrž jedině v tobě ¹⁾. Považ svou důstojnost a urozenost, že ne skrz anděly, ale sám osobně vykonal Pán poselství k tobě, aby tebe ztraceného a zraněného zpět povolal a prvotní tvar čistého Adama ti navrátil. Neboť byl člověk pánem všech věcí od hůry nebes až dolů, rozeznával vášně, byl vzdálen duchů zlých, čist od hříchu a nepravostí, — podobenství Boží; ale přestoupením zahynul a zraněn jest. Neboť satan zatemnil

¹⁾ Srovn. XV. 22.

mysl jeho, a poněkud jest tak, poněkud pak žije, rozsuzuje a má vůli.

2. Otázka. Což nebývá příchodem Ducha svatého přirozená žádost i s hříchem vykořeněna?

Odpověď. Již prvé jsem pravil, že i hřích vykořeněn bývá a že člověk nabývá prvotního tvaru Adama čistého. Mocí Ducha a duchovním znovuzrozením opět dochází člověk míry prvního Adama, ano bývá i nad něho větší učiněn; nebo nabývá přirozenosti božské.

3. Otázka. Zdali satan jen pod jistou měrou bývá připuštěn, či bojuje, jak sám chce?

Odpověď. On útočí nejen na křesťany, ale i na modloslužebníky a na celý svět. Kdyby mu tedy bylo povoleno bojovati, jak by sám chtěl, zajisté všechny by vyhubil a zahladil. Proč to? Poněvadž takové jest dílo a taková vůle jeho. Ale jestliže hrnčír, když nádoby do pece staví, jen mírně podpaluje, nepřlíš, aby přepáleny byvše nepopraskaly, a ne málo, aby zůstavše syrovy se nerozdrobily; a jestliže stříbrník a zlatník jen z míry oheň rozdělává, neboť přílišným ohněm zlato a stříbro by se roztavilo, rozplavilo a zkazilo; a jestliže rozum lidský umí břemena odměřiti hovádkům, velbloudu a jiným zvířatům, jaká by poměrně unesti mohla: čím více připouští i Bůh, jenž dobře zná, jaká nádoba je člověk, moc onu protivnou s rozdílem!

4. Jako pak země, ač jedna jest, někde je kamenitá a někde mastná a jedna se hodí ke vzdělání vinice, jiná pak k osívání pšenice aneb ječmenem: tak i rozličná jsou srdce a předsevzetí lidská. Podobně i dary s hůry se udělují: jednomu bývá uděleno posluhování slova, jinému rozeznávání, jinému dary uzdravování (I. Kor. 12.). Ví zajisté Bůh, jaké kdo služby může konati, a podle toho rozličně dary své uděluje. A tak podobně i ona moc protivnická připouští se na člověka v míře takové, jak by kdo snést a v boji tom obstáti mohl.

5. Otázka. Zdali pak ten, kdo přijal moc Boží a dílem zjinačen jest, ostává ještě v přirozenosti své?

Odpověď. Aby i po přijetí milosti zkoušena byla vůle, k čemu se nese a s čím souhlasí, zůstává přirozenost v tétěž podstatě své, tvrdý ve své tvrdosti a jemný ve své jemnosti. Přihází se, že neuk obrodí se na duchu, nabývá moudrosti a ukrytá tajemství jemu se zjevují; a předse neuk jest dle přirozenosti. Jiný pak, jenž od přirozenosti je tvrdý, oddá se vůlí svou na pobožnost, i přijme ho Bůh a má v něm oblíbení, ač přirozenost jeho zůstává

v tvrdosti své. Jiný pak je mravů lahodných, přívětivý, dobrotivý, odevzdává se Bohu a Pán přijímá jej; ale nesetrvá-li při dobrých skutečích svých, nebude mít Bůh v něm oblíbení svého. Všecka totiž přirozenost Adamova může nakloniti se i k dobrému i ke zlému, schopna jest i zlého, ale nechce-li, nemusí je vykonati.

6. Jako blánu, na které se píše, rozmanitě a dle libosti popsatí a písmo napsané zase smazati lze; neboť blána všeliké písmo přijímá: tak jest i s člověkem tvrdým: vůli svou odevzdal Bohu, obrátil se k dobrému a Bůh přijal jej. Bůh zajisté, aby prokázal slitovnost svou, ochotně přijímá všecky a každé předsevzetí dobré. Apoštolé když do některého města vešli, pobýli tam nějaký čas a z nemocných některé uzdravili, jiné pak nic. Rádi by oni byli vzkřísili všechny mrtvé a zdraví navrátili všem neduživým, ale vůle jejich nestala se veskrze; neboť nebylo jim propůjčeno učiniti všecko, co by sami chtěli. Podobně byl by i Pavel, jat jsa od vladaře, mohl i vladaře i zeď rozraziti, kdyby tomu byla chtěla milost, ana byla s ním, neboť byl muž mající Utěšitele; avšak v koši spuštěn byl apoštol (Sk. apošt. 9, 24. n.). I kde tu zůstala moc Boží, ana bývala s ním? Dělo se zvláštním řízením Božím, že v jistých příčinách konali divy a zázraky a v jiných nebyli dostateční, aby ukázal se rozdíl víry nevěřících a věřících, aby zkoušena byla vůle svobodná i aby ukázalo se, zdali někteří na jejich nedostatečnosti se neurážejí. Neboť kdyby apoštolové vše byli učinili, co chtěli, byli by násilně v lidi vštíplí pobožnost skrze zázraky a přinutili vůli svobodnou, a již by nebylo ani víry ani nevěry. Křesťanství pak jest „kámen úrazu a skála pohoršení“ (I. Petr. 2, 8.).

7. Dále není věcí malichernou, co napsáno o Jobu, kterak satan jeho se dožadoval, jelikož sám o své ujmě a bez připuštění ničeho mu učiniti nemohl. Co však praví ďábel Pánu (Job 1, 11.)? Dej mi ho v ruce, zdali pak nebude v tvář zlořečiti tobě? A takhle jest i nyní ještě týž Job a týž Bůh i týž ďábel. Když tedy požívá člověk Boží ochrany a milostí k němu se nakloňuje a po něm plápolá: tu vyžaduje si ho satan a dí k Hospodinu (t. v. 9. n.): Když ty mu napomáháš a jeho se ujímáš, slouží tobě, ale opusť a podej mi ho, zdali pak nebude v tvář zlořečiti tobě? A pak, místo aby duše útěchy požívala, milost opouští ji a ona vydána jest pokušením. I přichází ďábel a uvádí na ni tisíce zlé: zoufání, nedůvěru, myšlení nešlechtná, i souží duši, aby ji zmalátnil a od naděje v Boha odvedl.

8. Ale duše rozšafná octnuvši se v nehodě a v soužení nic

nezoufá, nýbrž drží, čeho se chopila, a cokoli se na ni shrne skrze tisícere pokušení, to trpělivě snáší říkajíc: Byť bych i zemřít měla, já se ho nespustím. A když člověk až na konec tak setrvá, pak jme se Pán mluvit k satanu: Vidíš, jaké nehody a soužení jsi naň uvedl, a neuposlechl tebe, nýbrž mně slouží a mne se bojí. A tu již hanbí se satan a nemá, co by odpověděl. Neboť i co do Joba, kdyby byl věděl, že upadna v pokušení setrvá, aniž se dá přemoci, nebyl by si ho vyžádal, aby nedošel zahanbení. Tak i nyní hanby dochází satan při těch, jenž v soužení a v pokušení vytrvají, i lituje toho, že ničeho nepořídil; neboť praví k němu Pán: Hle dopustil jsem tobě a povolil jsem tobě pokoušeti ho, zdali jsi pak čeho pořídil? zdali tě v čem uposlechl?

9. Otázka. Ví-li pak satan o všech myšlénkách a úmyslech lidských?

Odpověď. Když přebývá člověk s člověkem, zná věci jeho, a ty máje dvacet let znáš záležitosti sousedovy; a satan, jenž od narození při tobě jest, neměl by znáti tvá myšlení? vždyť jest mu již šest tisíc let ¹⁾. Avšak nepravíme, že by prvé, než člověka pokouší, věděl, co člověk učiní. Neboť pokušitel sice pokouší, ale neví, zdali ho člověk uposlechně čili nic, až by mu duše vůli svou podrobila. Aniž také pravíme, že by ďábel všecky myšlénky a žádosti člověka znal. Duše podobá se stromu, jenž má mnoho větví a mnoho článků; některé větve myšlének a úmyslů drží satan v moci své, jiné pak myšlénky a úmysly nejsou v moci jeho.

10. V některé věci je strana nepravosti silnější ve vydávání myšlének, a zase v některé vítězí člověk smýšlením svým přijímaje od Boha pomoc a vysvobození a odpíraje nepravosti: v něčem podléhá a v něčem zachovává [dobrou] vůli svou. Nebo děje se časem, že s vroucností přistupuje k Bohu a satan ví to a vidí, že jedná proti němu, a nemůže zmocniti se člověka. Proč? Poněvadž má vůli volati k Bohu, poněvadž má přirozené ovoce [dary] milovati Boha, věřiti v něho, hledati ho a přijíti k němu. Jako ve věcech viditedlných rolník obdělává zemi [Bůh pak dává vzrůst]: tak i co do duchovních všecky věci ke dvěma hledí osobám. Sluší tedy, aby člověk s pevným předsevzetím obdělával zemi srdce svého a pracoval; neboť pohledává Bůh práce, namáhání a přičinění se u člověka. Ale neobjeví-li se s hůry oblaka nebeská a déšť milosti, marná bude práce rolníková.

¹⁾ Podle Septuaginty počítáno od stvoření světa až po Krista 6000 let; viz Dictionarium bibl. Aug. Calmet s. v. Aetas.

11. Tento však jest odznak křesťanství, aby člověk, byť sebe více pracoval a skutků spravedlnosti vykonal, tak se choval, jakoby nic nebyl vykonal, a by postě se říkal: Nic jsem se nepostil, a modle se: Nic jsem se nemodlil, a trvaje na modlení: Nic jsem já netrval a nyní teprv začínám se cvičiti a pracovati. A byť i spravedliv byl před Bohem, říkati má: Nejsem spravedliv, aniž se namáhám, ale každým dnem počínám. Máť pak na každý den doufati, radovati se a očekávati budoucí království a vysvobození, a říkati: Nebyl-li jsem dnes vysvobozen, budu zýtra. Nebo jako kdo zakládá vinici, prvé nežli počal pracovati, již má z ní radost a naději a v mysli již obrazuje si vinobraní a počítá důchody, aniž ještě víno se urodilo, a tak s tou nadějí práce se podjímá; neboť ta naděje a čáka působí, že práci ochotně na se bere a že až po tu dobu ze svého majetku veliké náklady činí; a podobně kdo dům staví aneb pole obdělává, nejprvé ze svého jmění mnoho vynakládá koje se nadějí v budoucí důchody: tak i zde, kdo nemá před očima radost a naději: Dosáhnu vykoupení a života, nemůže snášeti protivenství a břemena a putovati cestou úzkou; ale naděje a radost, kteráž s ním jest, ta činí, že podjímá se práce a snáší protivenství a břímě a putuje cestou úzkou.

12. Než jako nelze tak snadno, aby hlaveň znikla ohně: tak také nemůže duše utéci ohně smrti leč velikým namáháním. Nejvíce pak pokouší satan duši pod zástěrou myšlének dobrých: Z toho bys mohl zalíbiti se Bohu, a podvádí ji k lehkomyšlnostem a úmyslům zdánlivě dobrým; ona pak podvedena jsouc neumí rozeznávati a tak upadá v osidlo ďáblovu a záhuby. Nejpríhodnější pak zbroj zápasníka a bojovníka jest, aby vstoupiv do srdce svého zdvihl válku proti satanu, sebe vzal v nenávisť, zapíral duši svou, proti ní se rozhorlil, ji káral, proti žádostem jejím se opíral, proti myšlénkám svým bojoval a sám se sebou se potýkal.

13. Jestliže tělo své zevně chráníš od porušení a smilstva, ale uvnitř cizoložíš a smilníš v myšlénkách svých: cizoložník jsi před Bohem a nic ti neprospěje, že tělo zachovááš panenské. Jako panna, jižto by mladík lísaje se k ní svedl a zmrhal, v ošklivost upadla u ženicha svého, poněvadž se dopustila cizoložství: tak i duše beztělesná, jak mile se splichtí s tím hadem v útrobu se vkrádajícím, duchem totiž zlým, smilní před Bohem, a psáno jest (Mat. 5, 28.): „Každý kdo by pohleděl na ženu ku požádání jí, již cizoložil s ní v srdci svém“. Jeť zajisté smilství, jež se páchá tělem a je smilství, když duše se satanem obcuje; nebo duše je společnice a sestra buďto daemonův aneb Boží a andělů; cizoloží-li však s ďáblem, nehodí se více nebeskému choti.

14. Otázka. Zda-li satan někdy odpočívá a člověk prázdne jest boje, čili dokud žije, válčiti mu jest?

Odpověď. Satan nikdy neustává od boje; dokud člověk žije ve věku tom a nosí tělo, bojovati mu jest. — Ale když ohnivé střely nešlechetské zhašeny jsou, čím pak potom uškodí člověku, byť i přišel satan k soudu? — Někdo by byl přítelem královým a měl by při s protivníkem svým; když tedy král je mu příznivcem a přítelem, kterýž mu i napomáhá, nikdo mu neublíží; neboť komu se podaří projíti všemi řadami a po všech stupních a státi se přítelem královým, tomu kdo pak v něčem uškodí? V tomto světě viditelném jsou města, jež berou dary a potravu od krále; jestliže kdy králi nějaké malé služby konají, žádné tím škody netrpí, když tolikými dary od krále opatření bývají a toliké dary přijímají. A tak i křesťané, byť i nepřítel bojoval proti nim; anobrž utíkají se k božství, odívají se mocí a utěšením s hůry a boje nic se nelekají.

15. Jako zajisté Pán opustiv všecka knížatstva a mocnosti oblekl na se tělo: tak odívají se i křesťané Duchem svatým a požívají odpočinutí. Byť pak i zevně nastal boj a satan klepal, oni však ohrazení jsou uvnitř mocí Páně a nedbají satana. Tak on na poušti pokoušel Pána za čtyřicet dní; ale v čem uškodil mu, že se zevně k tělu jeho přiblížil? Uvnitř zajisté byl Bůh. A tak i křesťané, byť i zevně byli pokoušeni, ale uvnitř božstvím jsou naplněni a žádné křivdy nezakoušejí. Došel-li pak někdo míry takové, ten dospěl k dokonalému milování Pána a k plnosti božství. Při kom však toho není, ten má ještě boj uvnitř: v některou dobu odpočívá na modlitbě a v jinou dobu postaven jest v protivenství a boji. Nebo tak tomu chce Pán; pokud ještě je dítětem, cvičí ho v bojování a dvě strany uvnitř se jeví: světlo a tma, odpočinutí a protivenství: modlí se za doby odpočinutí a za jiné doby zmítání bývají.

16. Neslyšíš, co praví Pavel (I. Kor. 13. 1. n.)? Kdybych měl všelike milodary; „kdybych vydal tělo své, abych hořel; kdybych jazyky andělskými mluvil, lásky pak bych neměl: nic nejsem“. Darové tyto jen pobádají a kdo v nich postaveni jsou, byť i ve světle byli, děti jsou. Mnozí zajisté bratři došli takové míry a měli dary uzdravování, zjevení a prorocství; poněvadž však nedospěli k lásce dokonalé, při níž je „svazek dokonalosti“ (Kol. 3, 14.), nastal jim boj a oni jsouce nedbalí padli. Dospěl-li však kdo k lásce dokonalé, ten již potom láskou Boží všecken je jat a svázán. Jestliže však kdo jen poněkud míry lásky se dotýká a ne-

dospěje tak, aby láskou byl jat, ten ještě bývá v strachu a boji a nebezpečí, a nebude-li utvrzen, satan ho povalí.

17. Takto zajisté mnozí pozbyli milosti, jíž se jim dostalo. Domnívali se, že by již byli dosáhli dokonalosti a pravili: Máme dosti a ničeho nepotřebujeme (Zjev. 3, 17.), ale Pán nemá konce, aniž může dostatečně býti obsažen. Křesťané nikdy neosmělí se říci: Již jsme ho obstihli, ale pokořují se dnem a nocí. V těchto věcech viditedlných učení nemá konce a nikdo to neví, leč učenec, kterýž se byl poněkud vědami obíral. A tak i zde nikdo nemůže Boha postihnouti a směřiti, leč ti, již okusili z něho, kteréhož přijali, a znají slabost svou. Když tak někdo, jenž byl jen maličko vědám se přiučil, přijde do kraje, kde jsou sami sprostáci, bude od nich držán za učence; neboť jsou to lidé vesničtí a neumějí toho posouditi. Přijde-li však tentýž, jenž maličko vědám se přiučil, do města, kde jsou řečníci a učenci, nebude moci před nimi se ukázati a mluvit; neboť za vesničana mají ho učenci.

18. Otázka. Když člověk, kterýž vede boj a má jakoby dvě strany v duši své, strany hříchu a milosti, ze světa tohoto bude přenešen, kam se dostane ze dvou stran držán jsa?

Odpověď. Kam duch jeho čelí a kde milování jeho je, tam se dostane. Jen ty ať odpíráš a nenávidíš, když ti nadchází boj a protivenství; neboť že nadchází boj, to není tvou vinou, ale nenáviděti tys povinen. I když pak uvidí Pán srdce tvé, že bojuješ a že ho miluješ z celé duše, oddělí smrt od tvé duše v okamžiku; neboť není mu to s nesnází; a přijme tě v náručí a světlo své; neboť v okamžení vytrhne tě z jícnu temnosti a přenesé tě pojednou ve své království. Bůh zajisté všecko může učiniti v okamžiku, jen abys ty měl lásku k němu; neboť Bůh vyžaduje přičinění člověka; poněvadž duše jest účastnice Boží.

19. Jako již častěji přivedli jsme podobenství rolníka, ten ať pracuje a semeno do země rozsívá, předse musí očekávati i toho deště s nebe; nebo nevzejdou-li oblaka a nezavějí-li větrové: nic není platna práce rolníková; vždyť holé tu símě jest. A to nyní převedť na věci duchovní. Zůstává-li člověk toliko při své práci a ničeho-li nepřijímá, co cizí jest přirozenosti jeho: nemůže vydati ovoce, které by Pána bylo důstojné. V čem pak záleží přičinění člověka? V tom, by se odřekl toho světa, by z něho vykročil, na modlení setrval, by bdělý byl a miloval Boha i bratří: vytrvati, toť on povinen. Ale kdyby přestával na tomto svém přičinění a nedoufal, že se mu ještě něčeho jiného dostane; kdyby duši nezaváli větrové Ducha svatého a nezjevila se oblaka

nebeská; kdyby sestoupil déšť s nebe a duši nesvlažil: nelze člověku vydávati ovoce, kteréž by Pána bylo důstojné.

20. Psáno jest (Jan 15, 2.) „Vinař vidí-li, že ratolesť nese ovoce, očistí ji, aby více vynášela; ratolesť pak, která nenese ovoce, odejme a uvrhne na oheň“. Avšak člověku náleží, aby buďto že se postí aneb modlí, buďto že bdí aneb něco jiného dobrého činí, všecko připisoval Pánu a říkal: Kdyby mne Pán nebyl posilňoval, nebyl bych mohl postiti nebo modliti se, aneb ze světa toho vykročiti. A když pak vidí Pán dobré předsevzetí tvé, že ty vše, co z přirozenosti své činíš, Bohu přiřítáš, dá on zase tobě co jeho jest, věci duchovní, božské a nebeské. A kteréž pak jsou věci ty? Ovoce Ducha, plesání a potěšení.

21. Otázka. Než poněvadž přirození plodové těmto podobní jsou, láska totiž, víra a modlitba, pověz nám rozdíl, kterak jsou duchovní.

Odpověď. To, co ty činíš o své moci, je sice dobré a Bohu příjemné, ale není čisté; ku příkladu: ty Boha miluješ, ale nedokonale; i přijde Pán a dá ti lásku nezměnitelnou, nebeskou; ty po přirození se modlíš s roztržitostí a za rozličných myšlének; i dá ti Bůh, abys se modlil čistě v duchu a v pravdě. Ve světě tom viditelném země sama od sebe obyčejně vyvodí trní; rolník pak oře, pracuje pilně a rozsívá símě; ale trní, jež nebylo seto, vzchází a množí se; nebo po přestoupení řečeno bylo Adamovi (I. Mojž. 3, 18.): „Hloží a trní tobě ploditi bude země“. Rolník opět pracuje a obdělává zemi, vykopává trní a ono ještě se rozmáhá. Obrát to na stránku duchovní. Po přestoupení rodí půda srdce trní a hloží; člověk pracuje, vzdělává ji a ještě vzchází trní duchů zlých. Potom Duch svatý ujímá se mdloby lidské a Pán metá v půdu srdce símě nebeské a obdělává ji; avšak i když padlo v ni to símě, ještě pučí hloží a trní. Opět Pán sám i člověk vzdělávají půdu duše a sedmero duchů zlých a trní vzchází a pučí, až nastane léto a milost se rozhojní a trní úpalem slunce poschne.

22. Ačkoli hříšnost vězí v přirozenosti, předse ovládá ji tak jen tenkrát, když se jí dostává pastvy. Neb útlou ještě bylinu obilní může arcí koukol udusiti; ale když pak přijde léto a plody dozrají, koukol nic nemůže škoditi obilí; nebo když by na příklad bylo třicet modíů čistého obilí — jest v něm totiž příměsek koukole — ani choinix ¹⁾ se ho neobjeví, neboť hojností obilí zasypán

¹⁾ Μόδιος asi 24 žejdlíky a χοῖνιξ 3 žejdl.; poměr choiniku k 30 modíům jest tedy 1 : 240.

jest. A tak jest i s milostí; když rozhojnil se dar Boží a milost při člověku a on bohatne v Kristu a jest při něm částečně nepravost, nemůže ona uškoditi člověku, aniž má jaké moci a vlády nad ním. Nebo proto přišel Pán a ta jest přední starost jeho, aby ty, kteří byli nepravosti podmaněni, kteří jsou jí poddáni a podrobeni, vysvobodil a učinil je vítězi nad smrtí a hříchem. A proto nemělo by to bratřím býti s podivením, když se ocítají v protivenstvích k tomu konci, aby nepravosti byli sprostěni.

23. Zajisté již za onoho času mnoho trpěli Mojžíš a Aron, kteřížto spravovali úřad kněžský; Kaifáš pak, jenž usedl na stoličce jejich, sám pronásledoval a odsoudil Pána; a Pán máje v účtě úřad kněžský, připustil, aby se tak stalo. Podobně i proroci byli od svého lidu pronásledováni. Potom pak na místo Mojžíšovo nastoupil Petr, jemužto nová církev Kristova a pravé kněžství svěřeno bylo. Neboť nyní máme křest ohně a Ducha a obřizku srdce; poněvadž božský a nebeský Duch přebývá v mysli naší. Avšak ani lidé dokonali, dokud žijí v těle, nejsou bez péče, alebrž žijí ve strachu, protože mají vůli svobodnou; a proto i přístupni jsou pokušení. Ale když dojde duše do onoho města svatých, tedy bude moci žíti bez protivenství a pokušení. Nebo tam není více ani starosti ani protivenství ani trudu ani stáří ani satana ani boje, alebrž odpočinutí, radost, pokoj a spasení. Nebo Pán jest uprostřed nich, jenž slove spasitel, protože jaté vysvobozuje, slove lékař, protože dává lék nebeský a božský a uzdravuje vášně duše; neboť poněkud vládne nad člověkem; a slovem: Ježíš jest král a Bůh, satan pak tyran a kníže zlé.

24. Konečně Bůh i andělé jeho chtějí člověka toho učiniti domácím svým v království; a podobně i ďábel a jeho andělé chtějí ho přidružiti sobě. Taktě duše postavena mezi dvěma bytostmi a na kterou stranu vůle duše se nakloní, té bude i vlastním dítětem. Jako otec, když posílá syna svého do cizí země, kdežto ho na cestě potkají šelmy divoké, dává mu otravy a protijed, aby když by ho napadly šelmy a saně, dal jim otravy a je pobil: tak i vy hleďte, abyste měli při sobě nebeskou otravu, která jest lékem a protijedem duše, abyste jí usmrtili jedovaté šelmy duchů nečistých. Neníť věc lehká nabytí srdce čistého: jen po mnohém boji a práci dostává se toho člověku, že nabývá svědomí a srdce čistého, aby zlé úplně bylo vykořeneho.

25. I to přihází se, že někomu dostane se milosti, aniž očištěno je srdce; a proto pád těch, co padli, poněvadž nevěřili, že by ještě po dosažení milosti byl při nich kouř a hřích; ale všichni

spravedliví po úzké cestě potivenství až do konce zachovali si zalíbení Boží. Abraham jsa bohat dle Boha i dle světa, sám sebe nazval (I. Mojž. 18, 27.) „prachem a popelem“; a David dí (Žalm 21, 7.): „Já pak jsem pohanění lidí a povrhel národů, červ a ne člověk“. Rovněž tak zle nakládáno bylo i s apoštoly a proroky a trpěli pohanění. Sám pak Pán, jenž jest cesta a Bůh, když přišel ne pro sebe, ale pro tebe, aby ti byl vzorem všeho dobrého — hle, v jakém přišel snížení vzav na se způsobu služebníka — on Bůh, syn Boží, král, syn královský — a jak sám dával léky hojivé a uzdravoval raněné! avšak zevně sám jako jeden z raněných vyhlížel.

26. Ty však ať nezlehčuješ jeho božské důstojnosti vida ho zevně sníženého jako jednoho z nás; pro nás se tak zjevil, ne pro sebe. I považ, jak byl ponížen pod všechny, když pokřikovali: Ukřižuj! ukřižuj ho! a lid se srocoval. Jako v tomto světě zločinec, když se nad ním vyřkne nález od vrchnosti, ode všeho lidu bývá opovrhován a tupen: tak byl i Pán v hodinu kříže tupen od fariseů chtěje umřítí jako člověk. A když plvali v obličej jeho a vložili naň korunu trnovou i poličkovali ho, jakého tu ponížení nepodstoupil! O něm psáno jest (Is. 50, 6.): „Žáda svá nastavuji bičujícím a tváře své neodvrátil jsem od potupy plijících a líce své od poličkujících“. Když pak Bůh v takové pohanění, utrpení a ponížení sestoupil, ty, jenž od přirozenosti hlína jsi a smrtedlný, byť sebe více se ponížil, nic Pánu svému se nevyrovnáš. Bůh ponížil se pro tebe a ty pro sebe sama nesnižuješ se, ale vynášíš se a nadýmáš! On přišel, aby tvé bídy a břemena na se vzal a udělil ti svého odpočinutí, a ty nechceš podstoupiti nižádné strasti a nechceš trpět, abys mohl vyléčen býti z ran svých! Sláva bu diž jeho trpělivosti a shovívavosti na věky! Amen.

Homilie XXVII.

O důstojnosti křesťana, milosti Boží a vůli svobodné.

1. Veliká jest důstojnost křesťana a bude-li spolu s Kristem trpět, bude i spolu s ním oslaven, 2. čehož se mu však nedostane bez boje, jelikož hřích se duše přidržuje. 3. Bůh léčí duši zraněnou a uvádí ji v radost věčnou; 4. neboť převeliká jest cena duše křesťanské u Boha; ona však sama u sebe se poníží a 5. pokorou svou připravuje cestu milosti, ježto 6. vysokomyslnost předchází pád. 7. Křesťanství jest předjetí radosti nebeské, jíž se však člověku zde na světě nedostává úplně, 8. aby nezpyšněl, alebrž pokoru zachoval. 9. Milost neruší vůle svobodné a ona k zlému opět může nakloniti se; 10. svědčí

o tom i skutky i slova samých apoštolů. 11. Křesťana přirovnati lze oděnci, jenž zbraně své proti nepříteli užiti může, ale nechce-li, nemusí. 12. Křesťanství není holé mluvení o pokladech milosti, ale statečné ujímání a užívání jich, ač i milost nejednou rozšafně ustraňuje se. 13. I ten, kdo ve světle milosti postaven jest, může ještě padnouti. 14—16. Ani všelike milodary neuchrání člověka od pádu, jedině láska dokonalá s to jest; čemuž učí zjevná zkušenost. 17. 18. Ačkoli křesťanům hluboká tajemství byla zjevena a přehojných milostí dostalo se, nebývají předse bez bázně a třesení. 19. Nestačí toliko tělem světa odřící se, i duše povinna spojití se s Bohem a býti mu příbytkem, 20. což nebývá bez dlouhého boje a zápasu, 21. poněvadž vůle lidská svobodná jsouc i k dobrému i k zlému nakloniti se může a 22. moc protivnická všelijak na ni doráží. 23. Příkázání Páně jsou nám jakoby milní sloupové na cestě k věčnosti.

1. Poznej, člověče, urozenost a důstojnost svou, jak vele-vzácný jsi bratrem jsa Kristovým, přítelem královým, nevěstou nebeského ženicha. Neboť kdo jest s to, aby poznal důstojnost duše své, ten jest i s to, aby poznal moc a tajemství božství a tudíž tím více se ponížil; poněvadž mocí Boží spatřuje vlastní pád svůj. Ale jakož on sám šel utrpením a křížem a tudíž oslaven byl a usedl na pravici Otcově: tak i tobě náleží trpěti s ním a ukřižovánu býti s ním a takto vstáti a spolu s ním seděti a připojenu býti k tělu Kristovu a pak bez přestání kralovati s ním ve věku onom, ježto spolu s ním trpíme, abychom i spolu oslaveni byli (Řím. 8, 17.).

2. Kdož překoná a prorazí hradby hříchu, ten vejde v město nebeské, plné pokoje a statků hojných, kdež duchové spravedlivých odpočívají. O to tedy náleží úsilovně přičiňovati se a zápasiti; neboť nesluší, aby ženich, jenž přišel pro tebe, trpěl a ukřižován byl, a nevěsta, pro kterou ženich přišel, aby žila rozmařile a ne-dbale. Jako zajisté v tomto světě nevěstka každému neřádně se oddává: tak oddala i duše sebe samu každému daemonu a bývá zmrhána od duchů zlých. Jedni zajisté mají při sobě hřích a nepravost z předsevzetí, jiní pak bez předsevzetí. Co jest to? Ti, jenž mají při sobě zlé z předsevzetí, jsou ti, kteří vůli svou oddávají nepravosti a těší se z ní a žijí s ní v přízni; ti mají pokoj se satanem, aniž bojují s ďáblem v myšlénkách svých. Bez předsevzetí pak mají hřích při sobě ti, jenž pocítují odpor jeho v údech svých, jak apoštol dí (Řím. 7, 23.), a jest při nich jakoby moc mlhavá a nějaká záslona mimo jich vůli; oni pak nesouhlasí s ním v myšlení, nemají v něm zalíbení, aniž poslouchají ho, anobrž odporují mu řečí a skutkem a hněvají se sami na sebe. A ti jsou ovšem lepší a vzácnější před Bohem nežli ti, kteří z předsevzetí vůli svou oddali nepravosti a v ní si zalibují.

3. Jako kdyby král najda dívčici chudobnou, v hadry oblečenou, nestyděl se za ni, alebrž sňal s ní ten oblek nečistý a špinu s ní smyl, i ozdobil ji šaty stkvostnými a učinil ji sobě královskou společnicí stolu a hodování: takhle Pán našel duši zraněnou a ubitou, dal jí léky, svlékl ji z obleku špinavého a mrzké nepravosti, i oděl ji šaty královskými, nebeskými, božskými, stkvoucimi a slavnými, vložil na ni korunu a učinil ji společnicí stolu královského, povolav ji k radosti a plesání. A jako v sadě utěšeném, kdež jsou stromy ovocné, kde vše libou vůní páchne a jsou mnohá místa líbezná, všecka krásná a plná vůně a rozkoše, každý, kdo tam přijde, ze srdce se potěší a milerád si pohoví: takhle se mají duše v království, jsou plny radosti, potěšení a pokoje, jsou králi a pány a bohy; neboť psáno jest (Zjev. 17, 14.): „Pán pánův a král králův“.

4. I není tedy křesťanství věcí ledabylou; neboť „tajemství toto veliké jest“ (Efes. 5, 32.). Nuže, poznávej svou urozenost, že k důstojnosti královské jsi povolán: „rod vyvolený, kněžstvo královské a národ svatý“ (I. Petr. 2, 9.). Tajemství víry křesťanské světa toho zajisté cizí jest. Viditedlná sláva králova a bohatství věci jsou pozemské, porušitedlné a pomíjející; ono pak království a bohatství věci jsou božské, nebeské, slavné, nikdy nehynoucí a nepomíjející. Neb oni kralují s králem nebeským v obci nebeské; on sice je „prvorozený z mrtvých“ (Kol. 1, 18.), ale i oni prvorozeni jsou. Než ať oni takoví jsou, vyvolení totiž a vážení před Bohem, sami sobě jsou nejmenší a velmi opovrženi. A toť jim jakoby vlastností přirozenou, že o sobě pokorně smýšlejí aneb za nic se neváží.

5. Otázka. Což nevědí, že se jim dostalo přídavku a že nabyli, čeho prvé neměli a co přirozenosti jejich cizí jest?

Odpověď. Jáť ti pravím, že oni nejsou osvědčeni aniž prospívají [dle pokorného smýšlení svého], a že ani nevědí, že by se jim bylo dostalo, čeho prvé neměli. Ale že takoví jsou, milost přichází k nim a učí je, by prospívající necenili duší svých, alebrž pokládali se za lidi, kteří dle přirozenosti své cti nezasluhují. A jakkoli u Boha vzácní jsou, sami u sebe nejsou; a jakkoli prospívají a Boha víc a více poznávají, jsou jakoby ničeho nevěděli; a jakkoli před Bohem bohatí jsou, u sebe nejsou. Jako pak Kristus „příjav způsobu služebníka“ (Fil. 2, 7.) ponížeností svou ďábla přemohl: tak had na počátku vysokomyslností a nadutostí převrátil Adama; a posud ještě též skrytý uvnitř v srdcích nadutostí hubí a potírá pokolení křesťanův.

6. Jako zajisté člověk svobodný a urozený podle světa a oplývající velikým bohatstvím, když ještě bere valné důchody a klidí úrody, snadno nezbedí, sám na sebe spoléhá a nesnesitelný jsa každého kopá a polichkuje: tak někteří nemajíce rozsudku, když trochu naleznou útěchy a modlitby, ihned začínají pyšněti, nezbediti a jiné odsuzovati; a tak již propadli se v hlubinu zemskou. Nebo tentýž had, jenž vypudil Adama vysokomyslností řka (I. Mojž. 3, 5.): „Budete jako bohové“, ten až posud budí v srdcích vysokomyslnost říká: Tys dokonalý, máš dosti, zbohatl jsi, ničeho více nepotřebuješ, blažen jsi. Ale jsou jiní lidé na světě, již majíce bohatství a hojnou úrodou je rozmnožující drží se opatrně, aniž nádheří a se vyvyšují, alebrž ostávají sobě rovni; vědí totiž, že po úrodě nastává neúroda; a zase, když ocítají se v nedostatku a neúrodě, nekormoutí se, ale jsou sobě rovni, jelikož vědí, že opět nastane úroda. Jsouce takto cvičeni v případnosti obojí, nic se tomu nediví, za hojných důchodův a úrody nenadýmají se a když je nedostatek svírá, nebývá jim to s podivením.

7. S křesťanstvím se to má tedy takhle: křesťanství jest okoušení pravdy, je požívání a popíjení pravdy, ano pojídání a popíjení mocí a skutkem. Jako kdyby člověk žíznivý začal píti z pramene, ale v tom by jím někdo potrl a nedal by mu napítí se, jak by chtěl, ten okusiv vody více by se rozžíznil a toužebněji píti žádal: tak se přihází i ve věcech duchovních i stává se, že když někdo potravy nebeské okouší, mezitím ho opouští a nikdo mu nedá nasytiti se.

8. Otázka. Proč pak se mu nedostává nasycení?

Odpověď. Pán zná mdlobu lidskou, že člověk snadno se vynáší; proto mu ho [nasycení] odnímá a dopouští, aby člověk cvičen byl a zmítán. Neb když se ho tobě jen maličko dostane a již tě nikdo nemůže snést, ale ty se nadýmáš: čím více nikdo by tě snést nemohl, když by se ti rázem dostalo úplného nasycení! Ale Bůh znaje křehkost tvou rozšafně dopouští na tebe protivenství, aby se stal pokorným a Boha tím snažněji vyhledával. Kterýsi žebrák našel měšec plný zlata a lehkomyšlně jal se křičeti: „Nalezl jsem, našel jsem měšec, nyní jsem bohat“; když se to pak rozhlásilo, zaslechl to i ten, kdo ho byl ztratil a vzal si jej. Jiný zase bohatec znezbeděl a jal se jiné kopati, jimi pohrdati a nad ně vynášeti se; i zvěděv o tom král zabavil mu statky jeho. Takhle se děje i ve věcech duchovních. Někteří sotva že byli jen něco málo okusili

útěchy, nevědí, jak by s ní správně naložili a přicházejí i o to, čeho byli dosáhli. Neboť hřích je pokouší a zachmuřuje mysl jejich.

9. Otázka. Kterak klesají někteří byvše již milostí navštívení? Či není satau mnohem slabší? Neboť kde je den, jak pak tu může býti noc?

Odpověď. Ne že by milost' potuchla aneb zemdlela, nýbrž aby svobodná vůle a volnost tvá byla zkoušena, kam se nese, proto dává místo nepravosti; ty pak zase vůlí svou přibližuje se k Pánu uschopňuješ se, aby tě milost' navštívila. Ale jak pak stojí psáno (I. Sol. 5, 19.): „Ducha neuhašujte“, když nemůže uhašen býti a stále svítí? Avšak ty vyhasínáš a od Ducha se vzdaluješ, když vůlí svou jsi nedbalý a [s milostí] nesouhlasíš. Podobně dí písmo (Efes. 4, 30.): „Nezarmucujte Ducha svatého, kterýmžto znamenání jste ke dni vykoupení“. Tu tedy vidíš, že záleží na tvé vůli a svobodě, abys Ducha svatého měl v uctivosti a jej nezkormucoval. Já pak tobě pravím, že i v dokonalých křesťanech, již jsou dobrým jati a opojeni, je vůle svobodna a že tisícerym zlým bývajíce zkoušení k dobrému se obracejí.

10. Kdyby ku příkladu někteří lidé znamenití, bohatí a urození o vlastní vůli a předsevzetí svém vzdáti se chtěli svého bohatství, své urozenosti a hodností svých a odšedše odíti se chtěli oblekem špinavým a rouchem žebráckým a místo slávy zvoliti chtěli nečešť a žítí v bídě a opovržení: bylo by tak zůstaveno vlastní vůli jejich. Já pak pravím tobě, že ani apoštolům, již byli v milosti dokonale postaveni, milost' nezbraňovala činiti, co činiti chtěli, v skutku-li chtěli něco činiti, co milosti se nelíbilo. Nebo přirozenost' naše schopna jest dobrého i zlého a moc protivnická může sice ponoukati, ale nutiti nemůže. I volno tedy tobě obrátiti se, kamkoli chceš. Či nevidíš, že i Petr „byl hoden domluvy“ (Gal. 2, 11.) a že Pavel ho pokáral? Hle muž takový hoden byl domluvy! A Pavel duchovní jsa o své vůli vydal se v hádku s Barnabou; a znesvařivše se rozešli se od sebe (Sk. apošt. 15, 39.). A opět tentýž praví (Gal. 6, 1.): „Vy, kteří jste duchovní, napravte takového, prohlédaje [každý] sám k sobě, abys i ty nebyl pokoušen“. Hle tedy, i duchovní bývají pokoušeni, poněvadž při nich ostává vůle svobodná; a nepřátelé dotírají na ně, dokud jsou na tomto světě.

11. Otázka. Či nemohli apoštolové hřešiti, kdyby byli chtěli, či byla milost' při nich silnější než sama vůle?

Odpověď. Hřešiti sice nemohli; nebo jsouce v světlosti a v milosti takové hřešiti nevolili. Nicméně však nepravíme, že by

milost při nich byla oslabla, alebrž díme, že milost i lidem dokonalým a duchovním ponechává vůli a svobodu činiti, co chtějí a obrátiti se, kam chtějí. A sama přirozenost lidská, ač mdlá jest, má moc odvrátiti se od dobrého, jež při ní jest. Jsou-li vojínové oděni brněním a opatřeni všelikou zbraní a ostatně uvnitř bezpečně ohrazeni, nepřátelé nenapadají je; aneb napadnou-li je, na jich vůli jest, chtějí-li užiti svých zbraní, zápasiti a potýkati se s nepřátely a dobytí nad nimi vítězství, či vjíti s nimi v přátelství a ujednati mír a nebojovati, ačkoli zbraň mají. Takhle i křesťané oděni jsouce silou dokonalou a majíce zbraně nebeské, chtějí-li, těší se se satanem, žijí s ním v pokoji a nebojují s ním. Měnitelná zajisté jest přirozenost lidská a jak kdo chce, bude synem Božím aneb synem záhuby, protože při něm zůstává vůle svobodná.

12. Jiná je věc rozprávěti o chlebě a stolování a jiná požívati a přijímati líbeznosti chleba a posilněnu býti na všech údech; jiné jest mluvit o sladkém nápoji a jiné jíti a načerpati ze samé studnice, občerstviti se do syta požíváním sladkého nápoje; jiné jest vypravovati o vojně a statečných zápasnících a vojínech a jiné vstoupiti do řad vojenských a sraziti se s nepřátely, vtrhnouti a ustoupiti, raněnu býti a raniti a dobytí vítězství. A tak jest i v oboru duchovním. Jiné jest moudře a rozumně řeči vykládati, a jiné podstatně, skutečně, bezpečně a uvnitř v srdci svém míti poklad a milost a okoušení a působnost Ducha svatého. Nebo ti, kteří holá slova mluví, činí tak na odiv a nadýmají se myslí svou. Neboť „řeč naše“, vece [apoštol] (I. Kor. 2, 4.), „i kázání nebylo v přemluvných slovech lidské moudrosti, ale v dokázání ducha a moci“; a opět jinde (I. Tim. 1, 5.) dí: „Konec přikázání jesti láska z čistého srdce a z dobrého svědomí a z víry neošmetné“. Takový nepadá. Mnohým zajisté, jenž Boha hledali, otevřely se dvěře a oni spatřili poklad a vejdouce ujímali jej; ale když rozradovavše se pravili: Nalezli jsme poklad, zavřel jim dvěře a tu oni jali se volati, kvíleti a hledati: Poklad jsme našli a ztratili. Milost zajisté rozšafně ustupuje, abychom tím snažněji hledali; nebo poklad objevuje se tou měrou, jak ho kdo hledá.

13. Otázka. Poněvadž někteří praví, že po přijetí milosti člověk přechází od smrti k životu, zdali pak může, kdo již ve světle je, míti ještě myšlénky nečisté?

Odpověď. Jeť psáno (Gal. 3, 3.): „Počavše duchem, nyní tělem dokonáváte“; a opět dí (Efes. 6, 13.): „Oblectě odění Ducha, abyste mohli odolati útokům ďáblovým“. Podle slov těch dvě jsou místa: kde stál, když se ve zbroj oblékal, a kde stojí, když bo-

juje proti knížatům a mocnostem, ve světle totiž a ve tmě. I (t. v. 16.) „abyste mohli všechny ohnivé šípy nešlechtníka uhasiti“; a opět (t. 4, 30.): „Nezarmucujte Ducha svatého Božího“; a opět (Žid. 6, 4. n.): „Nemožné jest obnoviti ty, kteří jednou osvíceni byli a okusili daru Božího a učinění jsou účastni Ducha svatého a padli“. Hle ti, kteří byli osvíceni a okusili, padají. Tuť vidíš, že člověk má na vůli shodovati se s Duchem a má na vůli zarmucovati jej. Ovšemť přijímá zbroj, aby vytrhl do boje a s nepřátely zápasil; ovšemť bývá osvícen, aby bojoval s temností.

14. Otázka. Kterak praví apoštol (I. Kor. 13, 2.): „Kdybych měl všeliké umění a všeliké proroctví a mluvil jazyky andělskými, nic nejsem“?

Odpověď. Nesmíme tak mysliti, že by apoštol nic nebyl; ale proti lásce, která je dokonalá, tyto věci malé jsou, a kdo je v takové míře postaven, ten padá; kdo však má lásku, nemůže padnouti. Já pak ti pravím, že jsem znal lidi, již byli nadáni všelikými dary a byli účastni Ducha; že však nedospěli k dokonalé lásce, padli. Byltě jeden z urozených, jenž dal výhost světu a prodal co měl, otrokům svým dal svobodu a jsa rozšafný i moudrý byl pro své poctivé obcování na slovo vzat; a zatím pak o sobě mnoho mysle nadmul se a konečně upadl v prostopášnost a tisíceré zlé.

15. Jiný za pronásledování vydal své tělo a stal se vyznavačem; potom pak když nastal pokoj, nabyt svobody a velikého jména; mělť víčka poškozená, poněvadž požehlá. Ten požívaje slavného jména a zván jsa na modlení, bral obilí a dával je svému pacholeti a tak se na mysli zvrhl, jakoby nikdy o slovu Božím byl neslyšel. Jiný vydal své tělo za pronásledování a byv pověšen pozbyl sebevědomí, i byl pak uvržen do žaláře. I obsluhovala ho, jak u věřících obyčejem jest, jakási řeholnice, s níž on se seznámiv v samém žaláři upadl v smilnění. Hle boháč, jenž byl majetek svůj prodal, a ten, jenž vydal tělo své v muky, kterak padl!

16. Jiný pak poustevník, jenž byl se mnou v témž domě a se mnou se modlíval, tak bohat byl milostí, že modle se podle mne druhdy srdečně se rozželel; vřelať v něm milost. Byl mu pak dán i dar uzdravování a nejen ďábly vymítal, ale i vzkládáním rukou svých léčil na rukou i nohou sklíčené a hroznými neduhy obtížené. Avšak po té stal se nedbalý a oslavován jsa od světa a libuje si v něm, hrdostí nabubřel a upadl v prohlubeň hříchu. Hleď, i ten padl, jenž měl dar uzdravování. Tu vidíš, jak padají lidé prvé než svrchované míry lásky došli; neboť kdo došed lásky

jí jest jat a opojen, ten bývá pohřížen v jiný svět a bývá jeho zajatcem, jakoby již vlastní přirozenosti své ani nepostřehoval.

17. Otázka. Co pak to jest: „Čeho oko nevidělo ani ucho neslyšelo ani na srdce lidské nevstoupilo“ (I. Kor. 2, 9.)?

Odpověď. Za onoho času věděli praotci, spravedliví, králové a proroci, že přijde Vykupitel; ale že bude trpěti, že bude ukřižován a že proleje krev svou na kříži, to nevěděli a neslyšeli, aniž vstoupilo jim na srdce, že bude křest ohně a Ducha svatého a že v církvi bude obětován chléb a víno jakožto protiobraz těla a krve jeho; a že přijímající z viditelného chleba duchovně požívají budou tělo Páně; a že apoštolové a křesťané obdrží Utěšitele a oblečení budou mocí s hůry a naplnění božstvím a že sloučeny budou duše s Duchem svatým. O tom nevěděli ani proroci ani králové, aniž vstoupilo jim kdy na srdce. Nyní zajisté křesťané jinak bohatnou a touží po božství; avšak majíce takovou radost a útěchu, žijí předse ve strachu a třesení.

18. Otázka. V jakém pak strachu a třesení?

Odpověď. Aby v ničem nepochybili, ale shodovali se s milostí. Jako člověk mající poklady když cestuje krajinou, kde se zdržují zloději, těší se sice bohatstvím svému a pokladu, ale předse ve strachu jest, aby ho zloději nenapadli a neobrali; i jest mu, jakoby vlastní tělo své nosil v rukou svých. Hle, co se dotýče věcí tohoto světa, my všeho jsme se odřekli a jsme tu cizinci a bez majetku i zbaveni spolků tělesných; hle tělo naše hotovo jest k modlitbě; tu však mají bratři k tomu prohlédati, zdali s tělem i duše souhlasí, jako ve světě umělci a přednější dělníci bez mála vždy netoliko tělo své poutají k dílu, ale podobně i duši dnem i nocí. A tak i ty, jenž jsi tělem světa toho se odcizil, ohledej se, zdali jsi se ho zhostil i myslí svou a zdali světem netěkáš? Neboť každý člověk světský, buďsi vojín aneb kupec, kde je tělem, tam bývá i duchem připoután; psánoť jest (Mat. 6, 21.): „Kde je poklad, tuť i srdce“.

19. Nuže k jakému pokladu se nese srdce tvé, zda úplně a zcela k Bohu či nic? Jestliže se však k němu nenese, nuže rcetež, co vám vadí? Arciť duchové zlí, satanáš a ďáblové, jsou ti, jenž mysl jímají a duši převracují. Neboť ďábel schytralý máje svá kejkla, vytáčky a úskoky všelijaké, drží v moci své pastviny duše a myšlenky její a nedopouští jí modliti se právě a přibližovati se k Bohu; ježto sama přirozenost schopna jest spojití se s ďábly a duchy nešlechtnosti, podobně pak i s anděly a Duchem svatým: můžeť býti chrámem satanovým i chrámem Ducha svatého.

Ohleďte tedy, bratři milí, mysl svou, s kým jste spojeni, zda s anděly či s daemony? Či jste chrám a příbytek, zda Boží či ďáblův? srdce vaše jakým pokladem naplněno jest, zda pokladem milosti či satanovým? Jako tedy dům naplněný smradem a neřestí třeba důkladně vyčistiti a ozdobiti i naplniti jej libovůní a poklady, aby přišel Duch svatý na místo satana a odpočinul v duších křesťanův.

20. Avšak nehned, jakmile kdo uslyší slovo Boží, stává se dobrým; neboť kdyby hned, jakmile je slyší, stal se dobrým, nebylo by více zápasův a časů boje a běhání o závod, ale bez namáhání jak by je uslyšel, vešel by v utěšení a dospěl k míře dokonalé. Ale tak tomu není. Neboť takto mluvě rušíš volnost lidskou a popíráš, že moc protivná s myslí válčí bez ustání. My však pravíme takto, že ten, kdo slovo slyší, přichází v žel a bol, a když pak milost rozšafným způsobem ku prospěchu samého člověka se ustraní, že vejde on ve cvik a školu válečnou a podniká boj a zápas se satanem a po mnohém běhu a zápasu že dobývá si vítězství a stává se křesťanem. Neboť kdyby kdo pouhým posloucháním bez namáhání dobrým se stal, tuť i herci a smilníci došli by království a života; ale nikdo jim ho nedá bez namáhání a zápasu; jelikož cesta jest úzká a plná protivenství (Mat. 7, 14.). A tou cestou drsnou třeba kráčet i trpěti a snášeti protivenství a tak vejíti do života.

21. Nebo kdyby bez namáhání bylo lze udržeti se v pravé míře, nebylo by křesťanství kamenem úrazu a skaliskem pohoršení, aniž bylo by víry a nevěry. Ty pak člověka vážeš a mluvíš, jakoby nemohl se obrátiti ani k dobrému ani ke zlému. Tomu zajisté dán zákon, jenž může na obě strany obrátiti se, tomu, jenž má na vůli odboj činiti moci protivné; nebo tvorů, kterýž je vázán, zákon není položen. Ani slunci ani nebesům ani zemi zákon se nedává, poněvadž jsou to tvorové přirozenosti vázané; pročez ani pochvale ani trestu nepodléhají. Neboť čest a sláva připravena jest tomu, kdo k dobrému se obrací; peklo pak a pokuta uchystány jsou přirozenosti proměnlivé, která může utéci zlého a nakloniti se k dobrému a na stranu pravou. A ty hle člověka činíš vázaným. Člověka tedy šlechetného nekladeš za hodna chvály; nebo kdo jest od přirozenosti hodný a dobrý, není chvály hodn, byť i sebe horlivější byl. Zajisté nezasluhuje chvály, byť i sebe lepší bylo, co není dobré z předsevzetí. Nebo ten je chvály hoden, kdo vlastním úsilím, s bojem a zápasem dobré svobodného předsevzetí svého podniká.

22. Jako kdyby proti sobě stály šiky Peršanův a šiky Římanův a vystoupili by z nich dva jonáci ohniví o rovné síle a zápasili by spolu: tak hle moc protivnická a duše lidská vespolek v rovné váze jsou; a satan má právě tolik moci duši naváděti a úsilně nakloňovati na vůli svou jako duše, by mu činila odpor a v ničem nepovolovala; nebo pobádati mohou moci obě, i dobrá i zlá, avšak nutiti nemohou. Takové tedy vůli svobodné dostává se Boží pomoci a zápasíc může obdržeti zbraň nebeskou a jí vykořeniti a potříti hřích. Nebo odpírati hříchu, na to sice duše stačí ¹⁾, ale bez Boha zvítěziti a nepravost vykořeniti, to nemůže. Kdo však praví, že hřích je jako obr silný a duše jako děcko, ti mluví nepravě. Nebo kdyby byli tak nerovni, jak obr hřích a jako děcko duše, tuť by byl nespravedlivý zákonodárce, kterýž člověku proti satanu bojovati přikázal.

23. Tento pak je základ cesty k Bohu, by člověk u veliké trpělivosti a naději, pokoře a chudobě ducha a tichosti bral se cestou života; těmito prostředky může člověk zjednati si spravedlnosti vnitřní. Nazýváme pak spravedlností Pána samého. Neboť přikázání, co tak přikazují, jsou jako postavení milní sloupové a ukazadla cesty královské vedoucí poutníky k nebeskému městu. Praví zajisté [Pán] (Mat. 5, 3. n.): „Blahoslavení chudí duchem, blahoslavení tiší, blahoslavení milosrdní, blahoslavení pokojní“. Toto nazvi křesťanstvím. Kdo však touto cestou nekráčí, ten bloudí po bezcestí a zlého základu užívá. Sláva budiž slitováním Otce i Syna i Ducha svatého na věky! Amen.

Homilie XXVIII.

Hříchem zapustlou roli duše kterak Kristus obdělává.

1. Duše hříchem zapustla; 2. běda zapustlé! 3. Kristus slitovav se nad ní jal se vzdělávati ji. 4. Duchovní oko její hříchem bylo zatemněno, 5. ale Duchem svatým byvši osvěcena poznává ženicha svého Krista a láskou k němu zaněcuje se. 6. Proroci jej předpovídali, Jan Křtitel naň prstem ukazoval a apoštolé 7. pomáhají mu konati dílo vykupitelské; avšak království Boží není pouhé kázání, ale moc a působení Ducha sv.

1. Jako Bůh před časy rozhněvav se na Židy vydal Jerusalemem nepřátelům, aby vyvrátili jej, a jako panovali nad nimi, kteří nenáviděli je, a nebylo tam více ani svátku, ani oběti: tak i roz-

¹⁾ Viz XXV. 1. pozn.

hněvav se na duši, že přestoupila přikázání, vydal ji nepřátelům, daemonům a vášním; ti pak ji svedli a dokonale porušili; i nebylo tam již více svátku, a kadidla a obětí neposílala Bohu, ježto cesty jejího poznávání byly plny strašné zvěře a plazové, duchové nepravosti, hnízдили v ní. A jako v domě, v němž hospodář sám nepřebývá, nastává tma a dům bývá nevážen, haněn a znešvařen nečistotou a neřestí: tak i duše, v níž Pán neslaví plesy s anděly svými, naplňuje se temností hříchu a hanbou náruživostí a nectí všelikou.

2. Běda cestě, jestliže po ní nikdo nechodí, aniž slyšeti jest hlasu lidského, protože stane se rejdištěm zvěře divoké! Běda duši, nechodí-li v ní Pán a hlasem-li svým nevyplašuje z ní duchovní šelmy nepravosti! Běda domu, jestliže v něm nebydlí hospodář! Běda roli, nemá-li rolníka, jenž by ji obdělával! Běda lodi, nemá-li kormidelníka; nebo zmítána jsouc vlnobitím a bouří mořskou, zahyne! Běda duši, nemá-li při sobě pravého kormidelníka, Krista, protože octnuvši se na moři kruté temnosti a zmítána jsouc vlnami vášní a stíhána bouří duchů zlých konečně zahyne! Běda duši, nemá-li, kdo by ji pilně obdělával, nemá-li Krista, aby mohla vydávati dobrého ovoce Ducha; poněvadž pusta jsouc a plna trní a hloží konečně jiného ovoce nevydá, než že bude spálena ohněm! Běda duši, nepřebývá-li v ní pán její Kristus, poněvadž pusta jsouc a plna zle vůně náruživostí, stává se rejdištěm nepravosti!

3. Jako zajisté rolníku, když jde vzdělávat roli, vzíti jest náčiní a oblek k dílu tomu náležitý: tak i Kristus, král nebeský a rolník opravdový, když přišel k člověčenstvu nepravostí spustošenému, oblékl se v tělo a jako nástroj kříž nesa obdělával duši spustlou a vyplenil z ní trní a hloží duchů zlých a vyplel koukol hříchu a všelikou travu nepravostí jejich spálil ohněm; a když tak ji obdělal dřevem kříže, vysázel v ní překrásný ráj Ducha, všeliké ovoce sladké a žádoucné vydávající hospodáři svému Bohu.

4. A jako v Aegyptě, když nastala třídenní tma, syn neviděl otce a bratr bratra a přítel přítele věrného, ježto tma pokrývala je: tak i když Adam přestoupil přikázání a vypad z prvé slávy své v manství ducha tohoto světa se dostal a zaslona mrákoty na duši jeho připadla, počínajíc od něho až na posledního Adama na Krista, žádný nezřel pravého otce nebeského, ani dobrotivé a laskavé matky, milosti Ducha, ani sladkého i přežádoucího bratra, Pána, ani milých a věrných svých, andělů svatých, s nimiž by se byl těšil a plesal. Avšak nejen až po posledního Adama, ale i

nyní ještě pokryti jsou mráкотou hřichu všichni, jimž ještě ne-
vzešlo slunce spravedlnosti, Kristus, jimž ještě oči duše neotevřely
se, ač osvíceny byly světlem pravým, ježto v nich působí zlé žá-
dosti, ježto jsou pod pokutou a nemají očí, kteréž by spatřo-
valy Otce.

5. Nebo toto má věděti každý, že jsou ještě oči vnitřnější
očí těch, a sluch vnitřnější sluchu tohoto. A jako tyto oči smyslné
zří a poznávají tvář přítele aneb milého: tak i oči duše hodné a
věrné jsouce duchovně osvíceny světlostí božskou spatřují a po-
znávají opravdivého přítele a ženicha nejsladšího a veležádoucího,
Pána, ježto duše osvícena bývá Duchem vši poklony hodným.
A tak spatřujíc duchovně žádoucí, jedinou a nevypravedlnou
spanilosť, tu raněna bývá láskou božskou a uzpůsobena ke všeliké
ctnosti Ducha, a takto nabývá neomezené a nehynoucí lásky k Pánu,
jehož tolik žádala. Co tedy blaženějšího jest nad onen hlas Janův
odvěčný, když ukazuje na Pána před ním stojícího dí (Jan 1, 29.):
„Ejhle Beránek Boží, jenž snímá hřích světa!“

6. Věru „mezi rozenci žen není nikdo větší nad Jana Křtitele“
(Mat. 11, 11.); nebo s ním přišlo naplnění prorokův. Oni sice všichni
prorokovali o Pánu, zdaleka ukazující příjdoucího; ale on pro-
rokuje o Spasiteli ukázal jej před očima volaje a říká: „Ejhle
Beránek Boží!“ Což to byl hlas sladký a líbezný, an ihned uka-
zoval toho, jež ohlašoval! Větší nad Jana mezi rozenci žen není
nikdo; „ale nejmenší v království nebeském větší jest nežli on“. Apoštolé,
jenž s hůry z Boha zrozeni jsou, jenž přijali prvotiny
Utěšitele Ducha, ti za hodné uznáni jsou, aby spolu s Pánem byli
soudci a spolu s ním trůnili (Mat. 19, 28.), ti stali se vykupiteli
lidu. Při nich to nalezneš, že rozdělují moře zlých mocí a jím
vedou duše věřící; při nich nalezneš, že jako vinaři obdělávají
vinný kmen duše; nalezneš je jako družby zasnující duše Kristu:
„zasnoubil jsem vás“, vece [Pavel] (II. Kor. 11, 2.), „jednomu
muži“; shledáš je, ani dávají živobytí za lidi, a zkrátka shledáš
je, ani rozmanitými a rozličnými způsoby Duchu slouží. Tu tedy
máš toho malého, jenž větší jest Jana Křtitele.

7. I jako oráč spřežením volů zemi vzdělává: tak i Pán
Ježíš, rolník výborný a opravdový, dva a dva apoštoly spřáhl a
vyslal, aby jimi vzdělal roli těch, kteří by uposlechli a v pravdě
uvěřili. Ale i to hodno je připomenouti, že království Boží a ká-
zaní apoštolské nezáleží v pouhém slovu, jež třeba slyšeti, jako
když někdo zná se v řeči a jiným vypravuje, ale že království
záleží v moci a působení Ducha. Toho zkusili i synové Israelští:

ustavičně písmem se obírajíce a zdánlivě o Pána se starajíce pravdy samé nepřijali, ale dědictví to jiným přepustili; a tak i ti, kteří jiným slova Ducha vypravují a sami slovo v moci své ne-
drží, dědictví postupují jiným. Sláva Otci i Synu i Duchu svatému
na věky! Amen.

Homilie XXIX.

Bůh rozličně rozdává milosti své z příčin důvodných.

1. Bůh rozličně rozdává milosti své: jedněm hned z počátku, 2. jiným pak po dlouhém teprv boji a zápasu; obé, aby zkoumal člověka a 3. roznítil v něm tím větší horlivost; 4. pročez i člověk svědomitě zkoumati má, ve které ctnosti by ještě pozadu byl, 5. tím více pak roztoužiti se po Bohu, jenž 6. co slíbil splní a každého souditi bude podle míry milostí udělených, a 7. prohlédati jediné k odplatě věčné.

1. Moudrost Boží neskončená jsouc a nepochopitedlná způsobem nepochopitedlným a nevystižitelným rozmanitě rozdává milosti své mezi pokolení lidské, aby zkoušela vůli svobodnou a zjevili se ti, kdož ho z celého srdce milují a všeliké nesnáze a všeliká protivenství pro něho podstupují. Jedněm milosti a dary Ducha svatého vstříc vycházejí; ti pak jak mile věrou a modlitbou k nim přistoupili, žijí někdy ve světě bez trudů, potu a klopot; avšak nedává Bůh milosti své nadarmo, ani nevčasné ani nahodile, alebrž podle moudrosti své nevýslovné a nepochopitedlné, aby zkoumal úmysl a svobodnou vůli těch, jimž se milosti Boží tak rychle dostalo, zdali poznali dobrodiní a laskavosti i sladkosti Boží v té míře, v jaké se jim bez vlastního přičinění milosti té dostalo. Byvše jí pak hodni uznání povinni jsou na jevo dávatí své úsilí, svůj běh a zápas a ovoce lásky pocházející z vůle a předsevzetí a dávatí odvetu za dary Boží, to jest oddávati se lásce Páně zúplna, toliko jeho vůli plniti a všeliké žádosti tělesné odříkati se dokonale.

2. Jiným pak, ač byli již svět ten opustili a podle evangelia věku tohoto se odřekli, ač na modlitbách a postech stále trvají, všelijak se přičiňují a všech ostatních ctností dbalí jsou, nedává Bůh ihned své milosti, útěchy a plesání Ducha, dlouho odkládaje a zadržuje daru svého. A toto rovně zase nečiní nadarmo, ani nevčasné, ani nahodile, alebrž podle moudrosti své nevýslovné, aby

zkoumal svobodnou vůli jejich a viděl, zdali za věrného a pravdomluvného drží Boha, jenž přislíbil, že dá prosícím a otevře dvěře života tlukoucím, aby viděl, zdali ti, kdož slovu jeho opravdově uvěřili, také až na konec setrvají důvěrně a snažně, prosíce a hledající, či snad v neštěstí zmalomyslněvše se odvrátí, a pozbyvše víry a naděje stanou se nedbalí a nesetrvají až na konec, že bylo odkládáno a vůle a předsevzetí jejich na zkoušku vzato.

3. Komu se milosti tak rychle nedostává, ten tímto odkladem a opožděním Božím více se rozněcuje a více se roztouží po statcích nebeských a co den více přičiňuje toužebnosti a snahy, běhu a zápasu i všeliké ctnosti, více hladu a žízně po dobrém, nic nemalátněje myšlenkami nepravosti, kteréž v duši jeho přebývají, aniž zvrhnouti se dáváje k nedbalosti, netrpělivosti a zoufání, aniž odkládáním Božím se zastíraje oddává se lenosti pomýšleje asi takto: Ať dosáhnu milosti Boží kdykoli, a tak nepravostí sváděn býváje k nedbalosti. Ale čím déle Pán prodlévaje odkládá a zkouší víru a lásku vůle jeho, tím bystřeji a úsilněji má člověk bez ustání a bez unavení hledati daru Božího, ježto jednou uvěřil a ujal důvěru, že beze lži a pravdomluvný je Bůh, jenž zaslíbil udělití milosti své těm, jenž ji u víře žádají až na konec ve vši trpělivosti.

4. Duše věřící zajisté mají Boha za věrného i pravdivého i „zpečetují, že pravdomluvný je“ podle slova pravdivého (Jan 3, 33.). A tudíž ony důsledně spravujíce se řečenou věrou svou soudí samy sebe, seč jsou, v čem by asi ještě byly pozadu, zdali v horlivosti či boji, přičinlivosti, víře, lásce, či ctnostech ostatních. A když všemožně se tak byly posoudily všelikou zevrubností a svědomitostí, tu pak usilují a přičiňují se, aby zalíbily se Pánu, ježto jednou uvěřily, že Bůh, jsa pravdomluvný, neodepře jim daru Ducha, jestliže až na konec se vši horlivostí setrvají ve službě jeho a v očekávání, ale že za hodny uznány budou milosti nebeské, ač ještě v těle žijíce, a že dojdou života věčného.

5. A tak obracejí celou lásku svou k Pánu, odříkají se všech věcí, neočekávají leč jeho s velikou toužebností, lačností a žízní, nadějí se ustavičně občerstvení a útěchy milosti, nehledají útěchy a odpočinutí v nížádné věci světské a váží se dobrovolně; ale hmotným myšlenkám stále odpírajíce očekávají pomoci a přispění jedině od Boha, poněvadž duším, jež takovou úsilovnost, rozhodnost a shovívavost jeví, Pán tajně přítomen jest a pomáhá, je ochraňuje a u všelikém skutku šlechetném podporuje. A byť se i přičiňovaly a snášely protivenství, byť i pravdu poznávaly a osvědčeny byly, předse ještě neobdržely milosti Ducha a občerstvení daru

nebeského a nepocítily ho měrou svrchovanou pro nevyslovitedlnou moudrost Boží a nevypravitedlné soudy jeho, an duše věřící rozličně zkouší a k lásce prohlédá, kteráž z dobré vůle a pevného předsevzetí pochází. Neboť svobodné předsevzetí a láska dobrovolná a ochotnost činiti všechna svatá jeho přikázání, seč síly jsou, i ta mají své meze, svou míru a váhu. A duše, které tak naplnily míru lásky a povinnosti své, hodny bývají usouzeny království a života věčného.

6. Bůh zajisté spravedlivý jest a spravedliví jsou soudové jeho, a není při něm přijímání osob; alebrž soudě každého podle míry darů buď tělesných buď duchovních, buď poznání buď rozumu buď soudnosti, ježto Bůh rozličnou měrou v přirozenosti lidské uložil, hledati bude při něm ovoce ctnosti a odplatí každému, jak zasloužil, podle skutkův jeho, a „mocní mocně pokutováni budou, an chatrný hoden jest slitování“ (Kn. moudr. 6, 7.); a Pán dí (Luk. 12, 47. n.): „Služebník, který poznal vůli Pána svého a nepřipravoval se a nečinil podle vůle jeho, bude bit mnohými ranami; který pak nepoznal a věci trestu hodné činil, bude méně bit. Nebo od každého, komu jest mnoho dáno, bude mnoho požádáno; a komu mnoho poručili, od toho více požádají“. Poznání pak a rozumění rozličně rozuměj buďto podle milosti a nebeského daru Ducha, buď podle přirozeného vývoje rozumu a soudnosti i dle návodu písem svatých; neb od každého požadováno bude ovoce ctnosti podle míry darův, jichž se mu dostalo od Boha, buďto přirozených buď z milosti Boží udělených. Protož i každý člověk je bez výmluvy před Bohem v den soudný. Neboť podle toho, jak kdo poznal ovoce víry a lásky a všeliké ctnosti jemu udělené, bude na něm žádáno odvety z pevného předsevzetí a dobré vůle, buďto že slyšel, buďto že nikdy slova Božího neslyšel.

7. Duše zajisté věrná a pravdy milovná prohlédajíc ke statkům věčným, jež uloženy jsou spravedlivým, a k nevýslovnému dobrodiní nastávající milosti Boží, sebe samu a svou přičinlivost, práci a namáhání za nehodny pokládá nevýslovných zaslíbení Ducha. Toť jest ten „chudý duchem“, jehož Pán blahoslaví; toť ten, jenž lační a žízní po spravedlnosti (Mat. 5, 3.); toť ten zkroušený srdcem. Kdož takové jeví předsevzetí, horlivost, práci a toužebnost po ctnosti a v tom setrvají až na konec, ti mohou v pravdě dojíti života a království věčného. A protož žádný z bratří nad bratra svého se nepozdvihujž, aniž nepravostí sveden byv upadej v pochlebné o sobě domnění: Hle, mně se již dostalo daru duchovního; neboť nesluší na křesťany takové smýšlení. Ty zajisté nevíš, co mu

přinese den zýtřejší, aniž ti známo jest, jaký bude konec jeho a jaký tvůj. Ale každý měj pozor sám na sebe, suď vždycky vlastní svědomí své a zkoumej dílo srdce svého, jakou horlivostí a jakým zápasením mysl jeho se nese k Bohu. A maje na zřeteli dokonalý cíl pravé svobody, bez náruživosti a odpočinutí ducha běžiž bez ustání a bez umdlení nezakládaje si na žádném milodaru ani na žádné spravedlnosti. Sláva a poklona budiž Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XXX.

O znovuzrození z Boha.

1. Duševní obrod člověka počíná se posloucháním slova Božího, 2. kteréž jest semenem nového života zjednaného smrtí Kristovou. 3. Kristus chce, aby všickni obrodili se, t. j. aby Duch obživoval duše jejich. 4. V člověku duševně se obrozujícím Kristus takoruka maluje obraz svůj; 5. bez znaku toho nelze duši vejíti do života věčného. Duše nemajíc v sobě Ducha sv. jest jakoby mrtva; 6. proto třeba vzývati Krista, aby nám dal Ducha sv., kterýž nás bezpečně dochová ke dni soudnému. 7. Pád Adamův označen i člověkem, jenž cestuje z Jerusálema do Jericha upadl mezi lotry, i 8. Lazarem; pád ten i nám zasadil ránu, již nemůže zhojiti leč jediný Kristus. 9. Lékař ten sám tluče na dvěře srdcí našich; nuže otevřemež mu, aby nás vyléčil a uvedl do města věčného.

1. Ti, kteří slyší slovo Boží, mají také účinek slova prokazovati na duších svých; neboť slovo Boží není slovo prázdné, ale má v sobě sílu působivou, kteráž v duši působí; a proto slove také dílem, aby nalezeno bylo i dílo v těch, kteříž je slyší. O, by tedy Pán působil dílo pravdy v posluchačích, aby slovo plodným shledáno bylo v nás. Nebo jako stín jde před tělem, stín pak ukazuje k tělu a pravda je tělo: tak i slovo jest jakoby stín pravdy Kristovy. Slovo pak jde před pravdou. Otcové pozemští zplozují dítky z těla svého a z duše své ¹⁾, a když se byly zrodily, vychovávají

¹⁾ Byl tedy sv. Makarius přívržencem generatianismu, jemuž první učil Tertullian ve spise „de anima“ c. 27. za doby své montanské sepsaném; učení tomu přál i Rufin (Ilieron. adv. Rufin. II. 8.) a Apollinariovci, a jakkoli později utuchlo, za naší doby částečně obnovili je Klee (Kath. Dogmatik II. str. 304. n.), Berlepsch (Anthropologiae christ. dogmata etc., str. 60. n.), Oischinger (System d. christl. Philosophie, 2. vyd. str. 214. n.), Froshammer (Uiber den Ursprung d. menschl. Seelen, str. 170. n.) a j.

je s velikou snažností a péčí jakožto dítky své, až by byli z nich muži dokonalí, následníci a dědicové. Neboť od jakživa otcové po tom touží a tam čelí všeka jejich snaha, aby zplodili děti a měli dědice, a nemají-li dítek, bývají zajisté v zármutku a bolesti veliké a naopak, když se jim narodí, mívají radost a radují se s nimi též příbuzní a sousedé.

2. A tak i Pán náš, Ježíš Kristus, pečliv jsa o spasení lidské, všeliké opatření učinil a všelikou píli na to vynaložil hned od počátku skrze praotce, patriarchy, zákon i proroky; konečně přišel i sám a nedbaje potupy kříže podstoupil smrt. A všecko toto jeho úsilí a snažení směřovalo k tomu, aby sám ze sebe, ze své přirozenosti, zplodil dítky z Ducha, ježto laskavě tomu chtěl, aby znovu zplozeny byly z jeho božství. A jako otcové nemající dítek bývají zarmoucení: tak i Pán miluje pokolení lidské jakožto obraz svůj, chtěl zploditi je z vlastního semene svého božského. Jestliže tedy někteří nechtějí dojíti takového zplození, jestliže nechtějí zplození býti z lůna Ducha Božího, tu Krista jímá veliký zármutek, jelikož pro ně tolik trpěl a podstoupil, aby je spasil.

3. Chce zajisté Pán, aby všichni lidé obrodu toho stali se účastni; neboť umřel za všechny a všechny k životu povolal. Jest pak život znovuzrození z Boha; neboť bez toho nelze, aby duše žila, jakož dí Pán (Jan 3, 3.): „Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže viděti království Božího“. Naproti tomu pak ti, jenž uvěřivše Pánu přicházejí k němu a tohoto znovuzrození docházejí, způsobují radost a veliké plesání v nebesích rodičům svým, kteříž je zplodili. Všickni zajisté andělé a mocnosti svaté radují se nad duší, která zrozena jsouc z Ducha duchem učiněna jest. Toto zajisté tělo jest podobenství duše, duše pak jest obraz Ducha; a jako tělo bez duše je mrtvo ničeho konati nemohouc: tak duše bez duše nebeské, bez Ducha Božího, mrtva jest a nezpůsobna ke království, aniž může bez Ducha konati, co Božího jest.

4. Již pak jako malíř hledí ustavičně na tvář královy a pak maluje, a když obličej krále k němu jest obrácen a hledí na malíře, tu on obraz maluje snadně a čistě; ale kdyby král obličej odvrátil, tedy malovati nemůže, poněvadž nemá oči na malíře upřeny: touž měrou i převýborný malíř Kristus v těch, kteříž v něho věří a mají stále naň oči upřeny, snadno vymaluje podle obrazu svého člověka nebeského; z Ducha svého, z podstaty nevýslovného světla svého vymaluje podobu nebeskou a dá jí pak dobrého a vzácného ženicha jejího. Jestliže by však někdo ustavičně naň nehleděl, vším jiným pohrdaje, zajisté nevymaluje Pán obrazu jeho ze světla svého.

I máme tedy upřeně hleděti naň věříce v něj a milujíce ho, vším pohrdajíce a jeho se přidržujíce, aby vymaloval nebeský obraz a vytlačil ho v duších našich a my tudíž nosíce Krista v sobě života věčného byli účastni a dosáhli úplného ujištění a odpočinutí.

5. Jako kdyby na zlatém penízi obraz králův nebyl vyražen, peníz ten ani do obchodu přijíti by nemohl, ani vložen býti v poklad královský, ale byl by pohazován: tak i duše nemá-li na sobě obrazu Ducha nebeského ve světle nevýslovném, nemá-li Krista na sobě vyobrazeného, nebude hoditi se do pokladů tam na hoře a bude zavržena od obchodníků královských, od svatých apoštolů. Neboť i ten, co pozván byl, ale neměl obleku svatebního, vyvržen byl jako cizinec do temnosti zlé, nemaje na sobě obrazu nebeského (Mat. 22, 11. n.). Toto zajisté je znamení a znak Páně vyražený na duších: Duch světla nevýslovného. A jako mrtvý neužitečný jest a společnosti lidské pražádných služeb prokázati nemůže — pročež jej ven z města vynesou a tam pochovají —: tak i duše, jež nenosí nebeského obrazu světla Božího, kterýž jest životem duše, jest jakoby bez ceny a hodná opovržení; bez užitku pro ono město svatých je zajisté duše mrtvá, nemajíc v sobě jasného Ducha Božího. Neboť jako ve světě tom duše je život těla: tak i ve světě věčném a nebeském Duch božství je život duše.

6. A proto povinen každý, kdo jej hledá, věřiti a jíti k Pánu a vzývati jej, aby od něho přijal Ducha Božího; neb ten je život duše a Pán proto přišel, aby skrze něho dal duši život Ducha svého; neboť vece (Jan 12, 35. 9, 4.): „Dokud máte světlo, věrte v světlo“. „Přichází noc, kdežto nemůžete dělati“. Kdo tedy již zde nehledal a nenabyl života duši své, božského totiž světla Ducha, ten vycházeje z těla již vyloučen jest v neblahá místa temnosti a nevejde do království nebeského, maje v pekle konečný podíl svůj s ďáblem a s anděly jeho. A jako zlato nebo stříbro v oheň byvši uvrženo stává se čistější a vytříbenější a nic je nemůže změnit, jako dříví nebo plevy, jelikož všecko vůkol sebe požírá, neboť všecko zahoří: tak ani duše, obcuje-li v ohni Ducha a ve světle božském, od žádného ducha zlého ničeho neutrpí. A když by pak i něco zlého k ní se přiblížilo, pohlceno bude od nebeského ohně Ducha. Aneb jako ptáče, když bylo vzletělo do výše, je bez starosti, ježto nic se nebojí ani ptáčníkův ani zvěře dravé; neboť jsouc tam ve výši všem se posmívá: tak i duše jakmile nabyla perutě Ducha a vzletěla do výší nebeských, vyvýšena jest nade všecko a všemu se směje.

7. Onen Israel podle těla dolcem prošel skrze moře, když

Mojžíš je byl rozdělil; opravdoví však synové Boží kráčeji na povrchu po hořkém moři mocností zlých; neboť tělo i duše jejich taly se domem Božím. V onen den, když upadl Adam, Bůh přišed procházel se v ráji a vida Adama, tak říká, zaplakal a pravil: Z jaké to blaženosti jaké vzbudil jsi sobě neštěstí! Z jaké to slávy jakou odnášíš hanbu! Jakou jsi nyní tmou zahalen! Jak škaredé podoby! Jak nahnílý! Z jaké to světlosti jaká tě mrákota pokryla! ¹⁾ — Věru když byl Adam padl a Bohu odumřel, plakal nad ním tvůrce, plakali andělé, všechny mocnosti, nebesa, země a všecka stvoření naříkala nad smrtí jeho a pádem; neb toho, jenž byl jim dán za krále, toho viděli nyní učiněného otrokem moci protivné a nešlechtné. V temnost oblékl duši svou, v temnost trpkou a zlou; neboť vládl jím panovník temnosti. Toť byl ten raněný od loupežníkův, an cestoval z Jerusaléma do Jericha a jež polomrtvého opustili.

8. I Lazar, jehož Pán vzkřísil, an byl již pln zlého puchu, tak že nikdo nemohl se přiblížit k hrobu jeho, i ten byl obrazem Adama napáchlého smradem velikým a pokrytého mrákotou a temností. Avšak ty, když slyšíš o Adamovi, o zraněném a o Lazaru, netěkej myšlením svým jako po horách, nýbrž vstup uvnitř v duši svou, ježto i ty tytéž rány, tentýž smrad a touž mrákotu na sobě nosíš. Neboť všichni jsme synové rodu zatemnělého a všichni téhož zlopuchu jsme účastni. Touž pohromu, již on utrpěl, i my všichni utrpěli jsme, jenž ze semene Adamova pocházíme; taková pohroma přihodila se, jak Isaiáš dí (1, 6.) ²⁾: „Není to rána ani jizva ani vřed zanícený; i nelze přiložit obklad, ani přičiniti oleje, ani učiniti obvazek“. Takto zranění jsme byli ranami nezhojitedlnými a jediný Pán může zhojiti nás. Proto zajisté on sám přišel, poněvad žádný z praotcův ani zákon sám ani proroci nás vyléčiti nemohli. On pak sám přišed vyléčil onu ránu duše nezhojitedlnou.

9. Nuže tedy přijměmež Boha a Pána, opravdivého toho lékaře, jenž jediný mocen jest uzdraviti duše naše a jenž tolik pro nás podstoupil. On zajisté ustavičně tluč na dvěře srdcí našich, abychom mu otevřeli a on vejda odpočinul v duších našich, abychom umyli a pomazali nohy jeho a on si u nás příbytek učinil. Neboť onde (Luk. 7, 44.) domlouvá Pán tomu, jenž mu byl noby neumyl; a opět jinde (Zjev. 3, 20.) dí: „Aj stojím u dveří a tluku; jestliže kdo uslyší hlas můj a otevře mi dvěře, vejdu k němu“.

¹⁾ Srovn. IV. kn. Esdr. 7, 18. n.

²⁾ Smyslem poněkud změněným.

Vždyť proto on tolik trpěl a podstoupil, vydal tělo své na smrt a vykoupil nás z poroby, aby přijda do duše naší učinil si v ní příbytek. Protož i praví Pán k těm, jenž při soudu stojíce na levici spolu s ďáblem odkázáni budou do pekla (Mat. 25, 42. 43.): „Hostem jsem byl a nepřijali jste mne; lačněl jsem a nedali jste mi jísti; žíznul jsem a nedali jste mi píti“. Neboť jeho pokrm a nápoj, jeho oblek, příbytek a odpočínutí jest v duších našich. Ustavičně tedy tluče chtěje přijíti k nám. Nuže tedy přijměmež ho a uveďmež ho do vnitra svého, poněvadž i náš pokrm, život a nápoj, ba i život věčný on sám jest. Která pak duše jej nyní nepřijme u vnitra svém a neposkytne mu odpočínutí, či raději, která sama u něho nedojde odpočínutí, ta nemá dědictví v království nebeském spolu se svatými, aniž může vejíti v město nebeské. Ty pak, Pane Ježíši Kriste, uveď nás do něho, abychom velebili jméno tvé s Otcem a Duchem svatým na věky! Amen.

Homilie XXXI.

O pravé zbožnosti.

1. Věřící povinen proměnit srdce a 2. sebrati mysl svou 3. rozhodně a opravdově, má-li k němu Pán přijíti a spojit se s ním; 4. ten pak mu bude všechno ve všem, kdežto bez něho nelze dojíti spravedlnosti. 5. Nuže přinesmež Bohu v zápal všechno smýšlení své a on si vzbuduje v nás stánek svůj. 6. Zkoušej sebe každý, zdali se mu dostává zbožnosti pravé či toliko zdánlivé.

1. Věřící povinen jest prositi Boha, by přejinačil vůli jeho proměněním srdce, kteréž by z hořkosti v sladkost se proměnilo; povinen jest připomínati sobě, jak uzdraven byl slepec a podobně jak ona žena krvotoká dotknuvši se trápece roucha Páně zdraví nabyla, jak přirozenost lvův okrotla a přirozenost ohně pohasla. Bůh zajisté je dobro svrchované, k němuž všechnu mysl, všechny myšlenky své sebrati máš, nic jiného na mysli nemaje, než jedině k němu prohlédaje a naň čekaje.

2. Budiž tedy duše tvá jako matka, jež svolává své děti roztoulalé, kárejž a napravujž myšlenky své hříchem rozplašené a uvádějž je v příbytek těla svého, očekávajíc Pána bez ustání na postech a modlitbách, až by přišel a ji opravdově ushromáždil. Poněvadž však co nastati má, před ní skryto je, důvěřujž se tím více, majíc všechnu naději v kormidelníku svém, a pomni, kterak

i Rahaba, ač bydlela mezi cizími národy, věřila Israelským a byla mezi ně přijata, Israelité však láskou svou po Egyptě se obraceli. Jako tedy Rahabě nic nebylo na škodu, že bydlela mezi národy cizími, anobrž víra ji přičeledila Israeli: tak nic neuškodí hříchům těm, kteří u víře a naději očekávají vykupitele, který přicházejí mění myšlenky duše a činí je božskými, nebeskými, dobrými a učí duši pravému, neroztržitému a spořádanému modlení. „Neboj se“, vece (Is. 45, 2), „já před tebou půjdu a hory srovnám, brány měděné potru a závory železné zlámu“; a opět dí: Mějž se na pozor, aby slovo skryté v srdci tvém nestalo se nepravostí; neříkej v srdci svém: Národ ten velký a mocný jest ¹⁾).

3. Nezmalátníme-li a nedáme-li potravy zlým a nezřízeným myšlenkám nepravosti, nýbrž potáhneme-li mysl rozhodnou vůlí svou a přinutíme-li myšlenky své k Pánu: tu zajisté Pán zavítá k nám pro dobrou vůli svou a opravdově nás k sobě sebere; nebo všecko zalíbení se, všecka služba naše záleží v myšlenkách. I snaž se tedy zalíbiti se Pánu a očekávej ho vždy uvnitru svým hledaje ho v myšlenkách svých a nutě a nabádaje vůli a úmysl svůj, aby vždycky čelily k němu. Viz, jak k tobě přichází a příbytek sobě činí u tebe! Nebo čím úsilovněji ty mysl svou sbíráš, abys ho hledal, tím více on sám puzen bývá svou slitovností a dobrotivostí, aby přišel k tobě a tebe utěšil. Stojí on zajisté před tebou a pozoruje tvou mysl, tvé myšlenky i žádosti, a zkoumá, jak jej hledáš, zdali z celé duše své, či váhavě a nedbale.

4. A když uvidí, že hledáš ho snažně, tedy se ti zjeví a ukáže zřejmě, udělí ti pomoci své, zjedná ti vítězství a vyrve tě z rukou nepřátel tvých. Neboť uzřev prvé, jak ty jej hledáš a jak vší svou tužbou neustále jej očekáváš, naučí tě a udělí ti pravé modlitby pravé lásky, jíž on jest sám, jenž v tobě jest vším: rájem, stromem života, perlou, korunou, stavitelem, rolníkem, trpným a netrpným, člověkem, Bohem, vínem, vodou živou, beránkem, ženichem, bojovníkem, zbrojí a zbraní, všecko ve všem, Kristus. A jako nemluvně neumí opatřiti a ošetřiti se, nýbrž hledí jedině k matce a pláče, až tato nad ním se slitujíc je vezme: tak i duše věřící vždy jen v jediného Pána doufají všelikou spravedlnost jemu připisující. Neboť jako bez keře vinná ratolesť vadne: tak i ten, kdo by bez Krista chtěl býti ospravedlněn. Jako vrah je a zloděj, „kdo nevchází dveřmi, ale jinudy vstupuje“ (Jan 10, 1.): tak i ten jenž by sám sebe ospravedlniti chtěl bez toho, jenž ospravedlňuje

¹⁾ Podle V. Mojž. 7, 17.

5. Vezměmež tedy toto tělo své, vzdělejmež z něho oltář, položme naň všechno smýšlení své a prosme Pána, aby seslal s nebe oheň neviditelný a veliký a zapálil oltář ten se vším, co na něm jest, i aby padli všichni obětníci Bálovi, jižto jsou mocnosti protivné; pak uzříme déšť duchovní jako stopu lidskou, an přichází v duši naši a naplní se při nás zaslíbení Boží, jakož řečeno u proroka (Am. 9, 11.) „Vzbudím a zase vzdělám stánek Davidův, kterýž klesl, a to, co se bylo zbořilo, opravím“; aby Pán duši naši, ana tráví v noci a mráкотě, v opilství nevědomosti, osvětlil vlastní dobrotivostí svou a ona pak vystřízvěvši kráčela již bez poklesků, díla dne a života konajíc. Neb odkud duše bere svou potravu, odtud i obživuje se, buď z tohoto světa, buď od Ducha Božího; anobrž Bůh sám živí se, žije, odpočívá a obcuje [v ní].

6. Ostatně každý, kdo chce, může se sám zkoušet, čím se živí, kde žije a na čem stojí, aby, když se tak byl pozoroval a zevrubného úsudku o sobě nabyl, dokonale se oddal toužebnosti po dobrém. Dále pak, když se modlíš, měj pozor na sebe a všímej si myšlének svých a všeho, co se v tobě děje, odkud to pochází, zdali od Boha neb od protivníka, a kdo asi donáší srdci tvému potravu, zdali Pán aneb knížatstva světa tohoto. A když, ó duše, takto jsi se zkusila a poznala, pros Pána úsilovně a toužebně o potravu nebeskou, o vzrůst a působení Kristovo dle toho, co povědíno jest (Fil. 3, 20.): „Ale naše obcování v nebesích jest“, a to pak nikoli v obraze a podobenství, jak někteří se domnívají; nebo hle mysl a smýšlení těch, kteří jen podobu zbožnosti mají, rovná se světu. Viz zmítání a kolísání se vůle jejich, nestálou jejich mysl, bázlivosť a strach, jakož povědíno (I. Mojž. 4, 12.): „V ouzkosti a třesení budeš na zemi“, pro nevěru a zmatek nestálých myšlének jejich, jimiž po tolik časů zmítáni jsou, jakož jiní lidé všickni. Takoví arci toliko podobou, ale nikoli smýšlením, toliko tělesnou jakousi správností člověka zevnějšího liší se od světa, srdcem pak a myslí ještě světem tékají, ještě spoutáni jsou vazbami zemskými a starostí neužitečných, ještě nenabyli nebeského pokoje v srdci svém, jakož dí apoštol (Kol. 3, 15.): „Pokoj Boží vítězí v srdcích vašich“, kterýžto spravuje a obnovuje mysle věřících v lásce k Bohu a bratrům všem. Sláva a poklona budiž Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XXXII.

Příroda a milost i utrpení, všecko slouží křesťanu k dokonalení.

1. Ač veliká je v přírodě rozmanitost, křesťané předse ještě jiným věcem vznešenějším učí se z ní, ku příkl. 2. že zárodek slávy věčné již zde na světě opatřiti náleží, 3. že rozliční jsou stupňové slávy té i pod. 4. 5. Rovněž i zákon starý obrazem byl nové úmluvy. 6. Toliko spojením s přirozeností Boží stává se člověk dokonalým; 7. nehody a protivenství odlučují ho od světa a 8. vedou k Bohu. 9. Nuže, oddejmež se Pánu, trpmež s ním a 10. bojem cvičmež a dokonalujmež se za jeho pomoci. 11. I mezi křesťany málo těch, kteří by se mu líbili dokonale.

1. Jazykové ve světě jsou rozmanití; nebo každý národ má svůj vlastní jazyk; avšak křesťané učí se i nyní řeči jedné a všickni vychovávají se návodem jedné moudrosti Boží a nikoli moudrosti světa tohoto ani moudrosti věku tohoto pomíjejícího. A jakkoli křesťané obcují u prostřed těchto věcí stvořených, předse připadají tu na jiné nové, božské, nebeské, slavné a tajemné, berouce k tomu příčinu od těchto věcí viditelných. Jsou rozdílní druhové zvířat krotkých, jako kůň a vůl: každé z nich má své vlastní tělo a svůj vlastní hlas; podobně jest i při zvířatech divokých: lev má své vlastní tělo a svůj vlastní hlas; jelen podobně. A tak i mezi zeměplazy rozdílnost veliká a mezi ptáky mnoho těl: jiné jest tělo a hlas orlův a jiné tělo a hlas bystroletce. Tak jest i v moři: mnoho tam těl sobě vespolek nepodobných; a na zemi mnoho je semen, ale každé símě má svůj vlastní plod. I stromů je mnoho, ale jedny jsou větší, druhé menší. I při samém ovoci je veliká rozličnost; neboť každé má svou vlastní chuť. Rovněž i mezi bylinami je veliký rozdíl: jedny slouží ke zdraví, jiné jen k libovůli. Každý pak strom vynáší z vnitřka svého oděv svůj patrný: listí, květ a ovoce. Podobně i semena vynášejí z nitra svého oděv svůj patrný; i samy lilie vynášejí z vnitřka svůj šat a ozdobují travu polní.

2. Rovněž tak i křesťané, již hodni uznání jsou nabyti zde oděvu nebeského, mají jej trvale v duších svých. A poněvadž od Boha tak uloženo jest, aby rozpojeno bylo toto stvoření a by nebesa i země pominula: tedy nebeský ten oblek, jenž odívá a ozdobuje duši již od nynějška a ježž oni nabyli v srdci svém, i nahá ta těla, jež vstanou z hrobů v onen den, kdy těla budou vzkríšena, netoliko oděje, ale patrně i oslaví; a toho daru, toho

obleku neviditedlného a nebeského křesťané již od nynějška nabývají. A jako ovce a velbloudi našedše seno dychtivě a rychle se do té píce dávají, aby nažrali se té potravy, v čas pak hladu z bachoru ji zase vynášejí a přežívají a tak tím, co si byli uložili, obživují se: tak mají i ti, jenž nyní království nebeské sobě uchvátili a živi jsouce duchem potravy nebeské okusili, v čas vzkříšení všecko to již při sobě a bude ochranou a občerstvením všem údům jejím.

3. Jakož jsme tedy pravili o rozličnosti semen, že mnoho jich bývá do tétož země zaseto a že vydávají ovoce rozličné a sobě vespolek nepodobné; a rovněž o stromech, že jedny z nich jsou menší, jiné pak větší, a že tatáž země kořeny všech v sobě drží: tak i obec nebeská, ač jedna jest, členů má bez počtu, ale každý svým vlastním způsobem slávou Ducha ozdoben jest. A jako při ptácích oděv perí z těla vyrůstá, ale přes to i u nich rozdíl je veliký, jedni totiž při zemi poletují, jiní pak v povětří se vznášejí; aneb jako obloha nebeská jedna jsouc mnoho hvězd v sobě obsahuje, jedny jasnější, jiné větší, jiné pak menší, ale všechny na tétož obloze upevněny jsou: tak i svatí v témž jednom nebi božství a v zemi neviditedlné rozmanitě jsou zakořeněni. Podobně pak i myšlenky v témž jednom Adamu rozdílny jsou, ale Duch, jenž do srdce přichází, působí jednu myšlenku a jedno srdce; neboť i nižší i vyšší tentýž Duch spravuje.

4. Co medle značí zvířata s rozštípeným kopytem? Poněvadž o dvojím paznehtě bezpečně běhají, jsou obrazem těch, jenž podle zákona právě krácejí. Jakož pak stín těla od téhož těla jest, ale službu těla konati nemůže; stín zajisté nemůže rány obvazovati. podávati pokrm, nemůže mluvit, ale předse jest od těla, chodí před ním a zjevuje přítomnost těla: tak i starý zákon je stín nové úmluvy; stín pak věští pravdu, ale službu Ducha nekoná. Nemohl zajisté Mojžíš, tělem oděn jsa, vstoupiti v srdce a odniti špinavé roucho temnosti; jediný Duch z Ducha a oheň z ohně ruší moc zlé temnosti. Obřízka těla stínem zákona ukazuje, že nastoupí pravé obřezání srdce, a křest zákonný stín jest věcí skutečných. Ode zajisté obmýval tělo, zde pak mysl ukálenou očišťuje a obmývá křest ohně a Ducha.

5. Ode kněz mdlobou jsa obklíčen vcházel do svatyně, přinášeje oběť za sebe a za lid; zde pak pravý velekněz Kristus jednou vešel do stanu ne rukou lidskou udělaného a k oltáři vysokému, hotov jsa očistiti ty, jenž ho prosí, a ukálené svědomí jejich; neboť dí (Mat. 28, 20.): „Já s vámi budu až do skonání světa“.

Velekněz míval na prsou dva drahé kameny, a na nich byla jména dvanácti arcioctů. Co se tu dalo, bylo též obrazem; neboť i Pán oblekl se dvanácti apoštoly a vyslal je jako blahověsty a kazatele celého světa. Tu vidíš, jak blížíci se stín ukazuje k pravdě. Než jako stín nekoná služby, aniž uzdravuje neduhy: tak ani starý zákon rány a neduhy duše uzdraviti nemohl; vždyť sám neměl života.

6. Dvě osoby spojené vykonají zajisté dílo dokonalé; tak je i s dvěma zákony. Člověk k obrazu a podobenství Božímu učiněn jest, má dvě oči, dvojí obočí, dvě ruce, dvě nohy; a měl-li by náhodou jen jedno oko, neb jednu ruku, jednu nohu, nebude tuším bez úhony; tak jest i s ptákem, jenž má-li jen jedno křídlo, jedním křídlem létati nemůže; a podobně tak i přirozenost lidská ostane-li sama o sobě holá a nebude-li sloučena a spojena s přirozeností božskou, nikterak nebude ve stavu právem, alebrž ostane nahá i úhonná ve mnohé nečistotě přirozenosti své. Sama pak duše slove chrámem a příbytkem Božím i nevěstou královou; neboť dí [Pán] (II. Kor. 6, 16.): „Přebývati budu v nich a procházeti se mezi nimi“. Tak zlíbilo se Bohu, že sestoupiv s nebe vzal na se přirozenost tvou rozumnou, tělo tvé zemské, a sloučil je s božským Duchem svým, abys ty, člověče zemský, přijal duši nebeskou. A když duše tvá spojí se s Duchem a duše nebeská vejde v duši tvou, pak jsi člověk dokonalý v Bohu, dědic a syn.

7. Jakož pak velebnost Boží a bytost jeho neobsáhlou ani hořejší věkové ani dolní nepochopují: tak zase ponížení Boží a jak k nízkým a malým se snižuje, ani vyšší světové ani pozemští pochopiti nemohou. Jako zajisté velebnost jeho nepochopitedlná jest, tak i jeho poníženost. Přihází se, že Bůh dopouští na tebe protivnosti, utrpení, soužení a jiné věci, jež se tobě zdají býti protivné: pro blaho duše tvé děje se tak. Ty chceš žíti ve světě a bohatnouti, i potkávají tě nehody; tu počínáš rozjímati sám u sebe: Když se mi v tom světě vedlo tak nezdárně, půjdu, odřeknu se a budu sloužiti Bohu. Když pak jsi dospěl tak daleko, tu slyšíš přikázání, ano dí (Mat. 19, 21.): „Prodej co máš“, nenáviď spolků tělesných, služ Bohu. Tu teprv začínáš děkovati za nezdar svůj ve světě říkáje: Za tou příležitostí stal jsem se poslušen přikázání Kristova. Ostatně, když jsi částečně co do věcí zevnějších proměnil mysl svou, svět a spolky tělesné opustil, podobně i co do mysli své proměnití se máš od smýšlení tělesného ke smýšlení nebeskému. A tu teprv začneš poznávati, co jsi slyšel, a už nebudeš míti pokoje, ale starati se budeš a přičiňovati, abys dobyl toho, co jsi slyšel.

8. Jestliže bys pak se domníval, že jsi již všecko učinil, všeho se odřeknuv, bude Pán s tebou mluvit takto: Co se chlubitš? Nestvořil jsem já tělo tvé a duši tvou? Co učinil jsi ty? To pak vyznávajíc jme se duše prositi Pána řkouc: Všecko je tvoje: příbytek, v němž bydlím, tvůj jest, oděv můj je tvůj; ty mne živíš, ty mne všelikou potřebou opatřuješ. Tu zase Pán na to praví: Měhoděk! vše, co máš, tvé jest; dobrá vůle tvá jest; a pro tvou lásku ke mně, že jsi ke mně vzal útočiště své, již tobě také dám, čeho jsi posud nenabyl a lidé na zemi nemají. Mne sobě vezmi, Pána svého, duši svou, aby neustále mohla se mnou se radovati a plesati.

9. I jako žena muži přisnoubená všecko, co má, i s věnem svým pro velikou lásku muži přináší a klade v ruce jeho a dí: Nemám já nic vlastního, vše co mám je tvé, i věno je tvé, i duše má i tělo mé je tvé: tak hle i duše moudrá pannou Páně jest, spojena jsouc s Duchem jeho svatým. Než jako on přišel na svět, trpěl a byl ukřižován, tak i ty máš trpěti s ním; nebo když opustiv svět hledati počínáš Pána a rozsuzovati: tu dále bojovati máš proti přirozenosti své postavené ve starém mravu a hříšné povaze, s níž jsi se narodil. I když ty s ní dáš se do boje, narázíš na myšlenky tobě protivné a bojující proti mysli tvé, a myšlenky ty potáhnou a povlekou tě znovu, odkud jsi vyšel, do světa tohoto. I počni znovu boj a zápas, vzbud' myšlení proti myšlením, postav mysl proti mysli, duši proti duši, ducha proti duchu, ostatně tu s tebou duše věčná!

10. Ukrývá se tu zajistá tajná jakási a jemná moc temnosti, ježto sedí v srdci; ale i Pán, blízek jsa duši tvé a tělu tvému, vidí boj tvůj a vnuká ti tajné myšlenky nebeské a počíná tě utěšovati v tajnosti. Opouští tě pak, až bys byl vycvičen, ba i v protivnosti milost tě přivádí. A když pak přijdeš k utěšení, ukáže se ti sama a poučí tě, že k prospěchu tvému ustranila se, aby ty byl pocvičen. Jako když dítko boháče má pěstouna, pokud ten ho důtkami mrská, ta kázeň, ty rány a jizvy zdají se mu býti těžké, až když v muže vyspěje, a tu pak pěstounu děkovati počíná: tak i milost rozšafně tě vychovává, až by ty dospěl v muže dokonalého.

11. Oráč metá símě na vše strany a kdo vysazuje vinici, rád by byl, aby celá nesla ovoce; když tedy později přichází se srpem a nenalézá úrody, bývá zarmoucen. Podobně i Pán chce, aby slovo jeho zaseto bylo do srdcí lidských; ale jako se rmoutí rolník nad polem prázdným, tak i Pán rmoutí se nad srdcem pustým a neúrodným. Jako větrové vějí všude v tvorstvu všem a jako slunce

svítí po celé zemi: tak i božství všude přítomno jest a všude se nalézá. Hledáš-li je na nebi, najde se v myšlénkách andělů; hledáš-li je na zemi, shledáš ho i tu v srdcích lidských; ale mezi mnohými málo se najde křesťanů, kteří by se mu dobře líbili. Sláva a zvelebování budiž Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XXXIII.

Vlastnosti a účinky pravé modlitby.

1. Modliti se máme myslí pozornou, 2. abychom nabyli pravého osvětlení a učitel modlitby Bůh sám zavítal k nám. 3. Běda domu od pána svého zanedbanému, běda duši od Boha opuštěné. 4. Modliti se máme bez ustání, a bude duše vyléčena z neduhů svých.

1. Modliti se máme nikoli podle pouhého návyku tělesného tu křičeti, tu kolena skláněti, ale strážlivě a myslí pozornou očekávati Boha, až by se dostavil a duši navštívil na všech jejích cestách, stezkách a mohutnostech, a pak když se sluší, mlčeti a když se sluší, křičeti a hlasitě se modliti, bude-li jen mysl v Bohu utvrzena. Nebo jako tělo, když o něčem pracuje, všecko veskrze prací tou naléhavě se obírá a všechny údy sobě tu vespolek pomáhají: tak i duše zcela oddávej se modlení a milování Pána, nic netěkajíc a netoulajíc se myšlénkami svými, nýbrž všelikou nadějí svou ke Kristu přiléhajíc.

2. A tudíž on sám ji osvítí a naučí ji prositi opravdově, dada jí modlitbu čistou, duchovní, Boha důstojnou a „klánění se v duchu a v pravdě“ (Jan 4, 24.). Jakož pak ten, kdo si vyvolil umění kupecké, nezná jen jediný způsob zisku, ale ze všech stran zisk svůj rozmnožiti a rozhojniti usiluje, brzo o tom, brzo zas o onom přemýšlí a odtud jiného prostředku se chytá a od neužitečného k výnosnějšímu se obrací: tak i my hledme duši svou rozmanitým způsobem a všelikým uměním ozdobiti, abychom nabyli pravého a velikého zisku Boha samého, jenž by nás naučil modliti se v pravdě. Nebo tou měrou zavítá Pán k dobrému úmyslu duše a učiniv ji trůnem slávy své usadí se a odpočine v ní. Takto zajisté slyšeli jsme u proroka Ezechiele o živocích duchovních připřežených k vozu Páně ¹⁾. Nebo ty představuje nám všecky plny

¹⁾ Viz hom. I.

očí, jakož je duše, která nosí Boha svého, či raději kterou nosí Bůh, neboť všecka okem učiněna bývá.

3. Jako dům mající hospodáře svého přítomného všelikou oplývá úpravou, krásou a ozdobou: tak i duše, která má Pána svého u sebe a v níž on zůstává, plna jest krásy a stkvělosti; neboť Pán přebývá v ní s duchovními poklady svými a jako vozotaj řídí ji. Běda domu, jehož pán je v cizině a není při domě, poněvadž pustne, boří se a všelikou nečistotou a neplechou bývá zanesen. Tam přebývají podle proroka (Is. 34, 14. n.) obludy a daemonové. V takovém domě zpustlém bývají kočky, psi a všecka nečistota. Běda duši, jež od svého těžkého pádu nepovstává a má uvnitř hosti, jenž namlouvají a pobádají ji, aby zanevřela na ženicha svého, a jenž myšlenky její od Krista odvrátiti a nakaziti usilují.

4. Když pak Pán uvidí, že duše všechny síly své sbírá, Pána stále hledá dnem i nocí a k němu volá, jakož byl přikázal, modliti se v každé případnosti bez ustání (Luk. 18, 1.): tehdy zastane se jí a vyvede při její (t. v. 8.), jakož byl přislíbil, i očistí ji od všeliké nepravosti a postaví si ji jako nevěstu bez úhony a bez poskvrny (Efes. 5, 26. n.). Jestli tedy věříš, že tyto věci pravdivy jsou, jakož i skutečně jsou, mějž pozor na sebe, zdali duše tvá nalezla světla, jež by ji mělo voditi, a pravého pokrmu i nápoje, kterýž jest Pán, avšak nemáš-li jich, hledej dnem i nocí, abys nabyl. Když tedy spatřuješ slunce, hledej slunce pravé; nebo slepý jsi; když vidíš světlo, nahledni do duše své, zdali jsi našel světlo opravdové a dobré; všecko totiž viditedlné je stínem věcí pravých, kteréž v duši dítí se mají. Jest zajisté mimo člověka viditedlného ještě jiný člověk vnitřní a oči, jež satan oslepil, a uši, jež ohlušil; Ježíš pak přišel, aby tohoto člověka vnitřního vyléčil. Jemu budiž sláva, on panujž s Otcem a Duchem svatým na věky! Amen.

Homilie XXXIV.

0 nevystihlém bohatství a slávě křesťanův.

1. Sláva nebeská toliko duši věřící povědoma jest; 2. Pán sám přišel, aby ji zjednal člověku; duši jí dává z části již zde na zemi, po vzkříšení dostane se jí také tělu duše oslavené. Oslavenci budou jí požívatí bez závisti, 3. ač rozlični budou druhové a stupňové její, ano rozličnost ta i radost jejich rozmnoží. Nuže snažme se získati si slávy té nevystihlé.

1. Jako oči tělesné všecko jasně spatřují, tak i dušem svatých patrný a zřejmý jsou krásy božství, s nimižto křesťané úzce jsou

spojení a o nichž rozjímají. Ale očím tělesným sláva ta ukryta jest, duši pak věřící, již Pán ze smrti hříchu vzkřísil, jakož i mrtvá těla křísí, té jasně bývá zjevena, té připravuje Pán nové nebe a novou zemi a slunce spravedlnosti a dává jí všechno z vlastního božství svého. On jest svět opravdový a země živá, on vinný kmen plodonosný, on chléb života a voda živá, jakož psáno (Žalm 26, 13.): „Věřím, že uzřím dobré věci Páně v zemi živých“; a opět (Mal. 4, 2.): „I vzejde bojícím se Pána slunce spravedlnosti a zdraví bude v křídlech jeho“. A Pán sám řekl (Jan 15, 1.): „Já jsem vinný kmen pravý“; a opět (t. 6, 35.): „Jáť jsem chléb života“; a opět (t. 4, 13. n.): „Kdo se napije vody, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody skákající do života věčného“.

2. Nebo příští Páně stalo se veskrze pro člověka, jenž mrtev ležel ve hrobě mrákoty, hříchu, ducha nečistého a mocností zlých, aby nyní za věku tohoto člověka vzkřísil, obživil, ode všeho kalu očistil, světlem svým jej osvětlil a nebeským oděvem božství oděl. Při vzkříšení pak těl, jichž duše již dříve byly vzkříšeny a oslaveny, i těla budou oslavena a osvěcena spolu s duší osvěcenou a oslavenou. Dům jejich a stan a město jest Pán. Jako příbytkem pak s nebe, ne rukou udělaným, otočeny jsou slávou světla Božího, ježto učiněny jsou dítky světla. A tu nebudou na sebe patřiti okem nešlechetným; neboť všeliká nepravost bude vyvržena. Není tam „muž a žena, otrok a svobodný“ (Gal. 3, 28.); nebo všichni proměnění jsou v přirozenost božskou, jsou šlechetní, bohové a dítky Boží. Tam bez ostýchání bratr bude pozdravovati sestru; neboť jedno jsou tam všichni v Kristu a všichni v jednom světle odpočívají. Jeden patřiti bude na druhého a v tom patření ihned znovu zalesknou se v pravdě, v opravdovém nazírání světla nevýslovného.

3. Tak v rozličných podobách a mnohých i rozmanitých oslavách božských spatřovati se budou vespolek a každý bude se diviti a plesati plesáním nevýslovným, spatřuje slávu druhého. Tuť vidíš, jak sláva Boží nevýslovná jest a nepochopitelná, sláva světla nevypravitedlného, tajemství věčných a statků nesčíslných. Jako zajisté ve světě tom viditedlném rostliny zemské, semena a kvítí rozmanité nikdo počtem obsáhnouti nemůže, aniž všechno bohatství země může změřiti a zvěděti; aneb jako zvířata v moři ani podle počtu, ani podle rodův, ani podle rozmanitosti, ani podle míry vody, ani podle míry prostoru člověku nemožno vystihnouti; aneb jako v povětří počet ptactva, jich druhy a rozmanitost nelze seznati; aneb jako velikost nebes, rozpoložení hvězd

a běh jejich nemožno pochopiti: tak i nemožno jest vypověděti a vyložiti bohatství křesťanů nesmírné, neskončené a nevystižitelné. Nebo když tito tvorové jsou tak nekonečn a lidem nepostižitelní, čím více ten, který je stvořil a upravil! Tím více tedy má člověk plesati a radovati se, že takové bohatství a dědictví křesťanům připraveno jest, jež nikdo nemůže vypověděti a vyložiti. Se všelikou pak snažností a pokorou třeba přistupovati k zápasu křesťanův a nabývati bohatství tohoto. Nebo dědictví a podíl křesťanů je Bůh sám: „Hospodin“, dí [žalmista] (15, 5.), „díl dědictví mého a kalicha mého“. Sláva budiž jemu, jenž dává sebe sama a svatou přirozenost svou spojuje s dušemi křesťanů, na věky! Amen.

Homilie XXXV.

Sobota starozákonní oznakem míru duchovního.

1. Odpočívání tělesné o sobotě starozákonní oznakem bylo poklidu, 2. jež uděluje Pán, když duši zbavuje břemen hříchův a hříšných náklonností. 3. K poklidu tomu i nás pozývá; blahoslavený, komu se ho dostalo.

1. Ve stínu zákona daného Mojžíšem přikázal Bůh, aby v sobotu každý odpočíval a nic nepracoval. To pak jest odznak a nástin opravdové soboty, kterouž uděluje duši Pán. Nebo duše, která hodnou uznána byla vybavení z myšlének ohavných a nekalých, ta světí pravou sobotu a odpočívá pravým odpočinutím, prázdná jsouc a prosta všelikých skutků temnosti. Nebo tehda za oné soboty označné, ač odpočívali tělesně, duše byly předse připoutány k hříchům a nepravostem. Tato pak sobota opravdová jest pravé odpočinutí, ana duše prázdná a očištěna jest od myšlének satanových a ve věčném klidu a radosti Páně odpočívá.

2. I jakož Hospodin tehda přikázal, aby i ta nemá tvář v sobotu odpočívala, vůl aby v nucené jho nebyl potahován, osel aby břemena nenosil; neboť i ta hovádká od těžkých prací odpočívala: tak i Pán přišed udělil pravou a věčnou sobotu, utěšil duši obřemeněnou a obtíženou břemeny nekázně a myšlének nečistých a páchající skutky nepravosti nuceně, jelikož jako otrokyně krutým pánům byla porobena, uvolnil ji od nesnesitelných břemen myšlének ješitných a hanebných, sňal s ní kruté jho skutků nepravosti a utěšil ji umdlévající v myšlénkách nečistých.

3. Pán zajisté volá člověka k odpočinutí řka (Mat. 11, 28.): „Pojďtež všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím“. A dušem, které ho poslouchají a k němu přicházejí, těm uvolní Pán od těch tíží a břemen a myšlének nečistých; i prázdný jsou vši nepravosti, světí sobotu pravou, rozkošnou, svatou, slaví slavnost Ducha radosti a plesání nevypravitedlného a konají bohoslužbu čistou, bohumilou, ze srdce čistého. To je ta pravá a svatá sobota. Nuže vzývejme Boha, by i nám dal vejíti v toto odpočinutí, bychom ustali od myšlének hanebných, nešlechtných a marných, abychom pak mohli sloužiti Bohu ze srdce čistého a světiti svátek Ducha svatého. Blahoslavený, kdo vejde v toto odpočinutí! Sláva budiž tomu, jemuž takto se zlíbilo, Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XXXVI.

O dvojím z mrtvých vstání a nerovné slávě vzkříšených.

1. Dvojí rozeznávatí sluší vzkříšení: duše i těla; slávou nebeskou nebudou si všichni rovni, k čemuž ukazuje obloha hvězdnatá, písmo, zrno pšeničné, klasy,
2. obyvatelstvo téhož města, svícny, rodina.

1. Vzkříšení duší zemřelých děje se již od nynějška; vzkříšení pak těl nastane v onen den. Jako pak hvězdy na nebi upevněné nejsou všechny stejny, nýbrž hvězda od hvězdy liší se jasností a velikostí: tak i v duchovním oboru podle míry víry rozličné bývá prospívání v duchu, jeden tu druhého bohatší. A písmo dí (I. Kor. 14, 2.): „Kdo mluví jazykem [darem jazyků], Duchem Božím mluví“; a ten jest duchovní mluvč Bohu; „kdo pak prorokuje, vzdělává církev“ (t. v. 4.), a ten má milost hojnější, nebo onen vzdělává sebe, ten pak i bližního. I je s tou věcí jako se zrnem pšeničným v zemi zasetým: zrno to z jednoho zárodku mnohá a rozličná zrna vyvodí; a taktéž klasy jedny jsou větší, jiné pak menší, ale všechny na jedno humno bývají sneseny a do jedné stodoly, a jakkoli rozličny jsou, jeden z nich bývá chléb.

2. Aneb jako v městě mnoho je lidí, jedni jsou malé děti, jiní pak muži aneb mládenci, ale všichni z jedné studně vodu pijí, z jednoho chleba jedí a jedním vzduchem dýchají; aneb jako jsou svícny, jeden o dvou ramenech, jiný pak o sedmi, a kde více světla jest, tam i jiné bývá osvětlení: tak i kdo jsou v ohni a ve světle, nemohou býti v temnosti, ale rozdíl bývá veliký. Rovně tak jakož

když otec má dva syny, jednoho mladšího a druhého staršího, tohoto posílá do měst a krajův, ale pachole ještě pořád ochraňuje, jelikož ještě něčeho nedovede. Sláva Bohu! Amen.

Homilie XXXVII. ¹⁾

O ráji a zákonu duchovním.

1. Zachováváním příkázání Božích upravuje si člověk ráj v duši, 2. kteráž pak rozkoší světskou pohrdá a mysl zachovává klidnou a ke všem laskavou. 3. Láska jest zákonem naším duchovním, 4. kterýž i nepřátely milovati 5. učí a odměňuje odplatou neslýchanou 6. podle zjevení Ducha sv. 7. Modlemež se, abychom Duchem tím hojných nabyli milostí. 8. O pěti hlavních ctnostech, z nichž celý člověk se vzdělává, a 9. jak těsně vespolek souvisí. Spása naše jediné z Boha pochází, 10. my pak máme ji přiřaditi vůli ochotnou a 11. pokládati se toliko za nástroj milosti Boží.

1. „Přátelství s tímto světem“, jakož psáno (Jak. 4, 4.), „jest nepřátelství s Bohem“. Proto příkazuje písmo (Přísl. 4, 23.), aby každý všelikou ostražitostí opatroval srdce své, aby zachováváje v něm slovo jako ráj požíval milosti, neposlouchaje hada, který se uvnitř vine a na mysl dává věci rozkošné, odkudž se rodí hněv bratrovražedný a umírá duše rodící, alebrž poslouchaje Pána řkoucího: Pečujte o víru a naději, z nichž se rodí láska Boha i lidí milovná, láska poskytující život věčný. V tento ráj vešel Noe zachováváje a vykonáváje příkázání, a skrze lásku od hněvu vysvobozen jest. Tento ráj ostříhaje Abraham uposlechl hlasu Božího; tento ráj ostříhaje Mojžíš oslaven byl v tváři své; podobně i David jednal ostříhaje ho a opanoval nad nepřátely; ale i Saul, dokud opatroval srdce své, na dobré cestě byl; avšak když [příkázání] konečně přestoupil, byl konečně neštěstím obklíčen. Neboť jistou měrou a srovnalostí přichází slovo Boží za každým a jak je zachovává, tak bývá zachován, a jak je ostříhá, tak bývá ostříhán.

2. Proto celý sbor svatých prorokův, apoštolův a mučedníkův zachovávali slovo v srdcích svých, o nic jiného nepečující, nýbrž věcmi pozemskými pohrdající, v příkázání Ducha svatého setravávající a přednost dávající tomu, co Duchu milé a dobré, netoliko slovem a pouhým poznáním, nýbrž slovem a skutkem, samým životem svým: místo bohatství volíce chudobu, místo slávy potupu,

¹⁾ Homilie tato shledává se, ač neprávě, i v předmluvě asketických spisů Marka Poustevníka.

místo rozkoše trampoty, a proto také místo hněvivosti lásku. Neboť nenávidíce pohodlí a rozkoše života milovali spíše ty, kdo je jim odnámati, jako nápomocníky k dosažení cíle svého a zdržovali se činiti rozdíl mezi dobrým a zlým. Neodpudili od sebe dobrých, aniž naříkali na zlé, majíce všechny za jednatele řízení Božího. Ke všem tedy měli mysl příznivou i dobře spořádanou; nebo když slyšeli, co Pán praví (Luk. 6, 37.): „Odpouštějte a bude vám odpuštěno“: pokládali ty za dobrodince své, jenž jim ubližovali, majíce od nich příčinu k odpouštění; a když pak zase slyšeli (Mat. 7, 12.): „Jakož chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim“: milovali také dobré z upřímného svědomí. Neboť opomíjejíce spravedlnosti své a hledajíce spravedlnosti Boží, našli důsledně i lásku, která v ní přirozeně skryta jest.

3. I Pán zajisté mnoho přikazuje o lásce kázal hledati spravedlnosti Boží; neboť věděl, že tato je matka lásky. Nelzeť jinak spasenu býti, leč skrze bližního, jakož přikázal: „Odpouštějte a bude vám odpuštěno“. Tenť jest zákon duchovní, psaný v srdcích věrných, náplň zákona prvního; nebo dí (Mat. 5, 17.): „Nepřišel jsem rušit zákonu, ale naplnit“. Jakým pak způsobem se naplňuje, poslyš. Prvý zákon vzav příčinu žehnati tomu, kdo zhřešil, odsoudil spíše toho, komu se stala křivda! Nebo dí (Řím. 2, 1.): „Tím, že jiného soudíš, sám sebe odsuzuješ“; tím pak, že odpouští, i jemu bude odpuštěno. Tak zajisté praví zákon: V prostřed soudu soud a v prostřed odpuštění odpuštění.

4. Naplněním zákona je tedy odpuštění. Pravili jsme pak „prvý zákon“, ne že by Bůh byl dva zákony lidem dal, nýbrž jediný, podle přirozenosti své duchovní; co do odplaty však spravedlivě odplácí každému: odpouštějícímu odpouští a nenávidícího nenávidí. Nebo dí (Žalm 17, 27.): „S vyvoleným vyvolený budeš a s převráceným převrácený budeš“. Proto i ti, kdož zákon plnili duchovně a přiměřeně i milosti byli účastni, netoliko ty milovali, kteří jim dobře činili, alebrž i ty, kteříž je haněli a pronásledovali, lásky duchovní nadějíce se za dobré; za dobré pravím, ne že odpustili křivdu, ale že i duším urážců dobrodiní prokázali. Nebo tak je Bohu představili jako ty, skrze něž dojíti mají blaženosti, jakož psáno (Mat. 5, 11.): „Blahoslaveni jste, když vám zlořečiti a protivenství činiti a všecko zlé lhouce proti vám mluvití budou pro mne“.

5. By pak takto smýšleli, tomu naučil je zákon duchovní; nebo když trpělivě snášeli a tichost mysli zachovávali, tu Pán vida trpělivost srdce jejich, ježto válkou stíháno jsouc od lásky neod-

stoupilo, zbořil „mezizedř hradby“ (Efes. 2, 14.) a oni odvrhli nepřátelství dokonale a již nechovali lásky s násilím, ale s pomocí. Pán totiž sevřel meč obratný, kterýž jim pobuřoval myšlenky, i vešli do samé svatyně za oponu, kam pro nás jako předchůdce náš vešel Pán. I požívali tam ovoce Ducha a vidouce tam věci budoucí s jistotou srdce svého, nikoli, jak apoštol dí (I. Kor. 13, 12.), „v zrcadle podobenství“, zvolali (I. Kor. 2, 9.): „Čeho oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují“. Než já se otáží tuto věc podivnou.

6. Otázka. Když na srdce lidské nevstoupilo, kterak pak vy o tom víte, zvláště když ve Skutcích vyznáváte (14, 14.), že jste lidé rovnostní?

Odpověď. Avšak slyšte, co na to odpovídá Pavel (I. Kor. 2, 10.): „Nám pak“, vece, „zjevil to Bůh skrze Ducha svého; neboť Duch zpytuje všechno, i hlubokosti božské“. Aby však někdo neřekl, že jim byl Duch dán jako apoštolům, od nás pak že to přirozeně postiženo býti nemůže, na jiném místě (Efes. 3, 16. 17.) modle se praví: „Aby vám Bůh dal podle bohatství slávy své moc posilněnu býti skrze Ducha svého na vnitřním člověku, aby Kristus přebýval v srdcích vašich“; a opět (II. Kor. 3, 17.): „Pán pak jest Duch; a kde jest Duch Páně, tuť i svoboda“; a zase (Řím. 8, 9.): „Nemá-li pak kdo Ducha Kristova, tenť není jeho“.

7. Modlemež se tedy i my s velikou důvěrou a živým pocitem, abychom účastni se stali Ducha svatého a vešli tam, odkud jsme vyšli, i aby napotom již odvrácen byl od nás had vražedný a rádce ješitný, duch ouzkostlivosti a nestřídmosti; abychom pevně věřice přikázání Páně zachovávali a rostli „v dokonalého muže a míru plnosti věku“ (Efes. 4, 13.), aby nepanoval více nad námi tento svět, alebrž abychom byli v jistotě Ducha a nebyli nevěřící, poněvadž milost Boží i v hříšnicích kajících má zalíbení své. Nebo co se uděluje z milosti, neměří se přirovnáním ke slabosti předešlé, jinak by milost již nebyla milostí, alebrž důvěřující Bohu všemohoucímu srdcem prostým a neúzkostlivým přistupme k němu, jenž pro víru z milosti, ne pak podle míry skutků Ducha uděluje; díť zajisté (Gal. 3, 2.): „Ne ze skutků zákona přijali jste Ducha, ale ze slyšení [poslušnosti] víry“.

8. Otázka. Řekl jsi, že všechno v duši složeno jest duchovně; i což pak to jest: „V církvi chci pět slov mysli svou promluvíti“ (I. Kor. 14, 19.)?

Odpověď. Církev dvojím smyslem se rozumí: o shromáždění věřících a o složení duše. Když tedy duchovně o člověku se běře,

je církev celé jeho složení, pět pak slov jsou hlavní ctnosti, z nichž člověk se vzdělává a jež rozmanitě rozděleny jsou. Jako zajisté kdo mluví v Pánu, pěti slovy všecku moudrost obsáhl: tak i kdo následuje Pána, pěti ctnostmi velikou zbožnost vzdělává. Nebo pět těch ctností všechny ostatní obsahuje první, totiž modlitbou; pak následují zdrželivost, milosrdnost, chudoba, shovívavost. Když tyto ctnosti snažně a ochotně se konají, jsou to slova duše, kteráž Pán mluví a srdce poslouchá. Nebo Pán působí a Duch pak mluví rozumně a srdce kolik žádá, tolik i zjevně koná.

9. Tyto ctnosti pak jako všechny jiné obsahují, tak i jedna z druhé rodí se. Kde není první, odpadají všechny, a rovněž při druhé ty, kteréž následují, a tak napořád. Nebo kterak se bude kdo modlití bez ponuknutí Ducha? Přisvědčuje mi i písmo, ano dí (I. Kor. 12, 3.): „Žádný nemůže říci: Pán Ježíš, leč v Duchu svatém“. Jak pak kdo bez modlitby setrvá v zdrželivosti nemaje pomoci? Kdo pak ve všem není zdrželivý, kterak slituje se nad hladovým aneb urážcem? A kdo se neslitovává, ani chudoby dobrovolně na se nevezme. A soukojencem žádosti po bohatství, ať si statky má či nemá, je zase hněv. Duše pak ctnostná takto vzdělává se při církvi, ne že konala [skutky], ale že vroucně žádala; nebo nespasí člověka skutek jeho vlastní, alebrž ten, jenž dává sílu [k činění]. Byť tedy kdo i jízvy Páně na sobě obnášel, ničeho do sebe se nedomýšlej, byť i cokoli byl učinil, než jen [o to dbej], aby miloval a dobrých skutků pilen byl. Nikdy tedy se nedomnívej, že by Boha byl v ctnosti předešel, podle toho jenž praví (Fil. 2, 13.): „Tenť jest, kterýž působí ve vás i chtění i vykonání podle dobré vůle“ [své].

10. Otázka. Co tedy písmo prikazuje člověku činiti?

Odpověď. Již jsme pověděli, že člověku od přirozenosti se dostává ochoty, a té Bůh při něm pohledává. Prikazuje tedy, by především poznával a poznáv miloval a vůli měl ochotnou; než aby mysl nabyla síly a práci podstoupila a dílo vykonala, to dává milost Páně tomu, kdo upřímně chce a věří. A tak tedy vůle člověka jest podmínka podstatná; není-li pak vůle, ani Bůh, ač dobře moha, ničeho nečiní pro vůli svobodnou. I aby tedy Duch dílo dokonál, to spočívá ve vůli člověka. Když pak mu oddáme všecku vůli svou, on nám celé dílo připíše, podivuhodný jsa ve všech skutcích svých a myslí veskrze nevystižitelný. My pak lidé snažíme se nějakou částku divů jeho vypraviti opírajíce se o písmo, či spíše jsouce jím poučení; „nebo kdo“, vece (Řím. 11, 34.), „poznal smysl Páně?“ sám pak praví (Luk. 13, 34.): „Kolikrát

jsem chtěl shromáždit syny tvé, a nechtěli jste!“ Odtud povinni jsme věřiti, že on nás shromažďuje; od nás pak jedině chtění pohledává. Ale kterak prokážeme dobrou vůli svou, leč dobrovolně podstupující trampoty.

11. Nebo jako železo, když řeže, seká, oře, sází, samo sice přinuceno jsouc pracuje, ale jiný jest, jenž jím hýbá a je poháněn a když ztupělo, v ohni je zakaluje a znova ostří: tak jest i s člověkem; byť se i namáhal a trdil dílo dobré konaje, Pán v něm potají působí a když se trdí a týrá, srdce jeho utěšuje a obnovuje, jakož i prorok dí (Is. 10, 15.): „Zdali se bude sekera chlubit bez toho kdo jí seká? aneb pozdvihne-liž se pila bez toho, kdo jí tahá?“ A tak jest i se zlým; dává-li mu člověk slyšení a je-li k němu hotov, tu poháněn jej satan a ostří jako vrah meč svůj. Přirovnali jsme pak srdce železu pro necitedlnost těch věcí a tvrdost jejich; ač bychom ovšem neměli jako necitedlné železo neznati toho, jenž námi vládne (než připomenuvše rolníka ukvapně jsme na nešlechtníka nepomyslili); alebrž spíše jako vůl a osel znáti bychom měli toho, kdo mysl naši pohání a vodí; neboť psáno (Is. 1, 3.): „Zná vůl hospodáře svého a osel jesle pána svého, Israel pak mne nepoznal“. Modlemež se tedy, bychom nabyli poznání jeho a byli vycvičeni zákonem duchovním ku plnění svatých přikázání jeho, oslavující Otce i Syna i Ducha svatého na věky. Amen.

Homilie XXXVIII.

Rozdíl je i mezi křesťany a proměnám podrobena srdce jejich.

1. Veliký je rozdíl mezi křesťany a 2. málo jest dokonalých; 3. my pak všemožně snažme se přijíti ke Kristu, 4. nedůvěřující zdánlivému poklidu srdce, kteréž pokušitel znenadání může vzbouřiti, a 5. konejme skutky spravedlnosti.

1. Mnozí zdajíce se býti spravedliví držáni bývají za křesťany, ale věcí znalcův a lidí zkušených jest posouditi a rozeznati, mají-li v skutku králův znak a obraz, či snad dílo umělců paděláno jest a umělci s podivením je haní. Kde však znalců není, tu podvodné ty dělníky nelze posouditi, ježto i oni nosí oděv mnichův a křesťanův; neboť i lžiapoštolové trpěli pro Krista a i oni zvěstovali království nebeské. Proto dí apoštol (II. Kor. 11, 23.): „V nebezpečnostvích [byl jsem] hojněji, v protivenstvích nad míru, v žalářích hojněji“, chtěje ukázati, že trpěl více nad ně.

2. Zlato nalezneš snadně, perly však a drahé kamení, jež by se hodily na korunu královskou, zřídka nalezneš; neboť často shledány bývají mezi nimi, kteréž se nehodí. A tak jest i s křesťany, kteříž zdobiti mají korunu Kristovu, aby duše takové došly společenství svatých. Sláva budiž tomu, jenž duši takovou tak zamiloval a pro ni trpěl a ji z mrtvých vzkřísil. Než jako Mojžíšovi rouška byla na tvář položena, aby lid nemohl patřiti v obličej jeho: tak i nyní na srdci tvém leží rouška, abys nemohl viděti slávy Boží. Ale když bude odňata, tu pak ukáže se a zjeví křesťanům, kteříž jej milují a hledají v pravdě, jakož dí (Jan 14, 21. a 23.): „Zjevím jemu sebe samého a příbytek u něho učiním“.

3. Snažme se tedy přijíti ke Kristu pravdomluvnému, abychom dosáhli jeho příslibení a nové úmluvy, kterouž obnovil Pán, když křížem a smrtí svou brány pekla a hříchu prolomil, duše věrné vyvedl a uděliv jim uvnitř Utěšitele do království svého je uvedl. Spolu s ním kralujeme tedy i my v městě jeho Jerusálémě, v církvi nebeské, ve sboru svatých andělů. Bratří pak, kteří po dlouhý čas byli cvičeni a zkoušeni, ti znají pomáhati nezkušeným majíce s nimi útrpnost.

4. Někteří zajisté dobře se opatrujíce a milostí Boží mocně jsouce puzeni údy své shledali tak posvěceny, že až domnívali se, jakoby na křesťany zlé žádosti připadnouti nemohly, alebrž křesťané byli mysli veskrze zdravé a čisté; a že pak člověk vnitřní již povznešen jest k věcem božským a nebeským, tak že v skutku mají za to, jakoby takový již dospěl k míře dokonalé. A hle když se domníval, že by již byl vešel v přístav klidný: tu vyvstaly proti němu příboje, tak že znovu se octnul v prostřed moře a zanešen byl tam, kde nebylo leč moře, nebe a smrt. Tak podešel je hřích a působil všelikou žádost zlou. A opět ti, kdož jen nějaké milosti hodnými byli uznáni a z celé hloubi mořské, ať tak dím, jen několika krůpějemi byli svlaženi, zakoušejí pak co hodina a co den tak podivného působení, že ten, kdož je v sobě pocituje, nad působností tou neočekávanou, neznámou a božskou žasne a se diví, kterak byl obelstěn. Milost jej pak osvěcuje, vodí, utěšuje a blaží, všecka jsouc božská a nebeská, tak že proti němu krále a mocnáře, mudrce a vznešené za malé a nepatrné pokládati lze. Než po nějaké době nebo chvíli věci se mění, tak že člověk ten sebe pokládá za hříšníka většího všech lidí; a za jiné chvíle sama sebe vidí jakoby králem prevelikým aneb mocným přítelem královým; a opět za jiné chvíle člověkem ubohým a chudým. Konečně upadá srdce ve zmatek, proč jednou tak a zas opak se s ním děje. Protože satan

nenávistník jsa dobrého, těm, kdož po ctnostech touží, ledacos zlého podvrhuje a je podvrátiti usiluje; nebo takové je dílo jeho.

5. Ty však jemu se nepoddávej, nýbrž konej spravedlnost, jež naplňuje se uvnitř člověka, kdež stojí oltář Kristův se svatyní neporušenou, aby svědectví svědomí tvého chlubilo se křížem Kristovým, jenž očistil svědomí tvé od skutků mrtvých, abys ty duchem svým sloužil Bohu a znal, čemu se klaníš, jak řečeno (Jan 4, 22.): „My víme, čemu se klaníme“. Důvěřuj se Bohu svému, jenž tě vodí, duše tvá obcujž s Bohem, jak obcuje nevěsta s ženichem svým; neboť „tajemství toto veliké jest, ale já pravím o Kristu a duši neúhonné“ (Efes. 5, 32.). Jemu budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XXXIX.

K čemu nám dal Bůh písmo svaté.

Jako král píše listy na ty, kterým výsady a zvláštní dary uděliti chce, oznamuje jim asi takto: Pospěšte ke mně, abyste ode mne přijali dary královské; a kdyby nepřišli a nepřijali, nic nebude jim na plat, že čtli ty listy, a spíše vinni budou smrtí, že přijíti a z rukou krále poctěni býti nechtěli: rovně tak poslal Bůh král lidem svá písma božská jakoby nějaké listy, ohlašuje jim, že vzývajíce Boha a věříce v něj prositi mají a dojíti daru nebeského z podstaty božství jeho; neboť psáno (II. Petr 1, 4.): „Abychom účastni byli přirození božského“. Kdyby však člověk nepřišel, neprosil a nevzal, nic mu nebude platno, že písmo četl, anobrž spíše smrtí bude vinen, že od krále nebeského nechtěl přijati daru života, bez něhož nelze dosáhnouti života nesmrtedlného, kterýmž jest Kristus. Jemu budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XL.

Ač všechny ctnosti vespolek souvisí, nedojdou stejné odměny; je při nich zápas ustavičný.

1. I ctnosti i nepravosti vespolek souvisí, 2. modlitbou pak všech ctností lze dojíti. 3. I v nebesích i v pekle jsou rozličné stupně odplaty, poněvadž Bůh vševědoucí 4. nemůže neviděti rozličné stupně ctnosti a nepravosti. 5. Duši

ustavičně zápasiti jest-s duchy zlými. 6. Modlitba, právě to odpočinutí duše, nikterak nepřekáží skutkům milosrdenství. 7. 8. Kterak v tétož duši býti mohou milost a hřích.

1. Co do cvičení zevnějšího a které zaměstnání by bylo výtečnější a přednější, toto vězte, moji milí, že všechny ctnosti vespolek souvisí. Nebo jakoby nějaký řetěz duchovní ctnost visí na ctnosti: modlitba na lásce, láska na radosti, radost na vlídnosti, vlídnost na pokoře, pokora na úslužnosti, úslužnost na naději, naděje na víře, víra na poslušnosti, poslušnost na prostotě. A podobně tak i z druhé strany zlé na zlém visí: nenávisť na hněvivosti, hněvivost na pýše, pýcha na marné ctižádosti, ctižádost na nevěře, nevěra na tvrdosti srdce, zatvrzelost srdce na nedbalosti, nedbalost na lenivosti, lenivost na netrpělivosti, netrpělivost na rozkošnosti, a také ostatní články zlého jeden visí na druhém; jakož i na stránce dobré ctnosti vespolek souvisí a svázaný jsou.

2. Hlava pak vši snahy dobré a vrch všech skutků zdárných je vytrvati na modlení, jímžto prosíce Boha i všech ostatních ctností na každý den dosáhnouti můžeme. Nebo tudy docházejí, kdož toho hodni byli usouzeni, účastenství svatosti Boží a duchovního působení a spojení mysli a míry její jakoby s Pánem v lásce nevýslovné. Nebo kdo se každodenně k vytrvání na modlitbě dohání, ten k lásce božské a k vroucí tužbě po Bohu láskou nebeskou bývá zažžen a dosahuje daru posvěcující dokonalosti Ducha.

3. Otázka. Poněvadž někteří prodávají svůj majetek a osvobozují otroky a plní příkázání, aniž však hledí dosáhnouti Ducha ve světě tomto, zdali pak, kdož takto žijí, nedocházejí království nebeského?

Odpověď. Totě řeč vymáhající vtip bystřejší. Někteří zajiště mluví o jednom království a pekle; my však pravíme, že jest mnoho stupňův a rozdlův a měr netoliko v samém království, nýbrž i v samém pekle. Jakož pak duše je ve všech údech a na hoře v mozku působí a dole nohy pohybuje: takhle i božství všecky tvory obsahuje, i nebeské i ty, které jsou dole v propasti, a je všude ve stvoření zúplna, jakkoli i mimo ně jest, jelikož je nesmírné a neobsažené. Má tedy božství zřetel k lidem a spravuje všecko rozumně, a jelikož někteří modlí se nevědouce čeho hledají, jiní pak se postí, jiní stojí k službám: každému podle míry víry jeho uděluje Bůh, soudce spravedlivý, odplatu; nebo co činí, z bázně Boží činí; ale nejsou z nich všickni dítky, ani králi, ani dědicové.

4. Ve světě tom jsou někteří vrahové, jiní smilníci a jiní dráči, a jiní zase rozdělují majetek svůj chudým; i na ty i na ony hledí Bůh a těm, jenž dobré činí, dává útěchu a odměnu. Jsou pak míry vrchovaté a míry malé. I v samém světle a v slávě je rozdíl; i v pekle samém a v pokutách nalézají se traviči, vrahové a jiní, již méně jsou spáchali. Již ti, kteří praví: Jedno je království a jedno peklo a není stupňů, nedobře praví. Nebo kolik je nyní světáků, kteří se oddávají divadlu a jiným nezřízenostem, a kolik je nyní těch, kteří se modlí a Boha se bojí! Na ty tedy i na ony hledí Bůh a jako soudce spravedlivý těmto chystá utěšení, oněm pak trest.

5. Než jako závodníci zapřahše koně vozy řídí a proti sobě je ženou; neboť každý usiluje, kterak by protivníka svého svrhl a překonal: takhle jest i v srdci zápasících okoliště duchů zlých s duši zápolících, na kterýžto zápas Bůh i andělé hledí. Každou pak hodinu vyvodí duše množství myšlének nových, a podobně i vnitřní nepravost. Neboť má duše mnoho myšlének tajných, kteréž v tétěz hodině plodí a rodí; a rovněž i nepravost mnoho má myšlének a zaměstnání a v každou hodinu nové myšlenky rodí oproti duši. Duch zajisté je vozataj, on zapřáhá do vozu duše a drží uzdy myšlének, a tak žene proti povozu satanovu, když i ten byl zapřáhnul proti duši.

6. Otázka. Když modlitba jest odpočinutí, kterak pak praví někteří: Nelze nám modlit se, a netrvají na modlení?

Odpověď. Právě toto odpočinutí v hojnosti své působí slitování a jiné služby, jako navštěvování bratří a posluhování slovem. Anobrž i sama přirozenost chce jíti a shledati se s bratřími a jim slovo promluvit. Neb uvrhne-li se něco do ohně, nezůstane ve své vlastní přirozenosti, ale nutně i samo ohněm se stává, jako když křeménky uvrhneš v oheň, málokterý zůstane neshořelý, a vhodíš-li který do moře, nazvíce tu v hloubi mořské potone, potopí se a více nebude k spatření. Kdo však po stupních do moře sestupuje, chce opět odtud vyjít, vyplouti a dostati se k přístavu a spatřiti lidi na zemi. A tak jest i ve věcech duchovních: byť i zašel někdo do hlubiny milosti, rozpomíná se na druhy své a sama přirozenost ho pobízí, aby navštívil bratří, na plnil lásku a slovem je utvrdil.

7. Otázka. Kterak pak mohou tyto dvě věci býti v srdci: milost a hřích?

Odpověď. Jako když jest oheň mimo měděnici a ty podložíš drva, ihned se rozpálí a co je uvnitř, vaří a vře, jelikož

oheň zevně pod ní hoří; kdyby však nedbal a dříví nepřiložil, začne oheň chladnouti a pomalu potuchne: a tak jest s milostí, která je jakoby nebeský oheň uvnitř tebe. Když se tedy modlíš a myšlení svá oddáváš v lásku Kristovu, ejhle tu jsi podložil drva a myšlení tvá se rozohní a potápí v toužebnosti po Bohu. I byť se pak Duch oddálil, pokud mimo tebe jest, předsed zůstává v tobě a jeví se i mimo tebe. Kdyby však někdo byl nedbalý a oddal se maličko věcem světským aneb roztržitostem, tedy vrátí se zase nepravost, oděje duši a jme se soužití celého člověka. I rozpomíná se duše na své prvější odpočinutí, počíná se soužití a neustále trápiti.

8. Opět obrátila se mysl k Bohu, dřívější útěcha začala blížiti se jemu, začala usilovněji hledati řkouc: Prosím tě Pane! a za nedlouho přičiňuje se jí oheň, jenž duši podněcuje a občerstvuje, jako udice rybu za nedlouho z prohlubně vynáší. Nebo kdyby tak nebylo a duše trpkosti a smrti neokusila, která by mohla rozeznati trpkost od sladkosti a smrt od života a vzdávati díky obživiteli svému, Otci i Synu i Duchu svatému na věky. Amen.

Homilie XII.

Hřích překonává se milostí a milost zachovává se pokorou.

1. Ač hřích v duši vnikl přehluboko, 2. milostí může vypuzen býti z ní, bude-li duše s ní souhlasiti a 3. zachová-li si ji upřímnou pokorou.

1. Drahá nádoba duše nachází se u veliké hloubce, jakož kdesi praveno (Sir. 42, 18.): „Propast a srdce lidské zpytuje“. Neb odtud, co se člověk uchýlil od přikázání a propadl výroku hněvu, dostal se v porobu hříchu a ten ve své jemnosti a hloubce, jsa jakoby nějaká propast plná trpkosti, vešel do něho a zaujal pastviny duše až do jejích skrytí nejhlubších. Tím pak způsobem můžeme duši s hříchem smíšenou přirovnati stromu velikému, kterýž má mnoho větví a má také kořeny v zemi přehluboko: tak pronikl a zaujal hřích i pastviny nejhlubších skrytí duše, vešel v obyčej a zvyk, rosta s každým hned od mladosti a uče ho zlému.

2. Když pak moc milosti Boží duši zastíní podle míry víry jednohokaždého, a když přijme pomoc s hůry, předsed jen z části nějaké zastíní ji milost ta. Nedomnívej se tedy nikdo, že by duše jeho úplně byla osvěcena: mnoho ještě pastviny má nepravost

uvnitř, a potřebí člověku mnoho práce a trudu, jenžto by s milostí jemu udělenou souhlasil. Proto také milost po částkách začíná duši přicházeti, ač mohouc v jednom okamžení člověka očistiti a zdokonaliti, aby zkoumala předsevzetí jeho, zdali lásku k Bohu zachovává úplnou, v ničem se nespoleč s nešlechtníkem, alebrž všecek se milostí oddáváje. A když duše takto po dlouhý čas dobře se osvědčila a milost v ničem nezarmoutila, aniž zlehčila: z mála počavši nabývá pomoci. A sama pak milost ujímá v duši pastvu a zakořeňuje se až v nejhlubší části a pomysly, jestliže duše po delší čas a v rozličných případech dobře se osvědčuje a s ní souhlasí, až konečně duše milostí nebeskou všecka bývá jata a milost kraluje v této nádobě své.

3. Kdo by se však nenalézal u veliké pokoře, odevzdán bude satanu a zbaven milosti Boží jemu udělené a u velikém octne se protivenství; a tedy zjeví se jeho domýšlivost a že jest nahý a bídný. I má tedy kdo milostí Boží bohat jest, trvati u veliké pokoře a zkroušenosti srdce a nepovažovati se leč za žebráka a člověka nic nemajícího; nebo co má cizí je, a jiný mu to dal a kdy chce, zas mu to odjímá. Kdo se takto pokořuje před Bohem a před lidmi, ten může sobě zachovati milost jemu udělenou, jakož se dí (Mat. 23, 12.): „Kdo se poníží, bude povýšen“. A jakkoli je vyvolený Boží, sám u sebe budiž zavržený, a jakkoli je věrný, považuj sebe za nehodna; nebo takové duše dobře se líbí Bohu a bývají obživeny v Kristu. Jemu budiž sláva, on panujž na věky! Amen.

Homilie XLII.

Kterak třeba ohraditi duši proti nepřítelům.

1. Duše sebe nadanější bez Ducha Božího pusta jest a 2. naopak duše neuka v milosti postavená místo hrazené. Život křesťanů není bez protivenství, než 3. jediný opravdový nepřítel náš je duch zlý.

1. Jako městu velikému, kteréž by bylo spustlé a mělo hradby pobořené a bylo od nepřátel zajato, velikost jeho nic by neprospěla a bylo by tedy žádoucno, aby podle velikosti své mělo i pevné hradby, aby se nepřátelé do něho dostati nemohli: tak zajisté i duše vyzdobené vědomostmi, rozumem a velebystrým důvtipem jsou jako veliká města. Avšak třeba i tázati se, zdali ohrazeny jsou mocí Ducha, aby snad nepřátelé do nich

nevtrhli a je nezpustošili. Nebo mudrci tohoto světa, Aristoteles, Plato, Sokrates věhlasní jsouce učenci, podobni byli městům velikým, ale zapustli od nepřátel, jelikož nebyl Duch Boží v nich.

2. Kdož pak ač neukové účastni jsou milosti, ti jsou jakoby městečka mocí kříže opevněná. Vypadají však z milosti a přicházejí v záhubu z dvojí příčiny, buď že nesnášejí protivenství, jež na ně doléhají, aneb že půvabům hříchu navnaditi se dávají; nebo poutníci nemohou zajisté projíti světem bez pokušení. Jako pak při porodu žebračka i králová tytéž bolesti podstupují, a jako role boháče i chudého, nedostane-li se jí vláhy potřebné, nemůže vydávati plodů přiměřených: tak i při díle duše ani mudrc ani bohatec v milosti nekrajuje leda skrze trpělivost a protivenství a mnohá soužení; nebo život křesťanů nemůže býti jinaký. Jako med jsa sladký nic trpkého a nic jedovatého nepřijímá: tak oni ve všelikých případech buď dobrých buď zlých vlídní jsou a lahodní, jakož dí Pán (Luk. 6, 36. a Mat. 15, 11. n.): „Buďte milosrdní, jakož i Otec váš nebeský milosrdný jest“; neboť „co člověku škodí a ho poškvřňuje, uvnitř jest; nebo ze srdce vycházejí zlá myšlení“, jakož Kristus praví, že co člověka poškvřňuje, uvnitř jest.

3. Uvnitř tedy v duši plazí se a lozí duch nepravosti, duch rozumný a poukající, rouška temnosti, člověk starý, jehož svléci mají ti, kdož utíkají se k Bohu, a obléci se v člověka nebeského a nového, jenž jest Kristus. Tak tedy nic z těch věcí, kteréž jsou zevnější, nemůže člověku uškoditi, jedině duch temnosti, jenž žije, působí a přebývá v srdci. I povinen tedy každý zápasiti v myšlénkách svých, aby mu v srdci zasvitl Kristus, jemuž budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XLIII.

Zárodek života křesťanského kterak třeba pěstovati.

1. Křesťané mají v sobě nebeské světlo, pomazáni jsouce olejem Ducha sv.; 2. jedni snášejí útlaky zevnější přechovávajíce uvnitř poklad milosti, jiní nenepodobni jsou hrobům obilným. 3. Daemonové stíhají křesťana od maličkosti, bude-li však míti ustavičně Boha na mysli a jeho-li jediného se přidrží, překoná je; 4. než předse ve stálém bude strachu jako kupec mořem se plavící, dokud do přístavu se nedostal. 5. Jako plod v životě matky po dlouhou dobu bývá utajen, až pak k obecné radosti se narodí: tak jest i se semenem božství v srdci křesťana; 6. ale totéž srdce, bude-li nedbalé, podobně spustošeno býti může jako sad pěkně upravený, teče-li podle něho potok prudký. 7. Srdce je

nádoba plná věcí nejhorších a nejlepších; hřích jako mlha nebo dým leží na něm, 8. a toliko bojem lze zbavit se ho a 9. přes všechny nástrahy daemonů dojíti království věčného.

1. Jakož od jednoho ohně mnoho lamp a svítidel rozsvíceno bývá, všechna pak svítidla a lampy od jedné přirozenosti rozsvíceny bývají a svítí: tak i křesťané od jedné přirozenosti rozsvíceni bývají a svítí, od božského totiž ohně Syna Božího, a mají v srdcích svých lampy hořící a svítí před ním jsouce na zemi jakož on sám. Díť písmo (Žalm 44, 8.): „Proto pomazal tě Bůh tvůj olejem radosti“, proto nazván byl Pomazaným, abychom i my pomazáni byvše týmž olejem, jímž i on pomazán byl, stali se Pomazanými, tétéž takorůz bytnosti a jednoho těla. Řečenot opět (Žid. 2, 11.): „Který posvěcuje i kteří posvěceni bývají z jednoho [jsou] všickni“.

2. Jsou tedy křesťané z jedné části podobni lampám majícím v sobě olej, to jest ovoce spravedlnosti. Nebude-li však lampa rožžata od lampy Boží v nich, nic nejsou. Pán byl lampa hořící pro Ducha božství, kterýž bytně zůstával v něm a srdce jeho rozněcoval, podle jeho přirozenosti lidské. Jako kdyby měšec chatrný plný byl perel: tak i křesťané na zevnějším člověku jsouce nutně poníženi a potupeni u vnitru svém předrahou perlu chovají. Druzí pak podobni jsou hrobům obíleným, zevně sice přechistě jsou ozdobeni, ale vnitř plni kostí umrlčích, hojného zlopuchu a duchů nečistých. Odumřeli Bohu a oblekli se ve všelikou hanbu a neřeš a temnot protivníkovu.

3. Apoštol dí (Gal. 4, 1. n.): „Dokud je dědic maličký, pod pěstouny je a opatrovníky“, to jest pod zlými duchy, kteřížto duchové nechtějí tomu, aby dítě rostlo, aby stavši se mužem dospělým nejalo se pečovati o majetek svůj a panství si neosobovalo. Křesťan povinen všude na paměti míti Boha; neboť psáno (V. Mojž. 6, 5.): „Milovati budeš Hospodina Boha svého z celého srdce svého“, aby nejen tu měl Boha svého v lásce, když jde do modlitebnice, ale i když se prochází, když s lidmi obcuje, i když jí, aby měl Boha svého na mysli, jej miloval a v něm si obliboval; neboť dí (Mat. 6, 21.): „Kde jest mysl tvá, tu i poklad tvůj“. Nebo ke které věci přivázáno je srdce člověka a kam ho žádost táhne, tatě jeho bůh. Touží-li srdce ustavičně po Bohu, tedy on je pánem srdce jeho. Kdo však světa se odřeknuv vzdal se svého majetku, opustil město a dal se na posty, ještě předse na svého vlastního člověka připoután bývá neb na věci světské, na domov svůj, na lásku k rodičům: kdekoli připoutáno srdce jeho a jata mysl jeho, totě jeho bůh, a shledá se, že širokými dveřmi vyšed

ze světa malými dvířkami zase vešel a vpadl do světa. Jako suché chrastí uvrženo byvši v oheň nemůže odolati síle ohně, alebrž ihned pohoří: tak i duchové chtějící bojovati proti člověku, jenž hodným Ducha usouzen byl, obžehují se a stravují božskou mocí ohně, když jen člověk ustavičně Pána se přidržuje, v něho věří a jemu se důvěřuje. A byť byli daemonové silní jako hory silné, sežženi budou modlitbou jako ohněm vosk. Než mezitím veliký uložen duši boj a zápas proti nim. Jsou tam řeky plné ještěřův a tlamy lví; je tam oheň pálící až v duši. Než jako zločinec dokonalý, opojen jsa duchem bludu, buď že vraždí, buď že cizoloží, nešlechtnosti nasytiti se nemůže: podobně i křesťané ponoření jsouce v Ducha svatého pozbývají zkušenosti ve zlém; ti však, jenž sice obdrželi milost, ale ještě mají přímětek hříchu, zůstávají v bázni a chodí ještě místem hrozným.

4. Nebo jako kupci, jež mořem se plaví, byť i měli vítr vhodný a moře bylo utišené, dokud se nedostanou k přístavu, vždy se bojí, aby snad náhle nestrhl se vítr protivný a moře se nevzbouřilo a loď nepadla v nebezpečství: tak i křesťané, byť i vál v nich příznivý vítr Ducha svatého, předse ještě ve strachu jsou, aby nenastal a nezavál vítr moci protivné a nějakou bouří a vlnobití na duše jejich neuvedl. I třeba tedy píle veliké, abychom dospěli v přístav odpočinutí, ve svět dokonalý, v život a radost věčnou, v město svatých, v nebeský Jerusálém, ve sbor prvorozených. Kdo neprošel všechny nesnáze ty, ten ještě u velikém strachu je, aby mu moc nešlechtná mezitím pád nějaký nenalécela.

5. Žena počavši má plod svůj uvnitř v temnosti a tak říká na místě tmavém; když pak konečně dítě v pravý čas šťastně vyjde, nové zří stvoření, jehož nikdy nevidělo: nebesa, slunce a zemi; a ihned berou je přátelé a příbuzní s veselou tváří v náručí své; když se však přihodí, že dítě uvnitř nějakou nehodou se přetrhne, tu nastane potřeba, aby lékaři k tomu zřízení upotřebili nástroje, a dítě pak přijde ze smrti ke smrti a z temnosti v temnost; vylož si to i na stránku duchovní. Kterí pojali símě božství, ti chovají je u sebe způsobem neviditedlným a pro hřích, jenž s nimi jest, ukrývají je na místech tmavých a plných postrachu. Kdož tedy se opatrují a símě zachovávají, ti je v čase náležitém vydají na světlo, a konečně, když se tělo rozpojí, přijmou je andělé a všichni sborové nebeští tváří veselou. Kdo však přijav na se zbroj Kristovu k boji statečnému zvažaví, ten ihned vydán bude nepřátelům a při rozpojení těla přijde z temnosti, jež ho nyní obkličovala, v temnost horší a na zahynutí.

6. Jako pak jest se sadem, v němž jsou stromy ovocné a jiné vonné rostliny, kterýž je všecek pěkně vzdělán a čistě upraven a místo plotu má také nízkou zídku, která jej chrání, podle něhož však teče potok prudký; byť i jen něco málem vody na zídku bil, podrývá základ, dostává průchod a za krátko podvrátil základ a vtrhnuv do vnitř, z kořene rve všeliké sadby a hubí všelikou tu úpravu a činí ji neplodnou: takhle jest i se srdcem lidským. Mívá ono myšlení dobrá, přibližují se však k srdci ustavičně potokové nepravosti, usilující je převrátiti a na svou stranu strhnouti. Je-li pak mysl jen trochu lehká a přistoupí-li na myšlenky nekalé, ejhle tu již našli pastvy duchové bludu a vešli do něho a převrátili tam všelikou ušlechtilost, zahladili dobré myšlení a zpusťovali duši.

7. Jako jest oko malé proti údům ostatním a předse panenka, jakkoli malá jsouc, je nástroj veliký; nebo spatřuje pojednou nebe, hvězdy, slunce, měsíc, města i jiná stvoření, ano vše to, co se vidí, na malé panence oka se zpodobňuje a obrazí: takhle jest i s myslí v srdci. I srdce malou je nádobou, a jsou tam ještěrové, jsou tam lvové, jsou tam zvířata jedovatá a všeliké poklady nepravosti, a jsou tam cesty drsné a křivolaké, a jsou tam i sráže; a rovněž zase je tam Bůh, jsou tam andělé, je tam život a království, je tam světlo a apoštolé, jsou tam pokladové milosti, je tam všechno. Nebo jako mlha všechnu zemi zaléhá a člověk člověka nevidí: tak i temnost věku tohoto leží na všelikém stvoření a na vši přirozenosti lidské od přestoupení; pročez kdo temností jsou zastínění, v noci jsou a obcují na místech strašných. A jako když dům pln je dýmu: tak hřích s nečistými myšlenkami svými plíží se a usedá v myšlenkách srdce a nesčíslný počet dæmonův.

8. Jako pak bývá při věcech viditelných, že když se udá válka, mudráčkové a velmoži do boje nejdou, alebrž bojíce se smrti nazpět ostávají, ale posláni bývají nováčkové a chudí a sprostí, a když se stane, že dobudou vítězství nad nepřátely a zaženou je za hranice, dostává se jim od krále pocty a věnců vítězných a bývají povýšeni k důstojenství, onino pak velmožové zůstávají za nimi v pozadí: tak jest i v oboru věcí duchovních. Lidé sprostí slovo z počátku slyší, pak myslí pravdy milovnou je skutkem konají a dosahují od Boha milosti Ducha; mudráčkové však, kteří ve slově pohledávají lepoty, ti boje se vzdalují, v ničem neprospívají a ukáže se, že za těmi, kdož bojovavše zvítězili, nazpět zůstali.

9 Jako pak větrové silně vanoucí vším stvořením pod nebem klátí a veliký hluk dělají: tak doráží moc nepřítele a pudí my-

šlénky i pobuřuje hlubinu srdce po své vůli a rozptyluje myšlénky ke službě své. Jako mýtní sedíce u prosmyků zadržují a prohlédávají mimojdoucí: tak číhající zadržují duše i daemonové a když vycházejí z těla nejsouce úplně očištěny, nedopouštějí jim vejíti vzhůru v příbytky nebeské a dostati se k Pánu svému; od duchů vzdušných bývají dolů staženy. Kdo jsou v těle, ti ještě velikým bojem a zápasem nabývají milosti s hůry od Pána a dostanou se k Pánu s těmi, kteří zbožným obcováním již došli odpočinutí, jak přislíbil (Jan 12, 26.): „Kde jsem já, tuť i můj služebník bude“, a po věky nekonečné kralovati budou spolu s Otcem a Synem i Duchem svatým, nyní a vždy a na věky věkův. Amen.

Homilie XLIV.

O preveliké proměně, kterou působí Kristus Pán v duši křesťanské.

1. Kristus přišel, aby duši naši proměnil a 2. v čem ji nepřítel porušil, v tom ji napravil. 3. On pastýř náš dobrý a lékař opravdový, 4. on náš velekněz, 5. on Duchem svým sv. vynáší duši z hlubin nepravosti k výšinám nebeským. 6. Co koráb plavícímu se přes moře, to Duch sv. duši křesťanské na pouti života; na lodi té uniká všech nebezpečství; 7. neboť Kristus sám ji spravuje. 8. Sv. Pavel a 9. lotr na kříži patrnými jsou příklady proměny té. Nuže důvěrou, láskou, modlitbou a ctností všelikou snažme se dosáhnouti jí již zde na zemi, abychom hodni se stali nebeského království.

1. Kdo přistupuje k Bohu a chce opravdu býti přisedlícím Kristovým, ten povinen přicházeti k němu za tím úmyslem, aby byl proměněn, od prvého způsobu a obcování odstoupil a prokazoval člověka ušlechtilého a nového, jenž by nic ze člověka starého na sobě nenosil. „Je-li kdo v Kristu“, psáno (II. Kor. 5, 17.), „nové stvoření jest“. Nebo zajisté proto přišel Pán náš, Ježíš Kristus, aby přirozenost [porušenou] proměnil, přejinačil, obnovil a znovu stvořil duši strážněmi skrze přestoupení převrácenou, smísiv ji s vlastním Duchem božství svého. Na to přišel, aby způsobil novou mysl, novou duši, nové oči, nové uši, nový jazyk duchovní a slovem nové lidi věřící v něho, či nové nádoby, pomazav je vlastním světlem poznání, aby vlil v ně nové víno, to jest Ducha svého. „Vino nové“, vece (Mat. 9, 17.) „lejí do nádob nových“.

2. Nebo jako nepřítel, když byl člověka dostal v područí, po sobě ho zjinačil, obklíčiv ho zlými žádostmi a pomazav duchem

hříchu, a víno všeliké nekázanosti a zlého naučení do něho vlil: tak zase Pán vykoupiv ho od nepříteli obnovil jej, pomazal Duchem svým a vlil do něho víno života, novou nauku Ducha. Ten zajisté, jenž přirozenost pěti chlebů v přirozenost hojnosti proměnil a nerozumné přirozenosti osla udělil řeč a nevěstku obrátil ke zdržlivosti a přirozenost ohně palčivého tak upravil, aby chladila ty, kteří do pece byli uvrženi, jenž i přirozenost dravých divokých lvů Danielovi skrotil, ten může i duši hříchem zpustlou a zdivočilou přeměnit ve svou dobrotu, laskavost a pokoj Duchem zaslíbení svatým a dobrým.

3. Jako pastýř umí vyléčiti ovci prašivou a ochrániti ji před vlky: tak i Kristus, pastýř opravdový, přišed sám jediný mohl vyléčiti a uzdraviti ovci ztracenou a prašivou, člověka, od prašivosti a malomocenství hříchu. Před tím knězi, levité a učitelé nemohli duši vyléčiti přinášením darův a obětí a kropením krve, jelikož sami obklíčení jsouce mdlobou ani sebe vyléčiti nemohli. Psánoť zajisté (Žid. 10, 4.): „Nemožno jest, aby krev býkův a kozlů shladila hřích“. Pán pak ukazuje k nedostatečnosti lékařů tehdejších řekl (Luk. 4, 23.): „Zajisté díte mi toto přísloví: Lékaři, uzdrav se sám“, jakoby řekl: Nejsem já jako ti, kteří ani sebe uzdraviti nemohou. Já jsem lékař opravdový a pastýř dobrý, jenž dává duši svou za ovce a jenž může vyléčiti všeliký neduh a všelikou slabost duše; já jsem ten beránek bez úhony, jenž jednou obětován bude a jenž uzdraviti může ty, kteří ke mně přicházejí. Opravdové uzdravení duše děje se zajisté jediným Pánem, neboť řečeno (Jan 1, 29.): „Ejhle Beránek Boží, jenž snímá hřích světa“, totiž duší, jež v něho věří a z celého srdce jej milují.

4. Pastýř tedy dobrý léčí ovci prašivou; ale ovce ovci vyléčiti nemůže. Nebude-li vyléčena ovce rozumná, člověk, nevejde v nebeskou církev Páně; neb tak i v zákonu řečeno v nástinu a obraze. O malomocném totiž a majícím poškrnu toto praví Duch tajemně (III. Mojž. 21, 17. n.): Malomocný a mající poškrnu nevejde v církev Páně; alebrž přikázav malomocnému, aby šel ke knězi a mnohým vzýváním jej v příbytek stanu svého uvedl, by položil ruce na malomocenství, na místo ukázané, kde malomocenství se ho dotknulo, a uzdravil jej. Podobně i Kristus opravdový velekněz statků budoucích k duším malomocným hříchu malomocným se skloňuje a vchází do stanu těla jejich a léčí a uzdravuje neduhy. A tudíž bude moci duše vejíti v nebeskou církev svatých Israele opravdového; všeliká zajisté duše, jež malomocným hříchu obtížena jest a nepřichází k veleknězi opravdovému a která ne-

byla nyní vyléčena, nevejde v řady svatých, v církev nebeskou. Nebo bez úhony jsouc a čistá, bezúhonná a čistá duše pohledává. „Blahoslavení“, psáno (Mat. 5, 8.), „čistí srdcem, neboť oni Boha viděti budou“.

5. Třeba zajisté, aby duše, jež opravdu věří v Krista, byla proměněna a převedena z nynějšího stavu zlého v jiný stav dobrý a z nynější přirozenosti nízké v jinou přirozenost božskou a obnovená byla mocí Ducha svatého. Takto pak může se hoditi pro království nebeské. A toho má se dostati nám, kteří věříme, kteří jej opravdu milujeme a ve všech jeho svatých přikázáních kráčíme. Nebo když za času Elisea dřevo přirozeně lehké uvrženo byvši do vod vyneslo na horu železo přirozeně těžké: čím spíše sešle sem Pán lehkého, čilého, dobrého a nebeského Ducha svého a vynese skrze něho duši ve vodách nepravosti pohříženou a oblehčí a operutí ji k výšinám nebeským a z její vlastní přirozenosti ji převede a promění.

6. A jako v tomto světě viditedlném nikdo nemůže o své moci přepraviti se a přejíti přes moře bez lodi lehké a obratné, jež jsouc z dřeva ustrojena jediná po vodách choditi může; potopíť se zajisté a zahyne, kdo by chtěl po moři choditi: rovněž tak je nemožno, aby duše o své moci přešla a přepravila se přes trpké moře hříchu a přes broznou propašť zlých mocností vášní temných, nedostane-li se mu čilého, nebeského, perutého Ducha Kristova, jenž kráčí a chodí po vši nepravosti a jehož pomocí rychlým a rovným během dojíti může do nebeského přístavu odpočinutí a do města království. Jakož pak ti, kteří se plaví, nečerpají vody z moře aniž pijí, a neberou z něho ani oděvu ani potravu, nýbrž odjinud věci ty na koráb přinášejí: tak i duše křesťanů ne ze světa tohoto, ale s hůry, s nebes potravu nebeskou a oděvy duchovní přijímají; a odtamtud žijíce když byli na loď dobrého a obživujícího Ducha vkročili, pomíjejí protivných a zlých mocností knížat a sil. A jako z jedné přirozenosti dřeva všechny lodi se stavějí, po nichž lidé přes moře trpké přecházeti mohou: tak i duše křesťanské posilněny jsouce rozličnými dary z jednoho božství světla nebeského létají přes všelikou nepravost.

7. Poněvadž pak loď i kormidelníka potřebuje i pohodlného a mírného větru, aby dobře plouti mohla, tím vším je duši věrné Pán, a překonává děsné bouře a divoké vlny nepravosti a návaly násilných větrů hříchu, mocně a horlivě a moudře podle vědomosti své rozrážejí jich příboje. Bez nebeského kormidelníka Krista nelze, aby kdo přešel přes trudné moře mocí temnosti a skrze

dýmání trpkého pokušení; neboť (Žalm 106, 26.) „vznášejí se [vlny mořské] až k nebesům a sestupují až do propasti“. Všelickou pak vědomost loďnickou, válečnou a co do pokušení má on, kráčí přes vlny divoké, „nebo proto, že sám byl pokušen, mocen jest i těm, kteří pokušení bývají, spomáhati“ (Žid. 2, 18.).

8. Třeba tedy, aby duše naše proměněny byly a převedeny z nynějšího stavu ve stav jiný a přirozenost božskou a ze starých staly se nové, to jest, dobré, dobrotivé a věrné ze zlých a nevěrných a stavše se takto způsobilé přesazeny byly v království nebeské. Svatý Pavel o svém proměnění a uchvácení píše takto (Fil. 3, 12.): „Běžím pak, zdali bych uchvátil, jakož i uchvácen jsem od Krista“. Jak pak uchvácen byl od Boha? Jako když by tyran, jenž někoho uchvátil a odvlékl, později sám od pravého krále jat byl: tak i Pavel, když ukrutný duch hříchu jej popouzel, pronásledoval a plenil církve; ale že tak činil ne z nenávisti proti Bohu, nýbrž z nevědomí jakoby pro pravdu bojoval, nepohrdl jím Pán, ale uchvátil jej a nevýslovným světlem osvětlil, on král nebeský a pravý ráčil zavolati naň, udeřil jej jako otroka a vysvobodil. Ejhle dobrotivost Páně a proměna jeho jak může proměnit duše k nepravosti připoutané a zdivočilé a v okamžiku převesti je v dobrotu svou a mír.

9. U Boha zajisté možné je vše, jakož se i s lotrem dálo, jenž v okamžení skrze víru proměněn a v ráj přesazen jest. Proto přišel Pán, aby duše naše proměnil a znovu stvořil, i jak psáno (II. Petr. 1, 4.), „přirozenosti božské účastny“ je učinil, aby v duši naši dal duši nebeskou, to jest Ducha božství, jenž by vedl nás ke všelické ctnosti, abychom žiti mohli životem věčným. Důvěřujme se tedy z celého srdce zámluvám jeho nevýslovným, poněvadž pravdomluvný je, jenž přislíbil. Náleží tedy milovati Pána a všelijak usilovati o ctnost všelickou a bez přestání a neustále prositi jej, abychom obdrželi zaslíbení Ducha jeho úplně a dokonale, aby obžily duše naše, dokud ještě v těle jsme. Nebo neobdrželi-li duše ve světě tomto posvěcení Ducha skrze silnou víru a prosbu a nebude-li přirozenosti božské účastna a spojena s milostí, jížto by všecka příkázání čistě a bez úhony vykonávati mohla: nehodí se pro království nebeské. Nebo čeho si zde člověk dobrého dobyt, to v onen den bude životem jeho skrze Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Homilie XLV.

Jediný Kristus může duši náležitě oblažiti.

1. Všecko třeba pro Krista opustiti, poněvadž není spasení leč v něm; ne-nacházejí ho králové v moci své veliké, 2. ani mudrci a umělci ve vědě a umění svém, 3. ani boháči ve svém bohatství; 4. zkrátka mimo Krista není utěšení. 5. Duše hříchem utýraná vratiž se k Bohu; on člověku jsa příbuzen nemá zalíbení leč jediné v něm. 6. Kristus ač na nebi sedí po pravici Otcově, pečlivě dbá o duši zde na zemi; a 7. duše jemu zasnoubená ničím se neutěší, dokud s ním se nespojila.

1. Kdo si zvolil život samotářský, ten povinen všecy věci, jež se ve světě tom udávají, pokládati za věci sobě cizí a neznámé. Nebo kdo v pravdě následuje kříže Kristova, odřeknuv se všeho, ano i duše své, ten povinen míti mysl svou upjatou k milování Krista, to jest vážit si Pána nad rodiče, bratry, ženu, děti, příbuzné, přátele a zboží všeliké. Tak zajisté prohlásil se Pán řka (Luk. 14, 26. Mat. 10, 37.): „Kdo neostaví otce, neb matku, neb bratry, neb ženu, neb děti, neb pole a nenásleduje mne, není mne hoden“; nebo v žádném jiném není pro lidi spasení a odpočinutí, jakož jsme slyšeli. Co tu povstalo králů z rodu Adamova, kteří vládli vší zemí a na své královské moci mnoho si zakládali; ale žádný z nich při té své moci veliké nemohl poznati té úhony, která z přestoupení prvního člověka na duši přišla a ji zatemnila, aby převratu svého nepoznávala, že totiž první mysl čistá spatřovala Hospodina svého v důstojnosti jsouc postavena a nyní po pádu oblečena jest v hanbu, ježto oči srdce zaslepeny byly, aby neviděly slávy, kterouž spatřoval před neposlušností svou otec náš Adam.

2. Byli pak na světě i mudrcové rozliční, z nichž jedni láskou k moudrosti ctnost na jevo dávali, jiní pak cvičeností svou v sofistice podivení vzbuzovali, jiní prokazovali svou zběhlou v řečnictví, jiní jsouce grammatikové a básníci skládali a spisovali dějepravy. Ale i rozliční umělci povstali provozující světská umění, z nichž jedni vyřezávali ze dřeva rozmanité ptáky, ryby a podoby lidské a tím umělectví své prokázati se snažili; jiní pak z mědě sochy lidské a jiné vyráběti usilovali; jiní budovali stavby velkolepé a nádherné; a zase jiní zem prorývajíce dobývají z ní porušitedlné stříbro a zlato, jiní pak drahé kamení; jiní opět jsouce tělem krásni a vynášejíce se spanilostí tváře své tím spíše byli od satana podvedeni a upadali v hřích. A všichni tyto řečení umělci jati

jsouce a svíráni hadem v nitru jejich bydlícím a neznajíce hříchu, který se jich přidržoval, stali se vězni a otroky moci nešlechtné a nic jim neprospěla ani jejich věla ani umění.

3. Je tedy ten svět plný všeliké rozmanitosti podoben muži bohatci, jenž má domy nádherné a veliké, zlato a stříbro, majetek rozličný a služebnictvo přehojné, jenž však při tom obtížen je neduby a strastmi a okolo něhož stojí všecko příbuzenstvo se vším bohatstvím nic nemohouc zprostiti jej nemoci. Žádné tedy usilování žijících, ani bratři, ani bohatství, ani zmužilost, ani co z věcí dříve pověděných nemůže z hříchu vybaviti duši hříchem pohříženou a slepotou poraženou; jedině příchod Kristův může očistiti duši i tělo. Zhostivše se tedy všeliké péče o život tento obírejme se s Pánem volajíce k němu dnem i nocí. Nebo viditedlný svět tento se svým utěšením čím více se zdá, že tělu lahodí, tím více dráždí vášně duše a množí bídu její.

4. Muž kterýsi moudrý usiluje dobře opatřiti své věci hleděl zkusiti všecko, co ve světě tom se kolotá, zdali by jakého úspěchu nalezl. Podal se mezi krále, mocnáře a knížata a nenalezl léku spasného, jehož by mohl přinesti duši své, a když delší čas byl mezi nimi prodlel, v ničem neprospěl. I šel dále k mudrcům tohoto světa a k řečníkům; ale podobně opustil je ničeho nezískav. Odešel k malířům a k těm, jenž zlato a stříbro ze země dobývají, i ke všelikým umělcům, ale nemohl naleztí žádného uzdravení ranám svým. Od těch tedy konečně se odvrátiv hledal sobě Boha, jenž léčí neduhy a nemoce duše; když pak sám na sebe pohlížel a věci tyto uvažoval, shledalo se, že mysl jeho těch věcí, jimiž dříve se zabývala a od nichž patrně odstoupila, nenávidí.

5. Jako když ve světě žena bohatá, mající veliké statky a dům nádherný, nemívá ochrany — jenž osmělují se škoditi jí a zpuštošiti domy její, mnozí jsou — a ona konečně nemohouc déle snášeti pych ten obchází hledajíc si muže mocného, statečného a všelijak zkušeného, a když po mnohém utrpení muže takového dostane, z něho se raduje a má v něm silnou obranu: tak hle duše po pádu hříšném, když mnoho byla trpěla od moci protivné a u veliké poušti se octla a ovdověla a od chotě svého nebeského opuštěna byla pro přestoupení přikázání a všelikým mocnostem nepřátelským hříčkou se stala — zbavilyť jí vlastního rozumu, odvrátily od nebeského smýšlení, tak že ani neviděla, co proti ní páší, ale domnívala se, že tak dalo se od počátku — konečně, když z doslechu poznala samotou a opuštěností svou úpíc před láskou Boží k lidem, nalezla život a spásu. Čím to? Tím, že se zase

vrátila k příbuzenstvu svému. Neníť zajisté takové přízně a takového přátelství, jakým se nese duše k Bohu a Bůh k ní. Bůh stvořil rozličné druhy ptáků, jedny, kteří by hnízdili na zemi a měli tu svou potravu a odpočinek svůj, jiné pak zřídil tak, aby hnízdili na vodách a tu měli svou potravu; stvořil i dva světy, jeden na hoře pro duchy služebné, kterýmž tam obcovati přikázal, a jeden dole pro lidi pod touto oblohou; stvořil nebesa a zemi, slunce a měsíc, vody, stromy ovocné i rozličné druhy zvířat; ale v žádném z těch tvorů Bůh neodpočívá. Všecko stvoření pod jeho vládou jest a předse nezaložil trůnu svého v něm, aniž s kterým vešel ve spojení, leč v jediném člověku zalíbilo se mu, s ním se spojil, v něm odpočívá. Vidíš zde příbuzenstvo Boží s člověkem a člověka s Bohem? A tudíž to jest, že rozumná a moudrá duše, když obešla po všech tvorech, odpočinutí sobě nenalezla leč v jediném Pánu; a Pánu v ničem se nezalíbilo, leč jedině v člověku.

6. Když zvedneš oči své k slunci, najdeš kruh jeho na nebi, ale světlo jeho a paprsky kloní se k zemi a všechna moc světla a všechna jasnost nese se k zemi; tak hle i Pán sedí sice po pravici Otcově nade všemi knížaty a mocnostmi, ale oko jeho upřeno je na srdce lidská na zemi, aby ty, kteří od něho očekávají pomoci, povznesl tam, kde sám jest, jelikož dí (Jan 12, 26.): „Kde já jsem, tuť i služebník můj bude“; a opět Pavel (Efes. 2, 5. 6.): „Spolu vzkrísil [nás] a posadil po pravici své v nebesích“. Ale ta němá zvířata daleko rozumnější jsou nás; neboť každé z nich přidrhuje se vlastní přirozenosti své, divoká divokých a ovce vlastního rodu svého; a ty se nevracíš k nebeskému příbuzenstvu svému, jež jest Pán, nýbrž oddáváš se a nakláníš myšlénkami svými k myšlénkám nepravosti, činíš se pomocníkem hříchu a bojuješ s ním proti sobě samému, a tak se dáváš nepříteli na požrání, rovněž jako když ptáče od orla bývá polapeno a zardouseno aneb ovce od vlka, aneb jako když nevědomé dítě vystře ruku svou k hadu a byvši uštknuto od zápalu umírá. Podobenství jsou zajisté jakoby obrazy věcí duchovních.

7. Jako bohatá panna zasnoubena jsouc muži, byť jakékoliv dary obdržela před sňatkem, ať jsou šperky, ať šaty, ať drahé nádobí, tím se neutěší, dokud nepřijde čas svadby a ona chotí se nestane: tak i duše jsouc nebeskému ženichu jako nevěsta zasnoubena přijímá od Ducha závdavek, milodary buď uzdravování, buď poznání, buď zjevení, ale na těch věcech nespočine, až dojde úplného společenství, to jest lásky, jež jsouc nezměnitelná a nehynoucí všechny, kdož po ní touží, zbavuje strážní a zmítání. Aneb

jako nemluvně, byť kolem obloženo bylo perlami a drahým oděvem když zlační, všechno to, co má na sobě, za nic nepokládá, alebrž tím pohrdá a všelikou péči má o pokrm prsu mateřského, jak by se mléka nassálo: tak i ty smýšlej o duchovních darech Božích, jemuž budiž sláva na věky! Amen.

Homilie XLVI.

I duše hříchem porušená touží po Bohu a Bůh se jí ujímá láskou mateřskou.

1. Slovo Boží mysli světské bývá odporné, 2. avšak předse může po něm za toužiti. 3. Duše hříchem prvotným nestala se skutků dobrých naprosto neschopnou; Bůh chová se k její slabosti jako matka k nemluvnátku svému, 4. ano v nejtěsnější s ní vchází spojení; 5. vždyť ji stvořil dle obrazu svého a dary vzácnými štědře ji obdařil, 6. žádaje spojití se s ní.

1. Slovo Boží Bůh jest a slovo světa svět jest. Veliký pak je rozdíl a veliká prostora mezi slovem Božím a slovem světa a mezi dítkami Božími a dítkami světa; neboť každý plod podoben zploditelům svým. Žádá-li tedy plod Ducha oddati se slovu světa, věcem pozemským a slávě světa tohoto, zemře a zahyne nemoha nalezti pravého odpočinutí života; neb odpočinutí jeho tam jest, odkud se zrodil. Udušen zajisté bude, jak dí Pán (Mat. 13, 22.), a bez užitku co do slova Božího, kdo péčemi o život se zabýváje vazbami zemskými sevřen jest. Rovněž kdo jat jest pochotí tělesnou, to jest člověk světák, uslyší-li slovo Boží, bývá udušen a stojí tu jakoby beze smyslu; nebo kdo klamu hříchu uvykli, ti když slyší o Bohu, bývají jako řečí nepříjemnou pomateni a na mysli pocítují ošklivost.

2. Praví pak i Pavel (I. Kor. 2, 14.): „Člověk pak duševný nechápá těch věcí, které jsou Ducha; nebo bláznovstvím jsou mu“; a prorok dí: Slovo Boží učiněno jest jim jako vývratkem ¹⁾. Tuť vidíš, že nelze jinak živu býti, leč jak kdo se narodil. A ještě jinak sluší o tom poslyšeti: Když člověk tělesný proměněn býti zažádá, nejprv umírá a ovoce předešlého života hříšného vydávati

¹⁾ Místa toho není v písmě sv.

přestává. Jako pak když někdo nemocí nebo horečkou sklíčen je, byť i tělo na lože bylo povaleno a žádné práce pozemské konati nemohlo, mysl neodpočívá, alebrž bez poklidu pečuje o to, co by mělo býti učiněno a lékaře hledá a přátely po něm posílá: tak i duše po přestoupení prikázání neduhem vášní a velikou slabostí jsouc postižena, předse jakmile k Pánu se přiblíží a v něho uvěří, dochází jeho pomoci a odřikajíc se prvního života bezbožného, byť pak ještě starým neduhem stonala, nemohouc konati skutky života v pravdě, nicméně může snažně pečovati o život, může Pána pro-siti, může hledati lékaře opravdového.

3. A nikoli není tomu tak, jak někteří praví mylnou naukou jsouce podvedeni, že by člověk naprosto umřel a už nic dobrého konati nemohl. Neb i to nemluvně, jakkoli ničeho vykonati nemůže, aniž na nobou svých může dojíti k matce, předse se vine, křičí a pláče hledajíc matky své. A při tom matka nad ním se slituje a raduje se z nemluvněte, že jí tak pracně a s pláčem hledalo, a ježto dítěto nemůže přijíti k ní, pro velikou tužbu jeho sama k němu přichází jata jsouc láskou k dítětu svému, bere je na lokty, chová a kojí s láskou velikou. A rovněž tak chová se Bůh pro lásku svou k lidem k duši, která k němu přichází a po něm touží; ba větší ještě laskavostí jemu přirozenou a dobrotivostí jemu vlastní spojuje se s myslí její a učiněn bývá s ní dle slov apoštolových (I. Kor. 6, 17.) jeden duch. Nebo když duše Pána se přidržuje a on nad ní se smilovav a ji miluje přichází k ní a s ní se spojuje, a když pak mysl ustavičně a bez přítrže setrvává v milosti Páně: tu jedním duchem, jedním smíšením, jednou myslí stává se duše a Pán; tělo její povrženo sice na zemi, ale mysl všecka obcuje v Jerusalemě nebeském, vystupuje až do třetího nebe, spojena je s Pánem a slouží jemu.

4. A on, jenž sedí na trůnu velebnosti své na výsostech v městě nebeském, všecek je při ní v těle jejím, neboť obraz její postavil vzhůru v nebeském městě svatých, v Jerusalemě, svůj pak obraz nevýslovné jasnosti božství svého postavil v těle jejím; on sám slouží jí v městě jejího těla, a ona slouží jemu v městě nebeském. Ona obdržela jej v dědictví na nebesích, on pak obdržel ji v dědictví na zemi. Neboť Pán učiněn bývá dědictvím duše a duše stává se dědictvím Páně. Nebo když duch a mysl hříšníků sedících v temnosti tak daleko se může vzdáliti od těla a daleko odcestovati a v jednom okamžení do vzdálených končin odejiti, a když mysl, ano tělo leží na zemi, nejednou v jiné končině u milého nebo milé dlí a jí se zdá, jakoby tam přebývala; když, řku, duše člo-

věka hříšného tak je hbitá a perutá, že myslí její ani místa vzdálená nejsou nepřístupná: čím více bude duše, s níž mocí Ducha svatého snata jest záclona temnosti a jejíž oči mrtvé osvětleny jsou světlem nebeským a jež dokonale byla zbavena vášní nekalých a očištěna byla milostí, Pánu všecka sloužiti v nebesích v duchu a všecka sloužiti jemu v těle; ano tak může rozšířiti se myšlením, že bude všude a kde bude chtíti, tam bude sloužiti Kristu.

5. Toto praví apoštol (Efes. 3, 18. 19.): „Abyste mohli pochopiti se všemi svatými, která je širokost a dlouhost a hlubokost a vysokost i poznati lásku Kristovu převyšující všelikou vědomost, abyste naplnění byli ve všelikou plnost Boží“. Rozjímej nevýslovná tajemství duše, s které Pán snímá temnost obkličující ji, jak ji zjevuje a jak zjevuje se jí; jak rozšiřuje a rozprostraňuje poznání rozumu jejího v šířku a délku, v hloubi a výsost všeho viditelného i neviditelného stvoření. Veliké tedy a věru podivné dílo Boží je duše; nebo když ji Bůh stvořil, takovou ji učinil, že v přirozenost její nevložil nepravost, ale dle obrazu cností Ducha učinil ji: vložil do ní zákony šlechetnosti, soudnost, poznání, opatrnost, víru, lásku a všechny jiné ctnosti dle obrazu Ducha.

6. Však i nyní ještě nachází se při ní a zjevuje se jí Pán v poznání a opatrnosti, lásce a víře; položil v ní rozum, myšlenky, vůli a jako vrchního vůdce um; vložil do ní i mnohou jinou ještě důmyslnost; učinil ji snadno pohyblivou, perutou a neunavenou; udělil jí toho, že může v okamžení přijíti a odejíti a myslí sloužiti jemu, kde Duch žádá; a slovem učinil ji takovou, aby byla jeho nevěstou a společnicí, i aby on s ní se mohl spojití a ona s ním byla jeden duch, jakož psáno (I. Kor. 6, 17.): „Kdo se přidržuje Pána, jeden duch jest“ [s ním]. Jemu budiž sláva na věky věkův! Amen.

Homilie XLVII.

Dějiny Israele dějiny duše křesťanské.

1. Jasnost v tváři Mojžíšově, obřízka, očišťování, 2. stánek, oběť dvou holubic, 3. desky kamenné, podružství egyptské, 4. beránek velikonoční, kvas, chleby přesné, byliny trpké, spěch večere, 5. stříbrné a zlaté nádoby, smrt prvorozených, to všecko bylo náznakem věcí budoucích. 6. Hříchem upadla duše v služebnost ukrutného Faraona, knížete temnosti; 7. bude-li však vzývati Boha, pošle jí duchovního Mojžíše, ale kvas starého člověka musí býti odstraněn. 8. Beránkem naším velikonočním je Kristus, ale toliko duše náležitě připra-

vená může jít ho, ač ani to nebude bez trpkostí. 9. Doba večere na rozhraní dne a noci značí vybavení z temnosti k světlu; 10. náčiní pak zlaté a stříbrné, jež Israelští vzali s sebou z Egypta, myšlenky dobré v zajetí hříchu potracené. 11. Jako Farao i po smrti prvorozených lid Boží pronásledoval, 12. tak i kněze temnosti pronásleduje duši, která mu unikla, a stíhá ji protiventvím velikým, 13. až by jí v zoufalost uvedl; než Pán duši takto zkoušenou a osvědčenou konečně vysvobodí a 14. plesání duše bude pak veliké. 15. Jako v St. Z. zvířata, tak třeba v N. Z. hříchy v obět zabíjeti; jako tam voda trpká proměněna v sladkou a pitečnou, tak zde duše hříšnice stává se služebnicí Boží. 16. Jako hlál Mojžíšova jedněm byla k záhubě, jiným pak k podpoře: tak i dřevo kříže; zkrátka všecko mělo význam označný vzhledem k duši křestanské, 17. jižto Bůh za nevěstu si vyvolil a vyšlechtil a ježto s ním kralovati bude na věky.

1. Jasnost Mojžíšova, kterou měl v obličeji, byla předznakem jasnosti opravdové. Jako tam Židé nemohli upřeně hleděti v tvář Mojžíšovu, tak nyní nabývají křesťané v duších svých jasnosti světla, a temnost, nemohouc snést lesku světla, oslepena prchá. Onino, že byli lid Boží, poznávali se po obřízce; zde však lid Bohu vlastitý přijímá znamení obřízky vnitř v srdci svém. Meč nebeský utíná všecko, co jde přes míru rozumu, to jest nečistou předkožku hříchu. U oněch křest tělo posvěcoval; u nás pak je křest Ducha svatého a ohně; nebo tak hlásal Jan (Mat. 3, 11.): „On vás bude křtíti Duchem svatým a ohněm“.

2. Tam byl stánek vnitřní a zevnější; do prvního vcházel kněz povždy konající službu Boží, do druhého pak jednou v roce vešel jediný velekněz s krví, „čímž Duch svatý označoval, že ještě nebyla zjevena cesta k svatyni“ (Žid. 9, 8.). Zde však ti, kteří toho hodni se stali, vcházejí do stanu ne rukou lidskou vzdělaného, kamž předchůdce Kristus pro nás vešel. Jest pak psáno v zákoně, aby kněz vzal dvě holubice a jednu obětoval, druhou pak pokropil krví oněno a propustil ji na svobodu, by odletěla ¹⁾. To byl náznak a nástin pravdy; nebo i Kristus obětován jest a krev jeho jakmile skropuje nás, působí, že nám křídla narostou. Dal nám zajisté křídla Ducha svatého, bychom bez překážky vzletěti mohli do vzduchu Božího.

3. Oněm dán byl zákon psaný na deskách kamenných; nám pak přikázání duchovní vepsána jsou v deskách srdce tělesných; neboť řečeno jest (Jerem. 31, 33.): „Dám přikázání svá v srdce

¹⁾ Tak poněkud přikázáno o dvou vrabcích při očišťování člověka malomocného (III. Mojž. 14, 4. n.) a o dvou kozlech v den smíření (t. 16, 10.), ale nikoli při obětování holubic (srov. t. 1, 14. 5, 7. 11. 12, 6. 8. 14, 23. 30. 15, 14. 29.).

jejich a v mysli jejich napíši je“. Onyno věci všecky měly býti zrušeny a byly dočasné; nyní pak všecko opravdově na vnitřním člověku se naplňuje; nebo zákon i vnitřní jest a zkratka, všecko co přihodilo se jim, stalo se náznáčně „a napsáno jest k výstraze naší“ (I. Kor. 10, 6. 11.). Tak Abrahámu předpověděl Bůh, co se stane řka (I. Mojž. 15, 13.): „Pohostinu bude símě tvé v zemi ne své a trápití je budou a podrobí je v službu po čtyři sta let“. Takto naplnil se obraz nástinu. Lid byl v podružství a v porobě u Aegyptanův, a trápili jej v hlíně a cihlách. Nebo ustanovil jim Farao dozorce nad robotou a dráby, aby vykonávali ji bezdečně; ale když pak synové Israelští pod prací svou vzúpěli k Bohu, tedy navštívil je skrze Mojžíše, a když byl Aegyptany mnohými ranami ubil, vyvedl je z Aegyptu v měsíci květnu, kdy milé jaro zavítává a odporná zima byla pominula.

4. Příkázal pak Bůh Mojžíšovi, aby vzal beránka bez poškrvny a zabil a krví jeho pomazal veřeje a podvoje domův, aby zhoubce porážející prvorozenata Aegyptanů jich se nedotkl. Anděl vyslaný spatřoval totiž znamení krve zdaleka a pomíjel jich; ale v obydlí neznamenaná vešel a všecko prvorozené zahubil. Příkázal pak nad to odstraniti kvas z každého domu a zabitého beránka s chleby přesnými a trpkými zeleninami jísti poručil; měli je pak jísti majíce bedra opásána a obuv na nohách a v rukou hole držíce; a tak měli jísti u velikém spěchu pod večer paschu Páně a neměli před Hospodinem žádné kosti zlámati.

5. A vyvedl je o zlatě a stříbře příkázav, aby každý od souseda Aegyptana stříbrné a zlaté náčiní si vypůjčil. Vyšli pak z Aegyptu, když Aegyptané prvorozené své pohřbívali; i bylo oněm potěšení z proměny bídné služebnosti, těmto pak zármutek a nárek pro záhuby dětí. A proto praví Mojžíš: Tato je noc, v níž přislíbil Pán vysvoboditi nás. To pak všecko je tajemství duše příchodem Kristovým vykoupené; neboť Israel vykládá se: mysl vidící Boha a ta tedy vysvobozuje se z poroby temnosti od duchův aegyptských.

6. Nebo když byl člověk neposlušností svou zemřel hroznou smrtí duše a kletbou nad kletbu stížen jest: „Trní a hloží tobě ploditi bude“, a zase: „Vzdělávati budeš zemi a ona nedá tobě plodů“ (I. Mojž. 3, 17. 18.): tu i na půdě srdce jeho vzklíčilo a vzrostlo trní a hloží, nepřátelé oloupili ho o slávu způsobem podvodným a oděli ho potupou; odňato mu světlo a on obhalen mrákotou; usmrtili duši jeho, rozptýlili i roztrhali jeho myšlenky a strhli s výsosti mysl jeho, i učiněn jest Israel, člověk, otrokem

opravdového Faraona. Ten ustanovil nad ním dozorce a dráby, duchy nepravosti, kteřížto nutí jej, aby chtěj nechtěj páchal skutky zlé a dílo z hlíny a cihel konal. Titíž také odváděli ho od smýšlení nebeského a vlékli ho k bezbožným dílům hmotným, zemským a hlíněným, k řečem, žádostem a myšlénkám marným; nebo když duše spadla s výsosti své, dostala se v říši lidem nepřátelskou, pod vladaře kruté, kteříž nutili ji, aby jim stavěla města nepravosti a hříchův.

7. Když však duše k Bohu vzúpí a volá, posílá jí Mojžíše duchovního, by ji vykoupil ze služebnosti Aegyptanův; ale dříve ona úpí a volá a pak teprv dochází počátku vykoupení. Bývá pak vysvobozena v měsíci nových květů za doby jarní, když půda duše vypučiti může pěkné a květité větve spravedlnosti, ana pominula trudná zima nevědomosti, tmy a veliké zatvrzelosti pocházející ze skutkův a hříchův hanebných. Poroučí pak odstraniti z každého obydlí všeliký starý kvas, skutky totiž a smýšlení starého člověka porušitedlného, a vymýtiti pokud možná myšlenky zlé a žádosti nekalé.

8. Zabiti třeba beránka a obětovati a krví jeho pomazati veřeje. Kristus, beránek pravý, dobrý a nepoškrvněný zabit jest a krví jeho skropují se veřeje srdce, aby krev Kristova na kříži prolitá duši byla k životu a vykoupení, daemonům pak aegyptským k zármutku a zahlazení. Nebo v pravdě jim k zármutku, duši pak k radosti a potěšení je krev nevinného beránka. Po tomto pak pomazání káže, aby k večeru jedli beránka a chleby přesné s hořkými zelinami majíce opásána bedra a obuv na nohou a držíce hole v rukou; nebo není-li duše prvé, pokud na ní jest, dobrými skutky všelijak připravena, nedostane se jí jísti beránka. A jakkoli beránek je sladký a přesné chleby chutné, zeliny předse jsou trpké a drsné; nebo nikoli bez soužení a trpkosti nepožívá duše beránka a přesnic chutných, an souží jí hřích, jenž se jí přidržuje.

9. A pod večer rozkázal jísti jej; čas pak pod večer je doba mezi světlem a temností. A tak i duše jsouc blízka vykoupení ocítá se mezi světlem a temností, ana moc Boží je s ní a temnosti nedává k duši přistoupiti a pohliti ji. A jako praví Mojžíš: Tato je noc zaslíbení Božího: tak i Kristus, když mu ve sbornici podána byla kniha, jak psáno (Luk. 4, 18.), provolal milostivé léto Páně a den vykoupení. Oude noc odplaty, zde den výkupu. A právem; neb onyno věci všechny byly náznakem a stínem pravdy a náznačným obrazem vypodobovaly opravdovou spásu duše temností sevřeně

a tajně v hluboké jámě spoutané a železnými dveřmi uzavřené, kteráž bez vykoupení Kristova nemohla býti vybavena.

10. Vede tedy duši z Aegyptu a z poroby jeho, ana prvorozenaťa jeho při vyjití umírají. Již zde nějaká část moci opravdového Faraona hyne. Zármutek jímá Aegyptany. Vzdychají oni a rmoutí se nad vysvobozením lidu zajatého. Velí vypůjčiti si od Aegyptanů nádoby zlaté a stříbrné a vezmouce je vyjítí. Nebo vycházejíc duše z temnosti bere se sebou náčiní stříbrné a zlaté, totiž dobré myšlenky své sedmkrát ohněm třibené, jimiž pak slouží Bohu a v nichž on sám odpočívá. Nebo daemonové, kteří sousedili s ní, rozptýlili, zajali a zmátli myšlenky její. Blahoslavená duše, kteráž byla vybavena z temnosti; a běda duši, která nevolá a neupí k tomu, jenž může vysvoboditi ji od těch drábů tvrdých a krutých.

11. Oslavivše velkonoce odcházejí synové Israelští. Prospívá duše, která byla přijala život Ducha svatého a okusila beránka a pomazána byla krví jeho a pojedla chléb opravdový, Slovo živoucí. Sloup ohnivý a sloup oblakový jde před nimi ochraňuje jich; Duch svatý podporuje tyto a ošetřuje a vede duši vnitřním poznáním. Farao a Aegyptané zvěděvše o útěku lidu a vybavení jich z poroby i po záhubě prvorozenaťat odvážil se pronásledovati je. Rychle spřáhnuv vozy své se vším lidem pouští se za nimi, aby je zahladil; když pak již má se s nimi setkat, stane oblak uprostřed, těmto na překážku a zatemnění, oněm k osvětlení a ochraně. A bych nevykládal celý ten příběh a řeči nedloužil, obrať mi to podobenství ve všem k věcem duchovním.

12. Jak mile duše znikla Aegyptanů, přistoupíc moc božská pomáhá jí a vede ji k pravdě. I když pak duchovní Farao, kníže temnosti hříchu poznává, že duše od něho odpadla a že utíká myšlének království jeho, jimiž dříve držána byla; nebo ten je jeho majetek: tedy domnívá se a naděje ukrutník ten, že zase k němu se navrátí. Když pak vidí, že duše krutovlády jeho naprosto utíká, i po porážce svých prvorozenaťat a uniknutí myšlének nestydatěji na ni dotírá obávaje se, že by nikoho nenalezl, kdo by vůli a dílo jeho konal, když by mu duše naprosto unikla. I stihá ji protivenstvím, pokušením a boji neviditelnými. Ale tím ona bývá zkoušena, v tom osvědčuje se, tu jeví se její láska k tomu, jenž ji byl vyvedl z Aegyptu; neboť vydána byla na zkoušení a osvědčení se ze všech stran.

13. Vidí ona moc nepřítelů, jenž by ji rád napadl a usmrtil, ale nemůže, nebo uprostřed mezi ní a duchy Aegyptanů stojí Pán.

Vidí pak před sebou moře trpkosti a soužení a zoufání, a nemůže ani nazpět ustoupiti vidouc tu nepřátely hotové, ani ku předu podat se; nebo strach smrti a těžká soužení obkličující ji působí, že spatřuje zábubu svou. I tu si zoufá duše majíc v sobě výrok smrti pro veliký roj věcí zlých, jež kolkolem obkličují ji. A když pak vidí Bůh, že duše upadla ve strach smrti a že nepřítel hotov jest pohliti ji: tedy udělí jí maličkou pomoc, chová se k ní shovívavě a zkouší ji, zdali stojí u víře, zdali chová k němu lásku. Takovou zajisté ustanovil Bůh cestu vedoucí k životu, žiti v protivenství a soužení, ve mnohém zkoušení a pokoušení přetrpkém, aby duše přehojným tím protivenstvím a smrtí již na oči postavenou konečně v ústřety mu pronikla; tu on pak rukou silnou a ramenem pozdviženým osvětlením Ducha svatého ruší sílu temnosti a duše kráčí prostě unikajíc míst hrozných přes moře temnosti a ohněm vše požírajícím.

14. To jsou tajemství duše, která skutečně dějí se v člověku, jenž usiluje dospěti k zaslíbení života, jenž vykoupěn byl z říše smrti, obdržel od Boha závdavek a Ducha svatého stal se účasten. Když pak duše od nepřátel svých byvši vysvobozena a pomocí Boží trpkým mořem prošeďši na oči své vidí, která nepřátelé, jimž prvé otročila, pohynuli: tu plesá radostí nevýslovnou jsouc oslavena a utěšena od Boha a odpočívajíc v Pánu svém. Tehdy Duch, jehož přijala, zpívá Bohu píseň novou při bubně, totiž těla, a k duchovním strunám a útlým myšlénkám harfy, to jest duše, a při tloučce milosti Boží a odesílá chvalozpěvy své Kristu, dárci života. Neboť jako dech jda skrze píšťalu vydává zvuk, tak i Duch svatý v lidech svatých a Ducha v sobě obnášejících pěje a hraje a modlí se Bohu srdcem čistým. Sláva budiž tomu, jenž duši z poroby Faraonovy vybavil a ji sobě trůnem, příbytkem, chrámem a nevěstou čistou ustanovil, jenž ji uvádí v království života věčného, ač ještě na tomto světě dlí.

15. V zákoně přinášena v oběť zvířata nerozumná; nebyla-li však zabita, nebylo oběti příjemné; i nyní, nebude-li hřích usmrcen, nebude oběti Bohu příjemné a opravdové. Přišel lid do Máranu, kde byla studnice vydávající vodu trpkou a nehodící se k pití, i velí Bůh Mojžíšovi, an na rozpacích se povahoval, aby hodil dřevo do vody trpké; a jakmile bylo dřevo uvrženo, osládla voda a pozbyvši trpkosti stala se užitečnou a pitedlnou lidu Božímu. A tak také duše ztrpčela napivši se vína hadího, stala se podobna trpké přirozenosti jeho a hříšnicí. Protož vrhá Bůh dřevo života v tuto trpkou studnici srdce, a ona sládně pozbývajíc trpkosti a spojuje

se s Duchem Kristovým; a když tak znovu se stala potřebnou, podává se v službu Hospodinovu; neboť stává se duchem, jenž nosí tělo. Sláva budiž tomu, jenž trpkost naši proměňuje v sladkost a dobrotivost Ducha! Běda tomu, v koho nepohříženo dřevo života; nemůže nabyti proměny dobré.

16. Hůl Mojžíšova měla dvojí tvářnost: proti nepřátelům šla jako had štípající a smrtící, Israelitům však byla berlou, o níž se podpírali. Tak i pravé dřevo kříže, jenž je Kristus, nepřátelům, zlým totiž duchům, je smrtí, našim pak duším je berlou a stolicí bezpečnou a životem, v němž odpočívají. Náznaky a nástinu dříve byly těchto věcí opravdivých; ježto stará bohoslužba byla nástinem a obrazem bohoslužby nynější. I obřizka i stánek, archa, nádoba, manna, i kněžstvo, kadění, očišťování a jedním slovem všecko, co se tam dalo v Israeli a v zákoně Mojžíšově aneb u proroků, všecko to dělo se pro duši tuto k obrazu Božímu učiněnou a pode jeho služebnosti a v říši trpké temnosti upadlou.

17. Neb s tou chtěl Bůh spojit se, tu sobě upravil za nevěstu královskou, tu očišťuje od kalu a smývá s ní černotu a ohavnost, krásnou činí ji, budí ji ze smrti k novému životu, léčí úrazy její a usmírjuje nepřátelství její, dává jí pokojem. Nebo tvorem jsouc jako nevěsta synu královu byla zasnoubena a Bůh vlastní mocí svou ji přijímá, znenáhla proměňuje, až by ji zvelebil vlastní velebností svou. On jí dává vzrůstu do nekonečna a nesmírna, až by se stala nevěstou bezúhonnou a jeho důstojnou. Nejprve zajisté ji plodí u sebe a dává jí vzrůstu skrze sebe, až by nabyla dokonalé míry lásky jeho. Neboť sám jsa ženich dokonalý bere ji sobě nevěstu dokonalou ve svatý a tajemný a neporušený sňatek manželský a pak ona spolu s ním bude kralovati na věky neskončené. Amen.

Homilie XLVIII.

O víře v Boha dokonalé.

1. O věrnosti v mále a ve mnoze; 2. třeba zkoumati se, zdali v mále či ve mnoze věrni jsme. 3. Pečlivost o věci dočasné byla by znamením víry nedokonalé, 4. podobně i v nemoci hledání pomoci lékařské. 5. Lékařství nebylo před hříchem, ježto tenkrát nebylo ani nemocí, 6. a proto lidé u víře dokonalí i v nemocích tělesných jedině v Boha se důvěřují.

1. Pán chtěje učedníky své přivesti k víře dokonalé praví v evangeliu (Luk. 16, 10.): „Kdo v mále je nevěrný, i ve mnoze nevěrný jest, a kdo v mále je věrný, i ve mnoze věrný jest“. Co

je málo a co je mnoho? Málo jsou přípovědi času tohoto, které přislíbil věřícím v něj, jako pokrm, oděv a ostatní pohodlí tělesné, zdraví a věci podobné, přikazuje nic nepečovati o věci tyto, alebrž důvěrně doufati v něho, poněvadž Pán pečuje o všechny, kteří se k němu utíkají. Mnoho pak jsou darové života věčného a neporušitelného, které slíbil dáti těm, kdož v něho věří a bez ustání o věci ty pečují a prosí, poněvadž takto byl přikázal (Mat. 6, 33.): „Vy pak nejprv hledejte království Božího a spravedlnosti jeho a toto všecko bude vám přidáno“, aby každý na těchto věcech malých a dočasných byl zkoušen, věří-li Bohu, že nám je dáti přislíbil budeme-li o věci ty bez péče a budeme-li jediné starati se o věci budoucí, věčné.

2. I jest pak patrné, že důvěří se co do věcí nezmařitelných a že opravdu hledá statků věčných, jestli ve věcech řečených víru zdravou zachovává. Neboť každý, jenž poslouchá slovo pravdy, povinen zkoumati a posouditi sebe aneb dáti se posouditi a prozkoumati od mužů duchovních, kterak věří a kterak Bohu se oddává, zdali skutečně a v pravdě podle slova jeho, či jen podle domněnky o své spravedlnosti a víře sám u sebe věřiti se domnívá. Neboť každý, jestliže v mále věren jest, mluvím pak o věcech dočasných, bývá zkoušen a usvědčen. A kterak se to děje, slyš. Pravíš ty: Já věřím, že budu účasten království nebeského a synem Božím zrozen buda s hůry, že budu spoludědicem Kristovým a po věčné věky kralovati s ním a požívati rozkoší ve světle nevýslovném a po věky neskonale a nesčíslné jako Bůh? Arciť odpovíš: Pravím; nebo za tou příčinou jsem svět opustil a Pánu se odevzdal.

3. Zkoumej tedy sebe sama, zdali tě ještě nesvírají péče pozemské a starost mnohá o pokrm a oděv tělesný a o jiné potřeby a pohodlí, jakoby ty sám vlastní mocí svou mohl sobě opatřiti a obmysliti těch věcí, o nichž ti bylo přikázáno, aby o ně dokonce nepečoval. Nebo věříš-li, že se ti dostane darů nesmrtelných, věčných, trvalých a nad všelikou závisť vznešených: čím více bys neměl věřiti, že těchto věcí pomíjejících a pozemských, jichž Bůh dává i lidem bezbožným, zvířatům a ptákům, Pán tobě poskytne, jakož i přikázal nepečovati o věci ty řka (Mat. 6, 31. n.): „Nepečujte, co byste jedli, aneb co byste pili, aneb čím byste se odívali; nebo toho všeho pohané hledají“. Jestliže pak ještě o tyto věci péči máš a jeho slovu zcela se nesvěřuješ, věz, že ještě nevěříš, že bys přijal od něho statky věčné, jež jsou království nebes, a že jen věřiti se domníváš, ježto ještě ve věcech malých a hynoucích nevěrným shledán býváš. A opět (t. v. 25.): Jako tělo

vzácnější jest oděvu, tak i duše vzácnější je těla. Věříš-li tedy, že duše tvá bere uzdravení od Krista, uzdravení z ran věčných a lidem nezhojitedlných, ze strážní hanebných, pro něž přišel Pán, aby nyní duše věřících vyléčil z neduhů nevyléčitedlných a očistil je od nečistoty malomocenství hříchu, jsa jediný lékař a ranhojič opravdový?

4. Ty díš: Ovšem já věřím, ano na tom stojím a takovou naději mám. Nuže poznávej sebe a zpytuj, zdali tě neduhy tělesné nezavádějí k lékařům zemským, jakoby Kristus, jemuž jsi uvěřil, tebe vyléčiti nemohl. Hle, kterak sebe klameš domnívaje se, jakobys věřil, an ještě nevěříš, jakož sluší dle pravdy. Nebo kdybys věřil, že Kristus hojí věčné a nezhojitedlné rány duše nesmrtedlné a neduhy nepravosti, věřil bys také, že mocen jest uzdraviti tebe z dočasných neduhův a nemocí tělesných a k němu jedinému měl bys útočiště svoje nic nedbaje hojení a ošetřování lékařského. Nebo ten, jenž stvořil tělo, stvořil i duši, a když uzdravuje duši nesmrtedlnou, sám také i tělo může vyléčiti z neduhův a nemocí dočasných.

5. Ty arcit' mi řekneš toto: Na léčení těla dal Bůh byliny země a léky a pro nemoce tělesné zřídil umění lékařské, aby tělo ze země pocházející rozmanitými plody zemskými léčeno bylo. Souhlasím i já, že tomu tak jest; ale pozoruj a poznáš, komu Bůh ty věci dal a pro koho je zřídil podle veliké a neskončené lásky a dobrotivosti své k lidem. Když člověk odpadl od přikázání sobě daného a propadl výroku hněvu a jakoby v zajetí a hanbu nebo v doly na kov, vyvržen byv z rozkoše rajske v tento svět, a když se dostal pod moc temnosti a pro vášně své jako nevěřícím se stal: tu upadl konečně i v neduhy a nemoce tělesné, an prvé byl bez neduhu. Patrně pak, že i všichni, kteří z něho se zrodili, týmž strastem podléhají.

6. Zřídil tedy Bůh léky ty pro lidi slabé a nevěřící, nechtěje podle veliké dobrotivosti své, aby hříšné pokolení lidské úplně zahynulo; alebrž dal léky k polehčení a vyléčení a ošetření těla lidem světa tohoto a těm, jenž vně jsou [pohanům]; těm také dovolil, aby jich užívali, ježto se ještě Bohu zcela svěriti nemohou. Ty však, jenž žiješ v samotě a ke Kristu jsi přistoupil, jenž dítětem Božím býti chceš a zroditi se s hůry z Ducha, jenž vyšších a větších zaslíbení jsi dostal nežli člověk prvý a nemocem nepodrobený, milostivé totiž návštěvy Páně, ty, jenž jsi se světu stal cizincem, ty povinen jsi míti víru novou a neobyčejnou a smýšlení i obcování vznešenější nežli všichni lidé světa tohoto. Sláva budiž Otci i Synu i Duchu svatému na věky! Amen.

Homilie XLIX.

Není na tom dosti světa se odříkati, ale třeba i toužiti po statcích nebeských.

1. Nejblídnější všech zajisté jest, kdo světa se odřeknuv utěšení Božího nenabyl; 2. proto třeba u víře myslí obcovati v nebesích a 3. všemi myšlénkami svými utíkat se k Pánu, 4. jenž z neskončeného milosrdenství svého žádá přebývati v duši člověka, ač veliký je rozdíl mezi nimi. 5. Nuže vzývejme ho, aby nás vysvobodil ze žaláře temnosti a obraz a dílo své oslavil.

1. Kdyby někdo majetek svůj opustil, světa toho se odřekl a rozkoší tohoto světa, statkův, otce i matky pro Pána se vzdal, sám sebe ukřižoval a cizím, potřebným a chudým se stal, ale místo potěšení světského potěchy božské v srdci svém nenalézal, a místo rozkoše časné rozkoše Ducha v duši své nepocítil, a místo oděvu porušitelného oděvem jasnosti Boží na člověku vnitřním oděn nebyl, a místo prvéjšího a tělesného společenství nebeského v duši své jistotně nepoznával, a místo zdánlivé radosti světa tohoto radosti Ducha v sobě neměl a potěšení nebeské milosti a nasycení božského v duši své nepožíval, aniž mu, jak psáno, sláva Páně zjevila se; a jedním slovem kdyby místo rozkoše časné žádoucí rozkoše neporušitelné duši své již nyní nenabyl: ten v pravdě stal se solí neslanou, ten jest bládnější všech lidí, ten věcí vezdejších zbaven jest a božských nepožívá: tajemství Božích působením Ducha nepoznal u vnitřním člověku svém.

2. Nebo právě proto odřiká se člověk světa tohoto, aby duše jeho myslí svou přešla do světa a věku jiného podle apoštola (Fil. 3, 20.): „Naše zajisté obcování v nebesích jest“; a opět (II. Kor. 10, 3.): „Na zemi chodíce ne podle těla bojujeme“. Kdo se tedy světa tohoto odřekl, ten povinen silně věřiti, že myslí již nyní třeba skrze Ducha přejíti v jiný svět a tam obcovati, obcerstvovati se a požívati statků duchovních a že vnitřní člověk musí zroditi se z Ducha, jakož Pán pověděl (Jan 5, 24.): „Kdo věří ve mne, přešel ze smrti do života“. Jest totiž ještě jiná smrt mimo viditelnou a jiný život mimo viditelný; neboť písmo dí (I. Tim. 5, 6.): „Která v rozkoších jest, za živa mrtva jest“; a jinde (Luk. 9, 60.): „Nechť mrtví pochovávají mrtvé své“, poněvadž (Žalm 114, 17. n.) „ne mrtví chváliti budou tebe, Hospodine, ale my, kteří živi jsme“.

3. Jako zajisté slunce, když vzejde nad zemí, všechno na zemi jest, ale když kloní se k západu, všechny paprsky své sbírá

jdouc do příbytku svého: tak i duše, kteráž ještě nebyla znovuzrozena s hůry z Ducha, všecka je na zemi myšlenkami svými a smýšlením svým se plazí po zemi až ke končinám jejím; ale když hodnou byla uznána, přijati nebeský obrod a účastenství Ducha, tu seberouc všechny myšlenky své a majíc je při sobě vchází k Pánu do příbytku nebeského ne rukou lidskou učiněného a všechny myšlenky její stávají se nebeskými, čistými a svatými vznášejíce se v Boží vzduch. Nebo jakmile byla duše vysvobozena ze žaláře temnosti knížete nešlechtného, ducha světa tohoto, nalézá myšlenky čisté a božské, jelikož Bohu se zlíbilo, učiniti člověka přirozenosti Boží účastna.

4. Když tedy všech věcí života toho se odřekneš a na modlitbě své trvati budeš, tu považovati budeš práci tu za práci plnou útěchy a malé to protivenství a malá ta obtíž bude ti plna radosti a občerstvení. Nebo byť i tělo tvé a duše tvá každou hodinu po veškeren život tvůj pro takové statky se utrápila, což na tom sejde? O toho nevýslovného milosrdenství Božího, že zdarma sama sebe uděluje věřícím, že za krátký čas samého Boha přijati mají dědictvím, že Bůh přebývá v těle člověka a že Pán člověka si volí za příbytek sobě příjemný! Nebo jako Bůh stvořil nebe a zemi, aby tu člověk přebýval: tak stvořil i tělo i duši člověka sobě za příbytek, aby tu bydlel a odpočíval v těle jako ve vlastním domě svém, maje tu nevěstu vzácnou, duši milenou, k obrazu svému učiněnou. „Zasnoubil jsem vás“, dí apoštol (II. Kor. 11, 2.), „jednomu muži, abych vás jako pannu čistou postavil Kristu“; a opět (Žid. 3, 6.): „Jehožto dům jsme my“. Nebo jako muž v domě svém s úsilím všeliké zboží shromažďuje a ukládá: tak ukládá a shromažďuje Pán v domě svém, v duši a těle člověka, nebeské statky Ducha. Ani mudrci moudrostí svou, ani důmyslní důvtipem svým nemohou pochopiti krásy duše a pověděti o ní, co jest, leč kterým Duch svatý zjevil pravé pochopení a udělil zevrubného poznání duše. A tu považ a posuď a rozuměj a poslyš, jak. On Bůh, ona nebůh; on Pán, ona služebnice; on tvůrce, ona tvor; on původ, ona dílo. Nic tu společného mezi přirozeností jeho a její; ale podle neskončené, nevýslovné a nepochopitelné lásky a milosrdenství jeho zalíbilo se mu přebývat v tomto stvoření a díle rozumném, vzácném a vyvoleném, jakož dí písmo (Jak. 1, 18.): „Abychom byli nějaký počátek stvoření jeho“, aby účastno bylo jeho moudrosti a společenství, aby mu bylo vlastním příbytkem a vlastní čistou nevěstou.

5. Když tedy nám takové statky jsou předloženy a taková

zaslíbení jsou učiněna a když nám Pán takovou milost prokázal, nuže tedy, milé děti, nebudmež nedbalí a neleňme chvátati k životu věčnému a odevzdati se úplně dobrolíbezné vůli Páně. I vzývejme tedy Hospodina, by vlastní mocí božství svého vysvobodil nás ze žaláře temnosti a žádostí nepočetných, i aby ujal se obrazu a tvorů svého vlastního, oslavil jej, duši uzdravil a očistil a my tak učinění byli hodnými účastenství Ducha oslavující Otce i Syna i Ducha svatého na věky. Amen.

Homilie L.

Působil-li Duch sv. již v Zákoně Starém, čím více působí v Novém.

1. Ani Eliáš ani Mojžíš nekonal zázraků vlastní mocí svou; 2. podobně i David toliko mocí Boží usmrtil Goliáše, Josue rozboural zdi Jericha a zastavil slunce a Mojžíš vítězil nad Amalekity; 3. podobně byla moc Boží i s proroky. 4. Čím více vyleje Bůh Ducha svého v Zákoně Novém, ač nikoli bez zkoušky a protiventství člověku uložených; pročez nikdo ani v milosti nepychej, ani v protiventství nezoufej.

1. Kdož to byl, jenž zavřel brány nebes? Eliáš či spíše Bůh v něm, jenž i dešti přikazoval? Já mám za to, že sám Pán nebes zasedl uvnitř v duchu jeho a že Slovo Boží jazykem jeho zabránilo, by déšť nesestoupil na zemi. I promluvil opět, a otevřely se brány nebes a sešel déšť. Podobně i Mojžíš vrhl hůl a stala se hadem; a promluvil opět a stala se holí. Vzal z pece popel a roztrousil, i byli vředové; opět přikázal, i povstaly štěnice a žáby. I mohla-li takových věcí dokázati přirozenost lidská? On promluvil k moři a rozdělilo se, k řece a proměněna je v krev. Ale patrně, že moc nebeská přebývala v mysli jeho a skrze Mojžíše činila tato znamení.

2. David kterak mohl beze zbraně vydati se v boj s obrem takovým? I když vrhl kámen po tomto cizinci, tu zajisté ruka Boží rukou Davidovou řídila kámen a moc Boží usmrtila obra a dala vítězství. Nemohl tak učiniti David těla jsa slabého. Josue, syn Náveův, když přišel k Jerichu, obléhal je po sedm dní a svou silou vlastní ničeho nepořídil; ale jakmile Bůh povel, padly zdi samy od sebe. A když vešel do země zaslíbení, dí k němu Bůh:

Táhni do boje. Josue odpovídá: Živ jest Hospodin! bez tebe nepotáhnu. A kdož byl, jenž přikázal slunci, aby stálo ještě za dvě hodiny, dokud boj trval? Zda vlastní jeho přirozenost či moc, která při něm byla? A Mojžíš když srazil se s Amalekem, dokud vztahoval ruce své k nebesům k Bohu, potíral Amaleky, ale jakmile je spustil, on vítězil.

3. Ty pak, když slyšíš události takové, nezabíhej daleko myslí svou, alebrž obrať je sám na sebe, poněvadž jsou náznakem a nástinem věcí opravdových. Nebo když ruce mysli své a myšlenky své vztahovati budeš k nebesům a žádostiv budeš přilnouti k Pánu, podlehe satan myšlénkám tvým. A jako zdi jerichuntské padly mocí Boží: tak budou i nyní mocí Boží podvráceny zdi nepravosti překážející mysli tvé i města satanova i nepřátelé tvoji; tak byla za stínu [Starého Zákona] moc Boží bez přítrže se spravedlivými působící zjevné zázraky; uvnitř pak v nich přebývala milost Boží. Podobně působil Duch i v prorocích a dával duším jejich prorokovati a mluvit i hlásati světu, kdykoli bylo třeba, věci veliké. Neboť nemluvili ustavičně, alebrž kdy tomu chtěl Duch přebývající v nich; avšak moc stále byla při nich.

4. I když tedy Duch svatý tak hojně vylit byl na stín, čím více na Zákon Nový, na kříž, na příchod Kristův, kdež stalo se vylití a spojení Ducha! „Vyleji“, dí prorok (Joel 2, 28. Sk. apošt. 2, 16. n.), „Ducha svého na všelike tělo“. To jest, co sám Pán pravil (Mat. 28, 20.): „Já s vámi jsem až do skonání světa“; nebo každý kdo hledá, nalézá. Když vy jsouce zlí umíte dobré dary dávati synům svým, čím více otec váš nebeský dá Ducha svatého těm, kteříž ho prosí (Mat. 7, 8. n.), mocí a jistotou víry velikou podle apoštola (Efes. 3, 16.). Takových věcí nabývá člověk svou měrou, prací, namáháním velikým a láskou k němu, cvičením vnitřních smyslů duše, jak řečeno bylo, v dobrém i zlém, to jest úklady a nájezdy a rozličnými nástrahami a klamy nepravosti, podobně však i rozmanitými dary milosti a všelikou pomocí z působení a moci Ducha pocházející. Nebo kdo zná jizvu nepravosti, ježto vášněmi svými poškvřňuje vnitřního člověka, a nepoznává v sobě pomoc Ducha svatého, Ducha pravdy, jež posiluje mdlobu jeho a obnovuje duši plesáním srdečným, ten kráčí v nerozhodnosti, neznaje rozličné řízení milosti a míru Božího. A zase, kdo má pomoc od Pána radosti požívá duchovní a darů nebeských, domnívá-li se, že by již hříchu nebyl podroben, ten se klame a podvádí nerozeznáváje lstivou povahu nepravosti a nepovažuje, že jen znenáhla dospívá člověk v jinocha a dokonalost v Kristu. Nebo po-

mocí Ducha svatého a božského [rozhojněná ¹⁾] víra prospívá a všeliké hradby myšlének zlých bývají po částech docela rozbourány. I povinen tedy zkoumati každý z nás, zdali nalezl poklad v hlíněné nádobě té, zdali se oděl nachem Ducha, zdali uzřel krále a nalezl odpočinutí po boku jeho, zdali snad k příbytkům zevnějším se naklonil; nebo duše má mnoho údův a hloubku velikou a hřích vejda v ni zaujal všecky údy její i pastvy srdce. Když pak člověk hledá, přichází milost k němu a zaujímá dva údy duše zároveň. Kdo tedy nemá zkušenosti, nabýváje útěchy milosti domnívá se, že milost přišedši všecky údy duše zaujala a hřích že byl vykořeněn. Ale větší část drží hřích a jeden toliko díl milost; i bývá oklamán, aniž o tom ví. Majíce ještě mnoho, co bychom vám na srdce položili a vy upřímně uvážiti měli, alespoň z mála dali jsme vám pohnutku jakožto lidem rozumným, abyste pracující a rozjímající moc řečí těch, stali se moudřejší v Kristu a prostotu srdce svého rozhojnili jeho milostí a mocí pravdy, abyste všelikou jistotou zachovali spásu svou a vybaveni jsouce ze všelikých úkladův a klamů protivníkových shledáni byli bez úhony a bez porážky v den soudu Pána našeho Ježíše Krista]. Jemu budiž sláva, on panujž s Otcem i dárce života Duchem svým nyní i vždycky na nekončné věky věkův! Amen.

¹⁾ Co tu položeno v závorce, neshledává se ve všech rukopisech a jakoby závěrku činí celé sbírky homilií, ač zase jinak patrně, že homilie tato posledními slovy předcházejícími ukončena není.

UKAZATEL.

Abraham k rozkazu Božímu všechno opustil V. 6.; tajemny byly cesty milosti Boží v životě jeho IX. 5.

Adam stvořen k obrazu Božímu I. 7.; když Bůh jej stvořil, neučinil mu tělesných perutí jako ptactvu, ale připravil mu křídla Ducha sv., t. ta, která mu dáti chce při z mrtvýchvstání, aby ho zanesla tam, kam by se Duchu líbilo V. 11.; před hříchem Duch sv. byl s ním a oděn byl slávou XII. 6. n.; přestoupiv při kázání Boží zemřel smrtí duše a kletbou stížen jest XLVII. 6., utratil čistou přirozenost svou dle obrazu a podobenství Božího a zaslíbené dědictví nebeské XII. 1., zaprodal se ďáblu I. 7., had vnikl do domu jeho, stal se pánem jeho a jako druhá duše byl s ním XV. 35.; avšak zcela nezahynul, nýbrž žil toliko o vlastní přirozenosti své XII. 2.; veliký byl zármutek v nebesích nad pádem jeho XXX. 7.; když Adam hříchem byl jat, jato bylo s ním i všeliké tvorstvo, kteréž mu sloužilo, jako za jatým králem i dvořeníni a sluhové v zajetí následují XI. 5.; jakkoli Adam byl nesmrtedlný a křesťané umírají, předse nad něho jsou vznešenější XV. 39. XXVI. 2.

Aegyptané v hříších zatvrdili se IV. 22.

Ammon sv. Úv. I. 2.

Ἀναχωρηταί Úv. I. 2.

Andělé mají prý tělo jakési tené IV. 9.; i také pro ně vtělil se Bůh t.; žijí vespolek v lásce a upřímnosti

III. 1.; ustanoveni jsou ke službě člověka XV. 44.; plakali nad pádem Adamovým XXXI. 7.; andělé chválí duši o spásu svou pečlivou IV. 4.

Antonín sv., poustevník Úv. I. 2.

Apoftegmata sv. Makaria Úv. I. 3. II. 2.

Apollonius sv. Úv. I. 2.

Apoštolé za oči a světlo celému světu postaveni jsou I. 4. a nebeskou solí Ducha činili duše chutny a chránili je od hniloby a zlého porušení t. 5.; byli jako tolikerá slunce rozestírající paprsky do všech končin světa XIV. 5.; ani apoštolům v milosti Boží postaveným milost nezabraňovala činiti, co činiti chtěli, v skutku-li chtěli něco činiti, co milosti se nelíbilo XXVII. 10.; nebyla však milost při nich oslabla, alebrž i lidem dokonalým ponechává vůli a svobodu činiti, co chtějí t. 11.; pomáhali Kristu konati dílo vykupitelské XXVIII. 7.

Aristoteles, Plato, Sokrates pro libomudrcství své podobni byli městům velikým, ale zapustlým, poněvadž Duch Boží nebyl v nich XLII. 1.

Arsinois Úv. I. 2. 10.

Bázeň; s bázni a třesením třeba konati spasení své IV. 5. XV. 4. XVI. 11.; vede k milosti Boží XVI. 6.; křesťané nebývají nikdy bez bázně a třesení XXVII. 17. n.

Bdělosti třeba při službě Boží XV. 5., proti duchu zlému t. 13., a všude, poněvadž i dobré může se zvrhnouti ve zlé XVI. 9.

Beránek velikonoční oznakem Krista XLVII. 4. 8. n., jenž snímá hřích světa XXVIII. 5. n.

Besedy sv. Makaria Úv. I. 8.

Blaženost věčná; z blaženosti každého člověka mají radost i duchové svatých i andělé XVI. 8.

Bohatství člověka nespasí XLV. 3.

Bohomyslnost zárodek slavného vzkříšení; přirovnati ji lze perutím V. 11.

Bohoslužba starozákonní byla nástinnem bohoslužby naší XLVII. 16.

Boj; bojovati třeba proti zlému myšlení III. 3. n. a bez ustání t. 5. a proti všem hříchům t.; boj ten vnitřní přirovnává se jízdě o závod v okole I. 9.; bez boje království nebeského dojíti nelze V. 6. n. XXVII. 2.; bojujícím Pán ku pomoci přispívá XI. 14. a oni vítězí XXI. 5.; křesťanu bojovati jest proti nepřátelům viditedlným i neviditedlným t. 1. n.; kdo světa se nezříká, o boji vnitřním nemá ani tušení t. 3.

Bollandisté Úv. I. 3.

Bratr; bratři mají spolu obcovati u veliké lásce; čeho k tomu třeba III. 1. n.; kterak mohou vespolek sobě sloužiti t.

Bůh; jak velebnost tak i poníženost jeho ani vyšší světové ani pozemští pochopiti nemohou XXXII. 7.; nicméně lze poznati ho XII. 9., ač nesluší všetečně zkoumati ho t. 11. n.; Bůh tvůrce všehomíru IV. 10.; on všudy přítomen, ale nikoli přecházením z místa na místo jako andělé XII. 12. XVI. 5. XXXII. 11. XL. 3., i tam kde satan je VII. 2.; on ničeho netrpí a všechno obsahuje XVI. 5.; on svémocný jest a co chce činí XV. 23.; není v něm podstaty zlé XVI. 1. 5.; jediný Bůh může hřích sníti s člověka II. 2. n. III. 4.; on chce člověka znovu přivesti k životu XV. 17. i aby všichni lidé obrodu stali se účastní, neboť umřel za všechny XXX. 3.; on s námi

jedná milosrdně a shovívá nám čekat na naše obrácení IV. 17. n.; všechno je mu snadné a lehké, když v cokoli proměnit se chce k požitku duší sebe hodných t. 12.; jinak se zjevil Abrahamu, jinak Isáku atd. t. 13.; některé věci tak řídí, aby lidem osvědčil milost svou; jiné pak jinak, aby člověk byl zkoušen XV. 29.; požívání Boha je bez nasycení a čím více ho někdo okouší, tím více lační t. 37.; toliko ti, kdož jsou bez úhony a srdcem čisti, slouží na dvoře nebeském t. 45.; Bůh sám sebe dává v odplatu XIV. 3.; on jest to, jenž zázraky činí skrze svaté své L. 1. n.

Cellia Úv. I. 2.

Církev kterak ženou se obrazí XII. 15.; ona matkou naší zde na zemi t.; církev rozuměti lze o shromáždění věřících i o duši jediné XXXVII. 8.

Cizoložství duchovní je hřích XXVI. 13.

Cotelier Úv. I. 3. II. 2.

Ctnost z vícera přísad se upravuje XVI. 9.; trpí násilí XIX. 1. n. XXVII. 20. n.; všechny ctnosti vespolek souvisí XXXVII. 9. XL. 1.; třeba píleti všech XIX. 4. n.; pílením všech ctností člověk nabývá povahy ctnostné t. 6. a milost rozhojňuje se t. 7.; člověk svědomitě zkoumati má, ve které ctnosti by ještě byl pozadu XXIX. 4.; ctnost nepředchází Boha, ale Bůh ctnost XXXVII. 9.; všech ctností dosáhnouti lze modlitbou XL. 2.

Člověk stvořen k obrazu a podobnosti Božímu XV. 23.; vůlí svobodnou rovná se Bohu t.; od pádu Adamova manem učiněn knížete nešlechtnosti V. 1.; stav jeho po pádu XV. 23. XXV. 3. XXVI. 1.; hoden oplakání XXV. 6.; nemůže o své moci hřích vykořeniti III. 4.; třeba vzývati Boha za pomoc I. 12. XXV. 7. n.; veliká před ním důstojnost člověka XV. 22. XXVI. 1. XXVII. 1., zvláště pak křesťana XV. 30. n.

XVI. 13.; jaký základ člověk položil a jak si vede z počátku, v tom i ostává až na konec VI. 2.; může i klesnouti i povstati XV. 36. 40.; nikdy není bez nebezpečství hříchu XVII. 6. n.; ve všem potřebí mu střízlivosti XVI. 9.; jen znenáhla v milosti prospívá XV. 41.; nikdo není úplně dokonalý VIII. 5.; člověk osvědčuje se zvláště tehda, když ana milost Boží se ustraňuje, předse k Bohu se utíká XVI. 13.; v čem záleží jeho dokonalost XXXII. 6.; jak může býti chud duchem XII. 3.; má se k milosti chovati jako nástroj XXXVII. 11.; nic z těch věcí, které jsou zevnější, nemůže mu uškoditi, jediné co pochází ze srdce jeho XLII. 3.; člověk starý, člověk nový II. 4.; člověk na tváři cherubů v Ezechielově vidění I. 1. 3.

Dábel jediný nepřítel člověka XLII. 3.; nemilosrdný jest a nenávistník lidí XV. 18.; uvrhl duši v porobu hříchu, všecku ji poškvrnil a vládě své podrobil II. 1.; užívá statků pozemských, aby odvrátil mysl od Boha XI. 7.; zmítá pokolením lidským V. 1. n. XXVI. 3. n.; uvádí člověka až v zoufalost XLVII. 13.; nenapadá všechny jednotejně XV. 18.; povstává i proti lidem dokonalým XV. 4. 14. n.; mrzí se, když mu duše nepovoluje t. 51.; nikdy neustává od boje XXVI. 14. a nevzdává se naděje XLVII. 12.; i snah zdánlivě dobrých zneužívá V. 6.; ale předse nezná člověka dokonale t. 9.; kterak úskoky ďáblov rozeznati lze od cest milosti Boží VII. 3.; pomocí Boží může býti překonán XXV. 1. n.; setrvalostí bývá zahanben XXVI. 8.; Bůh i tam přítomen, kde ďábel VII. 2.

David; cesty milosti Boží v jeho životě IX. 3.; jen mocí Boží porazil Goliáše L. 2.

Dæmonové mají prý tělo jakési tené IV. 9.; stvoření byli prostočisti XVI.

1.; stíhají člověka od maličkosti XLIII. 3.; přirovnávají se červům v maso se zažírajícím I. 5. — Dæmon hltaivosti Úv. I. 10.

Dítě Boží; dítkám svým Bůh zvláštním způsobem se propůjčuje XIV 4. n.; čeho třeba k dosažení té důstojnosti t. 5.

Dobré; nezaslubuje chvály, byť i sebe lepší bylo, co není dobré z předsevzetí XXVII. 21.

Dobrotivost Páně IV. 25. n.; dobrotivost spojena budiž s přísností XVI. 9.

Dokonalost; toliko spojením s přirozeností Boží stává se člověk dokonalým XXXII. 6.; mnoho je stupňů dokonalosti XV. 42. XVI. 12. XVII. 8.; stav dokonalosti přirovnává se obci plné dobroty a míru, obci světla Božího I. 8.; čeho třeba k dosažení dokonalosti IV. 1. n.; nejvyššího stupně dokonalosti nedáno křesťanům stále VIII. 4.; není ještě dokonalý, kdo toliko v některých ctnostech prospívá XV. 7.; jen znenáhla lze dospěti k ní t. 41. L. 4. n.; ještě nedostalo se nám úplné radosti ze spásy Kristovy XXV. 4.; i lidem dokonalým snášeti jest utrpení a boj XV. 18. XVII. 5. n.; ani křesťané nejsou úplně dokonalí IX. 5.; málo dokonalých XXXII. 11. XXXVIII. 2.

Duch lidský; ač kníže nešlechtnosti jej zjímá a drží v říši své II. 2., předse může bojovati proti němu III. 6.

Duch sv.; jím řídí Bůh duše jako otěží I. 3., osvětluje ji jako světlem t. 4., očišťuje a chrání ji jako solí svou t. 5.; jest jako oheň s nebe daný křesťanům XI. 1.; třeba vždy obnáseti jej v duši své III. 3.; jak působí v duši I. 2. XVIII. 7. n.; učí ctnostem XIX. 8. n.; on život duše XXX. 5. n.; řídí ji v boji proti satanu XL. 5.; povznáší jí k nebesům XLIV. 5.; jest jí lodí na moři života vezdejšího XLIV. 6. Jak liší se

skutky pomocí Ducha sv. konané od přirozených XXVI. 21.

Duchy zlé vymítal Makarius Úv. I. 10.

Duše; kdo stvořil tělo, stvořil i duši IV. 25.; duše není ani přirozenosti božské ani přirozenosti nešlechtné temnosti, ale je jakýsi tvor rozumný, spanilý, vznešený, podivuhodný, ušlechtilé podobenství a obraz Boží I. 7. 10.; je tělo přejemné IV. 9.; dary vzácnými ji Bůh obdařil XLVI. 5. n.; sobě za příbytek ji stvořil XLIX. 4.; živokové, kteréž viděl Ezechiel, jsou podobností čtyř hlavních mocností duševních: vůle, svědomí, mysl a mohutnosti milování I. 3.; duše má-li jakou podobu VII. 7.; zdali ji lze nějak spatřiti t. 5. n.; jak liší se od myslí t. 8.; jaký rozdíl mezi ní a Bohem XLIX. 4.; duše působí v celém těle XL. 3.; veliká je krása XLIX. 4. a cena její před Bohem XXVII. 4.; vzácnější je nad stvoření XV. 43. n.; příbytek Boží I. 7. XV. 45. XXXII. 6.; chrám Páně I. 7.; klenotnice statků nebeských t. 46. XVI. 7.; vlast její je mezi anděly XIV. 6. n.; ano Bohu je příbuzná XLV. 5. n.; hřích cizí jest přirozenosti její IV. 8.; schopna jest i ctnosti i nepravosti I. 8. n.; jediný nepřítel duše duch zlý XLII. 3. a ten kníže nešlechtnosti uvrhl ji v hřích a všecku ji poškvrnil II. 1. n.; oblečena jest v hanbu a oči její jsou zaslepeny XLV. 1.; hříchem ztrpčela XLVII. 15. a zapustla XXVIII. 1.; bez Ducha sv. mrtva jest XXX. 5. a pusta XLII. 2.; nešťastná duše, v které Kristus nepřebývá XXVIII. 1. n.; běda duši, stojí-li jen o své vlastní přirozenosti a důvěří-li se jen svým vlastním skutkům, nemajíc účastenství Ducha Božího I. 11.; tělem je temnosti, pokud v ní panuje hřích t. 6. n.; žel a nárek v nebi nad duší ztracenou I. 11. XV. 2. n.; z poroby hřichu nemůže ji vybavití leč jediný Bůh II. 1. n.

XLV. 3. XLVII. 10.; Kristus ujal se ubohé XXVIII. 2. n.; učinil ji trůnem, příbytkem, chrámem svým XLVII. 14.; pozvedl ji za nevěstu svou královskou XLVI. 6. XLVII. 14. n. XLIX. 4.; dává jí duchovní pokrm, nápoj a oděv I. 11. a všelijak ji sobě zvelebují a vyšlechťují XLVII. 17.; kterak má duše chovati se k tomuto ženichu svému XV. 2.; kterak chová se duše vlažná a kterak duše horlivá X. 1. n.; co znamená odúmrtí duše I. 8.; kterak lze ovládnouti duši svou IX. 10. n.; kterak má se Bohu obětovati I. 6.; jakou změnu působí v ní příchod Páně IV. 14. n. XLIV. 1. n.; v ničem nenalézá utěšení, jedině v ženichu svém XLV. 7.; kterak stává se duchem XXX. 3. XLVII. 15.; duše neobrozená myšlénkami svými téká a plazí se po zemi XLIX. 3.; duše jinotajně naznačena vozem cherubův u Ezechiele proroka I. 2. n.; dvojí stav duše po smrti XXII.; duše spravedlivých budou světlem nebeským, kteréž svět osvětluje I. 4.

Důvěrou v Boha hříchu ubývá XVI. 4.; mějme vždycky důvěru v Krista t. 6.; konečně zvítězí nad bázní t. 11.

Dvůr nebeský; kdo k němu přinálcí ΔV. 45.

Eliáš; Bůh skrze něho působil L. 1. Ἐρημίται Úv. I. 2.

Esseni Úv. I. 1. Eusebius, Epiphanius a Jeroným pokládají je za křesťany t. 2.

Evagrius Úv. I. 3. II. 1.

Ezechielovo vidění jinotajně vyloženo I. 1. n.

Fabrizius Úv. II. 4.

Floss Úv. I. 2. pozn., 3. II.

Gallandius Úv. II. 2.

Gennadius Úv. II. 1.

Görres Úv. III. 1.

Had vnikl hříchem do srdce Adamova, stal se pánem jeho a jako druhá

duše byl s ním XV. 35.; had mčďěný a význam jeho XI. 8. n.

Hermopolis Úv. I. 2.

Hierakité Úv. I. 10.

Historia Lausiaca Úv. I. 3.

Hmota; pravíněkteří bludaři, žehmota je bez počátku, že je kořen hříchů a kořen ten že je moc rovná moci Boží XVI. 1.

Homilie sv. Makaria, rukopisy a vydání jejich Úv. II. 2. povaha a hlavní obsah III. 1. 2.; zvláštnosti 3., stránka řečnická 4., nápisy a summarie, rozložení v odstavce II. 2.

Hora; hory ohnivé XIV. 7.

Hřích; v hříchů se rodíme XXXII. 9.; hříchů Adamovým vnesena v člověka zloba přirozenosti jeho cizí IV. 8., zachváčeno i potomstvo jeho V. 3. XI. 5. 9. XXXIII. 8. i všeliké tvorstvo XI. 5. 9.; temnost rozestřela se nade vším stvořením od přestoupení Adamova XLIII. 7.; hřích Adamův jak zranil člověka II. 1. n. XX. 4. n. XLV. 5. XLVII. 6.; avšak nezničil přirozenosti jeho XII. 2.; původ všeho zlého XV. 49. n.; hřích k duši přimísen nestal se přirozeností její II. 2.; není s člověkem sloučen nerozlučně XVI. 2.; je duchovní cizoložství XXVI. 13.; celá duše jím poškrvněna II. 1.; není hříchů hez poznání XII. 9.; nepokálí duši bez jejího svolení XVI. 3.; z venku vchází do člověka XV. 13.; zbavuje rozmyslu t. 48.; úskočně na nějaký čas ustává t. 21.; přirovnává se ke zlému větru a rouchu pokálenému II. 4.; řešeti, jímž ďábel cídí pokolení lidské V. 1. n.; dýmu XLIII. 7.; jak vzmáhá se v člověku V. 6.; nikdo nemůže z něho vyléčiti leč jediný Pán II. 2. XXX. 8.; toliko tajemstvím kříže může býti odpraven XXV. 1.; ujetím milosti Boží může býti vykořeněn IV. 8.; i v milosti Boží hřešiti lze VII. 4. VIII. 5. XII. 8.; hřích stále přidržuje se člověka XVI. 10.; hřích a milost kterak

mohou býti spolu v jednom srdci XL. 7.; mnozí majíce při sobě milost ani nevědí, jak hříchů o ni oloupeni bývají XV. 28.; znenáhla ho ubývá t. 7.; zoufáním mohutní, důvěrou vysychá XVI. 4.; stálým pohrdáním milostí Boží vzrůstá v zatvrzelost IV. 20. n.

Hříšnost mimovolná a dobrovolná XXVII. 2.; nebyli jí prázdní ani apoštolové XVII. 7.; nikdo nedomuívej se, že by pro dosaženou milost hříšnosti již úplně byl prost t. 6. XXVI. 25.

Hůl Mojžíšova oznamem kříže XLVII. 16.

Charismy rozdává Bůh dle moudrosti své XXVI. 4.; nejsou znamením dokonalosti t. 16.; neuchrání od pádu XXVII. 14. n.

Cherubové ve vidění Ezechiellově I. 1. n.

Chudoba; strašná je chudoba hříchů I. 12; chudoba duchovní XI. 7. XII. 3. n. XVII. 15. — Makarius kterak ji miloval Úv. I. 5.

Israelité jak proti Bohu v hříchů zatvrdili se IV. 20.; viz Židé.

Jan Křtitel; s ním přišlo naplnění proroků XXVIII. 6.; není nad něho mezi rozenci žen t.

Jeroným sv. Úv. II. 1.

Ježíš Kristus; jako bez světla nelze viděti a bez jazyka mluvit, tak také bez Krista nelze spasenu býti III. 4.; on Bůh neskončený a nestvořený vtělil se IV. 9. a všelijak lidem působuje se t. 11. n.; nepřinesl tělo své s nebe, ale z Marie si je učinil XI. 9.; láska jeho k lidem VII. 1. a shovívavost IV. 17. n.; Kristus přišel, aby přirozenost naši obnovil a napravil XLIV. 1. n.; trpěl za všechny a vykoupil je krví svou XXIV. 3.; vstoupil do pekel XI. 10.; sedí po pravici Otcově XLV. 6.; dítky, jež zplodil ze semene svého, ty zvláštní živí krmí a zvláštním nápojem XIV. 4.; on ženich

duše XXVIII. 5. n. XLV. 7. a beránek Boží XLVII. 4. 8. n., jenž snímá hřích světa XXVIII. 5. n.; bez něho není ospravedlnění XXXI. 4.; on maluje v člověku obrozeném obraz svůj XXX. 4.; on základ všech ctností XVIII. 1. n.; on lékař tělesný i duchovní IV. 25. XX. 6. XXXIII. 4.; lékař jediný XXX. 8. n.; on náš pastýř XLIV. 3. n.; velekněz I. 6. XLIV. 3. n.; vozataj I. 9. 12. a kormidelník XLIV. 7.; poklad XVIII. 1. n. a dědictví duší našich XLVI. 4.; dárce života XLVII. 14.; hledá příbytek v duších našich XXX. 9. XXXI. 3. a všelijak si je očišťuje, zvelebujeme a vyšlechtuje XLVII. 17.; kterak proměňuje člověka IV. 14. XLIV. 1. n.; příkladem toho sv. Pavel a lotr na kříži XLIV. 8. n.; Kristus sestoupí s nebes a vzkřísí všeliké potomstvo Adamovo V. 12.

Job všeho se vzdal V. 6.; jak se ho satan dožadoval XXVI. 7.

Josef Aeg.; cesty milosti Boží v jeho životě IX. 2.

Josue toliko mocí Boží činil zázraky L. 2.

Junec na tváři cherubů I. 1. 3.

Kain; obraz Kaina na sobě obnášejí, kdož následují podvod a vůli ďáblu V. 3.

Kassian Úv. I. 3.

Koruna nebeská VI. 7.; čeho třeba k dosažení jí XXIII. 1. n.

Království nebeského bez boje dojíti nelze V. 6. n. XXIII. 2. XXVII. 2.; jeho blaženost t. 3.; není pouhé kázání, ale moc a působení Ducha sv. XXVIII. 7.

Kristus; viz Ježíš Kristus.

Křesfan; život křesťanů liší se od života jiných lidí V. 1. n. XV. 9.; obnovou myslí, poklidem myšlének, milováním Krista a láskou nebeskou nad ně vynikají V. 5.; nikoho nemají souditi XV. 8.; žádají toliko statků duchovních t. 6. IX. 7.; ja-

kých radostí dostává se jim při modlitbě VIII. 1. n.; jakého požitku Bůh žádá na křesťanech XIII.; zde na světě cizincují XV. 26.; veliká důstojnost křesťana t. 30. n. XXVII. 1. n.; ač smrtelný předse nad Adama vyvýšen jest t. 39.; křesťané umírají, aby ctnost byla záslužnou t. 39. n.; již nejsou ze světa tohoto, ale ze světa jiného XVI. 8.; milostí Boží na důstojnost nebeskou pomazáni jsou XVII. 1.; slují Pomazaní Páně XLIII. 1. a nabývají přístupu k nebeskému králi XVII. 2.; pokladem jejich Kristus a Duch sv. XVIII. 1. n.; křesťanu bojovati jest proti nepřítelům viditelným i neviditelným XXI. 1. n.; stav jeho podobá se kupectví a kvasu XXIV. 1.; tajemství víry křesťanské světa toho cizí jest XXVII. 4.; křesťan nikdy není bez bázně t. 18.; křesťanství kamenem úrazu a skaliskem pohoršení XXVIII. 21.; sláva křesťanů nyní se skrývá v jejich útrobě, zjeví se pak v den vzkříšení XXXII. 1. n. XXXIV. 1.; jsou i lžikřesťané XXXVIII. 1.; mnozí se klamou zdánlivou dokonalostí svou t. 4.; každý může se sám zkoumati, na čem stojí XXXI. 6. — Za prvních dob křesťanství byli křesťané v jistém smyslu mnichy více méně všichni Úv. I. 2.

Křesťanství je okoušení pravdy a předujímání radosti nebeské, již se však člověku zde na světě nedostává úplně, aby nezpyšněl XXVII. 7. n.; není mluvení o pokladech milosti, ale statečné ujímání milosti Boží XXVII. 12.; je kamenem úrazu a skaliskem pohoršení XXVII. 21.

Křídla; nemůže člověk vzletnouti ve svobodu Ducha sv., leč se mu dostane holubích křídel milosti II. 3.; ta povznese při vzkříšení i tělo ve slávu nebeskou V. 11.; krví Páně se nám jich dostává XVII. 2.

Kříž; tajemstvím kříže bývá hřích

odpraven XXV. 1.; nástroj, jímž Kristus obdělává roli duše XXVIII. 3.
Kupčení; o duchovním kupčení XXIV. 1. n.

Kvasu přirovnává se milost Boží XXIV. 3.; odstranění kvasu o velikonoči židovské značilo vymytí zlých myšlének a žádostí XLVII. 7.

Láska; čeho třeba k zachování lásky bratrské III. 1. n.; oheň lásky Ducha sv. zbavuje duši vášně zlé a milování tohoto světa IV. 14.; jak veliká láska ta t. 18.; nepohrdejmež jí t. 19.; láska k světu v jaké nebezpečí uvádí člověka V. 6.; kde milování, odtud pomoc a obtěžování t.; jak nesmírně Bůh člověka miluje VII. 1.; moc lásky k Bohu IX. 9.; nikdy nepřestává na dokonalosti své X. 1. XXVI. 17.; Bůh vždycky ji odměňuje XII. 16. n.; láska dokonalá znamením dokonalosti křesťanské XXVI. 16.; láska zákonem našim duchovním XXXVII. 3. n.

Λάρα Úv. I. 2.

Lazar obrazem Adama duchovně zemřelého XXX. 8.

Lehkomyslnost na pouti života vezdejšího IV. 2. 5. n.

Léky proč a komu dal Bůh XLVIII. 6.

Lev na tváři cherubů I. 1. 3.

Lindner Úv. III. 2. pozn.

Lítost opravdová pravý pokrm duše XXV. 8.

Lotra na kříži kterak Kristus proměnil XLIV. 9.

Lucius, biskup ariánský Úv. I. 11.

Makarius Aegyptský; život jeho Úv. I. 4—12.; mládí, ctnosti a mimořádní darové jeho, παῖδαριότητων, byl na kněze posvěcen 4.; chudoba, život tuhý a modlitba 5.; pokora, touha po dokonalosti 6.; vlídnost, mírnost, chování k bratřím 7.; besedy 8. 9.; proroctví, zázračné uzdravování, křesení mrtvých, překonávání a vymítání duchů zlých 10.; jeho vyhnanství 11.; poslední doba 12.; památka 13.; byl-li žákem sv. Antonína 8.; způ-

sob jeho vyučování 9. a dar řečnický Úv. III. 4. Spisové jeho vůbec Úv. II. 1., zvláště 2., nepraví 3., neproskoumaní 4.—Jakých účinků milosti Boží na sobě zkusil VIII. 6.

Makarius Alexandrijský Úv. I. 4.

Makarius soudruh Amathy Úv. II. 1. 3.

Marek Askéta Úv. II. 1. 3.

Maria Panna; Ježíš Kristus nepřinesl tělo s nebe, ale z Marie P. si je učinil XI. 9. VI. 5.

Marii, sestře Lazarově, jak Pán se odměnil XII. 15.

Marthè jak Pán se odměnil XII. 15.

Milost Boží přirovnává se ke křídům II. 3., větru dobrému t. 4., včele XVI. 7., rouchu XX. 1. n., kvasu XXIV. 3., soli I. 5. XXIV. 3., ohni XI. 1. n. XIV. 7. XXV. 9. n.; jsou při ní rozliční stupňové VIII. 2. n. XVI. 12.; člověk sice žádá vzletěti ve svobodu Ducha sv., ale bez milosti Boží nemůže II. 3.; hřích a co s ním zlého souvisí vykořenění nelze leč jedině milostí Boží III. 4.; nebudeme-li pomocí silnější uchránění ohnivých šípů nešlechtníkových, marné jest všeliké počínání naše XXV. 2. XXVI. 19.; bez milosti nelze zalíbiti se Bohu XV. 5.; potřeba milosti Boží nezbytná XXIV. 5. XXVI. 29.; kdo na své vlastní spravedlnosti přestává, pracuje na prázdno I. 11. XX. 3.; ujetím milosti Boží náleží přemáhati hřích IV. 8.; čeho činiti třeba k dosažení milosti Boží IV. 27.; komu se jí dostává t. 5.; síť milosti Boží přese všechny jest rozeštěna XV. 52.; Bůh dává ji i hříšníkům XV. 17.; je při člověku bez přestání VIII. 1.; životem ctnostným jeví se její přítomnost XXIV. 6.; Bůh rozličně rozdává milosti své, jedněm bez boje, jiným po dlouhém teprv zápasu XXIX. 1. n., aby je zkoumal a roznítil v nich horlivost t. 2. n.; někomu dostane se jí, aniž srdce jeho je očištěno XXVI. 25.; kterak může býti s hříchem v jeduom srdci

XL. 7.; jako satan je ve vzduchu a Bůh tam přítomný ničeho tím netrpí: tak i v duši je hřích, aniž jím trpí milost XVI. 6.; milost neruší přirozenosti lidské XXVI. 5. ani vůle svobodné XXVII. 9. n.; pýcha a ďábel olupují o milost XV. 27. n.; mnozí ani nevědí, jak o ni bývají oloupeni t. 28.; kdo jí stále pohrdá, konečně se zatvrdí IV. 19. 21. n.; kterak v člověku působí IV. 14. XVIII. 7. n.; tajemny jsou cesty její IX. 1. n. XVI. 7.; kterak je rozeznati lze od úskoků ďáblových VII. 3.; jen z nenáhla člověk prospívá v milosti XV. 41.; kdo s milostí ve všech přikázáních se shoduje, hoden bývá osvobození ode všech vášní IX. 7.; milost vypuzuje hřích XLI. 1. n.; obrozuje člověka, ale i nad Adama povznáší XXVI. 2.; duši občerstvuje a upokojuje II. 4.; píše zákony duchovní v desky srdce XV. 20.; co Bůh milostí svou působí, člověku přičítá XXXII. 8.; milost i v protivenství uvádí člověka k jeho prospěchu t. 10.; i v milosti lze zhřešiti VII. 3. VIII. 5. XII. 8. XV. 16. XVII. 4. n.; co působí milost v tom, jenž nábožně se modlí VIII. 1.

Mírnost v chování sv. Makaria Úv. I. 7.

Mluvíti o věcech duchovních není ještě známkou dokonalosti XVII. 9. n.; aniž v tom záleží křesťanství XXVII. 12.

Mnišství; idea mnišství vyskytla se již před Kristem v pohanstvu a u Židův Úv. I. 1., nabyla však teprve v církvi křesť. pravého výrazu t. 2.; život a zaměstnání mnichů t. 2.

Moc sebe větší člověka nespasí XLV. 1.

Modlitba nejdůležitější dílo naše III. 3.; třeba jí k dosažení života věčného I. 12. IV. 8., k zachování lásky bratrské III. 3.; jak náleží modlití se VI. 1. n. XXXIII. 1. n.; co působí milost Boží v tom, jenž nábožně se modlí VIII. 1. n. XV. 14. n.; kdo nemaje daru modlitby

nutí se jen k modlení, ale nekoná jiných skutků dobrých, ač někdy nabývá daru modlitby, co do mravů nic se nemění XIX. 4.; kdo však se nutí ke všem ctnostem, toho Duch sv. učí modlitbě t. 8.; modlitba budiž pozorná XXXIII. 1.; ta pak osvěcuje t. 2.; přivádí milost XXXVII. 7.; modlitbou všech ctností lze dosáhnouti XL. 2.; modlitba pravé odpočinutí duše nic nepřekáží skutkům milosrdenství t. 6.; přemáhá demony XLIII. 3. — Sv. Makarius zvláštní ctitel modlitby Úv. I. 5.

Mojžíš; jak zjevila se na něm budoucí sláva těl vzkříšených V. 10. n. XII. 14.; tajemny byly cesty milosti Boží v životě jeho IX. 4.; jasnost v tváři jeho značila osvěcenost křesťanskou XVII. 1.; Bůh skrze něho působil L. 1. n.

Μοναστήριον Úv. I. 1.

Moudrosti třeba duši, Bůh ji uděluje XV. 6.; budiž spojena s rozsoudností XVI. 9.

Mudrci tohoto světa podobají se městům velikým, ale zapustlým, poněvadž při nich není Duch Boží XLII. 1.; lidé sprostí slovo Boží nejen slyší, ale i skutkem konají a vynikají nad mudrce XLIII. 8.; byli ve světě mudrcové rozliční XLV. 2.

Mysl jak liší se od duše VII. 8.; Bůh žádá mysl sebrané XXXI. 1. n. XLIX. 3.; mysl dokonale zbožná již zde ustavičně obcuje s Pánem XVII. 4.

Myšlenky dobré zápolí v duši se zlými I. 9.; není na tom dosti, chrániti se hříchů zjevných, ale třeba bojovati i proti myšlénkám zlým III. 3.; především v myšlénkách záleží služba Boží XXXI. 3.

Naděje zpružinou činnosti lidské XIV. 1. n.; naděje života křesť. XIV. 3. n. XXVI. 11.

Náruživost; proti které člověk nebojuje, tu miluje V. 6.

Nehody dopouští Bůh, aby nás od světa odloučil XXXII. 7.

- Nemoci** mají původ svůj v hříchu XLVIII. 5.
- Nenávisť sebe** výtečná zbraň proti ďáblu XXVI. 12.
- Neposlušností** prvního člověka přijali jsme v sebe náklonnost k hříchu IV. 8.
- Nepravosti** kterak vespolek souvisí XL. 1.
- Nepřítel**; kdož zákon první plnili duchovně, milovali nepřátely své XXXVII. 4.; jediný opravdový nepřítel náš duch zlý XLII. 3.
- Nitrie** Úv. I. 2. 12.
- Noe**; cesty milosti Boží v životě jeho IX. 6.
- Obcování** duše s Pánem IV. 6. n., Páně s duší se popisuje IV. 11. n. XLVI. 3. n.; už zde na světě třeba u víře obcovati v nebesích XLIX. 2.
- Oběť** zápalná kterak má přinášena býti v Nov. Zák. I. 6. XLVII. 15.; oběť holubic náznakem oběti Kristovy t. 2.
- Obraz**; člověk stvořen k obrazu Božímu XV. 23.; v člověku duševně se obrozujícím Kristus takoruka maluje obraz svůj XXX. 4.; bez něho nelze mu vejíti do života věčného t. 5.
- Obrod**; co činiti jest těm, kdož touží zroditi se z Otce XIV. 5.; duševní obrod počíná posloucháním slova Božího XXX. 1. n.; kterak se děje t.; nyní tají se v srdcích křesťanův, ale při vzkříšení se objeví XXXII. 2. XXXIV. 1.; kdo znovu se nezrodí z Ducha sv., nedosáhne koruny slávy XXIII. 1.
- Obřady obětní** St. Zák. jaký mají význam v N. Zák. I. 6.
- Obřízka** těla znamení obřízky vnitřní XXXII. 4. XLVII. 1.
- Očišťování** vodou značilo křest Ducha sv. a ohně XLVII. 1.
- Odplata**; rozliční jsou stupňové odplaty, poněvadž Bůh vševědoucí XL. 3. n.
- Oheň**; milost Boží rovná se k ohni nebeskému XI. 1. n. XIV. 7.; žádejme toho ohně, aby v nás spálil žádosti zlé XXV. 9. n.; vzkříšení těla rovná se obnovení ohně, jenž v Jerusalemě hořel na oltáři a za doby zajetí zahrabán byl v jámě XI. 1.; bajka o horách a zvířatech ohnivých XIV. 7.
- Oko** úd malý a předse veliký XLIII. 7.; oka duchovního třeba na pouti vezdejší IV. 1. n.; hříchem bylo zatemněno XXVIII. 4.
- Olej** v nádobách pěti panen opatrných značí milost Boží, nedostatek oleje spoléhání na vlastní spravedlnost IV. 6.
- Oltář** kterak máme vzdělati z těla svého XXXI. 5.; oltář Kristův uvnitř člověka XXXVIII. 5.
- Opatrnost** v životě křest. IV. 2. n. XVI. 9.
- Opuscula ascetica** s. Macarii Úv. II. 3.
- Orel** na tváři cherubů I. 1. 3.
- Otroctví** žádostí tělesných XXV. 3. n.
- Oudin** Úv. II. 1.
- Oxyrynchus** Úv. I. 2.
- Pafnutius** Úv. I. 4.
- Pachomius** Úv. I. 2.
- Palladius** Úv. I. 3.
- Palthenius** Úv. II. 2. III. 1.
- Pán**; viz Kristus.
- Panna**; panny opatrné a panny पोšetilé v podobenství Páně IV. 6. n.
- Pavel sv.**; kterak ho Kristus přeměnil XLIV. 8.
- Pavel Thébský** Úv. I. 2.
- Peklo**; i v pekle rozliční jsou stupňové pokuty XL. 3. n.
- Perutě** duchovní přichystal Bůh člověku V. 11.
- Petitdidier** Úv. II. 3.
- Picus** Úv. II. 2. III. 1.
- Písmo sv.** list s nebe; k čemu nám ho Bůh dal XXXIX.; poustevníci čítali v písmě III. 1.
- Plato**; viz Aristoteles.
- Plesání** duše od nepřátel svých vybavené XLVII. 14.

Podobenství jsou obrazy věcí duchovních XLV. 6.

Pokání neodkládejme IV. 17 24.; zdá-li se nám však býti věcí nemožnou, abychom obrátili se z množství hříchů, což bývá znamením neshlednosti a překážkou spasení, rozpomeňmež se, co činil Pán, když na světě tom obcovoal t. 25.

Pokojem myslí a svědomí liší se křesťané od lidí světáckých V. 4. n.

Pokora znamená pravého křesťana XV. 37. XXVI. 11.; rozhojňuje milost Boží XV. 12. XXVI. 20.; je příbytek Ducha sv. XIX. 6.; vždy výše touží XXVI. 17.; vede k milosti XXVII. 5. a zachovává ji XLI. 3. — Kterak ji jevil sv. Makarius Úv. I. 6.

Pokrok; kterak dbal Makarius o pokrok svůj duševní Úv. I. 6.

Pokušení; Bůh nedopouští na člověka pokušení leč přiměřená, jež by mohl překonat XXVI. 3. n.; s rozdílem t.; i na ty, kdo milosti Boží již dosáhli XVI. 3.; poněvadž člověk snadno se vynáší, má pokušením býti zkoušen XXVII. 8.; pokušení neruší přirozenosti lidské XXVI. 5. n.; zevnitřní dobře se srovnává s vnitřním poklidem t. 15.

Pomazání; milostí dostává se křesťanům duchovního pomazání XVII. 1. XLIII. 1. a proto slují Pomazání XLIII. 1.

Possinus Úv. I. 3. II. 1.—3.

Potopa trest zatvřelosti IV. 22.

Poustevníci dílem se modlili, dílem četli v písmě, dílem ruční práci konali III. 1. n.

Pouť životemездеjším velmi nebezpečná vyžaduje veliké opatrnosti a statečnosti IV. 1. n.

Poznání zlého hříchem se neničí XII. 9.

Pozornost základ modlitby VI. 3.

Pravdě učí služba Boží XII. 18.; pravda vždycky trpí protivností XV. 12.; jeví se odporem XVII. 14.

Pritius Úv. I. 3. II. 2. 3.

Prorocký dar sv. Makaria Úv. I. 10.

Prorok; Duch sv. účinkoval v prorocích XII. 8. L. 3. a vyučoval je, byl s nimi uvnitř a zevnitř se jim zjevoval XII. 8.; předpovídali Krista XXVIII. 6.; moc Boží byla při nich stále, ač nemluvili ustavičně L. 3.

Protivenství dopouští Bůh na křesťany, aby se osvědčili XV. 29. XLVII. 13.; odlučuje od světa a vede k Bohu XXXII. 7. n.

Prozřetelnost; některé věci Pán tak řídí, aby lidem osvědčil milost a volání své; jiné pak dopouští, aby člověk byl zkoušen a cvičen a ukázala se svobodná vůle jeho XV. 29.

Příkázání Boží ukazují cestu k nebesům XXVII. 23; zachováváním příkázání Božích upravuje si člověk v duši ráj XXXVII. 1.; má se nutiti k nim, byť i srdce nechtělo XIX. 5. n.; Duch sv. sám ho pak naučí, jak by v nich prospíval t. 8.

Příroda; ač veliká je v přírodě rozmanitost, křesťané předse ještě jiným věcem vznešenějším učí se z ní XXXII. 1. n.

Přirozenost tvorů nerozumných vázána jest, nikoli však přirozenost člověka XV. 24. n.; přirozenosti vázané nedávají se zákony t. 21.; o holé přirozenosti své nelze člověku dojíti spasení IV. 7.; milost Boží přirozenosti neruší, aby se osvědčilo, kam se nese XXVII. 9.

Půst sv. Makarius zvláště si oblíbil Úv. I. 5.

Pýcha okrádá člověka o milost Boží XV. 27.; vede ho k úpadku XXVII. 6., aniž to znamená XV. 37. — Člověku pyšnému, byť konal i zázraky, nelze věřiti t.

Pythagoras a spolek jeho filosoficko-náboženský v Krotoně Úv. I. 1.

Radost v nebesích z člověka ctnostného XVI. 8.; předujímání radosti nebeské bývá zde na zemi jen částečné XXVII. 8.; nestejný stupeň slávy rozmnožuje radost nebesťanů XXXIV. 3.

Rahaba; bydlení mezi cizími národy nebylo jí na škodu XXXI. 2.

Ráj; zachováváním přikázání Božích upravuje si člověk ráj v duši XXXVII. 1.

Rosweyd Úv. I. 3.

Roucho světla a temnosti: ctnost a hřích I. 10. II. 1. n.

Rozkoš; jakých rozkoší dostává se křesťanu při modlitbě VIII. 1.; ne-trvají bez úbytu t. 3., což také bývá s prospěchem t. 4.; Bůh je dopouští, aby křesťan se osvědčil XV. 29.

Rufin I. 2. 3. 8.

Říše; již nyní je v duši buď říše světla nebo říše tmy, zjeví se však teprv při vzkříšení II. 5.; říše temnosti hřích t. 1. n.; oděv té říše: rouhání, nevěra, nekázeň, marná cti-žádost, hrdost, lakomost t. 4.; oděv říše světla: víra, naděje, láska, radost, pokoj, dobrotá, vlídnost t. 5.

Sakja Muni původce buddhismu učil úplné zničení osobného bytování Úv. I. 1.

Satan; viz Ďábel.

Semler Úv. II. 1.

Σεραπεῖον Úv. I. 1.

Serapion sv. Úv. I. 2.

Setrvalost; k vítězství v boji duchovním třeba setrvalosti III. 5.; setrvalost zahanbuje satana XXVI. 8.; v přikázáních Božích třeba setrvalosti až do konce IV. 8.; naše povinnost XXVI. 19.

Shovívavost Boží k lidem IV. 17. n.

Simeon Logotheta Úv. II. 3.

Skétská poušť Úv. I. 2. 6. 12.

Skutky zevní, skutky spravedlnosti tělesné nestačí k spasení III. 4. IV. 6.; skutky přirozené a nadpřirozené XXVI. 21.; konejme skutky spravedlnosti XXXVIII. 5.

Sláva Boží budiž poslední účel všech skutků našich III. 2.; nebude s Kristem oslaven, kdo s Kristem netrpěl XXV. 4.; i při ní jsou stupňové rozličnosti XXXII. 3. XXXIV. 2. XXXVI. 1. n.; ale oslavenci budou jí požívatí bez závisti XXXIV. 2.; sláva

nebeská toliko duši věřící povědoma 1.; zárodek její již zde na světě opatřiti náleží XXXII. 2.; duši dostává se jí z části již zde na zemi, po vzkříšení také tělu se jí dostane, t.

Slepec od narození XX. 8.

Slovo Boží Bůh a slovo světa svět XLVI. 1.; posloucháním slova Božího počíná se duševní obrod člověka XXX. 1. n.; ale nehned, jakmile kdo uslyší slovo Boží, stává se dobrým XXVII. 20.; člověku světáku působí ošklivost XLVI. 1.

Služba Boží učí pravdě XII. 18.

Smrt; nevíme, kdy nám nastává IV. 17.; smrt křesťanů spánkem a odpočinkem XV. 39.; pravá smrt uvnitř jest v srdci t.; dvojí los umírajících XXII.; křesťané umírají jako jiní lidé, aby nikdo nevolil ctnost pro nesmrtnost těla, ale z vůle svobodné XV. 39. n.

Smysl; kterak má duše užívatí smyslu na pouti vezdejší IV. 3.

Sobota starozákonní označením poklidu, jež uděluje Pán, když duši zbavuje břemen hříchův a hříšných náklonností XXXV. 1. n.

Sodomští kterak zatvrdili se v hříchu IV. 22.

Sokrates; viz Aristoteles.

Sokrates dějepisec Úv. I. 3.

Sozomenus Úv. I. 3.

Soud poslední XII. 13. n.; soud Boží třeba vždy míti na paměti XV. 19.; každého bude Bůh souditi podle míry milostí udělených XXIX. 6. — Křesťan nikoho nemá souditi, nýbrž na všechny pohlížeti úmyslem prostým a okem čistým XV. 8.

Spasení; nic nezoufejme o svém spasení IV. 24. n.; nepochází ze skutků vlastních XXXVII. 9., ani z moci, ani z vědy, ani z umění, ani z bohatství XLV. 1. n., alebrž z Boha XXXVII. 9.; avšak třeba odřikati se světa a žádostí jeho I. 6. n. IV. 1. n.; třeba utíkati se

- k Pánu I. 12., třeba opatrnosti a statečnosti IV. 3., stálého boje III. 3. n., duchovního obrození XXIII. 1.
- Spravedlivý**; kdo spravedliv III. 4. n.
- Spravedlnost**; nic nespolehejme na vlastní spravedlnost svou I. 11. XX. 3.; bez Krista nelze dojíti spravedlnosti XXXI. 4.
- Srdce**; v tom záleží čistota srdce, aby zřít-li hříšné nebo mdlé, měl s nimi soustrast a slitování XV. 8.; srdce panuje celému ústrojí tělesnému a když milost ujala pastviny srdce, panuje i všemu myšlení t. 20.; kterak třeba je opravit, aby bylo důstojným palácem Kristovým t. 33.; Bůh žádá proměnu srdce našeho XXXI. 1.; třeba je ostříhati jako ráj XXXVII.; srdce podobno sadu XLIII., zřítelnicí t. 7., nádobě plné věcí nejhorších a nejlepších t.
- Stánek** starozákonní byl náznakem stánku nebeského XLVII. 2.
- Statky** nebeské toliko trudem a zápasem dobývají se V. 5.
- Suidas** Úv. II. 1.
- Sůl**; apoštolé sůl země I. 5.; význam soli v písmě a při obřadech obětních t. 5. n.; milost Boží přirovnává se k soli t.; XXIV. 4.; kdo soli neslanou XLIX. 1.
- Svátost** oltářní; dítky, jež zplodil Kristus ze semene svého, ty také zvláštní živí krmí a zvláštním nápojem XIV. 4.
- Svatý**; kdo v pravdě svat XVII. 13. n.
- Svědění** kormidelník a vozotaj duše XV. 33. n.; neschvaluje myšlenky, jež povolují hříchu t.
- Svět**; z toho, co nebylo, Bůh stvořil svět rozmanitosti nemalé IV. 10.; všelikou krásu a bohatství jeho nelze přirovnati k víře a bohatství duše jediné t. 17.; podobá se člověku bohatci, jež všechny statky jeho uzdravit nemohou XLV. 3.; zdánlivým utěšením svým vášně dráždí a množí bídu t.; nestačí toliko tělem světa se odřici, i duše povinna spojit se s Bohem XXVII. 19.; co znamená odřici se světa IV. 14. n.; nejnešťastnější všech tvorů by byl, kdo opustiv statky tohoto světa statků nebeských by nenabyl XLIX. — Synové tohoto světa působením ďáblovým ustavičně bývají zmítáni V. I.
- Světlo**; apoštolé nebeské světlo světa I. 4.; kdož jsou synové světla, těm milost vpisuje v srdce zákony Ducha XV. 20.
- Svoboda**; jen bojem velikým dojíti lze úplné svobody duše X. 5.; hříchem člověk zadal svobodu svou satanu, ale křesťané znovu dobývají ji XV. 25. n.
- Svornost**; jak zachovati lze svornost III. 3.
- Škola**; rozličné stupně školského vyučování XV. 42.
- Tabenna**, ostrov Úv. I. 2.
- Tělo** ač tené mají prý i andělé i duše i daemonové IV. 9. pozn.; tělo lidské Bůh stvořil sobě za přibyték XLIX. 4.; hříchem bylo podrobeno utrpení a porušení II. 1.; vstane z mrtvých a sice celé XV. 10. n., podobně jak po zajetí obnoven byl oheň, jenž po čas zajetí zahrabán byl v jámě XI. 1.; bude účastno losu duše II. 5. V. 7.; těla spravedlivých budou oslavena I. 3. V. 10. XII. 14. XV. 10. n. XXXII. 2. XXXIV. 2. a sice slávou proměněného těla Páně XV. 38.; sláva ta zjevila se na Mojžíši V. 10. n. XII. 14.; těla zvláštní nabudou hbitosti V. 11.; oslavy té třeba nabývati již zde na zemi V. 12. XXXII. 2.; těla hříšníků zahalena budou temností II. 5.; viz Vzkříšení. — Tělem Kristovým, tělem světla slovou, kdož milostí s ním jsou spojeni; tělem temnosti hříšníci I. 6. n.
- Temnost**; viz Říše; kdož jsou synové temnosti, vládne jimi hřích XV. 21.; tajná jakási moc temnosti sedí v srdci našem XXXII. 10.

- Therapeuté** Úv. I. 1.
Tischendorf Úv. I. 2. pozn.
Trojice jednopodstatná XVII. 15.
Trůn Boží i trůn satanův v myslí lidské VI. 5.
Tvorové viditedlní nutností vázání jsou XV. 22.; všechny bytosti rozumné, andělé, duše i daemonové stvořeny byly od tvůrce prostočisty XVI. 1.; každý tvor prospívá jedině na tom místě a v tom živlu, který se shoduje s jeho přirozeností XIV. 6.; tvorové všichni plakali nad pádem Adamovým XXX. 7.
Umění člověka nespasí XLV. 2.; umění lékařské zřízeno prý jen pro lidi víry nedokonalé XLVIII. 6.
Utrpení dopouští Bůh i na lidi dokonalé XV. 18.; jak mají se křesťané zachováti v nich t. 29.; údělem spravedlivých zde na světě XXVI. 23. n.; v utrpení jeví se dokonalost XVII. 14. Pán nám v něm předcházet příkladem svým XXVI. 26.; vede k slávě věčné XXVII. 1.
Večeře paschálná a označný význam její XLVII. 4. 8. n.
Věda člověka nespasí XLV. 2.
Vedanta a Vedantisté Úv. I. 1.
Velekněz starozákonní XXXII. 5.; novozákonní I. 6. XLIV. 4.
Věrnost; o věrnosti v mále a ve mucze XLVIII. 1. n.
Vihara, klášter indický Úv. I. 1.
Víra; neodstupujeme-li od milování světa a navyklostí zlých, nedověrci aneb i nevěrci se jevíme IV. 18.; koho Bůh jednou shledal věřícím, tomu přidává víry nebeské a on se stává jakoby dvojím člověkem XV. 22.; Bůh žádá víru dokonalou XLVIII. 1.; nedostává se jí tomu, kdo ještě pečuje o věci pozemské t. 2. n.; u víře třeba obcovati v nebesích XLIX. 2.
Vítr; k větru zlému přirovnává se hřích II. 2. n., k dobrému milost Boží t. 4.
Vlídnot sv. Makaria Úv. I. 1.
Voda trpká v Maranu dřevem oslazená co značí XLVII. 15.
Vtělení Páně; Pán se vtělil přijav tělo ne s nebe, ale z Marie XI. 9. VI. 5., aby spojití se mohl s dušemi svatých a andělův a učiniti je účastny života věčného IV. 9. n. XV. 9. XXXII. 6.
Vůle; svobodnou vůlí vyniká člověk nad všechna stvoření viditedlná XV. 22. n. a rovná se Bohu t. 23.; Bůh dopouští některé věci na člověka, aby byl zkoušen a ukázala se svobodná vůle jeho t. 29.; při člověku je sice vůle zdržeti se zlého IV. 3. n. a býti čistotným a bezúhonným, ale nemá k tomu statečnosti II. 3. IV. 4.; jak nabývá vrchu proti hříchu III. 5.; hříšník může se dáti na pokání a člověk dokonalý oddati se hříchu t. 36.; aby jevila se vůle svobodná, proto zůstaveno člověku obrátiti se k dobrému nebo ke zlému t. 40.; odporovati ďáblu, to prý jest v moci člověka, ale nikoli přemoci vášně své dokonale XXV. 1. pozn.; vůle nebyla ani zázraky apoštolů nucena XXVI. 6.; i dosáhnuvše milosti Boží nejedni klesají, aby svobodná vůle byla zkoušena, kam se nese XXVII. 9. n.; vůle ochotná podstatná je podmínka spásy IV. 4. XXXVII. 10.; nezemřel člověk hříchem tak, aby již nemohl ničeho dobrého činiti XLVI. 2. n.
Vůz cherubů jinotajně vyložen I.
Vytržení VIII. 3. n.
Vyvolený; jedinému Bohu znám je počet vyvolených I. 3.
Vzkříšení v přírodě naznačeno V. 8. n.; všechno pokolení Adamovo vstane z mrtvých t. 12.; vzkříšení duší zemřelých děje se již od nyníška, vzkříšení těl nastane v den soudný XXXVI. 1.; viz Tělo.
Xanthikus proč prvním měsícem křesťanů V. 9.
Zákon nedává se přirozenosti vázané, nýbrž tomu, kdo i k dobrému i ke

zlému může nakloniti se XXVII. 21.; Zákon Starý obrazem byl nové úmluvy XXXII. 5.; kněží, oběti, slavnosti a zkrátka všecek zákon nestačil na vyléčení člověka z rány Adamovy XX. 6. XLIV. 3.; i zákon první učil milovati nepřátely XXXVII. 4. n.; z doby St. Zákona vykládají se jinotajně jasnost v obličejí Mojžíšově XLVII. 1., stánek t. 2., zákon psaný na deskách kamenných t. 3., beránek velikonoční t. 4., východ z Aegyptu t. 5. 10. n.; zvířata obětní t. 15.; hůl Mojžíšova t. 16.; Bůh to byl, jenž v zákoně skrze svaté své činil zázraky L. 1. n.

Zámluvy nevypravitedlné učiněny jsou křesťanům IV. 16. n. XLIX. 5.

Zatvrzelost; stálé pohrdání milostí Boží vede konečně k zatvrzelosti IV. 20. n.

Zázraky neměly víru vynutiti XXVI. 6.; Bůh to byl, jenž je konal za doby zákona skrze svaté své L. 1. n. — Zázraky sv. Makaria Úv. I. 10.

Zbožnost; zkoušej sebe každý, zdali se mu dostává zbožnosti pravé či toliko zdánlivé XXXI. 6.

Zjevení; pojem VII. 5.

Zkroušenost vede k milosti Boží XVI. 11.

Zlé; jeho původ XVI. 1.; nepochází od Boha t. 5.

Zoufalost překáží spasení IV. 24.; satan k ní pohání člověka XI. 15. XLVII. 13. a hřích jí mohutní XVI. 4.

Zvířata nerozumná kterak jsou moudřejší nás XLV. 6.; zvířata z rozštípeným kopytem co značí XXXII. 4.

Žádost; zlé žádosti přirovnávají se trní, hloží, bahnu, žáru, srazům, osidlům, tenatům IV. 1. n.; třeba jich odříkati se t.

Žena; ženou obrazí se církev XII. 15.; žena krvotoká XX. 8.

Ženich duše nebeský IV. 14. n.

Židé; vzato od nich prorocství, království, služba Boží IV. 23.; od toho času, co povýšen byl kříž a opona se roztrhla, odstoupil od nich Duch sv. t., XVII. 14.; viz Israelité.

Živok; čtyři živokové ve vidění Ezechielově jsou podobenství čtyř hlavních mohutností duševních I. 3.

Život křesťana má se podobati lovu perel XV. 51.; která duše žije životem věčným I. 12.